

นิทานชีวิต อีก นะเซียงฮึน



จากพี่คนนึง...ถึงอักนะเซียงยีน

อัก..นะ..เซียง..ยีน

Uบตั้งแต่บัดนี้เป็นต้นไป กระผมขอเล่านิทานชีวิต
เรื่องหนึ่ง ให้ทุกๆท่านได้ฟัง นิทานเรื่องนี้ไม่ใช่ใครอื่นใดที่เ็น

แต่เป็นนิทานของเราเอง “ฮักนะเซียงจิ้น”



โครงการปลูกใจรักษ์โลก : ลมมลพิษ ปั่น ชีวิตลิน(ปี 1)

อรุณเบิกฟ้า พาดผ่านตาให้ชวนเห็น ลมร้อนและลมหนาวสลับสับเปลี่ยนผ่านเป็นฤดูกาลใหม่ เสียงดังสวดเริ่มขึ้นก้องในหู บ่งบอกถึงเวลาที่สมควร เวลาที่ต้องเข้าอีกสังคมหนึ่งที่สำคัญ “ถึงเวลาแล้วหลังจากการพักผ่อนมานานแรมเดือน” ชายคนหนึ่งพูดกับตนเองด้วยถ้อยคำง่าย ๆ แล้วลุกขึ้นจากที่นอนเพื่อเตรียมเดินทางไปโรงเรียนโดยรถรับจ้างรายเดือน ขมุกขมัวอยู่ในการทำภารกิจส่วนตัวก่อนไปโรงเรียนอยู่ครูใหญ่ๆ อยู่ในกาลเวลาที่ล่วงเลยผ่านไปอย่างรวดเร็ว “สายแล้วหรือนี่” เขาหันมามองดูนาฬิกาอยู่ครูหนึ่งแล้วรีบจัดของเพื่อไปโรงเรียนโดยรถยนต์รับจ้างประจำเดือน พอเดินทางมาถึงรถยนต์ที่นั่ง ก็ถูกรายรอบไปด้วยสายตาที่เป็นอวัจนภาษาที่สื่อสารได้ชัดเจนที่สื่อสารออกมาว่า “เขามาสาย” หลังจากนั้นจึงขึ้นรถแล้วออกเดินทางสู่โรงเรียน “วันนี้เป็นวันลงทะเบียนเรียนเป็นครั้งแรก แล้ววันนี้เราจะได้ขึ้นชั้น

ม.๔อย่างเต็มตัว เราจะได้ขึ้นม.ปลายแล้วนะ” เขาบอกกับตนเอง “วันนี้ได้อยู่ห้องใหม่ๆ เพื่อนใหม่ๆจะมีใครบ้างนะ” ด้วยความรู้สึกตื่นเต้น ! หลังจากนั้นสักพักหนึ่งก็ได้ยินได้เห็น เพื่อนกลุ่มหนึ่งในชุมชนแห่งหนึ่งเขาได้พูดคุยกันในเรื่องของการทำงานเมื่อช่วงดึกตื่นในยามวิกาล ได้ยินเสียงเขาพูดล้อกันเล่นๆ ว่า “เมื่อคืนนี่ฉันไปเซ็งแดง ฉันก็เซ็งแดงเหมือนกันๆ ฉันก็เซ็งๆ ฮา..ฮา” ทำให้เขาเริ่มนึกสงสัยว่าคำว่า “เซ็งแดง” ที่เขาพูดถึงกันนั้นมันคืออะไรกันแล้วมันเป็นอย่างไร แล้วทำไมต้องทำในยามวิกาลเช่นนั้น

สักพักหนึ่งของช่วงวันเขาบางคนในกลุ่มเพื่อนในชุมชนนั้น เริ่มมีอาการหวัดและง่วงนอน ทำให้ของสังเกตุลึกลับเข้าไปอีกโดยสรุปในความคิดตนเองได้ว่า ทำงานในยามวิกาลทำให้เขาง่วงนอนไปตามๆกัน หลังจากนั้นเขาสอบถามเพื่อนๆ ว่า “เซ็งแดง” มันคืออะไร เพื่อนคนหนึ่งตอบเขาว่า “เซ็งแดงเป็นการผสมพันธ์แดงไง ที่เขามักผสมในช่วงเวลากลางคืน แล้วเขาทำอย่างนี้มานานแล้วตั้งแต่ฉันเห็นอยู่ ม.1 โน้น ได้เงินคืนนะ” หลังจากที่ได้ฟังเพื่อนตอบคำถามเช่นนั้นทำให้เขาครุ่นคิดอย่างในใจอยู่พักใหญ่ ว่านั่นเป็นโอกาสที่เขาได้รับหรือเป็นปัญหาที่เกิดขึ้นของพวกเขา ครุ่นคิดอยู่นานแสนนานอยู่ลำพังหลังจากนั้นไม่นานครูผู้เป็นตั้งคนที่มากลั่นด้วยกิจกรรม (ครูเพ็ญศรี ใจกล้า) ก็บอกให้เพื่อนคนหนึ่งมาชักชวนผมแล้วผมก็ชักชวนกลุ่มเพื่อนของตนเอง แล้วเดินทางไปเป็นกลุ่มเล็กซึ่งตอนนั้นประมาณ 9 คน พอมาถึงครูพูดว่า มีโครงการที่ดีที่อยากนำเสนอที่เป็นโครงการในระดับประเทศโดยมูลนิธิกองทุนไทยได้จัดขึ้นเพื่ออนุรักษ์สิ่งแวดล้อม หลังจากนั้นคุยกันในกลุ่มอยู่ครู่หนึ่งว่าปัญหาในชุมชนเราที่เป็นปัญหาสิ่งแวดล้อมนั้นมีอะไรบ้าง จึงสรุปรวมกันได้ว่า”ให้ทุกคนไปมองชุมชนของตนเองที่เป็นปัญหาสิ่งแวดล้อมแล้วมาคุยกันอีกครั้งหนึ่งตามนัดหมาย” ด้วยเขาเองเป็นคนที่ไม่ค่อยรู้เรื่องสักเท่าไรในเรื่องของการจัดทำโครงการและไม่รู้จักจริงๆว่าโครงการนั้นจะ

เดินไปอย่างไร เพียงรู้ในระดับเบื้องต้นก็เท่านั้น ซึ่งตอนนั้นสิ่งที่เขารู้ดี คือ โครงการซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของ LLEN มหาสารคาม เขาชอบโครงการประดิษฐ์เป็นชีวิตจิตใจแต่เขามีพื้นฐานน้อยมากในเรื่องของงานการประดิษฐ์ครั้งใด ก็ได้เพียงจินตนาการในทางของตนเองแล้วหาข้อมูลเองจากอินเทอร์เน็ต ตอนนั้นเขาก็นึกสงสัยอยู่ว่าสิ่งที่ประเด็นปัญหาในชุมชนนี้มีอะไรบ้างโดยที่ปัญหาสิ่งแวดล้อมอาจจำแนกได้เป็น ดิน น้ำ ป่า อากาศ ชยะ ๆ เขาคิดเขาจินตนาการไปว่า “ในเมืองที่มีความวุ่นวายมีรถมากมายที่คับคั่งไปด้วยฝุ่นละออง” ถ้าเราสามารถหยุดควันท่อไอเสียนั้นได้ไหมหนอ ที่จะสามารถช่วยลดมลพิษในอากาศลงแล้วเขายังจินตนาการไปถึงว่าเราจะสามารถสร้างเครื่องบำบัดอากาศขนาดใหญ่ได้ไหมหนอ ด้วยการประยุกต์การทำงานของแอร์ปรับอากาศมาปรับเครื่องใหม่เพื่อบำบัดอากาศโดยเฉพาะ “แต่ถ้าเราจะทำจริงๆแล้วเครื่องใหญ่ขนาดนั้นเราคงไม่สามารถทำได้ แต่จะทำได้เพียงเครื่องกรองมลพิษที่ติดอยู่กับท่อไอเสียในรถยนต์ต่างๆโดยเป็นท่อกรองคาร์บอนมอนอกไซด์ออกให้มากที่สุดก่อนที่เข้าเข้าไปสู่อากาศในชุมชน” เหตุที่เขาคิดเช่นนี้อาจเพราะเขาเป็นคนชอบฝันชอบจินตนาการ เป็นคนที่ยึดติดอยู่ในโครงการประดิษฐ์ที่เขาได้ทำมาก่อนหน้านั้น พอถึงเวลากำหนดทุกๆคนมีประเด็นมีเรื่องปัญหาในชุมชนที่จะมาคุยกัน คงจะมีเพียงเขาคนเดียวที่ไม่มีประเด็นที่ได้พูดคุย เพราะตอนนั้นเขารู้สึกกลัวนิดๆไปเองว่า ถ้าได้พูดประเด็นนี้ไปก็ไม่ทำให้เกิดอะไรขึ้น

จากที่ระดมสมองพูดคุยกันของแต่ละคนมีหลายหัวข้อหลายเรื่องราวด้วยกัน อาทิ น้ำท่วมขัง ยาเสพติด ชุมชนไม่มีท่อระบายน้ำ ชยะในโรงเรียน ๆ และปัญหาอื่นๆ ทำให้สรุปรวมได้ว่าสิ่งที่น่าสนใจ คือ ปัญหาน้ำท่วมขังในชุมชนที่เราทุกคนจะมาแก้ไขไปด้วยกันแล้วเริ่มลงพื้นที่จริงสำรวจดูสภาพพื้นที่ที่เกิดบริเวณน้ำท่วมขังแล้วเก็บข้อมูลอย่างเข้าใจง่าย และมีวิธี

การแก้ไขบำบัดน้ำเสียที่คุยกันอยู่พักใหญ่เลยทีเดียว ต่อจากนั้นมีการเขียน
เค้าโครงการซึ่งนับว่าเป็นสิ่งที่เขาสามารถทำได้ในระดับเด็กๆ ในครั้งนั้น
เขาและเพื่อนๆ ประมาณ 6 คนนั่งเขียนเค้าโครงการส่งทางมูลนิธิให้ทันเวลา
จนถึงประมาณ 5 ทุ่มเศษๆ เสร็จและส่งได้ทันเวลาพอดีกับเวลาที่เขาจะปิดรับ
โครงการ “ยิ่งเร่งทำในตบตบดิ่งสมองยิ่งถ้าทำให้เรื่องช้าและยาวนาน” แต่ก็ส่ง
ได้ทันตามที่กำหนด”อย่างพอดี” หลังจากนั้นเพียงไม่นาน การประกาศผลก็
เริ่มขึ้นเขาและเพื่อนๆ ของเขาทุกคน “ลุ้น อย่างตื่นเต้นในผลการประกาศ”
เมื่อประกาศผลออกมาแล้วปรากฏว่า ได้เข้ารอบ แล้วเตรียมเข้างานการพัฒนา
โครงการในรอบต่อไป เพื่อนๆ ทุกคนต่างแสดงท่าทางดีใจกันยกใหญ่ว่ากลุ่มที่
ตนเองได้ส่งเข้าไบนั่นผ่านแล้ว เพราะเมื่อได้ทำ เขาได้ลงมือเองได้ทำเอง ซึ่ง
ตอนนั้นครูกำลังนอนเล่นอยู่บ้านอย่างเย็นสบายโดยให้เด็กลงลุยด้วยตนเอง
เมื่อผลออกมาเขาจึงดีใจอย่างบอกอะไรไม่ถูก ไม่นานนักก็มีจดหมายมาจาก
มูลนิธิกองทุนไทยให้เข้าร่วมค่ายพัฒนาโครงการในครั้งแรก เราจึงได้เข้าไปใน
ค่ายพัฒนาโครงการ



"ค่ายแรกแห่งก้าวเดิน"

จากที่ได้ประเด็นปัญหาในเรื่องของ “น้ำท่วมขัง” ในชุมชนมูลนิธิ กองทุนไทย ได้จัดค่ายพัฒนาโครงการขึ้นเพื่อปรับแนวคิดของเยาวชน ให้ทำโครงการได้อย่างมีคุณภาพ เมื่อครั้งประมาณเดือนกันยายน พ.ศ. 2555 ซึ่งในขณะนั้นมีครูที่เลี้ยง 1 คนและแกนนำอีก 3 คนที่ได้เข้าร่วม ค่ายพัฒนาโครงการทุกคนทุกกลุ่มชนคนอาสาจากเหนือใต้ ออก ตก พบ พบกันที่ประเด็นปัญหาของแต่ละกลุ่มจะต่างกันไปตามบริบทของแต่ละพื้นที่ เวลาในกิจกรรมนี้เป็นเวลาประมาณ 3 วันด้วยกัน ณ อาคารวงศ์ สนิท.. กระบวนการและเครื่องมือในการทำโครงการอย่างมีคุณภาพนั้นมีมากมายอยู่หลายเครื่องมือด้วยกัน ที่ทางมูลนิธิถ่ายทอดให้อาติ แผนผัง ชุมชน ผังใยมงมุม ภูเขาน้ำแข็ง ผังไข่ดาว ปัจจัยแห่งความสำเร็จ ฯ จากการวิเคราะห์โครงการด้วยเครื่องมือการพัฒนาโครงการให้มีคุณภาพในข้างต้น ถือว่าเป็นหลักคิดที่ยากพอสมควรสำหรับผู้เริ่มพัฒนาทักษะการคิดใหม่ๆ “โครงการบำบัดน้ำบ่ารุงสุข” ที่เน้นการแก้ไขปัญหาในบริเวณน้ำท่วมขังใน



ชุมชน ถ้าลองมาวิเคราะห์ดูจริงๆแล้ว เป็นปัญหาในส่วนบุคคลเพราะเป็นพื้นที่
ของบุคคลเดียว ไม่ใช่เป็นพื้นที่ของชุมชนโดยส่วนรวม จึงถือว่าประเด็นนี้ได้
เลือกนั้นเป็นปัญหาส่วนบุคคลแต่ไม่ได้เป็นปัญหาในชุมชน ทำให้แกนนำที่ได้
เข้าร่วมค่ายนี้ กลับได้มาย้อนมองดูประเด็นของตนเองกันใหม่ตั้งแต่เริ่มต้น
จนถึงขั้น “ปวดหัวไปตามๆกัน” เนื่องเพราะการกำหนดประเด็นปัญหาส่วน
ย่อย มิใช่ส่วนรวม จึงเป็นอีกข้อหนึ่งที่ได้เรียนรู้สำคัญ คือ ในการตั้งประเด็น
หรือเลือกประเด็นปัญหาในครั้งใดใด ควรย้อนมองดูอย่างใคร่ครวญว่าปัญหา
ที่ได้เลือกนั้นเป็นส่วนย่อยหรือส่วนรวม

หลังจากที่กลับมาจากค่ายพัฒนาโครงการ สิ่งแรกที่ได้ทำ คือ การ
ถ่ายทอดเครื่องมือการคิดต่างๆที่ทางมูลนิธิกองทุนไทยได้ถ่ายทอดให้จาก 3

คน ถ่ายทอดให้อีกประมาณ 6 คน ณ บ้านหลังคาแดง(ชื่อ อาศรมพอเพียงใน
 ขณะนั้น) ซึ่งในครั้งนั้นเป็นการถ่ายทอดจากเพื่อนสู่เพื่อนให้ได้รู้ร่วมกันแล้ว
 รวมไปถึงการวิเคราะห์งานร่วมกันใหม่ทั้งหมด ผลที่ได้ออกมา คือ ประเด็น
 ปัญหานี้เป็นพื้นที่ส่วนบุคคลไม่ใช่พื้นที่ส่วนรวม จากนั้นไม่นานมีการตั้ง
 ประเด็นปัญหาใหม่อีกครั้งโดยให้ทุกคนไปมองชุมชนของตนเองและชุมชนโดย
 รอบว่ามีปัญหาอะไรแล้วเป็นอย่างไรบ้าง ทำให้เด็กคนหนึ่งมุ่งเป้าหมายที่ประเด็น
 ปัญหาในหมู่บ้านของตนเองที่ชื่อ หมู่บ้าน ผือ ที่ผือในปัจจุบันในหมู่บ้านนั้น
 สูญหายไปนานนับนาน พอได้ปัญหาทุกคนมาคุยกันอีกครั้งให้ได้ประเด็น
 ปัญหาที่จะทำ ทุกคนถกประเด็นแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกันอยู่พักใหญ่ๆ ใน
 ตอนนั้นมีคนนึงพูดขึ้นในเรื่องของหมู่บ้านแบก ทำให้เพื่อนอีกหลายคนนึกขึ้น
 ได้ว่าเพื่อนของตนเองชอบหลับในเวลาเรียนมีภูมิลำเนาอยู่ในหมู่บ้านแบกเขา
 อาจจะมีปัญหาก็เป็นได้ในชุมชนของเขา แต่ยังไม่ได้ลงไปศึกษาจริงๆแต่
 ประการใด เราจึง **“ลงพื้นที่เพื่อหาคำตอบ ในวันต่อมา”**
 เมื่อลองไปสอบถามแล้วศึกษาจริงๆแล้วจากชาวบ้านส่วนใหญ่เป็นบ้านของ



เพื่อนๆ เรานี้ล่ะ ไปถามพ่อแม่ผู้ปกครองของเพื่อนๆ ระหว่างการเดินทางนั้น เราก็ได้เห็นสิ่งที่แปลกตาออกไปก่อนเข้าหมู่บ้านเพราะเราไม่ค่อยได้เห็นการเอาถุงพลาสติกไปปูเป็นแนวแปลงยาวๆ ทำให้เรานึกๆว่าเขาทำเกษตรแน่นอน แต่ปลูกอะไรนั้น

ยังไม่ทราบชัดเจนจึงไปถามด้วยคำถาม คือ ปลูกอะไรบ้าง เป็นอย่างไร พบว่า หมู่บ้านแห่งนี้ทำการเกษตรที่ใช้สารเคมีในการเกษตรทุกขั้นตอน ถามไปถามมา ก็กลายมาเชื่อมโยงกับประเด็นของเรา คือ เพื่อนนอนหลับในเวลาเรียน เราถามคุณยายต่อไปอีกว่า ทำเกษตรแบบนี้ใช้สารเคมีหรือเปล่า ใช้สารอะไรบ้าง ปลูกมานานหรือยังคุณยายท่านหนึ่งให้ข้อมูลกับฮักนะเชียงยีนว่า “ปลูกมาตั้งนานแล้วล่ะลูก ตั้งแต่สมัยที่แม่เป็นสาวนั่นล่ะ สิ่งที่ปลูกเป็นส่วนมากแล้วเป็นส่วนมากของหมู่บ้านของเรา คือ แดงต่างๆ มีบริษัทเข้ามารับซื้อนะ สารเคมีก็ได้มาจากบริษัทนะ” แล้วคุณยายทิ้งประโยคท้ายว่า “ใช้สารเคมีตั้งแต่ปลูกเมล็ดถึงส่งออกขายเลยล่ะ” จากคำตอบดังกล่าวข้างต้นจะชัดเจนว่า สารเคมีนี้แต่ก่อนไม่มีเริ่มมีเข้ามาตั้งแต่ในสมัยช่วงวัยกลางคนของคุณยาย แล้วส่วนมากที่ปลูกเป็นการเพาะปลูกพืชประเภทแดง โดยลงสำรวจแล้วส่วนใหญ่จะเป็นแดงประเภทแดงแคนตาลูป แดงโม และแดงอื่นๆ ซึ่งสิ่งนี้จะเห็นได้ว่าเป็นอาชีพที่ฝังแน่นกับชาวบ้าน โดยการเกษตรที่ใช้สารเคมีเป็นส่วนใหญ่นี้มีบริษัทนายทุนเข้ามาตั้งแต่ประมาณ 30 กว่าปีแล้ว ทางบริษัทให้สารเคมีเพื่อให้ชาวบ้านได้ใช้เพื่อเร่งผลผลิตทุกขั้นตอน มีการควบคุมและแจกเมล็ดพันธุ์ให้ชาวบ้าน “นายทุนให้ทุกอย่าง” ทำให้ชาวบ้านใช้อย่างเต็มที่ อาทิ ปุ๋ยปรับหน้าดิน ปุ๋ยเร่งผลผลิต ปุ๋ยทางใบ ปุ๋ยสูตรต่างๆ ที่ช่วยให้อาหารกับดินที่ปลูก ตลอดไปจนยาฆ่าแมลงต่างๆ นานา ซึ่งชาวบ้านไม่สามารถปฏิเสธได้เพราะสิ่งนี้จะช่วยเพิ่มผลผลิตให้กับตนเอง เพิ่มรายได้ให้กับตนเองในการหาเลี้ยงครอบครัว แล้วยังทำให้ครอบครัวอยู่อย่างพร้อมหน้าพร้อมตากัน พ่อกับแม่ไม่ได้จากไปทำงานในเมืองกรุงเหมือนชุมชนอื่นๆ จึงกลาย

เป็นวิถีในการดำเนินชีวิตในมิติของครอบครัวที่ถือว่าอยู่อย่างพร้อมหน้าพร้อมตา ในการทำการเกษตรเช่นนี้ ต้องมีช่วงเวลาในในผสมพันธุ์แดงโดยที่เป็นการนำเกษตรกรผู้และเกษตรกรเมียมาผสมกัน ที่เป็นเกษตรกรจับผสม ในยามผสมจะผสมได้ต้องมีอากาศที่เหมาะสม ที่มีอากาศค่อนข้างเย็น ถึงจะผสมได้ติดตามที่ต้องการ โดยช่วงเวลาที่ยากเย็นๆที่เหมาะสม คือ ช่วงเวลาประมาณตี 2 ถึง ตี 4 หรืออาจถึงตี 5 เลยทีเดียว ถ้าพ่อและแม่ทำงานเพียงสองคนอาจทำให้ล่าช้าไม่ทันเวลาได้ จึงต้องมีผู้ช่วยเข้ามาช่วยโดยผู้ช่วยในที่นี้เป็นลูกหลานของตนเอง จึงมีการนำลูกหลานให้มาช่วยกันในฤดูกาลที่ผสมแดง ตั้งแต่ตี 2 ถึง ตี 4 ทำให้เพื่อนๆในชั้นเรียนชอบนอนหลับในเวลาเรียนนั่นเอง เนื่องด้วยสารเคมีที่ชาวบ้านใช้ในแปลงเป็นระยะเวลายาวนาน ตลอดจนยาฆ่าแมลงต่างๆ ฮอร์โมนเร่งต่างๆ ที่ถูกฉีดพ่นอยู่เป็นประจำ ทำให้เกิดสารตกค้างขึ้น เมื่อได้คลุกคลีกับแปลงที่ตกค้างสารเคมีจะทำให้เกิดการสัมผัสเพราะชาวบ้านมักไม่สวมถุงมือ ทำให้สารเคมีเข้าสู่ร่างกายได้ง่าย จนเกิดสารเคมีในระยะสะสมในร่างกาย ในที่สุดวิถีชีวิตของชาวบ้านเปลี่ยนแปลงไปจากอดีต ซึ่งฮักนะเชียงยืนศึกษาจริงๆแล้วจึงพบว่า การเกษตรประเภทนี้ คือ “พันธะสัญญา” นั่นเอง โดยบริษัทนายทุนเข้ามาตั้งแต่สมัย 30 กว่าปีที่แล้วเข้ามาในชุมชนนี้ เพราะชุมชนนี้ในตอนนั้นมีระบบคลองชลประทานจากทางภาครัฐตัดผ่านชุมชนพอดี ทำให้นายทุนเห็นดังนั้นจึงเริ่มเข้ามาให้ชาวบ้านได้ลองทำ โดยการปลูกพืชประเภทแดงต่างๆ ที่เน้นการปลูกเอาเมล็ดแต่ไม่ได้เอาเนื้อ ฉะนั้นแล้วการใช้สารเคมีในการเกษตรจึงเป็นการใช้สารเคมีในผลหรือเนื้อของแดงหรือในดิน แล้วอาจส่งผลให้สะสมอยู่ในเมล็ดบ้างจำนวนหนึ่ง เมล็ดนี้ นายทุนจะรับซื้อในราคาดี จากการสอบถามชาวบ้านบอกว่า “มีเก็บฤดูกาลละประมาณ 1 แสนบาท” ซึ่งปีหนึ่งมีสามฤดู ชาวบ้านจะได้ประมาณ 3 แสนบาท ต่อปี ซึ่งเป็นเงินที่ถือว่ามากพอสมควรแล้วได้อยู่พร้อมหน้าพร้อมตากับครอบครัว หลายครั้งที่ชาวบ้านบางครอบครัวนำผลผลิตนี้ออกขายตามท้องตลาดในระแวกอำเภอ โดยขายลูกละประมาณ 5 บาท ถึง 10 บาท บาง

ครั้งมีนายทุนอีกทีที่เข้ามาติดต่อรับซื้อเพื่อไปจำหน่ายตามชุมชนต่างๆ วิถีชีวิตของชาวบ้านเปลี่ยนแปลงไปจากเดิมที่ตื่นเข้ามาได้ใส่บาตรพระ ไปทำบุญ มีการเข้าร่วมประเพณีในชุมชนอย่างสนุกสนานและเข้าถึงโดยที่ทุกคนร่วมด้วยช่วยกัน แต่ในทุกๆวันนี้วิถีชีวิตของชาวบ้านเปลี่ยนแปลงไปเยอะมากจากงานบุญประเพณีต่างๆทุกคนเริ่มสนใจไร้อส่วนของตนเองมากที่สุดจนทำให้ชาวบ้านร่วมงานบุญประเพณีน้อยมาก อยู่ในหมู่บ้านค่อนข้างเงียบเหงา เพราะส่วนใหญ่ชาวบ้านจะอยู่ตามท้องไร่ท้องนา โดยไม่ค่อยมองที่ชุมชนและบ้านเรือนของตนเอง มีเวลาน้อยที่อยู่ในบ้าน มีเวลามากอยู่ในไร้อเกษตร ส่วนใหญ่ มักฉีดยันสารเคมีในไร้อเกษตรเพราะต้องการรายได้เข้ามาเลี้ยงดูครอบครัวให้มากที่สุด “สารเคมีที่ได้รับอยู่ในทุกๆวันนั้นอาจส่งผลออกมาเมื่อไร เราไม่สามารถล่วงรู้ได้” เพราะเป็นอาชีพอ เพราะอยู่พร้อมหน้าพร้อมตากันในครอบครัว เพราะเป็นวิถีชีวิต เพราะรายได้ดี

ข้อมูลที่ได้สอบถามจากชาวบ้านเป็นเพียงส่วนหนึ่ง และต้องมีข้อมูลจากแหล่งข้อมูลที่เกี่ยวข้องจากหน่วยงานในชุมชนที่เกี่ยวข้องร่วมด้วย โดยข้อมูลจาก โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล ซึ่งท่านได้ให้ข้อมูลเพียงในระดับเบื้องต้น อีคนะเชียงฮิ้นสอบถามในเรื่องของประวัติการเจ็บป่วยของชาวบ้านจากการให้สารเคมี ปรากฏว่า ในสมัยนั้นยังไม่มีคอมพิวเตอร์จึงลำบากต่อการดูข้อมูล แล้วข้อมูลในตอนนั้นนานมากทำให้หลายๆข้อมูลสำคัญสูญหาย มีเฉพาะประวัติการเจ็บป่วยในปัจจุบันซึ่งก็ค่อนข้างที่จะเป็นปกติแต่ข้อมูลในตอนนั้นที่ได้มา คือ โรคเบาหวาน มีเยอะมากจากเดิมแล้วมีแนวโน้มที่จะเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ ทำให้เป็นข้อสังเกตอีกข้อที่ชวนให้สงสัย “ในมุมมองของเด็กๆ” สำหรับการลงพื้นที่เป็นครั้งแรกและครั้งต่อมา เป็นการสร้างความคุ้นเคยให้เกิดขึ้นในชุมชนโดยมีทุนสำคัญในครั้งนั้น คือ ความเป็นเด็ก ความเป็นลูก เป็นหลาน ทำให้ชาวบ้านรู้สึกว่ ตนเองจะปลอดภัย และไม่ระแวง จากการลงพื้นที่ครั้งแรกและครั้งต่างๆนั้น เราก็ยัง “ไม่เก้ท” เรื่องวิธีการทำงาน ซึ่งเราก็มา “ระดมสมอง” กันเกือบทุกๆครั้ง เพื่อกำหนดวิธีการ ทุกคนระดมสมองช่วยกันคิดทิศทางของงานที่เหมาะสมกับบริบทของตนเองและเหมาะสมกับบริบทของปัญหาในชุมชน การวางทิศทางของงานนี้เป็นขั้นตอนที่สำคัญ เพราะหากเราวางแผนงาน หรือ กำหนดทิศทางของงานไม่ดีอาจทำให้ “ลำบากพอสมควรที่จะขับเคลื่อนงานและลำบากพอสมควรที่จะทำให้ งานสำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี” การวางทิศทางของงานจึงเป็นสิ่งสำคัญแล้วเป็นสิ่งที่ค่อนข้างละเอียดอ่อนในมิติของโครงการจิตอาสาพัฒนาชุมชน ในครั้งแรกที่ได้วางทิศทางของงานนั้น หลายคนรู้ดีว่าสิ่งที่เราได้รับข้อมูลจากชุมชนนั้นเป็นสิ่งที่เราจะมาขับเคลื่อนงานให้เดินต่อไปได้ มีสองสามคนพูดถึงในเรื่องของกิจกรรม “เราจะเดินด้วยกิจกรรม” ซึ่งตอนนั้นส่วนใหญ่ คิดเพียงว่าจะต้องมีกิจกรรม ที่เป็นกิจกรรมที่จะพัฒนาชุมชนขึ้นมา “เพราะเราผ่านกิจกรรมมาเยอะ” ทำให้คำว่า “กิจกรรมหรือค่าย” เป็นคำหลักๆที่พูดถึงและถก

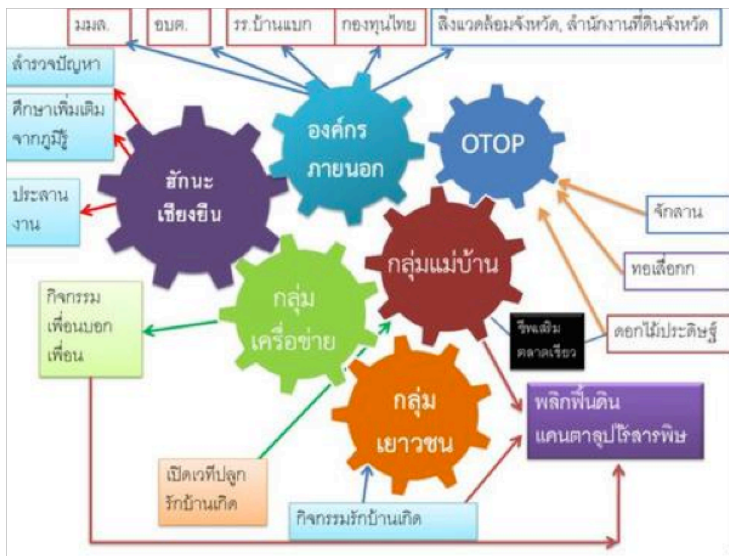
ประเด็นกัน โดยคำนึงถึงเป้าหมายตลอดเวลาโดยที่เป้าหมายในตอนนั้นเป็นการสร้างความรู้ ความเข้าใจ และความตระหนักให้เกิดขึ้นในชุมชน

กระบวนการทางโครงการที่เคยได้ทำมามีหลักคิดสำคัญที่จะนำมาพัฒนาเป็นโครงการในระดับเยาวชนอยู่ 3 คำหลักๆ ด้วยกัน คือ ขั้นตอนในการเริ่มงาน ขั้นตอนในการดำเนินงาน และขั้นตอนในการสรุปงาน ซึ่งในตอนนั้นเด็กคนหนึ่งครุ่นคิดไปถึงเมื่อตอนที่ครูทำโครงการ LLEN ที่นี้กว่าตอนนั้นครูทำอะไร ซึ่งในครั้งนั้นสิ่งที่ครูได้ทำเป็นอันดับแรกๆ คือ การสร้างแรงบันดาลใจให้รู้สึกอยากทำที่เป็นขั้นตอนการเริ่มงานให้เด็กได้ทำโครงการ แล้วขั้นตอนที่สองครูมีการติดตามงานที่ให้นักเรียนมานำเสนอ แล้วสุดท้ายครูมีการสรุปที่นำสิ่งที่นักเรียนได้ศึกษามาถ่ายทอด มาสื่อสารให้ภายนอกได้รับรู้ การระดมสมองวางทิศทางของงานในระยะเริ่มต้นเป็นช่วงเวลาที่คิดออกเพียงแค่งิจกรรม ๆ โดยไม่ได้มองอย่างรอบคอบว่ากิจกรรมนั้นคืออะไร แล้วจะใช้อย่างไร เมื่อได้เข้ามาพบกับ 3 คำนี้ในความคิดทำให้เริ่มเข้าใจการทำโครงการมากยิ่งขึ้นในระดับหนึ่งที่มีขั้นตอนอย่างเข้าใจง่ายๆ “ในแบบเด็กๆ” สักพักหนึ่งที่ได้รับมความคิดมาวางเป็นขั้นตอนการดำเนินงานเพื่อแก้ไข้ปัญหาในชุมชนเริ่มมีการคิดออกเรื่อยๆ โดยมีโจทย์เล็กๆที่ว่า “จะเริ่มอย่างไร” และ “ก่อนที่เราจะไปบอกเขาว่าสารเคมีนั้นไม่ดีเรารู้แล้วหรือยัง” จึงเริ่มมีคนพูดว่าเราต้องศึกษาสิ่งนั้นให้ดีกว่าก่อนที่เราจะถ่ายทอดให้ชาวบ้าน “ฉะนั้นขั้นตอนแรกเราต้องศึกษาให้ดีกว่าก่อน” แล้วเมื่อได้ศึกษาดีแล้วจะถ่ายทอดให้ใน “การอบรมชาวบ้านและการอบรมเพื่อนที่อยู่ในหมู่บ้านนี้” แล้วควรบอกกับชาวบ้านให้มีความรู้ ความเข้าใจ และความตระหนักเพิ่มมากขึ้นในการใช้สารเคมีในการเกษตร จึงเป็นจุดเริ่มต้นแห่งประกายของความคิดในการทำโครงการจิตอาสาพัฒนาชุมชน

การวางทิศทางของงานนั้นจะออกมาเป็นอย่างไรก็ขึ้นอยู่กับสภาพปัญหาจริงของพื้นที่และศักยภาพที่มีในตัวอีกนะเชียงใหม่ทุกๆคน แผนงาน

เป็นสิ่งที่จะทำให้เรามีเป้าหมายในการดำเนินงานให้ทำงานได้อย่างมีคุณภาพ แต่ต้องไม่ยึดติดกับแผนงานมากเกินไป เพราะแผนนี้สามารถยืดหยุ่นได้ แผนนี้เป็นงานของฮักนะเชียงยืน เป็นงานของเยาวชนที่สามารถยืดหยุ่นได้ตลอดเวลาแต่ต้องคำนึงถึงความเหมาะสมต่อชุมชนและเหมาะสมต่อสมาชิกทุกคนในกลุ่ม

การระดมทุนทั้งหมดทั้งในตัวของชุมชน ในตัวฮักนะเชียงยืน ในตัวหน่วยงานต่างๆที่จะสามารถช่วยงานโครงการได้ เป็นสิ่งสำคัญเพราะทุนเป็นปัจจัยแห่งความสำเร็จที่จะทำให้โครงการนี้บรรลุเป้าหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพ อาทิ ทุนในโรงเรียน ทุนในชุมชน ทุนในมหาวิทยาลัยมหาสารคาม ทุนในหน่วยงานที่รับผิดชอบ ทุนในกลุ่มวิจัยชาวบ้าน ทุนในระดับผู้ปกครองชุมชน ซึ่งการระดมทุนนี้ได้มาจากการระดมสมองของทุกคนที่คิดว่ามีความเป็นไปได้มากน้อยเพียงใด โดยจับทุนนี้มาใส่ในวิธีการดำเนินงานที่สรุปได้ประเด็นไว้ซึ่ง คือ การศึกษา งาน การดำเนินงาน และการสรุปงานออกมาเป็นวิถีทางในการดำเนินงานตามหลักคิดในระดับเยาวชนแบบฮักนะเชียงยืน



ฟันเฟืองโมเดล : ฉบับชักกะเยี่ยงยิบ

ฟันเฟืองโมเดลเป็นหลักคิดแบบฟันเฟืองที่ว่า “สิ่งนั้นๆจะหมุนไปด้วยกัน” ถ้าฟันเฟืองตัวแรกเริ่มขับเคลื่อนจะทำให้ตัวที่สองและตัวถัดมาขับเคลื่อนต่อไปด้วยกัน แต่การที่จะทำให้ตัวหนึ่งมาเคลื่อนด้วยหนึ่งได้นั้นจำต้องมีเหตุผลที่เพียงพอที่จะสามารถขับเคลื่อนไปได้อย่างมีส่วนร่วมให้มากที่สุด

ก่อนที่จะขับเคลื่อนฟันเฟืองนี้ไปได้เราจะต้องมีแรงผลักดันซึ่ง หมายถึง ข้อมูลที่ได้จากการสอบถามชาวบ้าน สอบถามรพ.สต. สอบถามผู้ใหญ่บ้าน สอบถามอสม. สอบถามกลุ่มวิจัยชาวบ้าน และอื่นๆ ต้องศึกษาวิถีชีวิตของชาวบ้าน ความเป็นมาและเป็นไป ความเป็นอาชีพ ช่วงเวลาในแต่ละวัน เกษตรพันธะสัญญา ผลต่อแต่ละครอบครัว ที่ต้องสอบถาม และสำภาษณ์เชิงลึกกับตัวเกษตรกรโดยตรงและผู้ใหญ่บ้านของแต่ละหมู่ในชุมชน

ฟันเฟืองตัวแรกเป็นกลุ่มฮักนะเชียงยืนจะต้องศึกษา คือ การสำรวจปัญหาในชุมชนที่เกิดขึ้นว่าเป็นอย่างไรบ้าง แล้วศึกษาเรื่องของสารเคมีที่จะถ่ายทอดให้กับชาวบ้าน ศึกษาดิน ศึกษาสารเคมี ศึกษาความอุดมสมบูรณ์ในดิน แล้วประสานงานกับชุมชนเองผ่านตัวผู้นำชุมชนว่า ฮักนะเชียงยืนจะทำโครงการนี้เพื่อเฝ้าระวังสารเคมีที่เกิดขึ้นในการเกษตรของชุมชน แล้วยังประสานงานไปยังทุกหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อให้งานสามารถขับเคลื่อนไปได้ง่าย

ฟันเฟืองตัวที่สอง คือ การสร้างกลุ่มเครือข่ายให้เกิดขึ้นในโรงเรียนที่จะสามารถเป็นพลังสำคัญที่จะพัฒนางานได้โดยง่ายถ้ามีเด็กในชุมชนเข้ามาทำงานนี้ด้วยตนเอง แล้วยังเป็นการปลูกจิตสำนึกรักษ์บ้านเกิดให้กับเพื่อนๆ พี่ๆ น้องๆ ในโรงเรียนอีกด้วย จึงจัดในรูปแบบของค่ายกิจกรรมที่ชื่อว่า “เพื่อนบอกเพื่อน” โดยใช้ทุนในกลุ่ม คือ ความเป็นเพื่อนเข้ามาร่วมดึงความคิดรักษ์บ้านเกิดให้ออกมาจากด้วยเพื่อนด้วยกัน โดยการระดมความคิดว่า สารเคมีนั้นเป็นอย่างไร คืออย่างไร ส่งผลอย่างไร ต่อตนเองและต่อชุมชน มีการวาดแผนภาพชุมชนของตนเองเพื่อสำรวจปัญหาที่เกิดขึ้น มีการให้รับชมผลกระทบของสารเคมีผ่านสารคดีชีวิตต่างๆ แล้วดึงความคิดของเพื่อนๆ ออกมาด้วยการเขียนสิ่งที่ตนเองได้รับรู้และสิ่งที่ตนเองรู้สึก แล้วจบลงด้วยการสรุปของแต่ละกลุ่มให้แต่ละกลุ่มมาสรุปว่าปัญหาที่เกิดขึ้นนั้นเป็นอย่างไรแล้วคิดว่า

จะแก้ไขปัญหานั้นอย่างไร ทั้งนี้กิจกรรมนี้มีเป้าหมาย คือ การถ่ายทอดความรู้และการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกันแล้วเพื่อน ๆ กลุ่มเครือข่ายจะนำสิ่งนี้ไปพูดคุยกับผู้ปกครองในครอบครัวของตนเองกับปัญหาที่เกิดขึ้นต่อไป

ฝันเฟื่องตัวที่สาม คือ การสร้างกลุ่มเยาวชนให้มีสำนึกรักบ้านเกิด ที่นอกจากฮักนะเชียงยืนจะสร้างกลุ่มเพื่อนในโรงเรียนแล้วต้องสร้างกลุ่มเด็กเยาวชนในชุมชนที่เป็นเด็กประถมศึกษา ที่จะคอยเป็นพลังเสริมขึ้นให้งานอีกทั้งนี้มีหลักคิดที่ว่า “ไม้อ่อนดัดง่ายไม้แก่ดัดยาก” ซึ่งการพัฒนาที่เยาวชนก่อนจะสามารถพัฒนาหลักคิดได้ง่ายกว่าชาวบ้านในชุมชน เลือกว่าพัฒนาที่ตัวเด็กก่อนเพราะสักวันหนึ่งเขาจะเติบโตออกมาเป็นผู้ใหญ่ที่พร้อมจะพัฒนาชุมชนของตนเองให้ดีขึ้น กิจกรรมนี้ชื่อว่า “รักบ้านเกิด” เป็นค่ายที่พาน้องคิด พาน้องๆ เข้าใจ และพาน้องๆ ตระหนัก ในเรื่องของสารเคมีที่ใช้ในการเกษตรโดยการดึงความคิดของเยาวชนเช่นเดียวกับการสร้างกลุ่มเครือข่ายแต่จะปรับลดความยากลงให้มีความง่ายที่เด็กพอจะสามารถทำได้ แล้วมีการนำกลุ่มเครือข่ายให้มาช่วยพาน้องคิด กลุ่มเครือข่ายซึ่งเป็นพี่จะเป็นพี่เลี้ยงของแต่ละกลุ่มพาน้องฝึกคิด ด้วยความมีส่วนร่วมจากพี่และน้องจะเป็นเครื่องมือที่คอยย้ำเตือนพี่และจะเป็นเครื่องมือการพัฒนาหลักคิดของน้องตามไปด้วย แล้วยังมีการสอดแทรกวัฒนธรรมภูมิปัญญาเดิมเป็นฐานความรู้ให้เด็กได้รู้ และเข้าใจกับวิถีชีวิตในอดีตของชุมชนตนเอง

ฝันเฟื่องตัวที่สี่ คือ ถ่ายทอดงานสู่กลุ่มชาวบ้านโดยจะเป็นการคืนข้อมูลที่ได้ศึกษามาทั้งหมดตลอดโครงการให้ลงสู่ชาวบ้านที่มีหลักคิดที่ว่า “ถ้าสื่อสารโดยตรงจะทำให้ชาวบ้านไม่สนใจเลย” เพราะมีความน่าเบื่อสูงแล้วมีน้ำหนักไปทางทฤษฎีที่สามารถเข้าใจ เข้าถึงได้ยาก จึงต้องมีเครื่องมือในการดึงดูดความสนใจชาวบ้านโดยมีละครเป็นเครื่องมือสำคัญที่จะช่วยให้ชาวบ้านสนใจแล้วเข้ามาดู เมื่อละครจบจะเป็นช่วงเวลาในการเสวนาแลกเปลี่ยนความ

คิดเห็นกันแบบชาวบ้าน ที่มีหน่วยงานต่างๆเข้ามามีส่วนร่วม กิจกรรมนี้ชื่อว่า : กิจกรรมปลูกรักษ์บ้านเกิด ที่เป็นการคืนข้อมูลสู่ชาวบ้านจากสิ่งที่ได้ศึกษาจากพื้นเพองตัวแรก และขั้นตอนการศึกษาตัวต่อๆมา

พื้นเพองตัวที่ห้า คือ ความฝันที่อยากให้เกิดขึ้นโดยสิ่งที่อักนะเชียงฮิน ฝันสูงสุด คือ การมีตลาดเขียนเกิดขึ้นในชุมชนที่เป็นตลาดขายผักปลอดสารพิษ โดยมีความคาดหวังในโครงการรุ่นต่อไปที่จะมาสานต่อเพราะเพียง 1 ปี ไม่สามารถสร้างตลาดเขียนให้เกิดขึ้นมาได้” ปัญหาสิ่งแวดล้อมนั้นต้องใช้ระยะเวลาถ้ายังเป็นเกษตรแบบพันธะสัญญา ความเป็นไปได้ที่จะแก้ปัญหา นั้นยากเกินกว่าระดับเยาวชน” (นอกชุมชน)

จึงต้องสร้าง ต้องปรับความคิดจากเด็กในชุมชนให้ออกมาเป็นผู้พัฒนา ชุมชนด้วยตนเองเพราะเป็นชุมชนของตนเอง ด้วยกิจกรรมต่างๆด้วยเครื่องมือต่างๆ ด้วยทุนต่างๆที่มีทั้งหมดของโครงการ

พื้นเพองตัวที่หก คือ ทุนที่เป็นหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ที่เป็นทุนสำคัญ ในการขับเคลื่อนงานให้บรรลุเป้าหมายโดยมี ดังนี้ คือ โรงเรียนเชียงฮิน พิชยาคม มหาวิทยาลัยมหาสารคาม องค์การบริหารส่วนตำบล โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล โรงเรียนบ้านแบก กองทุนไทย สำนักงานที่ดิน ฯ ที่ จะช่วยให้งานบรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้ด้วยการระดมสมองของอักนะ เชียงฮิน

เป้าหมายที่ได้เลือกไว้ คือ ชาวบ้านมีความรู้ ความเข้าใจ และความตระหนัก เกิดขึ้นกลายเป็นขั้นตอนที่จะทำให้บรรลุเป้าหมายได้ด้วยหลักคิด 3 คำ คือ การศึกษา การดำเนิน และการสรุป โดยมีพื้นเพองโมเดลเป็นแบบแผนของการดำเนินงานโดยคำนึงถึงความเป็นไปได้ คำนึงถึงปัญหา คำนึงถึงศักยภาพของกลุ่มและศักยภาพของทุนเป็นหลัก “มองแง่บวกเป็นหลัก”



แล้วจดหมายอีกฉบับก็พัดมาเราให้เดินทางไปยังธนาคารไทยพาณิชย์ เพื่อ**“นำเสนองาน”** แล้วแลกเปลี่ยนเรียนรู้จากคำวิจารณ์ของคณะกรรมการ

การปรับแผนใหม่ทั้งหมดจากการเปลี่ยนประเด็นใหม่ ปัญหาใหม่ เป็นสิ่งที่ฮักนะเซียงยีนได้เลือกความเหมาะสมจากการระดมสมองของทุกคนโดยมองว่าเมื่อได้ทำสิ่งนั้นๆ ไป แก้ไขปัญหาสิ่งนั้นๆ ไป คนที่ได้ประโยชน์ไม่ใช่ชุมชนแต่เป็นบุคคลใดบุคคลหนึ่ง การเปลี่ยนประเด็นปัญหาไปที่**“การเกษตรพันธะสัญญา”** ถือว่าเป็นโจทย์ปัญหา **“ที่หินที่สุด”** นับตั้งแต่ที่เคยพบเจอมาในชีวิต เลือกที่จะปรับพฤติกรรมด้านการทำเกษตรของชุมชน เลือกที่จะปรับทัศนคติของชุมชน เลือกที่จะพัฒนาเยาวชนในชุมชน เลือกที่จะอนุรักษ์ทรัพยากรดินในชุมชน และเลือกที่จะต่อสู้กับระบบเกษตรพันธะสัญญาด้วยเยาวชน การเปลี่ยนประเด็นปัญหา ต้องมีการชี้ให้ทางมูลนิธิ

กองทุนไทยรับรู้ว่าจะทำอะไร จะทำอย่างไร ซึ่งทางมูลนิธิเปรียบเหมือนเป็นพี่เลี้ยงสำคัญที่คอยติดตามตลอดระยะเวลาทั้งโครงการ ตอนนั้นนำเสนองานที่ธนาคารไทยพาณิชย์ หรือ SCB โดยอักษนะเชียงยืนออกเดินทางไปอย่างครบครัน ด้วยรถตู้ของโรงเรียน พอเดินทางมาถึงที่ SCB “ด้วยความที่คิดว่าไม่เคยมา ไม่เคยเห็น” การถ่ายรูปลูกๆ มุมนั้นจึงเป็นสิ่งธรรมดา “ที่เด็กบ้านนอกพึงกระทำ” แกนนำที่ได้นำเสนองานนั้นมีประมาณ 3 คนด้วยกัน ได้แก่ เปรี๊ยะ แสน และมันจากที่หลายๆกลุ่มได้นำเสนอได้ดี “จึงคิดกดดันตนเองอยู่นิดๆ” เพราะไม่ค่อยคุ้นชินกับการนำเสนอในระดับนี้ แต่การนำเสนอเป็นเพียงการบอกกล่าวให้ภายนอกได้รับรู้ในสิ่งที่เราพึงกระทำในโครงการ เป็นขั้นของการคุยกันก่อนการดำเนินงานที่สำคัญ

การนำเสนอเพื่อการแลกเปลี่ยนแล้วน้อมรับข้อเสนอแนะ เพื่อที่จะไปพัฒนางานของตนเองให้ตรงตามเป้าประสงค์ที่มองไว้มากที่สุด ในครั้งนั้น เมื่ออักษนะเชียงยืนนำเสนอไปสักระยะหนึ่งพอขึ้นมาถึงฟินเฟืองโมเดล อ.ศศิน เฉลิมลาภพูดขึ้นมาว่า “ฟินเฟืองนี้ใครทำให้ ไม่ได้ทำเองใช่ไหม” ซึ่งเป็นคำถามที่ถือว่า “รุนแรง” เป็นอย่างยิ่งเพราะสิ่งนี้ได้มาจากการระดมสมองของทุกๆ คน เด็กคนหนึ่งตอบไปว่า “ฟินเฟืองนี้เพื่อนๆ คิดเองครับ ครูเป็นผู้ผลักดันและแนะนำ” แล้ว อ.ศศิน บอกอีกว่า “โจทย์นี้เป็นโจทย์ที่ยาก แล้วจะคอยดู” แล้วยังมีอาจารย์ท่านหนึ่งบอกไว้ว่า “ควรให้งานนี้เป็นรูปธรรมมากยิ่งขึ้นด้วยการเอาตัวเลขต่างๆมาใช้ให้ชี้ชัดเข้าไปอีกว่ามันเป็นอย่างไร” หลังจากการนำเสนอ คณะกรรมการทุกท่านมีคำถามเล็กน้อย จึงมาใคร่ครวญย้อนหลังว่า สิ่งทีคณะกรรมการมีคำถามน้อยนั้นมี 2 กรณีด้วยกันคือ เข้าใจดี และไม่เข้าใจ เข้าใจดีเพราะอธิบายได้อย่างครอบคลุมไม่กำกวม ไม่เข้าใจเพราะอธิบายได้ไม่เข้าใจ แต่ถึงอย่างไรในเรื่องของข้อเสนอแนะที่มีนั้นต้องไประดมสมองช่วยกันอีกว่าสิ่งนั้นเหมาะสมไหม เหมาะสมอย่างไร อีกครั้งหนึ่ง



เสื้อตัวที่ 3 ของฮักนะเชียงยืนที่มีตราฮักนะเชียงยืนอย่างเป็นทางการ บ่งบอกว่า “เราพร้อมแล้ว พร้อมที่จะพัฒนางาน” ซึ่งเด็กคนหนึ่งในกลุ่มได้วาดไว้ในโปรแกรมในระดับง่าย ซึ่งจากสัญลักษณ์นี้จะเห็นได้ว่ามีเด็กคนหนึ่งกำลังรดน้ำพรุนดินต้นโลกให้เจริญเติบโต หมายความว่า “เราพร้อมที่จะปลูกโลกใบใหม่ ใบสีเขียวนี้ขึ้นมา” พร้อมทั้งคอยปลูกใจคนทั้งหลายให้หันมารักษาโลกของเรานี้มากยิ่งขึ้นนั่นเอง ข้อคิดเห็นที่ไม่ว่าจะเป็นทัศนคติในแง่บวกหรือทัศนคติในแง่ลบนั้น ล้วนจำเป็นต่อการพัฒนางานทั้งสิ้น เพราะทุกข้อคิดเห็นนั้น ทุกข้อเสนอแนะนั้นนับได้เป็นเป็นปัจจัยภายนอกที่เขาเห็นเราได้อย่างชัดเจน อาจเปรียบได้กับเมื่อเรามองคนอื่นๆ เราจะมองเห็นเขาได้หมดทั้งตัวแต่เมื่อเราได้มามองดูตนเองแล้ว เราไม่สามารถมองเห็นตนเองได้หมดทั้งตัวได้ ข้อเสนอแนะจากภายนอกนั้นยิ่งสำคัญที่เราต้องพึงคิดปรับให้เหมาะสมอยู่ตลอดเวลา การพัฒนาจะขาดข้อเสนอแนะไม่ได้เพราะการพัฒนา กับ ข้อเสนอแนะเป็นสิ่งที่ควบคู่กัน การที่เราจะพัฒนาสิ่งใดนั้นได้เพราะสิ่งนั้นมีจุดด้อย จุดด้อยนี้จึงเป็น ข้อเสนอแนะที่จะทำให้เราพัฒนาไปตลอดเวลา ข้อเสนอแนะนี้เป็นแสงนำทางให้ก้าวเดิน ไม่ว่า

จะเป็นข้อเสนอในกลุ่มและนอกกลุ่มล้วนสำคัญทั้งหมด ที่จะเป็นประโยชน์ต่อโครงการและต่ออักษะเชียงใหม่ โดยเรานำข้อเสนอแนะต่างๆเหล่านั้นมาคิดๆ กันดูหลายๆครั้ง แล้วจึงมาดำเนินงานตามแผนงาน ในขั้นแรกเลยก็ คือ การศึกษาเรียนรู้ข้อมูล

คณะวิทยาศาสตร์ FACULTY OF SCIENCE



“ปั่นเป็องเริ่มทำงาน”

เส้นทางของการทำโครงการที่ยึดหลักแบบเด็ก ๆ ที่ว่า “ก่อนที่เราจะถ่ายทอดให้เขารู้ นั่น เราจะต้องรู้ก่อน” การศึกษาที่เป็นการค้นหาคำตอบเริ่มขึ้นด้วยแรงพยายามของฮักนะเซียงยีนทุกคน เมื่อเราไม่รู้ เราจะไม่สามารถบอกเขาได้อย่างชัดเจนว่าสิ่งนั้นเป็นอย่างไร เป็นมาอย่างไร ถึงต้องศึกษาเพื่อที่จะพัฒนาโครงการที่มีค่ายกิจกรรมเป็นหลักในการพัฒนาแบบเด็กเยาวชน ถ้าศึกษาในอินเทอร์เน็ตนั้นสิ่งที่ได้ อาจไม่เพียงพอ หรืออาจไม่ครอบคลุม จึงต้องมีการลงเข้าไปสัมผัสจริง จากผู้รู้จริง ณ คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม นับได้ว่าเป็นการเดินทางตามทางตนเองโดยมองผู้รู้เป็นหลัก เพราะถ้าไม่รู้จะไม่สามารถทำได้เลย เหมือนกับสามเหลี่ยมเคลื่อนภูเขาที่มีผู้ให้ทุน ผู้รู้ และผู้ทำงาน ซึ่งตอนนั้นผู้ให้ทุน คือ ทางมูลนิธิกองทุนไทย ผู้รู้ คือ แหล่งเรียนรู้ต่างๆ และผู้ทำ คือ ฮักนะเซียงยีน การที่เราจะยกภูเขาปัญหาขึ้นได้ เราต้องมีผู้ให้ทุน ผู้รู้ และผู้ทำงาน “เราจะขาดผู้รู้ไม่ได้” ผู้รู้จึงเป็นส่วนสำคัญอีกส่วนหนึ่งที่จะคอยส่งเสริมให้ผู้ทำงานดำเนินงานได้อย่างราบรื่นขึ้น

ไปอีกชั้น

การเข้าศึกษาในครั้งแรกเป็นการศึกษาในเรื่องของดิน และชั้นต่างๆ ของดิน ที่ศึกษาจาก ท่าน ดร. ปิยะดา ซึ่งข้อมูลเหล่านี้จะนำมาเป็นส่วนหนึ่งของการถ่ายทอดความรู้จากกลุ่มอักษะเชียงใหม่ให้ลงที่กลุ่มเยาวชนในรูปแบบของกิจกรรมที่ได้วางทิศทางกันไว้ ณ ครั้งนั้นสิ่งที่ได้รับ เป็นความรู้ในประเด็นของดิน ชั้นของดินซึ่งตรงตามเป้าประสงค์อีกกรอบหนึ่งที่ได้ตั้งเป้าไว้ เมื่อครั้งที่เดินทางนั้นมีเพื่อนๆ และน้องๆ กลุ่มหนึ่งที่อยู่ในชุมชนที่จะพัฒนา โดยมีการให้เด็กๆ เหล่านี้มาเรียนรู้ไปพร้อมกัน เพราะดินนี้เป็นดินของชุมชน เป็นดินที่ควรเก็บรักษาให้อุดมสมบูรณ์เหมือนเช่นอดีตของเรา “เราจะเรียนรู้” ไปพร้อมกัน เราจะเรียนรู้ไปด้วยกัน” เด็กคนนึงพูดกับตนเองอยู่เนืองๆ

ความรู้ไม่ได้อยู่เพียงแคในหนังสือ ความรู้ไม่ได้อยู่เพียงในตัวอักษร แต่อีกความรู้ที่สำคัญ คือ การสัมผัสกับความรู้นั้นด้วยตนเอง จะทำให้ตนเองมองเห็นภาพได้อย่างชัดเจนว่าสิ่งๆ นั้นเป็นอย่างไร



ในการเรียนรู้ในครั้งแรก เมื่อไปลองวิเคราะห์ทบทวนดูอีกทีจากการระดมสมองแล้วเป็นประเด็นข้อมูลที่ถือว่ายังไม่ตรงกับเป้าหมายของ

กิจกรรมโดยตรง จึงต้องมีการไปเรียนรู้ครั้งที่สอง จากท่าน ผศ.ชณิษฐา ซึ่งเป็นการเจาะเข้าประเด็นตรงไปที่สารเคมีในดิน เพื่อมีเป้าหมายในครั้งนั้นว่าจะตรวจสอบสารเคมีในดินเพื่อจะคืนข้อมูลจากการตรวจดินนี้ให้ชุมชนได้รับรู้อย่างเข้าใจ ถ้าลองศึกษาดูอย่างจริงๆแล้วเราจะพบว่า ส่วนใหญ่สารเคมีที่ในชุมชนได้ใช้นั้นบางสารเป็นสารเคมีที่กฎหมายห้ามให้ใช้ แต่ชาวบ้านก็แสวงหามาใช้เพราะไม่มีทางเลือกที่ดีกว่านี้ สารเคมีส่วนใหญ่จะอยู่ในระดับออร์กาโนฟอสเฟต หรือ ออร์การ์โนฟอสฟอรัส ที่ทางเกษตรกรได้ใช้กัน ซึ่งเป็นสารชนิดที่ถือว่าสามารถตกค้างในดินได้เป็น 10 ปีเลยทีเดียว ถ้าสารเคมีชนิดนี้ตกค้างในเกษตรกรจะเป็นอันตรายในระยะสะสมและเนียบปล้นหากไม่ป้องกันให้ดีจะทำให้สารเคมีนี้เข้าสู่ร่างกายได้ง่าย แล้วนอกจากที่จะอยู่ในดินที่เพาะปลูกแล้ว จะอยู่ในผล อยู่ในถุงพลาสติกคลุมราก (ขยะมิพิช) อยู่ในอากาศ อยู่ในน้ำ อยู่ในพืชผัก อยู่ในหญ้า ผู้ในผู้บริโภค อยู่ในตัวเกษตรกร ซึ่งจะเห็นได้ว่าสารเคมีอยู่ในทุกๆสิ่งซึ่งถ้าปล่อยให้เป็นอย่างนี้ต่อไป อนาคตอาจมีผู้คนและสัตว์เป็นโรคต่างๆมากขึ้นก็อาจเป็นไปได้

จากการศึกษาผลเลือดพบว่า เกษตรกรผู้ปลูกมีอัตราเสี่ยงน้อยกว่า ผู้บริโภค ผู้บริโภคผลิตนี้กลับกลายเป็นผู้ที่มีอัตราเสี่ยงมากกว่า ทำให้เป็นข้อสังเกตได้อีกข้อว่า “ถ้ากินผลผลิตนี้เข้าไปเรื่อยๆจะเสี่ยงต่อชีวิตมากกว่าคนที่กินน้อย” เกษตรกรที่ปลูกบางครั้งก็นำผลผลิตนี้ส่งออกขาย บางครั้งจะมีนายทุนเข้ามาติดต่อรับซื้อเพื่อเรขายตามหมู่บ้าน เหตุที่ชาวบ้านต้องต้องขายเพราะ ชาวบ้านปลูกผลไม้เพื่อเอาเพียงเมล็ดออกขายให้บริษัทของตนเองที่ทำสัญญา สิ่งที่เหลือจากเมล็ด คือ เนื้อซึ่งเนื้อของผลนี้ถ้าปล่อยให้สุญเปล่า ใช้ประโยชน์ไม่ได้ ชาวบ้านหลายบ้านจึงเลือกที่จะนำผลนี้ออกขายลูกละ 5 บาท ถึง 10 บาท คนทั่วไปมองว่าผลผลิตเช่นนี้ถูก แล้วลูกใหญ่ จะซื้อตามท้องตลาดทั่วไป ฉะนั้นจึงไม่ใช่เป็นปัญหาเพียงปัญหาของชุมชนเดียวแต่กลับกลายเป็นปัญหาในระดับอำเภอที่เกิดเพียงชุมชนเล็กๆ

จากการที่ศึกษาชั้นของดินแล้วนั้นพบว่า ดินตัวอย่างของชาวบ้านที่ได้เก็บมานั้นมีการแปรผลออกมา คือ ดินตัวอย่างจากการสุ่มเก็บนี้ 30 ตัวอย่าง มีค่าสารอินทรีย์ในดินนั้นต่ำมาก เพราะดินชาวบ้านส่วนใหญ่ใช้น้ำสารเคมีในปริมาณมากทำให้สารอินทรีย์ในดินนั้นถูกกลดลงจึงทำให้น้อยลงในทุกขณะ ชาวบ้านใช้สารแทนมูลสัตว์ จึงทำให้การแปรผลออกมานั้นพบได้อย่างชัดเจน

ชาวบ้านรู้ว่าสารเคมีนั้นดี หรือไม่ดีอย่างไร หรืออาจรู้ดีกว่าอีกนะ เชียงยืนในหลายๆครั้ง แต่ยังต้องทำเพราะเป็นวิถีชีวิต เป็นอาชีพ เป็นรายได้ เป็นสิ่งที่จะทำให้อยู่ได้พร้อมหน้าพร้อมตากันทั้งครอบครัว สิ่งที่เราทำได้จึงเป็นเพียงการย้ำเตือน คอยเฝ้าระวังให้เด็กในชุมชนตลอดทั้งชาวบ้านป้องกันตัวเองจากการใช้สารเคมีนี้เพิ่มมากยิ่งขึ้น “อยากให้ชาวบ้านป้องกันมากยิ่งขึ้น” เพราะจะเป็นประโยชน์ต่อตัวของเขาเองและคนในครอบครัว สิ่งที่ได้กำหนดการทำงานไว้ที่นำมาซึ่งการศึกษาต่างๆ ได้แก่ ศึกษาดิน สารเคมี สารเคมีในดิน ผลตรวจเลือด ผลตรวจดิน และการสอบถามจากชาวบ้านในชุมชน เป็นเพียงข้อศึกษาในระยะเริ่มต้นที่ต้องปรับอยู่ตลอดเวลาเพื่อความเหมาะสม จากการได้ศึกษาแล้วนั้นเราไม่รอช้าที่จะถ่ายทอดข้อมูลที่ได้ศึกษามา ด้วยวิธีการของค่ายกิจกรรมที่มีชื่อว่า **“ค่ายเพื่อนบอกเพื่อน”**



“ค่ายเพื่อนบอกเพื่อน”

เมื่อได้ศึกษามาแล้วสิ่งที่สำคัญ คือ การดำเนินงาน “เรารู้ว่าสิ่งนั้นจะทำให้เกิดผลเสีย” โจทย์ที่ใคร่ครวญอย่างถี่ถ้วนเป็นการถ่ายทอดให้กลุ่มเป้าหมายรู้ได้ รู้วิธีการ ถึงจะสามารถทำให้เขาได้รับรู้ในสิ่งที่เราอยากสื่อสารได้มากที่สุด ซึ่งถือว่าเป็น “เป็นโจทย์หิน” พอสมควรที่สำคัญเยาวชนที่เริ่มทำค่ายกิจกรรมใหม่ “จะออกแบบกิจกรรมอย่างไรให้เหมาะสม” ซึ่งครุ่นคิดไปในครั้งเมื่อเราได้อบรม ได้ผ่านกระบวนการต่างๆ เมื่อครั้งที่เราเป็นเด็ก แล้วมาประมวลแต่ละสิ่งแต่ละกิจกรรมให้มีความเหมาะสมกับเด็กในระดับมัธยม ที่คิดเพียงว่า “จะอย่างไรให้เพื่อนได้เข้าใจ” กับสิ่งที่เรารู้ โดยอยากให้ออกมาจากความคิด” ระเบิดออกมาจากด้านใน” มากที่สุด จึงเป็นขั้นตอนที่ถือว่ายากพอสมควรในกิจกรรมที่ได้ออกแบบ

“เพื่อนบอกเพื่อน” เพื่อนในที่นี้หมายถึงกลุ่มเพื่อนๆ ในโรงเรียนที่เรียนอยู่โรงเรียนเดียวกัน ที่มีภูมิลำเนาอยู่ในหมู่บ้านที่ประสบกับปัญหา โดยค่ายนี้ชักชวนให้มาเรียนรู้ร่วมกัน พูดคุยแลกเปลี่ยนกัน แล้วจากกิจกรรมเน้นไปที่การตั้งใจให้ ตัวเขาเองออกมารักษำบ้านเกิดด้วยตนเอง โดยที่เพื่อนบอกเพื่อนเน้นจุดที่ “การดึงความคิดแล้วมาพูดคุยกัน” หลายคนหลากมุมมอง ร่วมสะท้อนชุมชนของตนเองอย่างทีตนเองเคยรู้จัก กิจกรรมเพื่อนบอกเพื่อนนี้ยังเน้นย้ำไปถึงการอยากให้กลุ่มเครือข่ายจำนวนนี้ไปพูดคุยกันในครอบครัวของตนเองในประเด็นปัญหาที่เกิดขึ้น ไปพูดคุยกับพ่อ แม่ และคนในครอบครัวช่วยกันหาทางออก ให้รู้จักการป้องกันมากยิ่งขึ้นในการทำเกษตรกรรม

“เพื่อนบอกเพื่อน” เป็นค่ายที่จัดขึ้นให้เพื่อน เป็นค่ายที่จัดขึ้นให้ พี่ๆ น้อง ๆ ในโรงเรียน ได้มีความรู้ มีความเข้าใจ แล้วอาจจะส่งผลไปจนทำให้มีความตระหนักในเวลาต่อมา พี่ๆ เพื่อนๆ น้องๆ ทุกคนอยู่ในชุมชนเดียวกัน มาอยู่ ณ ที่แห่งนี้เปรียบเหมือนกับเป็นเพื่อนกัน หากเขารวมตัวกันได้อาจจะคอยรักษาดินบ้านเกิดของเราไว้ให้นานที่สุด รักษาสุขภาพของคนในครอบครัวไว้ให้นานที่สุด รักษาวัฒนธรรมเดิมที่กำลังจะลดเลือนไปจากวิถีชีวิตไปให้มากที่สุด “เด็กในวันนี้เป็นผู้ใหญ่ในวันหน้า” เรามองว่า หากเราเลือกพัฒนาเด็ก หากเราเลือกพัฒนาเพื่อน ผลที่ออกมา นั้นจะคุ้มค่ายิ่งกว่า เพราะถ้าเราไปบอกกล่าวกับชาวบ้านโดยตรงนั้น “ชาวบ้านเลิกไม่ได้” เพราะสิ่งนั้นเป็นวิถีชีวิตของเขา มาช้านาน สิ่งที่จะทำได้ คือ การเลือกที่จะพัฒนาเด็กๆ ให้โตขึ้นเป็นผู้ใหญ่ที่พร้อมจะรักษำบ้านเกิดของตนเอง สิ่งทีพอจะสามารถทำได้ในระดับผู้ใหญ่ นั้นเป็นการเน้นย้ำให้ชาวบ้านได้ตระหนักในการใช้สารเคมี และป้องกันตนเอง ชาวบ้านสามารถป้องกันได้ ชาวบ้านสามารถลดได้ หากมีเครื่องมือที่สำคัญที่จะนำไปเป็นกลไกการพัฒนา แล้วสิ่งนี้จึงเป็นที่มาของค่ายกิจกรรมต่อไป

กิจกรรมค่าย “เพื่อนบอกเพื่อน” มีรายละเอียดกิจกรรมย่อยดังนี้

- BAR
- กิจกรรมสร้างคุณค่าในตนเอง
- ความรู้เกี่ยวกับดิน การเก็บตัวอย่างดิน
- ฆาตกรเงียบ (สะท้อนความคิดเห็น)
- ผังการปลูกแต่งแคนตาลูป
- วาดภาพ ชุมชนของฉัน
- AAR

BAR หรือ การคุยงานกันก่อนทำถือว่าเป็นวิถีทางแห่งความสำเร็จในอีกมุมมองหนึ่งที่สำคัญ ที่เนื่องเพราะการที่เราจะทำงานสิ่งใดได้นั้น การคุยงานกันก่อนทำเป็นสิ่งกำหนดทิศทางของงานอย่างชัดเจน แล้วทำให้รู้งานนั้นๆ ร่วมกัน โดยในครั้งนั้นการคุยงานกันก่อนทำเน้นไปที่ เครือข่าย / ความรู้ / ความตระหนัก / พุดคุยกับครอบครัว โดยเป็นการระดมความคิดแบบเด็กกันว่าจะทำอย่างไรให้ 4 คำนี้ออกมาเป็นกิจกรรมหนึ่งกิจกรรม ที่สามารถเรียบเรียงได้ว่า เป็นกิจกรรมที่สร้างความรู้ ติงความตระหนัก สร้างเครือข่าย แล้วมีความคาดหวังว่าเครือข่ายที่ได้สร้างนี้จะเข้าไปพุดคุยกับครอบครัว จึงเป็นแนวทางในการวางกิจกรรมให้เหมาะสมกับคำสำคัญที่ได้จากการพุดคุย

กิจกรรมสร้างคุณค่าในตนเอง เป็นกิจกรรมที่คอยกระตุ้นหรือเน้นย้ำเตือนตนเองให้รู้จักคุณค่าของตนเองมากยิ่งขึ้น โดยให้เขาเขียนออกมาว่าตนเองมีคุณค่าอย่างไร ครอบครัวมีคุณค่าอย่างไร ซึ่งจะสามารถทำให้เห็นภาพได้อย่างชัดเจนว่าเขามีคุณค่าอย่างไร โดยคาดหวังว่าเขาจะรู้สึกมองเห็นคุณค่าในตนเองได้ชัดเจนขึ้น เขาจะสามารถมองเห็นคุณค่าของครอบครัวได้ชัดเจนขึ้น มีความคาดหวังสูงสุด คือ เมื่อเขาได้มองเห็นคุณค่าในตนเอง เขาจะรู้สึกว่าตนเองมีคุณค่าอย่างไร แล้วสะท้อนผลไปอย่างเนืองๆว่า เงินที่เราเสี่ยงอยู่กับสารเคมีอยู่ในทุกๆวันนั้นมีความคุ้มค่ากันไหม เงินที่เราได้กับสุขภาพที่เราได้มีความคุ้มค่ากันไหม..

ความรู้เกี่ยวกับดิน เป็นประเด็นที่ชัดเจนที่เราอยากจะทำทอด แต่โจทย์สำคัญ คือ จะถ่ายทอดอย่างไรให้เพื่อนๆทุกคนมีส่วนร่วมมากที่สุด ณ ตอนนั้นจึงนำมาซึ่ง กิจกรรมการตั้งประเด็นคำถามในเรื่องของดินโดยมีของรางวัลเพื่อเป็นทุนหลักในการตั้งความคิดให้ออกมา แล้วเมื่อมีการตอบคำถามจึงต้องมีการสอดแทรกความรู้ในระหว่างคำถาม “หรือการให้คำถามนั้นเป็นเครื่องมือในการแสดงออกนั่นเอง” ให้คำถามเป็นจุดสนใจที่จะทำให้เพื่อนผ่อนคลายในระยะเริ่มต้น “เป็นแนวทางการคิดแบบเด็กทั่วไป”

การเก็บตัวอย่างดิน เป็นการถ่ายทอดความรู้โดยการที่ให้กลุ่มฮักนะเซียงยีน ที่ได้ศึกษามาจากผู้รู้แล้วมาถ่ายทอดให้กับกลุ่มเพื่อนๆ โดยการอธิบาย “เล่าสู่เพื่อนฟัง” แบบเป็นกันเอง เพื่อที่คาดหวังว่า กลุ่มเครือข่ายนี้จะเป็นคนที่จะพาน้องร่วมทำงานในกิจกรรมพื้นเพองตัวต่อมา

ฆาตกรเงียบ (สะท้อนความคิดเห็น) เป็นวิดีโอที่ฉายขึ้นเพื่อให้เพื่อนๆทุกคนได้รับชม ผลเสีย และผลกระทบของสารเคมีมากยิ่งขึ้น โดยเน้นไปที่การถอดองค์ความรู้จากสิ่งที่ได้รับในเรื่องราวที่ได้รับชม เป็นกิจกรรมที่เน้นการดึงความคิดที่อยู่ภายในให้ออกมาด้วยการนำ วิดีโอมาเป็นเครื่องมือแล้วจากการดึงความคิดออกมาแล้วจะเป็นการเขียนสิ่งที่ได้รับนั้นลงในกระดาษแล้วนำสิ่งนั้นมาแลกเปลี่ยนพูดคุยระหว่างกันอย่างเป็นเปิดใจ

ผังการปลูกแต่งแคนตาลูป เป็นเครื่องมือการเน้นการดึงความคิดของเขาให้เขาเขียนแผนผังว่า เรามีวิธีการปลูกอย่างไร เราปลูกอะไร ใช้สารอะไรแล้วเป็นอย่างไร โดยเน้นให้เขามองที่ไร่นาของตนเอง มองที่ครอบครัวของตนเอง มองที่วิธีการปลูกของตนเองแล้วจัดเป็นกลุ่มเพื่อถ่ายทอดสิ่งนี้ออกมาจากความคิดเพื่อที่จะพูดคุยกันในประเด็นปัญหาที่เกิดขึ้น จากกิจกรรมนี้เน้นไปที่การให้เขาได้เห็นภาพไปอย่างชัดเจนขึ้นอีกว่า เขาใช้สารเคมีมากหรือน้อยเพียงใด ซึ่งจะสอดคล้องกับวิดีโอที่ได้รับชมไปในผลเสียที่เกิดขึ้นกับตนเอง กับครอบครัว และชุมชน แล้วเป็นการสำรวจอีกนัยยะหนึ่งว่าชีวิตเด็ก ชีวิตเพื่อนๆที่ปลูกนั้น เขาปลูกอย่างไร ได้ชัดเจนขึ้น

วาดภาพ ชุมชนของฉฉ เป็นเครื่องมือสำคัญอีกสิ่งหนึ่งที่จะดึงความคิดของเขาให้ออกมาโดยการวาดภาพชุมชน ให้เขามองเห็นบริบทของชุมชนตนเองโดยรอบเข้าลึกไปอีกว่า ตอนนี้ชุมชนของเรากำลังเกิดอะไรขึ้น ตอนนี้ไร่นาที่ทำการเกษตรนั้นในหมู่บ้านของเรานั้นเป็นอย่างไร แล้วเมื่อเป็นอย่างนี้แล้วเราจะแก้ไขปัญหายังไง ซึ่งแต่ละกลุ่มได้เข้ามามีบทบาทในการ

สะท้อนความคิดเห็นเห็นแลงเปลี่ยนเรียนรู้อะหว่างกันแบบเพื่อน แบบเด็ก
เยาวชน

AAR เป็นขั้นตอนในการประเมินงานที่ได้ทำในหลังจากที่ทำกิจกรรม
เสร็จ ว่างานที่เราได้ทำนี้มีข้อดี ข้อเสีย มีสิ่งสมควรปรับปรุงอย่างไร โยในการ
ปรับปรุงนั้นหลักๆเน้นไปที่การบริหารจัดการเวลาในการทำกิจกรรมให้มีความ
เหมาะสมมากยิ่งขึ้น แล้วสิ่งที่จะทำต่อไปเป็นค่ายของเด็กๆที่เราจะพัฒนา

เครื่องมือต่างๆเน้นไปที่การดึงความคิด สำนึกรักษ์ บ้านเกิดของ
ตนเองกลับมาเพียงทั้งสิ้น โดยเมื่อมีความคิดที่จะสำนึกรักษ์ เป็นที่ฮักนะ
เชียงฮีนมองว่า สิ่งนั้น “เป็นความตระหนัก” ที่คาดว่าจะเกิดขึ้นในทัศนคติ
ของเพื่อนทุกๆคน ถ่ายทอดความรู้้อย่างเป็นกันเอง สร้างเครือข่ายอย่างเป็น
กันเอง เมื่อมีความรู้สึกเป็นกันเองจะสามารถทำให้ดึงความคิดจากภายในออก
มาได้ง่าย อีกปัจจัยที่หนุนเสริม อาจเป็นความเป็นเพื่อนที่สร้างความคุ้นชิน
แล้วทำให้เพื่อนนั้นสามารถปรับใจได้อย่าง “พอดี”

จากการที่ฮักนะเชียงฮีนที่กำหนดคำเอาไว้อันซึ่งมี เครือข่าย / ความรู้
/ ความตระหนัก / พุดคุยกับครอบครัว ที่นำมาออกแบบเป็นกิจกรรมมีผล
ออกมา คือ เป็นการสร้างเครือข่ายจากกิจกรรมที่เป็นเครื่องมือ ซึ่งเป็นค่ายเพื่อน
บอกเพื่อนที่ได้กระทำ ความรู้นำมาสู่ประเด็นการตอบคำถามแล้วสอดแทรก
ในสิ่งที่กลุ่มถ่ายทอดจากการศึกษาและเป็นการเล่าสู่กันฟังแบบเพื่อนๆ ความ
ตระหนักเป็นโจทย์ “หิน” โดยใช้เครื่องมือทางการคิดมาดึงความคิดให้ออก
มาจากเพื่อนๆ แล้วพุดคุยกัน ที่มีเครื่องมือ ดังนี้ กิจกรรมสร้างคุณค่าใน
ตนเอง ความรู้เกี่ยวกับดิน การเก็บตัวอย่างดิน ฆาตกรเงียบ (สะท้อนความ
คิดเห็น) ผังการปลูกแตงแคนตาลูป และ วาดภาพ ชุมชนของฉั้น สุดท้าย
เป็นการพุดคุยกับครอบครัวซึ่งสิ่งนี้ขึ้นอยู่กับทัศนคติของเพื่อนๆแต่ละคน
เพราะสิ่งนี้อยู่ภายใน ฮักนะเชียงฮีนถ่ายทอดให้ได้เพียงภายนอก เพียงติดตาม

เท่านั้น

การตั้งเป้าหมายของงานที่ทำในกิจกรรมนี้ถือว่าเป็นค่ายแรกที่ฮักนะเชียงฮินได้จัดขึ้น ถือว่าเป็นการตั้งเป้าหมายแล้วนำมาซึ่งการออกแบบเป็นกิจกรรมในทัศนะของฮักนะเชียงฮิน... จากการได้ตั้งเป้าหมาย มาสู่การออกแบบกิจกรรม จากการออกแบบกิจกรรมมาสู่ การดำเนินกิจกรรม จากการดำเนินกิจกรรม นำมาสู่การพูดคุยกันหลังงานที่ได้ทำว่า เป็นอย่างไร แล้วมีข้อดีข้อเสียอย่างไร แล้วควรจะทำอย่างไรต่อไป

สิ่งที่ได้เรียนรู้สำคัญๆในกิจกรรมนี้เป็นการบริหารจัดการเวลาให้มีความเหมาะสมมากยิ่งขึ้นโดยการเน้นประมาณเวลาให้กระชับขึ้น กิจกรรมควรตรงเวลาให้มากที่สุด ไม่ควรเล่นจนเกินไป ไม่ควรคิดจนเกินไป แต่ต้องมีความพอดี เมื่อได้เครียด ให้คลายเครียด เมื่อไม่เครียด ทำคิด ให้ดึงความคิดออกมา แล้วสิ่งสำคัญที่ถือว่าเป็นเครื่องมือที่ลดความตึงเครียดทางการคิดได้เป็นอย่างดี คือ การให้ชมอะไรบางอย่างที่แปลกตา ไม่เคยได้รับชมเด็กในวันนี้จะเป็นผู้ใหญ่ในภายภาคหน้า เด็กเป็นวัยที่ง่ายต่อการพัฒนา ทัศนะของเด็กที่สะท้อนมา เป็นมุมมองที่ทรงคุณค่าที่ผู้ใหญ่ควรรับฟัง ต้นกล้าเล็กๆที่พร้อมเจริญเติบโตด้วยความแข็งแรง พร้อมที่จะพัฒนาตนเองขึ้น พร้อมที่จะรักษาบ้านเกิดเมืองนอนที่ตนอยู่ เพราะเด็กในตอนนี้คือผู้ใหญ่ในครั้งหน้า เด็กมักอ่อนโยนประดุจต้นกล้าอ่อน “หมั่นเริ่มต้นตั้งแต่เล็กๆ หมั่นปลูกฝังตั้งแต่เล็กๆ” จะทำให้ต้นกล้าอ่อนเหล่านี้เติบโตไปอย่างมีคุณภาพ เลือกว่าจะพัฒนาต้นกล้าอ่อน เพราะการพัฒนาต้นไม้มันที่เติบโตไปแล้วนั้นมักจะเป็นไม้แข็งที่พัฒนาได้ยาก เข้าถึงได้ยาก การพัฒนาต้นกล้าอ่อนเป็นสิ่งที่ฮักนะเชียงฮินสามารถทำได้ สามารถเข้าถึงได้ง่าย ประเด็นนี้จึงนับได้ว่าเป็นประเด็นที่ 2 ของฟันเฟืองตัวที่ 2 ที่มีการพูดคุยงานกันในระยะเริ่มต้นแล้วออกแบบมาเป็นกิจกรรมขึ้น หลังจากประเด็นแรกเป็นการสร้างกลุ่มเครือข่าย ประเด็นถัด

มาเป็นเหมือนลักษณะของประเด็นแรก คือ ค่ายกิจกรรม โดยในครั้งแรกนั้น เราได้กลุ่มเครือข่ายที่เป็นแกนนำร่วมกันในระดับ “เด็กโต” ไปแล้ว เมื่อได้เพียงเด็กในระดับมัธยมจึงถือว่า มีพลังยังน้อย ต้องมีเด็กที่ต้องมาคอยเสริม มาคอยรักษ์ที่เป็นอีกแรงหนึ่งที่จะคอยช่วยกันให้งานมีพลังมากยิ่งขึ้น ในชุมชนมีทั้งเด็กโตและเด็กเล็ก เมื่อเราได้พัฒนาเด็กโตไปแล้วนั้นสิ่งสำคัญอีกประการคือ เด็กเล็กๆที่เราจะต้องพัฒนา “ถ้าได้มุ่งเป้าที่การพัฒนาเด็กก็ให้บริการที่จุดเดียว” ให้ได้หลักที่มั่นคงในการดำเนินงาน โดยมุ่งเป้าไปที่ตัวเด็ก ดึงความคิดสำนึกรักษ์บ้านเกิดให้ออกมาให้มากที่สุด ค่ายนี้จึงจัดในรูปแบบของค่ายที่ผ่านมาแต่จะปรับให้มีความเหมาะสมกับเด็ก เพราะบางสิ่งสามารถใช้กับวัยเด็กโตได้ผลแต่บางสิ่งสามารถใช้กับเด็กเล็กไม่ได้ผล ซึ่งการปรับเพื่อความเหมาะสมจะขึ้นอยู่กับการระดมความคิดกันของฮักนะเซียงฮีน ที่อยากปลูกฝังให้เด็กลุกขึ้นมารักษากันบ้านเกิด **“ค่ายนี้จึงชื่อว่า ค่ายรักษ์บ้านเกิด”**



“ค่ายรักษบ้านเกิด”

เป็นค่ายที่จะคอยดึงใจให้รักษบ้านเกิดออกมาในเด็กระดับประถมศึกษา โดย ณ ครั้งนั้น เน้นไปที่กิจกรรมที่มองว่าจะสามารถทำให้เด็กสามารถลุกขึ้นมาแสดงออกว่า “บ้านเกิดของตนเอง ตนเองต้องรักษา” โดยมีการชวนคิดจากฮักนะเชียงยืนแล้วมีกลุ่มเครือข่ายเข้ามาช่วยในกิจกรรม ชวนคิดโดยเครื่องมือการคิด มีฐานความรู้ที่เป็นภูมิปัญญาดั้งเดิมที่ควรอนุรักษ์ไว้ ชั่วลูกหลาน นำมาสรรค์สร้างให้กลายเป็นกิจกรรมโดยมีหลักคิด คือ การนำวัฒนธรรมเดิมมาให้ได้ๆได้มองเห็น นำประเด็นผลเสียเรื่องสารเคมีมาให้เด็กๆได้มองเห็น แล้วมีการลงเก็บตัวอย่างดินให้เด็กๆได้เห็น เพราะเมื่อได้เห็นแล้วมักจะเข้าใจง่าย “เพราะมองเห็นภาพ” มองเห็นบริบทที่แท้จริง หลักคิดทั้งสามประการนี้มี วัฒนธรรมเดิม สารเคมี และการเก็บตัวอย่างดิน เป็นหลักที่สำคัญที่จะนำมาออกแบบกิจกรรม “ค่ายรักษบ้านเกิด” โดยคำนึงถึงหลักที่ได้ตั้งเป้าไว้ข้างต้นเป็นหลัก

กิจกรรมค่ายรักษบ้านเกิด มีกิจกรรมย่อย ดังนี้

- BAR
- กิจกรรมสร้างคุณค่าในตนเอง
- หนึ่งสิ่งมีชีวิตในดิน (สะท้อนความคิดเห็น)
- วิเคราะห์ผลดี ผลเสียของสารเคมี
- วิธีการทำเกษตร
- ฐานภูมิปัญญา
- พี่ชวนน้องเก็บตัวอย่างดิน (วิเคราะห์ความสมบูรณ์ของดิน)



BAR เป็นการคุยงานกันก่อนทำ โดย ณ ครั้งนั้น การคุยงานกันก่อนทำมุ่งเป้าประเด็นไปที่ สารเคมี วัฒนธรรมเดิม การเก็บตัวอย่างดิน เพื่อนำมาสร้างเป็นกิจกรรมที่เน้นการให้เด็กได้มองเห็นภาพได้อย่างชัดเจนมากที่สุด

คาดหวังว่าสามารถดึงความคิดของเด็กๆออกมาได้อย่างมีความกล้าแสดงออกมากที่สุด เน้นย้ำให้เด็กมาพูดคุยกันมากที่สุด เพื่อที่จะดึงสำนึกรักษำบ้านเกิดของเด็กๆให้ออกมาจากภายในมากที่สุด

กิจกรรมการสร้างคุณค่าในตนเองเป็นกิจกรรมที่จะทำให้เรามองเห็นภาพได้อย่างชัดเจนขึ้นในคุณค่าของตนเอง โดยการการตั้งประเด็นคำถามที่ว่า เรามีคุณค่าอย่างไร เรามีคุณค่าต่อครอบครัวอย่างไร แล้วครอบครัวมีคุณค่าต่อตัวเราอย่างไร โดยเป็นการให้เด็กเขียนออกมาจากความคิดของแต่ละคน แล้วมีการเลือกเด็กหลายๆคนมาคอยเล่าให้เพื่อนฟังว่าตนเองมีคุณค่าอย่างไร จากกิจกรรมนี้ จะทำให้ตนเองรู้สึกว่ เรามีคุณค่า เรามีคุณค่าต่อครอบครัว ครอบครัวเรามีคุณค่า แล้วหวังว่าจะเกิดแรงจุดประกายเล็กๆว่ เมื่อเรามีคุณค่าแล้วนั้น เราต้องรักษาคุณค่าในตนเองไว้ให้ได้นานที่สุด

หนังสือมีชีวิตในดิน (สะท้อนความคิดเห็น) เป็นหนังสือที่เหมาะสมให้แก่เด็กๆได้ชม เพราะอยู่ในลักษณะหนังสือที่มุ่มมองประเด็นสารเคมีที่เป็นการ์ตูน ซึ่งมีความเหมาะสมกับเด็กๆ สามารถเข้าใจง่ายเพราะหนังสือการ์ตูนสามารถถ่ายทอดได้อย่างชัดเจน “มีเสียงหัวเราะ” เกิดขึ้น ทำให้รู้ว่าเด็กกำลังมีการสนใจกับสิ่งที่ได้รับชม โดยเมื่อได้รับการดูนี้ไปแล้วมีการถอดองค์ความรู้ที่ได้จากการดู ให้เด็กได้แลกเปลี่ยนมุ่มมองสะท้อนความคิดเห็นพูดกันแบบเด็กๆ ให้เกิดที่ตัวเด็กมากที่สุด

วิเคราะห์ผลดี ผลเสียของสารเคมี เป็นเครื่องมือในการคิดอย่างง่ายที่มีความเหมาะสมกับเด็กๆ ที่มีหลักคิดง่ายๆ คือ ข้อดี และข้อเสียโดยแบ่งกลุ่มให้ช่วยกันคิด ทุกๆกลุ่มจะมีพี่เลี้ยงซึ่งเป็นกลุ่มเครือข่ายคอยกระตุ้นความคิด คอยแนะนำน้องๆ คำถามหลักมีอยู่ 2 คำด้วยกัน คือ สารเคมีนั้นดีอย่างไร แล้วสารเคมีนั้นเสียอย่างไร ซึ่งในครั้งนั้น ผลจากการวิเคราะห์ของเด็กๆที่ออกมา นั้นมุ่มที่ผลเสียเป็นหลัก ทำให้มองเห็นภาพได้ในอีกมุ่มหนึ่งว่าเด็กรู้พอ

สมควรในประเด็นของสารเคมี ความคาดหวังในกิจกรรมนี้ คือ อยากรู้อยากเห็นภาพได้อย่างชัดเจนว่าสารเคมีนั้นมีผลดี มีผลเสียอย่างไรบ้าง ซึ่งเมื่อแต่ละกลุ่มได้วิเคราะห์ออกมาแล้วจะเป็นการพูดคุยแลกเปลี่ยนซึ่งกันและกัน มีการนำเสนอให้กันฟัง ในมุมมองที่แตกต่าง แล้วมีการสรุปโดยนำของทุกคนมารวมกันให้ทุกคนได้เข้าใจได้ชัดเจน

วิธีการทำเกษตร เป็นเครื่องมือที่จะดึงความคิดของเด็กๆให้ออกมาแล้วมาพูดคุยกันโดย เป็นการเขียนวิธีในการทำเกษตรตามแต่ละกลุ่มแล้วมานำเสนอแลกเปลี่ยนซึ่งกันและกัน จะได้เห็นภาพอย่างชัดเจนขึ้นว่า สิ่งที่เราได้ปลูกนั้นเราใช้สารเคมีมากน้อยเพียงใด โดยมีความคาดหวังในกิจกรรมนี้ คือ การให้เด็กได้มองเห็นวิธีในการทำการเกษตรของตนเองแต่ละครอบครัวมากยิ่งขึ้น เพื่อที่จะเน้นย้ำอีกครั้งหนึ่งว่าสารที่เราใช้อยู่ในทุกๆวันนั้นจะมีผลเสียต่อเราอย่างไร ซึ่งเด็กๆสะท้อนในแบบของเด็กๆ ที่ถือว่าเด็กสามารถรับรู้สิ่งที่เกิดขึ้นกับครอบครัวของตนเองมากพอสมควร เด็กมีความเข้าใจในวิธีการเกษตรอยู่พอสมควร เด็กๆมองภาพแล้วสามารถสะท้อนออกมาได้อย่างกล้าแสดงออกพอสมควร สิ่งที่มองเห็นสำคัญๆของการพูดคุย คือ ปกติแล้วเด็กในช่วงวัยนี้จะไม่ค่อยกล้าแสดงออก เมื่อมีคนหนึ่งๆออกมาแสดงออกซึ่งเป็นเพื่อนๆกันแล้วจะสามารถทำให้เขามีความกล้าแสดงออกมากยิ่งขึ้นในการพูดคุย ในการนำเสนอให้เพื่อนได้รับฟัง

ฐานภูมิปัญญา เป็นฐานที่เน้นภูมิปัญญาดั้งเดิมของหมู่บ้านที่ให้เด็กมาเรียนรู้ในสิ่งที่เริ่มจะสูญหายไปจากชุมชนเพราะวิถีชีวิตมีความเปลี่ยนแปลงไป โดยฐานการเรียนรู้ในครั้งนั้นมีอยู่ 2 ฐานด้วยกัน คือ ฐานอักษรธรรมอีสาน และ ฐานมวยไทย ซึ่งในครั้งเก่าก่อนหมู่บ้านนี้มีอักษรธรรมที่ควรค่าแก่การสืบทอด มีมวยไทยที่ควรค่าแก่การสืบทอด ทุกๆวันนี้เริ่มลดเลือนหายไปจากวิถีชีวิตเรื่อยๆ ทำให้เด็กยุคใหม่ ไม่รู้ว่าสิ่งนี้เป็นอย่างไร ทั้งสองฐานการเรียนรู้จึงเป็นฐานที่จะทำให้เด็กๆมองเห็นภาพว่าชุมชนเรามีอะไรที่เป็นวัฒนธรรม

ภูมิปัญญาดั้งเดิม แล้วจะคอยเป็นแรงกระตุ้นเล็กๆ ให้มองเห็นคุณค่าของภูมิปัญญาของบรรพบุรุษเมื่อครั้งอดีตมากยิ่งขึ้น เมื่อมองเห็นคุณค่าของชุมชนมากยิ่งขึ้นจึงมีความคาดหวังว่าเด็กๆ จะเกิดแรงบันดาลใจในการรักษาหมู่บ้านมากยิ่งขึ้น

พี่ชวนน้องเก็บตัวอย่างดิน เป็นกิจกรรมสำคัญที่พาน้องๆ เข้าเก็บตัวอย่างดินในไร่นาแปลงเกษตรของชาวบ้านที่ได้รับอนุญาตแล้ว โดยอักษะเชียงยืนลงพาน้องเก็บตัวอย่างดิน เมื่อได้สอนน้องๆ ในเรื่องของการเก็บตัวอย่างดินแล้วขั้นต่อไปจึง “เป็นการลุย” ลงพื้นที่จริงให้น้องๆ เห็นภาพอย่างชัดเจนขึ้นว่า วิธีในการเก็บดินขึ้นส่งตรวจนั้นเป็นอย่างไร โดยมีความคาดหวังว่าเด็กจะสามารถนำความรู้เหล่านี้ไปส่งตรวจเองหรือไปถ่ายทอดให้ผู้ปกครองได้รับฟังต่อไป



จากการดำเนินงานมาทั้งหมดทั้งกิจกรรม สิ่งที่ได้ถือว่าได้รู้มากที่สุดคือ เด็กมีความเข้าใจในประเด็นเรื่องของการทำเกษตรของครอบครัวพอสมควรเพราะในหลายๆครั้งหรือในทุกๆครั้งเด็กๆมักจะเข้าไปช่วยเหลือผู้ปกครองอยู่เป็นนิจเพราะนั่นเป็นอาชีพของครอบครัวเปรียบเหมือนกับธุรกิจในระดับครอบครัวที่ต้องช่วยกัน อีโกะ เชียงยืนเลือกที่จะพัฒนาความคิดตั้งแต่เด็กๆ เพราะคาดหวังว่าเด็กจะป้องกันตนเองมากยิ่งขึ้น เด็กจะไปพูดคุยกับครอบครัวของตนเองมากยิ่งขึ้น กิจกรรมทั้งหมดนั้นเน้นเข้าไปที่การดึงใจให้รักบ้านเกิด เมื่อมีใจรักบ้านเกิดแล้วนั้น ความตระหนักร่วมบังเกิดขึ้นในทัศนคติ “แววตาของเด็กๆที่นำใคร่ครวญ” แววตาที่เด็กคนหนึ่งในอีโกะ เชียงยืนเชื่อว่าสักวันหนึ่งเด็กๆกลุ่มนี้จะต้องลุกขึ้นมารักษากันเมืองนอนของตนเอง หวังว่าเขาจะลุกขึ้นมาอย่างเป็นต้นกล้าที่เข้มแข็ง หวังว่าสักวันหนึ่งเมื่อเขาได้ลุกขึ้นมาแล้วนั้นเขาจะมองเห็นชุมชนแล้วพัฒนาชุมชนของตนเองให้เหมาะสมจากภายใน ฟันเฟืองของอีโกะ เชียงยืนยังคงดำเนินต่อไปตามกลไกของฟันเฟืองการเดินทางที่เดินเท้ามาด้วยตนเองจนถึงครึ่งค่อนทางแห่งโมเดลการดำเนินงานเป็นช่วงของการติดตามงานของทาง **มูลนิธิกองทุนไทย**



"มูลนิธิกองทุนไทยมาเยี่ยมเยือน"

โดยที่มาคอยดูแล ย้ำเตือน ให้ได้กฯไม่หลงทางที่ตนเองกำลังเดินอยู่ และในครั้งนั้นเป็นการถ่ายทอดทักษะการละครจากพี่ๆทางมูลนิธิมาสู่น้องฮักนะเชียงยืนเพื่อที่น้องจะนำทักษะการละครเหล่านี้มาช่วยให้การแสดงละครนั้นเป็นไปได้ง่ายขึ้น กิจกรรมแรกที่ฮักนะเชียงยืนได้ทำเป็นการย้ำเตือนเป้าหมายเดิมของแต่ละคนมาสู่เป้าหมายของโครงการโดยที่แต่ละคนเขียนเป้าหมายของโครงการ แล้วมานั่งช่วยกันคิดช่วยกันรวบรวมความคิดมาเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน แต่สิ่งที่ได้รับรู้ในขณะนั้น คือ เมื่อเราได้ปฏิบัติงานตามกรอบที่ได้ตั้งเป้าไว้ ในหลายครั้งหลายที เราก็อาจหลงทางเองเพราะเราไม่ได้มองเป้าหมายที่เราได้กำหนด การมองเป้าหมายอยู่เสมอจึงเป็นสิ่งสำคัญที่จะช่วยให้เราไม่หลงทางอยู่กลางดง

การเยี่ยมชมเรือนโรครานั้นพี่ทางมูลนิธิมีการเข้าเดือนทุกสิ่งที่ได้ทำในโครงการโดยให้มานั่งวิเคราะห์เครื่องมือกันใหม่ โดยมีความหวังว่าเมื่อได้วิเคราะห์กันใหม่เราจะเห็นสิ่งที่เกิดขึ้นอย่างชัดเจนแล้วสามารถปรับสิ่งที่เกิดขึ้นให้มีความเหมาะสมได้ในตลอดเวลา ดูโมเดลอีกครั้ง ดูสิ่งที่ได้เรียนรู้อีกครั้ง ดูเป้าหมายอีกครั้ง ฯ ทั้งนี้เพื่อหล่อหลอมทุกคนให้มีแนวคิดเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน พร้อมด้วยการดูงานใหม่อีกครั้งเพื่อปรับให้เข้ากับศักยภาพของฮักนะเชียงยืน



ทักษะการละครจากมูลนิธิกองทุนไทย

จากกิจกรรมของการละครมีการมุ่งเป้าไปที่ สมาธิ ความเชื่อใจตนเอง และเชื่อใจเพื่อน มีจินตนาการโดยกระบวนการกลุ่ม แล้วมีการร่วมกันเขียนเรื่องราวของละครโดยที่มีวัฒนธรรมของหมู่บ้านเป็นส่วนสำคัญของละคร

“จินตนาการ” คือ กิจกรรมกลุ่มซึ่งจะแยกเป็นกลุ่มๆ โดยที่แต่ละกลุ่มจะต้องรับฟังคำสั่งของผู้ดำเนินกิจกรรมว่า จะสร้างเป็นอะไร เช่น เครื่องถ่ายเอกสาร เมื่อได้รู้ว่าเป็นเรื่องถ่ายเอกสารก็ต้องรีบคุยกันในกลุ่มของตนเองว่าจะทำอะไรให้ทุกคนกลายเป็นเครื่องถ่ายเอกสารเครื่องหนึ่งภายในเวลาที่จำกัด พร้อมทั้งสามารถเคลื่อนไหวได้ จึงเป็นกิจกรรมของจินตนาการที่แฝงด้วยอัตภาพของแต่ละบุคคล

“ความเชื่อ” เป็นความเชื่อว่ามีสิ่งนั้นมืออยู่จริง เชื่อในตนเองและเชื่อในตัวของผู้เพื่อน คือ กิจกรรมนวดที่เป็นการให้เพื่อนคนหนึ่งได้นอนราบลงกับ

ฟื้นแล้วให้เพื่อนอีก 2 คนนวดตามจุดบริเวณที่ผู้ดำเนินกิจกรรมมีคำสั่ง ในช่วงแรก “อดขำไม่ได้เพราะจี้จี้” แต่พอนวดไปเรื่อยๆ ผู้ถูกนวดถูกนวดไปเรื่อยๆ ก็จ๊ะจู้สึกผ่อนคลายจากการวางใจเพื่อน ผู้นวดก็ต้องไม่ทำให้เพื่อน “ขำ” ขึ้นมาอีกเช่นเดียวกัน และยังมีอีกกิจกรรมซึ่งเป็นกิจกรรมของความเชื่อโดยที่สมมติอะไรบางอย่างขึ้นมาให้ทุกคนได้เชื่อว่าสิ่งนั้นมีอยู่จริงๆ เช่น สมมติว่าสิ่งที่ถืออยู่นี้ คือ พืชขนาดใหญ่ๆ แยกออกมีจำนวน 10 ชิ้นด้วยกัน ให้ทุกๆ คนได้ชิมความอร่อยของรสชาติ ให้กินโดยการเชื่อ ให้เคี้ยวโดยการเชื่อ ให้รู้สึกอิมท้องโดยการเชื่อ (กิจกรรมนี้จะเชื่อได้มาก ณ เวลาหิว)

“สมาธิ” คือ กิจกรรมกระจกเงา กิจกรรมฟังเสียง กิจกรรมเดินตามฝ่ามือ กิจกรรมพุงขวด

ซึ่งกิจกรรมกระจกเงาเป็นการสมมติกระจกเงาขึ้นโดยคนหนึ่งเป็นคนธรรมดา แล้วอีกคนหนึ่งเป็นเงาของอีกคนหนึ่งโดยที่ผู้กำหนดการเคลื่อนไหวจะเป็นคนธรรมดา ส่วนผู้เป็นเงาจะต้องทำกริยาอาการตามที่คนหนึ่งได้กำหนด

กิจกรรมฟังเสียง เป็นกิจกรรมที่ให้ผู้หนึ่งหลับตาแล้วให้อีกผู้หนึ่งส่งสัญญาณเสียง อาจส่งเสียงด้วยการปรบมือ ตีตื้นนิ้ว หรือเคาะไม้ แล้วให้อีกคนหนึ่งหลับตาลงแล้วเดินตามเสียงนั้นไปจากการได้ยินเสียงที่อีกคนหนึ่งได้ส่งออกมา

กิจกรรมเดินตามฝ่ามือ เป็นกิจกรรมที่ให้คนหนึ่งเอาใบหน้าไปตามทิศทางของฝ่ามืออีกคนหนึ่งโดยที่กำหนดบังคับทิศทางคือ ฝ่ามือของเพื่อนที่จะนำใบหน้าและร่างกายของเราไปยังบริเวณต่างๆ

กิจกรรมพุงขวด เป็นกิจกรรมที่ให้คนหนึ่งนำนิ้วชี้ไปกดที่บนขวดแล้วอีกคนหนึ่งนำนิ้วชี้มาดันที่ก้นขวดซึ่งจะทำให้ขวดสามารถลอยขึ้นมาได้ จาก

นั่นพยางค์ขุดไปยังที่ต่างๆในห้องโดยสลัไปมาโดยที่ห้ามให้ขุดตกลง จึงเป็นอีกกิจกรรมง่ายๆที่สามารถเรียกสมาธิได้

“ภาพ” เป็นสิ่งสำคัญที่จะทำให้ทุกคนสามารถจดจำเรื่องราวของละครได้ง่ายๆ โดยเริ่มที่การสร้างเรื่อง 3 ภาพ ได้แก่ จุดเริ่มต้น จุดขัดแย้ง จุดสิ้นสุด เมื่อได้เรื่องทั้ง 3 ภาพแล้วจะขยายอีก 2 ภาพคือ วิธีการแก้ไข และ ภาพฝัน รวมเป็น 5 ภาพใหญ่ กลายเป็นละคร 1 เรื่อง แต่ทว่า “ละคร” 1 เรื่องที่กว่าจะได้มานั้นต้องมีการซ้อม ๆ และ ปรับ ๆ ซ้อมและปรับ จนมีความเหมาะสมมากที่สุดเพื่อที่จะลงสู่ชุมชนได้

“การเขียนเรื่องราว” เป็นการเขียนปัญหาของชาวบ้านแล้วถ่ายทอดให้ชาวบ้านได้เห็นโดยมองที่เรื่องใกล้ตัวเป็นหลัก แล้วนำวัฒนธรรมเดิมมาเป็นอีกส่วนของละครซึ่งจะสามารถทำให้ละครมีความเหมาะสมกับชาวบ้านมากยิ่งขึ้น โดยมีเครื่องมือ คือ 5 ภาพที่ได้เรียนรู้ไปก่อนหน้านี้ ณ ตอนนั้นเรื่องราวที่ได้วางเป็นแนวทาง คือ สะท้อนวิถีชีวิตโดยเน้นที่ชีวิตของนักเรียนการมาโรงเรียนแล้วกลับมายังบ้านของตนเอง สะท้อนให้ชาวบ้านเห็นว่าสิ่งที่เปลี่ยนแปลงไปนั้น อะไรที่เปลี่ยนแปลงไป โดยผ่านละครที่เขียนขึ้น

ทักษะการละครเป็นความต้องการของฮักกะเชียงใหม่ที่จะนำทักษะเหล่านี้มาทำให้การแสดงละครนั้นง่ายยิ่งขึ้น การละครนั้นถือว่าเป็นสิ่งที่ต้องใช้ระยะเวลา สิ่งที่ทางมูลนิธิให้มานั้น ควรให้ระยะเวลาในคิดทบทวนการเยี่ยมเยือนของทางพี่ๆในคราวนี้ เป็นการย้ำเตือนสิ่งที่กำลังทำอยู่ “ให้ตรงตามกรอบของเป้าหมาย” มากยิ่งขึ้น

สิ่งที่พี่ๆได้เรียนรู้ขึ้นเป็นสิ่งสำคัญแต่สิ่งที่น้องได้เรียนรู้จากพี่ๆนั้นสำคัญยิ่งกว่า ได้เรียนรู้ว่า ขณะเมื่อเดินทางจำต้องหยุดพักเพื่อมองเส้นทางของตนอีกครั้งเพราะถ้าไม่ได้มองอาจทำให้หลงทางอยู่กลางดงก็เป็นได้ พร้อม

ด้วยทักษะการละครที่ถูกถ่ายทอดที่มอบ จินตนาการ ความเชื่อ สมาธิ บทละคร และภาพ ให้ออกมาเป็นรูปธรรมมากยิ่งขึ้นเป็นต้นทุนทางความรู้ที่สำคัญที่เราจะนำไปนำไปสร้างเป็นละครเพื่อคืนข้อมูลสู่ชุมชน

แต่ก่อนจะถึงฝันเพียงตัวถัดไปนั้นก็ถึงคราวที่เราเดินทางไปเรียนรู้อีกครั้งหนึ่งของค่ายปลูกใจรักโลก
ที่ชื่อว่า



"ค่ายเรียนรู้โครงการ"

เป็นค่ายติดตามโครงการที่ทางมูลนิธิกองทุนไทยได้จัดทำขึ้นในรูปแบบของค่ายกิจกรรม ณ วิเทรน ดอนเมือง เด็กสามคนพร้อมออกเดินทางไปกับครูอีก 1 คน ด้วยรถประจำกลุ่ม "คันสีดำ" อีกเช่นเคย เดินทางจากอีสานบ้านเกิดเมืองนอนมาอนเมืองกรุง พอเข้ามาร่วมค่าย เป็นมุมมองที่แปลกตาของเด็กคนหนึ่ง ที่ไม่ว่าจะเป็นภาษาเหนือ อีสาน กลาง และใต้ มาผสมรวมกันทั้งค่ายรวมเป็นค่ายเดียว "ได้แลกเปลี่ยนภาษาระหว่างกันเป็นกิจกรรมที่สนุก" ค่ายนี้ถือว่าเป็นค่ายแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างกัน ไม่ว่าจะเป็นการคุยกันเรื่องปัญหา วิธีการแก้ไขเป็นกลุ่ม รูปแบบการดำเนินงาน ซึ่งแต่ละกลุ่มจะมีเอกลักษณ์ที่ไม่เหมือนกันหรืออาจเหมือนกัน ที่ได้ทำมาแล้วครั้งทางนั้นเป็นอย่างไร ได้ผลอย่างไร แล้วจึงมาบอกต่อแบบคุยกันเป็นวงเสวนาเล็กๆ แล้วขยายเป็นวงเสวนาใหญ่ทั้งหมด "สามารถลดความปวดหัวไปได้ถนัดตา" แล้วในค่ายยังมีกิจกรรมที่แสดงของดีในแต่ละชุมชนให้ถ่ายทอดออกมาเป็นละคร แล้วยังมีการแลกเปลี่ยนกิจกรรมสัญทนาการร่วมกันเพื่อละลายความเครียดกับค่ายได้เป็นอย่างดี

เวลาค่ายติดตามโครงการเป็นช่วงเวลาของการแลกเปลี่ยนความคิด

ที่ได้ดำเนินโครงการมาตลอดระยะเวลาครึ่งทางในค่ายนี้มีเครื่องมือที่น่าสนใจที่ถือว่าเป็นสิ่งที่แปลกในทรงสนะของเด็กคนหนึ่งทีเดียว คือ ศิลปะ เป็นการนำศิลปะมาช่วยในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างกันโดยเป็นเครื่องมือในการสื่อสารให้ผู้อื่นได้เข้าใจตรงกันกับสิ่งที่เราอยากจะอธิบายถ่ายทอด โดยการวาดภาพ การปั้นดินน้ำมัน การประดิษฐ์สิ่งของ ซึ่งศิลปะดังกล่าวจะช่วยในเด็กที่อธิบายไม่เก่ง ได้แสดงออกว่าตนเองอยากจะสื่อสารอะไรได้ชัดเจนขึ้นสามารถอธิบายได้ง่ายขึ้นจากศิลปะแบบเด็กๆ

การแลกเปลี่ยนจะเป็นในลักษณะของการจัดเป็นประเภทๆ เพราะจะได้ง่ายต่อการคุยกันและเห็นสิ่งที่เกิดขึ้นอย่างชัดเจน ตลอดจนเป็นการศึกษากันและกันในประเภทเดียวกัน ซึ่งแต่ละกลุ่มจะแบ่งเป็น ดิน น้า ป่า ขยะและมลภาวะ ซึ่งการการจัดกลุ่มนี้เป็นแนวทางการศึกษาและแลกเปลี่ยนซึ่งกันและกันอย่างเป็นกันเอง แล้วเมื่อศึกษาแล้วอาจแนะนำ ส่งเสริมกันและกันในประเด็นปัญหาประเภทเดียวกัน เมื่อได้คุยในวงแคบแล้วจะขยายออกสู่วงกว้างแล้วทำเช่นนี้บ่อยๆ ไปได้ จึงถือว่าเป็นการแลกเปลี่ยนที่คุ้มค่าและพอดี

เครื่องมือง่ายๆที่น่าสนใจ คือ ให้อวดตนเองลงในกระดาษแนวนอนแล้วแบ่งครึ่งให้เขียนว่าตนเองเมื่อก่อนทำโครงการและหลังทำโครงการนั้นเปลี่ยนแปลงไปไหม เปลี่ยนแปลงไปอย่างไรในด้านของความคิด ความรู้ พฤติกรรม โดยเครื่องมือนี้เป็นเครื่องย้ำเตือนอย่างชัดเจนที่ได้จากการเปรียบเทียบว่าเกิดอะไรขึ้นกับตนเอง เป็นการทบทวนตนเอง

กิจกรรมสัญนาธิการที่แลกเปลี่ยนซึ่งกันและกันจากเหนือ ใต้ ออก ตก มารวมกันในค่ายเดียวไม่ว่าจะเป็นการละลายพฤติกรรม กิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ เน้นความสนุกสนานเป็นหลัก แต่ในความสนุกสนานเหล่านั้นมักจะแฝงไปด้วยแง่คิดทางอ้อมอยู่เสมอ นอกจากที่จะได้เรียนรู้จากเพื่อนแต่ละ

กลุ่มแล้วนั้นพี่ๆทางกลุ่มไม้ขีดไฟก็มาให้ความรู้ในเรื่องของกิจกรรมเช่นเดียวกัน ซึ่งสรุปเนื้อหาได้ดังนี้

- การทำกิจกรรมนั้นจะต้องมีจุดหมายของกิจกรรมอยู่เสมอๆ
 - ความรู้สึกของคนเราก็ก่อนเหมือนกับพาราโบลาที่เมื่อขึ้นไปอยู่ที่จุดสูงสุดแล้วจะตกลงมา เมื่อสนุกไปได้สักพักหนึ่งแล้วจะเบื่อ ต่อเล่นอย่างพอดีพอดี สัก 3 - 5 เป็นการสมควรกับอารมณ์
 - การเล่นเกมกิจกรรมต่างๆครั้งไม่ควรทำให้ผู้เล่นรู้สึกอายน เพราะจะทำให้ไม่สนุก แล้วไม่ควรนำกิจกรรมที่เกี่ยวกับทางเพศมาเล่นเพราะจะทำให้ผู้เล่นนั้นรู้สึกไม่ดีในหลายๆ คน
 - จุดยืนของผู้ดำเนินสถานการณ์ควรยืนในจุดที่เด่นที่สุด เพราะผู้เล่นจะคอยมองที่ผู้ดำเนินกิจกรรมอยู่ตลอดเวลา
 - ในการเล่นสถานการณ์นั้นผู้ดำเนินกิจกรรม จะต้องอธิบายอย่างเข้าใจก่อน 1 รอบ แล้วมาสาธิตให้ชม 2 รอบ (เน้นการสาธิตไม่เน้นการอธิบาย) เพราะการสาธิตนั้นจะสามารถทำให้เข้าใจได้ง่ายและชัดเจน
 - ในการดำเนินกิจกรรมนั้น คำที่ไม่ควรพูดที่จะทำให้ผู้ร่วมกิจกรรมน่าเบื่อ ได้แก่ พร่อมไหม พร่อมกันหรือยัง จะทำได้ไหม ให้ใช้คำว่า ลองทำดูแทน

เมื่อเป็นค่ายทุกๆคนจะมีความรู้สึกผูกพันอันฉันท่าด้วยความรู้สึกนี้เองที่เป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่ต้องเกิดเป็นกิจกรรมกลุ่มสำคัญเกิดขึ้น ให้กลายเป็นเครื่องมือที่คอยหล่อหลอม คอยกระตุ้น คอยแลกเปลี่ยนความคิด คอยสื่อสารให้ทุกคนได้แสดงออก ได้คุยกัน ได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างกันเพิ่มมากยิ่งขึ้น เพื่อที่จะนำข้อแลกเปลี่ยนนี้มาปรับใช้กับตนเองตามศักยภาพที่มี

เรียนรู้จากกิจกรรมนี้ไปอีกมุมหนึ่งว่ากิจกรรมที่ใช้ใจนั้นต้องให้ระยะเวลา ในระยะทางแห่งกาลเวลาเราเดินทางไปยัง กทม. อีกครั้งเพื่อไปร่วมงานที่ทาง RECOPE มูลนิธิสยามกัมมาจลฯ ร่วมกันจัดขึ้นที่มีชื่อว่า



“เยาวชนต้นกล้า”

ช่วงเวลาหนึ่งของทำงานเป็นช่วงของการบ่มเพาะเมล็ดพันธุ์ บ่มเพาะต้นกล้า ฮักนะเชียงใหม่อยู่ระหว่างความเข้มข้นในการชงกิจกรรมโครงการ ในดินแดนถิ่นเกิด ขณะนั้นลมร้อนได้พัดพากระแสของงาน “เยาวชนต้นกล้า” มายังถิ่นอีสาน ที่จัดขึ้น ณ อุทยานการเรียนรู้ PK PARK เซนต์ทรัลเวิลด์ กรุงเทพมหานคร ทำให้ฮักนะเชียงใหม่ได้สรรจร เข้ามาสู่การสัมผัสกับอีกรูปแบบหนึ่งของกิจกรรม ในช่วงเวลาของค่ายเยาวชนต้นกล้าล้วนเป็นปัจจัยที่เพาะต้นกล้าเพียงทั้งสิ้น มีผู้คนที่เข้าร่วมมาจากทุกสารทิศเหนือใต้ ออก ตก จากทั่วประเทศที่ทำงานอาสา มาร่วมด้วยช่วยกันสะท้อนปัญหาที่เกิดขึ้นออกสู่สังคม ให้สังคมได้รู้ความหมายในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม โดยเยาวชนต้นกล้าได้รับการสนับสนุนจากทุกภาคส่วนที่ร่วมด้วยช่วยกัน ปลูกฝังเยาวชน ให้ลุกขึ้นมารักษาบ้านเกิด ลุกขึ้นมารวมสะท้อนปัญหาบ้านเกิดแล้วลุกขึ้นมารักษา

บ้านเกิดเมืองนอนของตนเองที่เกิดมา

“เยาวชนต้นกล้า” เป็นค่ายที่สอนเด็กมัธยมบ้านเกิด เป็นค่ายที่ปมเพาะจิตสำนึกเด็กให้รักภูมิลำเนาบ้านเกิดโดยที่กิจกรรมส่วนใหญ่เน้นไปที่กิจกรรมกลุ่ม แล้วร่วมสะท้อนปัญหาหารือกัน แล้วสื่อสารกับผู้คนภายนอกให้รักภูมิลำเนาสิ่งแวดล้อม โดยมีหลักคิดหลายๆอย่างที่ทรงคุณค่า ซึ่งหนึ่งในแนวคิดนั้น คือการทำงานเป็นทีม ที่ต้องพยายามบินให้เหมือนนก ที่นกจะบินไปพร้อมกัน อย่างเป็นทีม แล้วทุกคนที่บินเป็นผู้นำทั้งหมดแค่เพียงเป็นผู้นำ ในช่วงที่ต่างกัน ซึ่งก็เปรียบเหมือนกับการทำงานเป็นทีมที่ต้องไปพร้อมกัน ทุกคนสามารถเป็นผู้นำได้ในทุกขณะเพราะทุกคนมีความสามารถและความถนัดนั้น ไม่เหมือนกันจึงสามารถเป็นผู้นำได้ในทุกคน ในช่วงเวลาของกิจกรรม พาลงสำรวจพื้นที่คลองของชุมชนแห่งหนึ่งที่เกิดปัญหาน้ำในคลองเกิดเน่าเสียขึ้น



นับได้ว่าเป็นปัญหาที่สำคัญของชุมชนซึ่งถ้าไม่ร่วมกันแก้ไขปัญหานี้ อาจเกิดส่งผลทำให้เกิดผลกระทบต่อคนในชุมชน และสิ่งแวดล้อมธรรมชาติ สามารถแก้ไขปัญหานี้ได้ยาก วิธีการเดียวที่พอจะสามารถทำได้เหมาะสม คือ การคอยบำบัดน้ำด้วยวิธีการที่นุ่มนวล คอยปลุกใจชาวบ้านไปเรื่อยๆ ให้ชาวบ้านลุกขึ้นมาช่วยกันบำบัดอยู่เป็นกิจวัตรจึงจะสามารถบรรเทาอาการของปัญหานี้ลงไปได้ จากค่ายต้นกล้านี้ ยังเป็นการรู้จักกับเครือข่ายภายนอก เป็นการเรียนรู้ในสังคมที่กว้างขวางขึ้น เรียนรู้ว่านอกจากเราๆแล้วยังมีกลุ่มที่ทำงานจิตอาสาอีกมากมายทั่วประเทศ ที่ลุกขึ้นมาด้วยแนวคิดเดียวกันที่จะรักษาบ้านเกิดเมืองนอน..

ฮักนะเชียงใหม่ได้เรียนรู้การทำงานกลุ่ม โดยการทำงานกลุ่มจำเป็นต้องบินเหมือนนกที่บินรูปตัว V ที่ต้องทำงานกันเป็นทีม ที่ทุกๆตัวสามารถเป็นผู้นำ เพราะแต่ละคนมีความถนัดที่ไม่เหมือนกัน

ได้เรียนรู้วิถีการทำงานอีกมิติหนึ่งของจิตอาสา ได้เรียนรู้ว่าเราไม่ได้ได้อยู่อย่างโดดเดี่ยวในสังคมแต่ยังมีกลุ่มคนมากมายที่มีแนวคิดเดียวกัน ไม่ว่าจะอยู่ในไทย หรือต่างชาติ

ได้เรียนรู้ทักษะการละครในอีกรูปแบบหนึ่งที่เรียกว่าละครใบ้ ที่เป็นทักษะที่ใช้ร่างกายแสดงออกมาเป็นภาพแทนคำพูด แต่ภาพที่แสดงออกมาให้เห็นได้นั้น ได้มากกว่าละครที่เน้นบทพูด อาจเรียกว่า “การใช้ภาพสื่อความหมาย” ก็อาจสามารถเรียกได้

เราที่อยู่ในยุคสมัยนี้เราเห็นป่าไม้เป็นเรื่องธรรมดา เราเห็นแหล่งน้ำที่สะอาดเป็นเรื่องธรรมดา และเราเห็นการเพาะปลูกเป็นวัฒนธรรมเข้ามาเกี่ยวข้องเป็นเรื่องธรรมดา แต่ในยุคนี้สิ่งที่เราเห็นเป็นปัญหา คือ ความเสื่อมโทรมของทรัพยากรด้วยน้ำมือของคนเราเอง ซึ่งถ้ามีการเสื่อมโทรม

เช่นนี้ไปเรื่อยๆ จนลูกหลานได้เห็นจนเกิดความ “ชินตา” เมื่อนั้นลูกหลานในยุคต่อไปที่เกิดความ “ชินตา” จะมองไม่เห็นว่ามันล่ะ คือ ปัญหา ที่คนรุ่นก่อนได้ให้ความหมาย สำคัญที่รุ่นก่อน ซึ่งบรรพบุรุษของเราได้สร้างวัฒนธรรมอันดีงามที่เป็นเอกลักษณ์ที่เกิดขึ้น มาดีแล้ว ในครั้งนี้ ครั้งปัจจุบันซึ่งเป็นรุ่นนี้ โจทย์ ไม่ได้อยู่ที่บรรพบุรุษ ไม่ได้อยู่ที่ลูกหลาน แต่อยู่ที่รุ่นนี้ที่จะคอยช่วยกันรักษาไว้ให้นานที่สุด รุ่นสี่เขียว เป็นอีกเยาวชนส่วนหนึ่งในยุคสมัยนี้ที่ต้องการรักษาบ้านเกิดเมืองนอนของตนเองให้คงอยู่ เป็นเยาวชนอีกกลุ่มหนึ่งที่มีแนวคิดเดียวกัน มีอุดมการณ์เดียวกัน คือ รักษ์ รักษ์ และ รักษ์สิ่งแวดล้อม ธรรมชาติ ในบ้านเกิดเมืองนอน ได้ปลั่งใจมาจากค่ายนี้เต็มเปี่ยม

ก้าวมาถึงค่ายสุดท้ายแต่ไม่ท้ายที่สุดของเราที่จัดขึ้นเพื่อเป็นเวทีคืนข้อมูลสู่ชุมชน ที่เราเรียกชื่อว่า **“ค่ายปลูกรักษ์บ้านเกิด”**



"ค่ายปลูกรักษ์บ้านเกิด"

ถือกำเนิดขึ้นอย่างมีความผสมผสานวิธีการที่จะสื่อสารกับชุมชน จากกิจกรรมแรกที่ได้ทำ สิ่งที่ได้ศึกษาแรกๆที่ได้ศึกษา รวบรวมมาถ่ายทอดให้ชุมชน โดยมีความหวังว่าชุมชนจะเข้าใจมากยิ่งขึ้นในสิ่งที่ได้ทำมาตลอดระยะเวลาหนึ่งปีเต็ม ออกมาเป็นรูปแบบของกิจกรรมที่มีทั้งการแสดงละคร กิจกรรมฐาน การเดินรณรงค์ เวทีเสวนา นิทรรศการ และเอกสารแจ้งผลการตรวจดินที่ได้ตรวจแก่ชาวบ้านในกลุ่มตัวอย่างในชุมชน เป็นค่ายสรุปโครงการลดมลพิษพื้นชีวิตดิน ณ โรงเรียนบ้านแบกสมบูรณวิทย์ ในกิจกรรมนี้มีน้องฮักนะเชียงยืนรุ่นที่ 2 เข้ามาช่วย มีพี่กลุ่มเครือข่ายเข้ามาช่วย อีกทางหนึ่งเพื่อให้งานออกมาได้อย่างเหมาะสมมากที่สุด แต่ชาวบ้านสามารถลดได้ด้วย การลดนี้เองจึงเป็นสิ่งที่ต้องทำให้บรรลุเป้าหมายต่อไปในฮักนะเชียงยืนรุ่นที่ 2 ความฝันของรุ่นที่ 1 ซึ่งถือว่าย่างไม่บรรลุเป้าหมาย คือ ตลาดเขียว ซึ่ง

คาดหวังว่าฮักนะเชียงยืนรุ่นต่อไปจะเข้ามาพัฒนางานต่อไป

กิจกรรมค่ายปลูกรักษ์บ้านเกิดเป็นการคืนข้อมูลสู่ชุมชนโดยที่เราศึกษามาแล้ว เราดำเนินมาแล้ว เราต้องมีการสรุปผล มีการคืนข้อมูลสู่ชุมชนในสิ่งที่ได้ศึกษา โดยปลูกรักษ์บ้านเกิดมีรายละเอียดกิจกรรมดังนี้

การเดินรณรงค์ เป็นการเชิญชวนประชาสัมพันธให้ชาวบ้านเข้ามาร่วมงาน ให้เข้ามาดูงานกิจกรรมแห่งนี้มากยิ่งขึ้นโดยกลุ่มเด็กเยาวชนที่เป็นเครือข่ายของฮักนะเชียงยืน การเดินรณรงค์ในครั้งนี้เป็นการเดินป้ายให้ชาว



บ้านได้มองเห็นว่าชุมชนของเรานั้นเป็นอย่างไร ตลอดจนการเชิญชวนรณรงค์ให้ชาวบ้านมาร่วมกิจกรรมครั้งนั้นกลุ่มเด็กๆตรงเวลาเป็นอย่างยิ่ง

พื้ขนาดเวลาเช้าก็มาเช้าเหมือนมีนาฬิกาอยู่ในหัว “เวลาดาของแต่ละคนนั้นอ่อนโยนเหมือนต้นกล้า” ที่พร้อมจะเจริญเติบโต

การแสดงละคร เป็นการละครที่สะท้อนปัญหาให้ชาวบ้านได้มองเห็นตนเอง มองชุมชน มองลูกหลาน ในผลกระทบที่เกิดขึ้นในด้านต่างๆ ชื่อละครว่า เบิกฟ้าเบิกอรุณ ซึ่งเบิกฟ้านี้เป็นวัฒนธรรมดั้งเดิมของชุมชนที่เป็นต้นกำเนิด จนกลายมาเป็นวัฒนธรรมที่เป็นเอกลักษณ์ของชาวจังหวัดมหาสารคาม

คือ บุญเบิกฟ้า ส่วนเบิกอรุณ เปรียบเหมือนกับเช้าของวันใหม่ที่สุดใส ฟ้าใหม่ที่สดชื่น งดงาม เบิกฟ้าเบิกอรุณจึงเป็นการละครที่สะท้อนวัฒนธรรมความเป็นอยู่ของชาวบ้านในชุมชนในสังคมปัจจุบันที่ทำเกษตรแบบพันธะสัญญา ที่ได้เรียนรู้กระบวนการละครเมื่อครั้งที่พวกพี่ๆกองทุนไทยมาถ่ายทอด “เสียงหัวเราะ” ของชาวบ้านในชุมชนแสดงถึงว่าชาวบ้านมีความสนใจฟังและสนใจชม ถ้าเกิดว่าเด็กในชุมชนนั้นมาแสดงเองอาจทำให้ชาวบ้านออกมาชมและสนใจมากยิ่งขึ้น

เวทีเสาวนา เป็นเวทีของชาวบ้านที่แลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างกันและกันโดยมีผู้ใหญ่บ้าน มีชาวบ้าน มีครู มีรพ.สต. เข้ามาร่วมการพูดคุยกัน เป็นวงเปิดใจเปิดความคิด แลกเปลี่ยนซึ่งกันและกัน เวทีนี้ถือเป็นเวทีแรกที่เราได้เรียนรู้ว่า เวทีเสาวนานั้นจะต้องมีคนคอยถามและคนคอยตอบ ซึ่งต้องมีทักษะไหวพริบมากพอสมควร จึงจะสามารถประคองเวทีนี้ได้ ชาวบ้านที่มาส่วนใหญ่เป็นคนแก่คนเฒ่า ที่เป็นกลุ่มที่ไม่ได้ทำแล้ว จึงถือว่าไม่ได้ตรงตามเป้าหมายที่คาดหวัง ชาวบ้านเข้าร่วมถือว่ายังน้อยอยู่ เป้าหมายที่ได้คาดหวังไว้ “ไม่ตรงตามเป้าสักเท่าไร” จึงเป็นบ่อเกิดการเรียนรู้ที่สำคัญๆ คือ การประชาสัมพันธ์ควรให้เข้าถึงมากขึ้น การให้ผู้ใหญ่บ้านประชาสัมพันธ์นั้นไม่เพียงพอ จะต้องลงไปแต่ละครัวเรือนย่อย เพื่อเน้นย้ำอีกครั้ง

กิจกรรมฐาน เป็นกิจกรรมที่นำเด็กกลุ่มเยาวชน มาเรียนรู้ร่วมกันผ่านกิจกรรม ในช่วงเวลาของผู้ใหญ่ โดยให้เด็กแยกออกมาอีกแห่งเพื่อทำกิจกรรมร่วมกัน โดยแต่ละฐานนั้นมีฐาน ดิน ฐานสารเคมี ผลตรวจเลือด - ผลตรวจดิน ฯ ซึ่งมีประมาณ 3 - 4 ฐาน เป็นฐานที่ให้เด็กสนุกสนานเป็นส่วนใหญ่สุดแทรกไปด้วยความรู้้ออมๆ ตามแบบเด็กๆ

นิทรรศการ และเอกสารแจ้งผลการตรวจดิน นั้นอยู่ในรูปแบบของบอร์ดที่ให้ความรู้ในเรื่องของดิน สารเคมี ผลกระทบของสารเคมี สิ่งมีชีวิตใน

ดิน แล้วยังมีการคืนข้อมูลจากการเก็บตัวอย่างดินของชาวบ้านบางส่วนมาตรวจเพื่อถ่ายทอดให้กับชาวบ้าน โดยมีกลุ่มเด็กอักษนะเขียงยื่นเข้าไปอธิบาย เป็นรายบุคคลกับชาวบ้านที่มาเข้าร่วมเพื่อที่จะได้เข้าใจและเข้าถึงมากยิ่งขึ้น สิ่งที่เป็นข้อสังเกตอีกสิ่งหนึ่ง คือ ชาวบ้านหลายๆคนเข้ามาเอาผลตรวจดินของตนเองแล้วก็เดินออกไปจึงเป็นมุมสะท้อนอีกมุมหนึ่งว่า ชาวบ้านยังมีความสนใจในดินของตนอยู่ถึงแม้ว่าจะไม่มีความสนใจในกิจกรรมก็ตาม เมื่อมีความสนใจในดินของตนอยู่แสดงว่าชาวบ้านก็อยากรู้เช่นเดียวกันว่าดินของตนเองเป็นอย่างไร เมื่อมีความสนใจแล้วนั้นในอีกมุมหนึ่งแสดงว่าชาวบ้านรู้ตัวว่าเกิดอะไรขึ้นจึงมาติดตาม หรือชาวบ้านยังรักษาดินตนเองอยู่ หรืออีกมุมหนึ่งชาวบ้านอาจมาดูว่าเกิดอะไรขึ้นแล้วจะนำสิ่งที่เกิดขึ้นนั้นไปปรับปรุงดิน ๆ

ในช่วงเวลาของกิจกรรมมีคนอาสาต่างๆเข้ามาช่วยทำให้งานสามารถเคลื่อนไปได้อย่างยืดหยุ่น ทุกคนมีบทบาทมีหน้าที่ แต่ไม่ยึดติดกับบทบาทหน้าที่ของตนเองจนเกินไป “รอยยิ้ม” ที่ได้เห็นจากพี่ๆ เพื่อนๆ น้องๆ เป็นรอยยิ้ม “ที่วิเศษที่สุด” เป็นรอยยิ้มแห่งนักพัฒนา แววตาของน้องทำให้พี่มีแรงบันดาลใจต่อไป 1 ปีเต็มที่ได้เคลื่อนฟันเฟืองมา ระยะเวลาไม่ใช่เครื่องกำหนดเพียงอย่างเดียวยังมีสิ่งหนึ่งที่กำหนด คือ ระยะเวลาแห่งการเดินทาง การเดินทางที่ถึงหลักกิโลนี้เป็นเพียงหลักกิโลแรกที่ถึง เป็นเพียงประตูแรกที่ถึง แต่งานพัฒนาต้องมีประตูถัดไป มีหลักกิโลต่อไป อย่างไม่มีวันสิ้นสุด แต่ก่อนที่จะถึงหลักกิโลต่อไปนั้น เราเดินทางอีกครั้งหนึ่ง เพื่อไปสรุปงานของเราในปลูกใจรักโลก ที่มีชื่อค่ายว่า



“ค่ายสรุปโครงการ/ถอดบทเรียน”

มาถึงจุดที่ตกตะกอน ดำเนินมาถึงคราวสุดท้ายของโครงการ ที่ได้ดำเนินโครงการมาแรมปี อาจเป็นเพียงหลักกิโลแรกของหลายๆกลุ่ม อาจเป็นเพียงหลักกิโลที่สาม หรือสี่ของหลายๆกลุ่ม โครงการปลูกใจรักชีโลก ให้ความเป็นกันเองเป็นอย่างยิ่ง ให้ความคิดที่อิสระ และคอยพุงความคิดที่อิสระนั้น อยู่ตลอดระยะเวลา ภายในโครงการปลูกใจรักชีโลกมีโครงการอีกมากมายที่เยาวชนมีความเป็นเจ้าของโครงการอย่างแท้จริง โครงการแต่ละกลุ่มมาจากคนละพื้นที่ มาจากคนละถิ่นกำเนิด เหนือ ใต้ ออก ตก ที่มีภาษามีช่วงอายุที่เท่าๆกัน และไม่เท่ากัน แต่เมื่อได้เข้ามารวมกัน อยู่ร่วมกันแล้วนั้น “กลับเหมือนได้รู้จักกันมาเป็นระยะเวลาหลายปี” เพราะทุกคนนั้นล้วนมีความผูกพันธ์ มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีต่อกันและกัน ทุกคนส่วนใหญ่ดำเนินโครงการเสร็จตามที่ได้ตั้งเป้าหมายไว้ในช่วงของการระดมสมอง “รอยยิ้ม” ของทุกคนที่ยิ้มอย่างชื่นบานออกมาสะท้อนในมุมมองที่ว่า “สบายใจ” และมีกำลังใจเต็ม

เปี่ยม เพราะได้ประสบกับเรื่องราวต่าง ๆ นานา มากมายในโครงการ เมื่อได้ทำงานที่แสนจะเข้มข้นนั้นออกมาอย่างลุล่วงแล้ว ก็มักรู้สึก “สบายใจ” เป็นธรรมดา ค่ายสรุปโครงการนี้จัดขึ้น ณ ริมทะเล จังหวัดระยอง เมื่อได้สบายใจจากโครงการของแต่ละกลุ่มที่เพิ่งทำเสร็จ ก็เข้ามาในค่ายสรุปโครงการที่เปรียบเหมือนค่ายที่มาพักผ่อน มาถ่ายทอดให้กันและกันและกันได้รับฟังว่า ในสิ่งที่เราได้ทำไปนั้นเกิดผลอย่างไร ต่อชุมชน ต่อสังคม แล้วคิดว่าจะทำต่อไปอย่างไร “จึงนับได้ว่าเป็นอีกค่ายที่ไม่เครียด”

ในช่วงเวลาของกิจกรรมค่ายสรุปโครงการนี้เน้นไปที่แนวคิด การสรุปโครงการ ที่มีการทบทวนโครงการ ทบทวนตนเอง ทบทวนงานที่ได้ทำทั้งหมด การระดมทุนในชุมชน แล้วเปิดวงเสวนาย่อย ๆ แล้วจึงขยายใหญ่เพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างกันและกันอย่างคุ่มค่ามากที่สุด ซึ่งค่ายนี้ก็เป็นอย่างนี้ค่ายที่เราแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างกัน ซึ่งผลจากการได้ร่วมเสวนาในครั้งนั้นได้บทเรียนมากมายในการเข้าถึงชุมชนของแต่ละกลุ่ม โดยมีบางกลุ่มที่เข้าหาชุมชนแบบการร่วมวงกินข้าวร่วมกัน บางกลุ่มนำดนตรีและการจัดรายการวิทยุมาสร้างความน่าสนใจให้เด็ก ๆ และชาวบ้านได้สนใจ บางกลุ่มสร้างความเชื่อมั่นให้ชาวบ้านโดยการพึ่งพาหน่วยงานจากทางภาครัฐที่อยู่ในท้องถิ่น แล้วยังมีอีกหลายกลุ่มที่จัดตั้งกลุ่มขึ้นมา มีสถานที่เป็นหลักแหล่ง มีที่ทำงานในชุมชนให้ชุมชนได้รู้จักคุ้นชิน ซึ่งจัดได้ว่าเป็นบทเรียนสำคัญในวงเสวนาแลกเปลี่ยนความคิดซึ่งกันและกัน ซึ่งสามารถสรุปบทเรียนในครั้งนี้คือ บันได 5 ขั้นจัดตั้งองค์กร (แล้วยังเป็นวิถีทางในการเข้าสู่ชุมชน) อันได้แก่ การสำรวจตรวจสอบ สร้างจุดสนใจ สร้างความเชื่อมั่น และจัดตั้งองค์กร จากช่วงหนึ่งของกิจกรรมนี้เป็น “งานวัดยามค่ำคืน” ที่แสนสนุกริมทะเล จัดแบบเรียบง่าย แต่ทุกคนมีความสุขสนุกสนานเพราะมีความคุ้นเคยกันเป็นอย่างดี ในงานวัดริมทะเลที่ได้จัดขึ้นมานี้กำหนดว่าทุกคนต้องสวมใส่ชุดพื้นบ้าน พื้นเมืองของตนเอง เมื่อมาถึงเวลาของงาน “สัญญาที่บอกว่าต้องใส่ชุดพื้นบ้าน

มานั้นกลับมีคนใส่มาน้อย” ทำให้เด็กคนหนึ่งรู้สึกโดดเดี่ยวอยู่อย่างนิดๆ แต่
 ก็มั่นใจในบ้านเกิดของตนเองที่เป็นเอกลักษณ์ เมื่อท่านประธาน กล่าว “เปิด
 งาน” กิจกรรมงานวัดที่จัดขึ้นนั้นมีซุ้มบิงปายเส้า มีซุ้มบ้านผีสิง มีซุ้มโยนห่วง
 ๕ ซึ่งในแต่ละซุ้มนั้นล้วนแล้วแต่ “เล่นกันเอง สนุกกันเอง” แล้วนอกจากนั้น
 ยังมีการแสดงของกลุ่มต่างๆที่อยากแสดงให้ผู้อื่นได้รับชม ที่มีมวยจากทางใต้
 คือ ปันจักสีลัต ฟ้อนจากทางอีสานละครจากทางภาคกลาง มีรางวัลขวัญใจ
 ค่าย มีรางวัลอื่นๆอีกมากมาย ทำให้ยิ่งรู้สึกมีความผูกพันกับเพื่อนๆพี่น้องๆ
 ทุกคน มาในครานี้ได้ใส่เสื้อของทางมูลนิธิได้มอบให้ คือ Active citizen ที่
 นับว่าเป็นเสื้อที่มีความภาคภูมิใจในทุกครั้งที่ได้สวมใส่เสื้อตัวนี้ เพราะการที่จะ
 เป็น Active citizen ได้นั้นค่อนข้างยาก จำต้องผ่านกระบวนการ ผ่านปัญหา
 ผ่านเรื่องราวต่างๆ แล้วยู่กับสิ่งนั้นจนทำให้สามารถพัฒนาแล้วอยู่กับสิ่งนั้น
 ได้ พร้อมทั้งจะพัฒนาตนเอง พัฒนาบ้านเกิดเมืองนอนอยู่ทุกขณะ... เราได้
 ดำเนินโครงการมาเสร็จ แต่เรายังไม่ได้ดำเนินโครงการสำเร็จตามเป้าหมายที่
 ได้ตั้งเป้าประสงค์ไว้.. จำต้องทำต่อๆไปให้ สำเร็จมากขึ้นไปแต่ต้องใช้ระยะ
 เวลาที่เหมาะสม เครื่องมือที่เหมาะสม โอกาสที่เหมาะสม ทุกสิ่งมีความเหมาะ
 สมแก่นำทุกคนที่มาร่วมในโครงการนั้นเป็น “กองกำลังหน้า แต่กองกำลัง
 หนุนเสริมนั้นมีเยอะนัก” จากค่ายแรกที่แก่นำได้ไปสร้างเครือข่ายมานั้น
 ในแต่ละโครงการล้วนมีเครือข่ายจึงทำให้งานเสร็จไปได้ด้วยดี เยาวปลุกใจ
 รักขโลกได้สร้างเครือข่ายทั้งหมดทุกโครงการนั้นไว้มากมาย ซึ่งเครือข่ายที่
 เป็นพลังหนุนเสริมนี้ จะเป็นกำลังสำคัญที่จะทำให้บ้านเกิดเมืองนอนนั้นอยู่
 อย่างรู้จัก ความหมายของการรักษาธรรมชาติ ที่จะส่งผลโดยรวมทำให้
 ประเทศชาติรู้จัก ความหมายของการรักษาธรรมชาติ ด้วยเช่นเดียวกัน

ความประทับใจสำคัญเป็นโอกาสทุกๆโอกาสที่ทางมูลนิธิได้มอบให้
 ที่โรงเรียนได้มอบให้ ที่ทางสื่อสารมวลชนได้มอบให้ ที่ครูได้มอบให้ แล้วที่
 สำคัญที่สุด คือ ประทับใจกับโอกาสที่ได้มอบให้ตนเอง แต่ในหลายๆครั้ง

โอกาสที่มอบให้ตนเองอาจมีพลังที่ไม่เพียงพอ ยังต้องคอยมีผู้ให้โอกาสจากภายนอกเข้ามา “ขอเพียงโอกาส” โอกาสเป็นสิ่งที่ขาดไม่ได้ เราทุกคนมีโอกาสไม่เหมือนกัน เราถือว่าโชคดีมากที่ได้รับโอกาสครั้งสำคัญ “เมื่อได้โอกาสแล้วอย่าทอดทิ้งมันไปไหน แต่จงทำให้เหมาะสมกับโอกาสที่เราได้รับ” การเป็น Active citizen นั้นยังคงต้องเป็นต่อไป ใส่เสื้อนี้ต่อไป ใส่ต่อไปจะถอดออกเมื่อบ้านเกิดเมืองนอนมีใจรักชั เช่นเดียวกันกับฮักนะเชียงใหม่ เราไม่สามารถยืนหยัดอยู่อย่างโดดเดี่ยวได้ เราไม่สามารถบรรลุเป้าหมายได้หากทุนยังน้อยอยู่ ฮักนะเชียงใหม่ในรุ่นแรกถ้ามองอีกมิติหนึ่ง จึงเป็นการสร้างทุนขึ้นมาใหม่เพราะเนื่องจากทุนเดิมที่ที่นั่น “ยังไม่เพียงพอที่จะปลูกใจรักชับ้านเกิด” รุ่นแรกจึงเน้นไปที่ทุนที่มองเห็นว่าสำคัญอย่างยิ่ง คือ “คนในชุมชน” โดยที่เป็นการดึงจิตสำนึกรักชับ้านเกิดของเด็กในชุมชนลุกขึ้นมาเปลี่ยนแปลงชุมชนของตนเองโดยในครั้งนั้นอยู่ในรูปแบบของกิจกรรมที่ “เน้นย้ำการสร้างความตระหนัก” ให้เกิดในทัศนคติของเด็กทั้งกลุ่มเครือข่ายที่เป็นเด็กมัธยม และกลุ่มเยาวชนที่เป็นเด็กประถม ฮักนะเชียงใหม่ในรุ่นที่หนึ่งได้ดำเนินงานตามแผนงาน ผ่านพ้นไป ในระยะเวลาปีเศษๆ ผลเกิดขึ้นที่สำคัญของการสร้างทุนของฮักนะเชียงใหม่ในรุ่นที่หนึ่งนี้เองจึงทำให้เด็กกลุ่มเครือข่ายกลุ่มหนึ่ง มีแนวคิดที่จะรักชับ้านเกิดเมืองนอนของตนเอง ซึ่งถ้ามองในมิติของการสร้างทุนแล้วนั้น ถือว่าทุนนี้เป็นสิ่งที่สร้างยากพอสมควร เมื่อสร้างได้แล้วนั้นจะเป็นพลังที่ยิ่งใหญ่อย่างยิ่ง เพราะคือเด็กในชุมชน สิ่งที่ได้ทำนี้ถือว่าการลงทุนที่คุ้มค่า สิ่งที่ฮักนะเชียงใหม่รุ่นที่หนึ่งถือว่าพัฒนาแล้วบังเกิดผลเป็นเหมือน “ต้นกล้าเล็กๆ ที่พร้อมเจริญเติบโต”

“โครงการปลูกใจรักโลก (ปี 2)”...

จากที่ฮักนะเชียงยืนรุ่นแรกมีสมาชิกแกนนำทั้งหมด 10 คน พอมาถึงรุ่นที่สองก็ได้ 10 คนเช่นเดียวกัน เป้าที่ฮักนะเชียงยืนรุ่นที่หนึ่งมอง คือ ชาวบ้านลดการใช้สารเคมีในการเกษตร ฮักนะเชียงยืนรุ่นที่ 2 ได้ปรับเป้าหมายนั้นให้มีความเหมาะสมกับศักยภาพของตนเองมากยิ่งขึ้นโดยมองเป้าหมาย คือ ชาวบ้าน 20 ครัวเรือนลดการใช้สารเคมีลง การระดมสมองของฮักนะเชียงยืนรุ่นที่ 2 เกิดทุกขณะที่นัดมาพบคุยงานกัน ประเด็นหลักๆที่ได้คุยกันส่วนใหญ่เป็นเรื่องของโมเดลการทำงาน พอได้พูดคุยไปเรื่อยๆแล้วนั้นเห็นข้อสังเกตได้อย่างชัดเจนว่า “เด็กในชุมชนเป็นทุนที่สำคัญจริงๆ” เพราะด้วยน้องในชุมชนมีข้อคิดเห็น แล้วเป็นคนที่มีรู้เรื่องบริบทของชุมชนเป็นอย่างดี ทำให้ง่ายต่อการทำกิจกรรมต่างๆ “พอดี”

เด็กๆฮักนะเชียงยืนในรุ่นที่ 2 นี้ที่มีทุนที่ “พอดี” ทำให้งานง่ายขึ้นด้วยการมีทุนที่สำคัญ ฮักนะเชียงยืนในรุ่นนี้มีสมาชิกทั้งหมดประมาณ 10 คนด้วยกันซึ่งมีประมาณ 3 คนที่เป็นเด็กนอกชุมชน ซึ่งเด็กแต่ละคนนี้จะมีความถนัดที่ไม่เหมือนกัน บางคนชอบพูด บางคนชอบอ่านนิยาย บางคนชอบเอาใจ

ใส่เพื่อนๆ ซึ่งทั้งหมดทั้งมวลก็เป็นฮักนะเชียงใหม่เช่นเดียวกัน เนื่องจากฮักนะเชียงใหม่รุ่นที่สองนี้ในระยะแรกๆมีการปรับแผนงานกันอยู่ทุกขณะเพื่อความเหมาะสมลงตัว เหมาะสมกับชุมชน และเหมาะสมกับตัวเรา โดยที่เป็นการคุยกันในช่วงเวลาว่างตอนพักเที่ยง และเวลาเลิกเรียน เมื่อสร้างเป็นโมเดลขึ้นมาได้ในระยะหนึ่ง

การเข้าร่วมค่ายพัฒนาโครงการก็เวียนมาถึง ซึ่งค่ายนี้เป็นค่ายที่แกนนำฮักนะเชียงใหม่จำนวน 3 คนและพี่เลี้ยงเข้าร่วมเพื่อเรียนรู้



" ค่ายพัฒนาโครงการ "

ออกเดินทางสู่ค่ายการเรียนรู้สู่การพัฒนาโครงการ ของมูลนิธิกองทุนไทยจัดขึ้นเมื่อวันที่ 23 – 26 ตุลาคม 2556 ที่วีเทรนอินเตอร์เนชั่นแนลเฮาส์ กรุงเทพมหานคร ซึ่งล่องเรือจากมหาสารคามเป็นวันที่ 2 ตุลาคม ซึ่งเป็นวันกีฬาสิ้นสุดท้ายซึ่งเป็นวันที่โรงเรียนเล็กข้าเพราะต้องประกาศผลรางวัลทางกีฬาต่าง ๆ นานา โดยที่ล่องเรือใช้เวลาประมาณ 3 ทุ่มทุกคนมาพร้อม "เพราะมีใจ" ต่อการตรงเวลาของการร่วมกิจกรรมกับค่ายปลูกใจรักซ์โลก เป็นครั้งแรก "พี่ถามเขาว่า เขารู้สึกอย่างไร เขาตอบว่ารู้สึกตื่นเต้นเป็นอย่างมาก ยิ่งในครั้งแรกที่ได้มาแล้วรู้สึกกลัวๆ นิดๆ ในการเข้าร่วมกิจกรรม" เนื่องจากเด็กบางคนมีความคิดมุมมองตัวเองดีมากแต่เขามีกลัวที่จะแสดงมุมมองนั้นไปวันแรกของกิจกรรมน้องๆ มีความตื่นเต้นต่างๆ ในครั้งแรกของตนเอง แต่เมื่อได้เข้าสู่กระบวนการของโครงการปลูกใจรักซ์โลก ความรู้สึกกลัวต่างๆ นานา เหล่านั้นกลับลดทอนลงไปเรื่อยๆ ทำให้ความกล้าพูดขึ้นมาเรื่อยๆ เขามีความกล้าพูดกล้าแสดงออกมากขึ้น

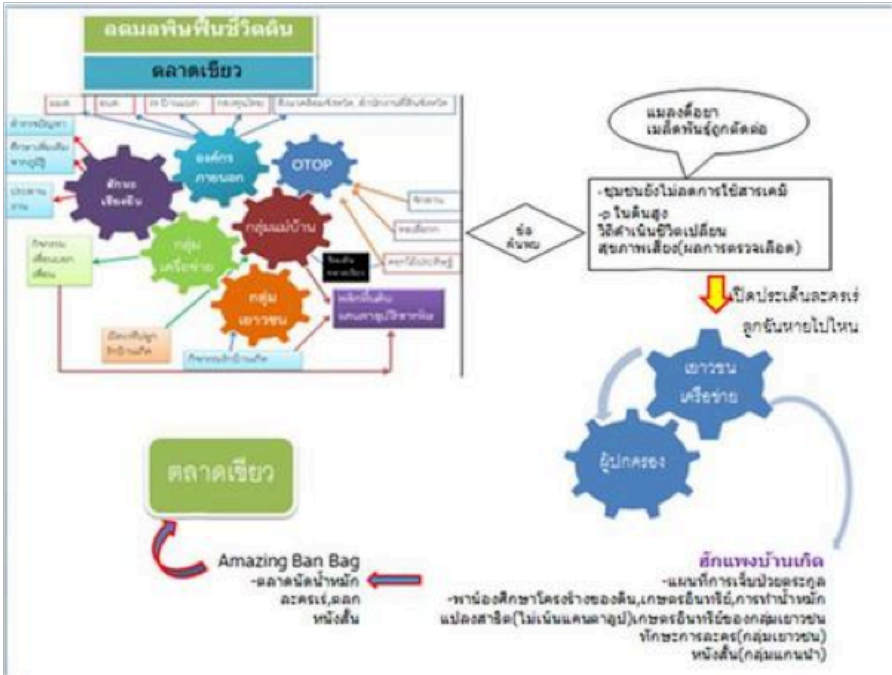
ความคิดของแกนนำแต่ละคนสะท้อนมุมมองของตนเองออกมาได้อย่างดี สะท้อนการวางทิศทางของงานได้หลายมุมมอง ทั้งนี้เนื่องเพราะการได้คุยงานกันก่อนจะทำให้ทุกคนมองเห็นภาพของงานแล้ววิเคราะห์งานได้อย่างเหมาะสมกับปัญหาแล้วมีการยอมรับและสรุปทิศทางของงานเป็นแนวทางเดียวกัน

เครื่องมือการคิดต่างๆที่ถูกปรับปรุงทำให้ง่ายต่อการวิเคราะห์แล้วผลจากการพูดคุยงานกันก่อนทำให้สามารถดึงแนวทางของการทำงานได้ค่อนข้างรวดเร็ว แล้วได้ตั้งเป้าหมายของการดำเนินงานแล้วทิศทางของการดำเนินงาน “สามารถเก็บตก” งานของรุ่นพี่ขึ้นมาพัฒนาต่อยอด

หลังจากกลับมาจากการเข้าร่วมค่ายพัฒนาโครงการแล้วต้องมีการพูดคุยกันอีกครั้งหนึ่งเพราะการพูดคุยนั้นสำคัญอย่างยิ่งจึงก่อเกิดเป็นอีกค่ายกิจกรรมเล็กๆ ณ อาศรมพอเพียงอีกครั้งโดยเป็นการถ่ายทอดเครื่องมือให้กับสมาชิกในกลุ่มทุกคนให้ได้เรียนรู้ร่วมกันอย่างมีส่วนร่วมแล้วยังเป็นการวางทิศทางของงานร่วมกันโดยเครื่องมือต่างๆนานาที่มูลนิธิกองทุนไทยได้ให้หลักคิดมานั้นจะถ่ายทอดให้สมาชิกในกลุ่มทั้งหมด โดยให้กลุ่มลองวิเคราะห์กันอีกครั้ง ทบทวนในสิ่งที่จะทำอยู่เรื่อยๆ เรื่อยๆ น้องก็มีการพูดคุยกัน ซึ่งในอีกด้านหนึ่งพี่เลี้ยงซึ่งเป็นอักษะเชียงฮีนรุ่นที่ 1 และครูก็คอยหาทุนมาคอยเสริมให้งานนี้ออกผลมาได้ เน้นย้ำให้ได้คุณภาพมากยิ่งขึ้น โดยทุนที่เข้ามาใหม่ ๆ คือ การละคร และ ศิลปะ ซึ่งนำทั้งสองสิ่งนี้มาใช้ในงานที่ทำ โดยปรับเข้ากับแผนงาน ที่มีความยืดหยุ่นอยู่ตลอดเวลา โดยไม่ยึดติดกับรูปแบบจนเกินไป

หลังจากที่ได้หยุดพักสักพักหนึ่งในหลักกิโลแรก ก็ถึงเวลาที่จะเดินทางต่อไป เดินไปกับเด็กๆ เดินไปกับครู เดินไปกับชุมชน ฯ “เตรียมออกเดินทางกันเลย”

เดิน ๆ มาถึงจุดนี้ก็ปี 2 แล้ว การดำเนินงานจากผลของรุ่น
ที่ 1 สู่อุ่นที่ 2 ที่ได้จากการระดมสมองกัน



“โมเดลรุ่นที่ 2”...

ระดมความคิด แลกเปลี่ยนความคิด ปรัชญาผู้รู้ อยู่พักใหญ่ จนก่อเกิดมาเป็นแนวทางในการดำเนินงานในการขับเคลื่อนชุมชน กับการเกษตรแบบพันธะสัญญา โดยในครั้งแรกๆนั้นมองว่าจะดันประตูพันธะสัญญานี้ออกไปจากวิถีชีวิตของชาวบ้าน แต่เป็นสิ่งที่สามารถทำได้ยากมากหรือไม่สามารถทำได้เลย เพราะในตอนนั้นยังไม่มีทางเลือกที่ดีกว่า และผลกระทบต่อชาวบ้านเองในแง่ของโรคภัยไข้เจ็บ ยังเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นในระยะสะสมทำให้ชาวบ้านยังต้องทำอยู่ ทั่งๆที่รู้ว่าผลเสียที่เกิดขึ้น เป็นอย่างไร เพราะเป็นอาชีพที่ได้ทำอยู่กับบ้าน อยู่กับครอบครัว แล้วยังมีรายได้ที่ดี ทำให้ฮักนะเชียงยืนรุ่นที่สอง

มองในมุมที่ว่า ในตอนนี้นั้นเราไม่สามารถผลักประตูนี้ออกไปได้ เพราะสิ่งนี้นั้นต้องใช้ระยะเวลา แล้วเครื่องมือที่สำคัญพอสมควร เมื่อไม่สามารถดันออกได้ ก็ต้องอยู่กับสิ่งนั้น อยู่กับพันธะสัญญา จึงเป็นการอยู่ร่วมกันของชาวบ้านที่ทำเกษตรกับพันธะสัญญา โดยที่รุ่นที่สองได้มุ่งเป้าไปที่ ชาวบ้านกลุ่มเป้าหมาย 20 คน ซึ่งต้องเริ่มมาจากจุดเล็กๆ แล้วค่อยขยายขึ้นไปเรื่อยๆ เหมือน “น้ำที่ซึมซับ” ฮักนะเซียงฮินใช้แนวทางการซึมซับนี้ผ่านทางกิจกรรมค่ายซึ่งในรุ่นที่สองนี้นำผลจากรุ่นที่หนึ่งมาพัฒนาต่อ ที่เหมือนกับ “การต่อยอดไปอย่างไม่มีสิ้นสุด” จนกว่าจะทำให้ชาวบ้านอยู่กับเกษตรพันธะสัญญาได้

โมเดลของรุ่นแรกผ่านไป โมเดลรุ่นที่สองได้ถือกำเนิดขึ้นไม่นานมานี้ โดยวันหนึ่งเข้าไปถามผู้รู้ ท่านแนะนำบอกว่า “ให้มองครบ 4 มิติ ให้เริ่มจากจุดเล็กๆ “ ซึ่งเป็นคำแนะนำที่เป็นแนวคิดที่จุดประกายเสริมโมเดล นี้เองขึ้นมาให้ง่ายต่อการทำ แล้วทำอย่างพอดีกับศักยภาพของฮักนะเซียงฮิน เมื่อเรานำพันธะสัญญาออกไปไม่ได้ เราก็ต้องอยู่ร่วมกัน อย่างคอยเผื่อระวัง โดยมีเป้าหมาย คือ ชาวบ้านกลุ่มเป้าหมาย ลดการใช้สารเคมีในการเกษตร ที่ไม่ใช่เพียงในพันธะสัญญา แต่เป็นการลดสารเคมีในการเพาะปลูกต่างๆ พืชสวนพืชไร่ ตามท้องนาของชาวบ้าน พันธะสัญญานี้เป็นการปลูกแต่งต่างๆ โดยเขาให้สารเคมีต่างๆให้มาใช้ โดยชาวบ้านก็ต้องใช้สารเพราะทางเลือกที่เป็นการใช้อินทรีย์นั้น ผลที่ออกมาแล้วรายได้ จะไม่ดีเท่ากับผลที่ใช้สารเคมี ในตอนนี้การลดสารเคมีที่ปลูกพืชในระบบพันธะสัญญา ฮักนะเซียงฮินจึงทำได้เพียงการผสมปุ๋ยอินทรีย์เข้าไปในปริมาณหนึ่ง แล้วยังมีการใช้สารอินทรีย์ในพืชสวนมากยิ่งขึ้นในไร่นาของแต่ละครัวเรือน ซึ่งโมเดลรุ่นที่สองนี้ มีรายละเอียดดังนี้

ข้อค้นพบอีกนะเชียงใหม่รุ่นแรก ได้แก่

- ชุมชนยังไม่ลดการใช้สารเคมี
- สารเคมีตกค้างในดินมีสูง
- วิถีชีวิตของชาวบ้านเปลี่ยนแปลงไป
- สุขภาพเสียง (จากผลการตรวจเลือด)
- แมลงดื้อยา
- เมล็ดพันธุ์ เป็นเมล็ดตัดแต่งพันธุกรรม

ซึ่งข้อค้นพบดังกล่าวนำมาวิ้งการพัฒนาข้อค้นพบนั้นต่อไป เป็นแนวคิดหลัก ให้งานได้ต่อเนื่องไปในทิศทางเดียวกัน ซึ่งประเด็นที่กล่าวมาข้างต้นนี้ นำมาวิเคราะห์ด้วยหลักคิดสำคัญ คือ ลดสารเคมีลงในกลุ่มเป้าหมาย สู่การอยู่ร่วมกันกับระบบเกษตรพันธะสัญญา

ละคร “เมล็ดพันธุ์หายไปไหน” เป็นเครื่องมือในการสื่อสารที่เป็นเครื่องมือในการเปิดประเด็นเวทีเสวนาชาวบ้าน ร่วมกันโดยมีการออกเรือละคร สามครั้งด้วยกัน คือ ครั้งที่ ๑ อยู่ที่โรงเรียน ครั้งที่๒ อยู่ที่ชุมชน และครั้งที่ ๓ อยู่ที่ชุมชน โดยในครั้งที่สามนี้เองที่เป็นการเปิดเวทีเสวนาให้เกิดขึ้นเพื่อพูดคุยกับชาวบ้านในชุมชน

กลุ่มเยาวชน กลุ่มเครือข่าย กลุ่มผู้ปกครอง เป็นเป้าหมายหลักที่เราจะให้ เขาได้ตระหนักมากยิ่งขึ้น แล้วความฝันเป็น การอยู่ร่วมกันกับเกษตรกรพันธะสัญญาได้ จากกิจกรรมที่ฮักนะเชียงใหม่ได้จัดขึ้น

ฮักแพงบ้านเกิด เป็นกิจกรรมที่ย้ำเตือนความตระหนัก เน้นย้ำให้

ชุมชนได้มีส่วนร่วมมากที่สุด ผู้ปกครองมีส่วนร่วม กลุ่มเด็กก็มีส่วนร่วม โดยมีรายละเอียดกิจกรรมย่อย คือ แผนที่การเจ็บป่วยของตระกูล การพาน้องศึกษาโครงสร้างของดิน เกษตรอินทรีย์ และน้ำหมักชีวภาพ สอนทักษะการละคร และการสอนเด็กกับผู้ปกครองกลุ่มเป้าหมายให้ทำปุ๋ยหมักชีวภาพประจำครัวเรือน

หนังสือ เป็นการใช้ภาพสื่อสะท้อนมุมมองในอีกมุมหนึ่งของวิถีชีวิต ของชาวบ้านและของเด็กๆในชุมชน เพื่อเป็นการสร้างความตระหนักให้ย้าลึกเข้าไปอีก ในความคิดของเด็กๆและชาวบ้าน

Amazing ban bag เป็นเวทีการสรุปข้อมูลโดยในวันนั้นจะจัดตลาดนัดชีวภาพให้เกิดขึ้นในชุมชน โดยน้ำชีวภาพนี้ได้มาจากจากกิจกรรมฮักแพงบ้านบ้านเกิดที่พื่อน้องๆและผู้ปกครองทำแล้วใช้กับไร่เนา ไร่สวนของตนเอง แล้วมาแลกเปลี่ยนกันระหว่างชาวบ้านด้วยกันเองจนเกิดเป็นตลาดนัดชีวภาพเกิดขึ้น ละครเรื่องนี้เป็นผลมาจากการไปสน้องๆในชุมชน ให้ทำละครในค่ายฮักบ้านเกิด โดยเป็นละครที่เด็กคิดและทำเอง โดยที่ฮักนะเชียงฮินเป็นตัวจุดประกายให้เกิดขึ้น แล้วสุดท้ายเป็นการฉายหนังสือที่ได้ทำไว้ในระยะการดำเนินโครงการ ที่เหมือนการฉายหนังกลางแปลง ที่เราได้เคยเห็น โดยเป็นหนังสือที่สะท้อนมุมมองให้ชาวบ้านได้รับชม เป็นวิธีการยัพเตือนความตระหนักไปในอีกทางหนึ่งด้วย

ภาพฝัน คือ ตลาดเขียวนี้ ฮักนะเชียงฮินรุ่นนี้ถือว่า เดินเข้าสู่บันไดขั้นแรกของตลาดเขียว คือ ตลาดนัดชีวภาพ โดยเป็นการริเริ่มทำให้ชาวบ้านได้เห็นว่า ควรใช้อินทรีย์สารเพิ่มขึ้น ในการเกษตร เมื่อใช้อินทรีย์สารเพิ่มขึ้นแล้วนั้น ผลผลิตที่ได้ ก็จะมีผลเป็นผักสีเขียวซึ่งก็จะสามารถสร้างเป็นตลาดนัดสีเขียวได้นั่นเอง แต่การที่จะไปถึงจุดนั้น ถือว่ายังยากนัก ฮักนะเชียงฮินยังคงต้องดำเนินงานต่อไป เพื่อที่จะให้ชาวบ้านลดใช้สารเคมีลงให้มากที่สุด “ให้ชาวบ้านอยู่กับพันธะสัญญาได้”

ในระหว่างก่อนการดำเนินงานอยู่นั้น จดหมายข่าวจากมูลนิธิ สยามกับมาจลก็มาถึง เฮิญชวนให้เข้าร่วม ซึ่งเราในฐานะนักเรียนรู้ เราก็คงไปศึกษาด้วย งานนี้มีชื่อว่า ...

“ค่ายต้นกล้าศิลปะ”



“ค่ายต้นกล้าศิลปะ”

โอกาสที่ดีที่เป็นทุนที่สำคัญอีกทุนหนึ่งโดยทุนนี้ เป็นอีกสิ่งที่คุณควรศึกษานำนำมาใช้ในงาน เป็นสิ่งที่คุณทุกคน ทุกช่วงอายุสามารถทำได้ โดยโอกาสในครั้งนี้ยังเชิญชวนกลุ่มพี่เลี้ยงและครูได้เดินทางอีกครั้ง ซึ่งเป็นการเดินทางที่ยาวไกล จากอีสานถึงเหนือ ในวันที่ 16 - 18 ธันวาคม 2556 เป็นวันค่าย “ต้นกล้าศิลปะรักสิ่งแวดล้อม” ณ อุทยานแห่งชาติศรีน่าน อ.เวียงสา จ.น่าน เป็นวันของการรักษ์สิ่งแวดล้อมในมุมของศิลปะ เป็นวันที่จะนำศิลปะให้มาพันผูกกับธรรมชาติที่งดงามอีกครั้งโดยหลักๆ คือ “ครูเป้ สีน้า” เป็นผู้ดำเนินกิจกรรมเมื่อได้เข้าร่วมกิจกรรมแล้วรู้สึก “ธรรมชาติของเรานี้มีความงดงาม มีความอบอุ่น” เป็นสิ่งที่น่าค้นหา น่าสัมผัส น่ารักษาให้คงอยู่ ครูเป้พูดว่า “พวกหนูเป็นต้นกล้า ต้นกล้าแห่งความงามที่พร้อมจะรักษาธรรมชาติที่งดงาม” ครูเป้สอนให้วาดรูป ครูเป้สอนให้ร้องเพลง ครูเป้สอนให้มองสิ่งแวดล้อม “สิ่งที่ครูเป้สอนนั้นจะนำไปใช้อย่างไรนะ” เด็กคนหนึ่งพิมพ์อยู่ในความคิด” แต่เมื่อได้เข้าหลักคิดของการวาดภาพ หลักคิดของการร้องเพลง หลักคิดของ

การมอง ทำให้รู้สึกว่าคุณศิลปะที่งดงามนั้น คือ ธรรมชาติของเรานี่เอง สิ่งที่ได้เรียนรู้ คือ ศิลปะเป็นเครื่องมือชนิดหนึ่งที่จะดึงความคิด รักษาสิ่งแวดล้อมให้ออกมาได้ โดยที่เมื่อเราได้ว่าวาดรูปต้นไม้ต้นหนึ่ง ณ ป่าแห่งหนึ่ง เราวาดแล้ว เราจะมีความสุขที่อยากจะวาดภาพฝันของตนเองอีกครั้ง แต่เมื่อสักวันที่เขารู้สึกว่าต้นไม้เหล่านี้กำลังจะถูกตัดลง เด็กคนนั้นที่มีความรู้สึกอ่อนนุ่มนวลย่อมจะลุกขึ้นมารักษาสภาพแวดล้อมของตนเอง เพราะนั่นเป็นภาพวาดของเรานั้นเป็นศิลปะของเรา “เราวาดภาพต้นไม้ต้นนี้แล้วเรามีความสุข” เมื่อต้นไม้กำลังจะหายไปย่อมเป็นสิ่งทีกระทบจิตใจของจิตรกรน้อยๆทุกคน “ศิลปะไม่ได้ออกมาจากกาย แต่ศิลปะนั้นออกมาจากใจ” ออกมาจากสิ่งที่เราชอบ สิ่งทีฝัน สิ่งที่เรารัก ศิลปะที่ออกมาจากกายย่อมไม่มีความสุขเท่าศิลปะที่ออกมาจากใจ “ค่ายต้นกล้าศิลปะ” สอนให้ได้มองที่ใจ ให้ใช้ใจมอง ให้ใช้ความรู้สึกจากภายในถ่ายทอดออกมาเป็นผลงาน สอนให้ฟังเสียง สอนให้มองอย่างมีวุฒิภาวะ สอนให้มองออกไปในสังคม มองออกไปให้เห็นถึงสิ่งแวดล้อมต่างๆ รอบตัว สอนให้รู้จักคำว่า “ความหมาย” อย่างเข้าใจ

การทำโครงการ ก่อนที่จะดำเนินงานโครงการนั้นสิ่งแรกๆที่ต้องคิดคือ เรารู้หรือยัง รู้สิ่งที่เราต้องพัฒนาเขาหรือยัง ซึ่งเป็นโจทย์ที่สำคัญของทุกๆ สิ่งที่ต้องทำก่อนดำเนินงานหรือทำในขณะที่ดำเนินงานหรือหลังดำเนินงาน จากโมเดลที่ได้ตั้งไว้ร่วมกันแล้วนั้นนำมาสู่การดำเนินงานโดยขั้นแรกๆเป็นการเรียนรู้เพื่อไปถ่ายทอด ศึกษาเพื่อนำข้อมูลคืนลงสู่ชุมชน โดยโมเดลที่ได้ตั้งไว้ อักษรเชียงใหม่เดินอยู่ในวิถีของเกษตรที่เข้ใช้สารเคมีน้อยที่สุด โดยที่เราไม่สามารถดันประตูหิน “เกษตรพันธสัญญา” ออกไปได้ ก็ต้องอยู่ร่วมกัน โดยที่วิธีในการอยู่ร่วมกันนี้มุ่งเป้าให้ใช้สารเคมีน้อยที่สุดในการทำเกษตร โดยใช้วิธีการทางเกษตรอินทรีย์เข้ามาผสมผสาน แล้วค่อยๆลดการใช้สารเคมีลง โดยเน้นที่กลุ่มเป้าหมายก่อนในชุมชน เมื่อมุ่งหวังให้ชาวบ้านให้เกษตรอินทรีย์มากยิ่งขึ้น เมื่อเรายังไม่รู้ สิ่งที่เราต้องทำจึงเป็นการศึกษาเรียนรู้ ณ แหล่งที่

สามารถให้ความรู้ได้อย่างชัดเจน ตรงกับวัตถุประสงค์ที่อยากศึกษา อักนะเขียงฮินจึงต้องสรรหาหน่วยงานที่สามารถให้ความรู้ได้ โดยในครั้งนี้หน่วยงานที่“ถ่ายทอดความรู้” คือ สำนักงานเกษตรจังหวัดขอนแก่น โดยก่อนที่จะไปศึกษานั้น พี่เลี้ยงฝึกหัดและครู พากันไปติดต่อประสานงานด้วยตนเอง เพราะ เป็นมารยาทที่พึงปฏิบัติในการประสานงาน แล้วยังเป็นเครื่องย้ำเตือนด้วยว่า เรามีตัวตน แล้วเราจะมาเรียนรู้จริงๆ พอหลังจากนั้นไม่นานที่ประสานงานนัดวันที่จะไปเรียนรู้ อักนะเขียงฮิน ทั้งกลุ่มก็เดินทางไปเรียนรู้ซึ่งก็ถือว่าไม่ไกลนักจากโรงเรียน เดินทางมาถึงสำนักงาน ได้รับการต้อนรับเป็นอย่างดี อักนะเขียงฮินยิ้มแย้มอย่างมีกำลังใจ ฟังการบรรยายอย่างเป็นกันเองของ”ครู”คนหนึ่ง ท่านบอกว่าทุกวันนี้ชาวบ้านเราใช้สารเคมีกันเยอะมาก ซึ่งสารเคมีที่เราใช้กันในทุกๆวันเหล่านี้จะไปทำให้ธรรมชาติที่เกิดความสมดุลในตัวมันเองอยู่แล้ว ขาดความสมดุลนั้นไป โดยสักเกตุว่า เมื่อแมลงตัวหนึ่งไปกัดกินพืชชนิดหนึ่ง เมื่อพืชชนิดหนึ่งนั้นถูกกัดกิน พืชต้นนี้เองก็จะสร้างสารบางสิ่งบางอย่างออกมา เมื่อแมลงได้กินอีกครั้งก็จะรู้สึกว่ ไม่อยากกิน หรือไม่อร่อย ะ

ถ้าเราฉีดสารเคมีใส่ในแปลงสวนของเราเอง ก็จะทำให้แมลงที่เป็นทั้งแมลงดีและแมลงร้ายนั้นตายไปด้วยธรรมชาติถ้าอยู่เพียงตนเองจะมีระบบรักษาสมดุลของตนเอง ถ้าใช้สารเคมีลงไปจะทำให้สมดุลนั้นตัดขาดลงจนเกิดเป็นปัญหาต่างๆ เช่น แมลงศัตรูพืชมากัดกินผักในสวนจำนวนมาก แมลงวันมีจำนวนมาก ตั๊กแตนมีจำนวนมาก ซึ่งเป็นปัญหาสำคัญของการทำเกษตรที่เกิดขึ้น เมื่อวิธีการของสารเคมีหลายๆสิ่งทำให้สมดุลของตัดขาดลงไป วิธีอินทรีย์จึงเป็นทางเลือกที่เหมาะสมที่จะทำให้ธรรมชาติสมดุลมากยิ่งขึ้น โดยมีปุ๋ยหมักชีวภาพ น้ำหมักชีวภาพ ปุ๋ยดินปลุก สารสกัดจากธรรมชาติในการป้องกันศัตรูพืช ะ อักนะเขียงฮินมาเรียนรู้ในคราวนี้ หลายๆคนมีวัตถุประสงค์แตกต่างกันออกไป แต่จุดร่วมของทุกคนที่เหมือนกัน คือ เกษตรอินทรีย์ วิธี

การทำเกษตรแบบไม่ใช้สารเคมี หลังจากฟังการบรรยายฟังใหญ่ ก็ถึงเวลามา ลงมือปฏิบัติ “ทำทันที” เพื่อที่จะสามารถนำไปใช้ได้ ซึ่งสิ่งที่ได้ลงมือปฏิบัติ เป็นความรู้นอกห้องเรียนที่สามารถนำมาถ่ายทอดให้กับชุมชน

ไหลแดง เป็นพืชที่สามารถนำมาสกัดเป็นสารควบคุมแมลงกำจัดศัตรู พืช โดยมีสารที่สำคัญ ได้แก่ สารโรติโนน และดีทิวลิน ซึ่งจะไปส่งผลกระทบต่อระบบ หายใจ ของสัตว์เลือดเย็น ซึ่งจะเกิดขึ้นเฉพาะ แมลงกับปลา โดยวิธีการ คือ การนำเอาไหลแดง มาผสมกับน้ำเปล่า เขย่าให้เข้ากัน แล้วเอาน้ำยาล้างจาน ผสมเข้านิดหน่อย แล้วจะสามารถฉีดไล่แมลงได้ ด้วยวิธีการธรรมชาติ

ตะไคร้หอม เป็นสิ่งที่สามารถนำมาควบคุมแมลงศัตรูพืชได้ โดยเป็น เป็นการสกัดเอาน้ำตะไคร้หอม ด้วยวิธีการควบคุม สารสามารถไล่เพลี้ยอ่อน หน่อไผ่ ผัก เพลี้ยต่างๆ และแมลงต่างๆ รวมทั้งยุง เมื่อได้ผลผลิตออกมาจาก การควบคุมแล้ว สามารถนำมาฉีดใช้ได้เลยตามความเหมาะสม

เชื้อราไตรโคเดอร์มา เป็นเชื้อราสีเขียวที่สามารถเจริญเติบโตได้ในดิน โดยที่เชื้อราชนิดนี้ยับยั้งการเจริญเติบโตของเชื้อราในพืชได้เป็นอย่างดี หรือ วิธีการรากำจัดราด้วยตัวเอง โดยสามารถขยายเชื้อรานี้ได้ง่ายๆโดยการนำ ข้าวสุกมาให้ราเจริญเติบโต ประมาณระยะเวลาช่วงสั้นๆ จากนั้นเมื่อรากิน ข้าวเสร็จแล้ว ก็สามารถนำผสมน้ำนำมาฉีดได้เลย ฉีดเป็นระยะๆ

ซึ่งวิธีการดังกล่าวเป็นวิธีการของเกษตรอินทรีย์ ที่ส่วนมากจะทำให้ แมลงไม่ตายไปเลยทีเดียว แต่จะเป็นการทำให้แมลงอยู่ไม่ได้ หรือค่อยทำให้ แมลงตายลงอย่างช้าๆ ส่งผลทำให้พืชผักต่างๆปลอดสารเคมี ทำให้เราๆ กิน ผักได้อย่างสบายใจ วิธีการที่ได้เรียนรู้เหล่านี้เป็นวิถีอินทรีย์ที่ฮักนะเซียงฮิม ได้เรียนรู้ แล้วจะนำไปปรับใช้ในงานต่อไป ที่ไม่ว่าจะเป็นละครหรือตลาด ชีวิตวิถีอินทรีย์ไม่ได้มีเพียงการกำจัดศัตรูพืช แต่การทำปุ๋ยชีวภาพ เตรียม

ดินปลูก ก็เป็นอีกวิธีที่ต้องศึกษาเรียนรู้ให้กระจ่างใจ

จากการได้เตรียมตัวมาในช่วงระยะเวลาหนึ่งก็เดินมาถึงอีกงาน
งานนั้นนับว่าเป็นงานสำคัญ เป็นงานปิดประเด็นแล้วคุยกันในแบบชาวบ้าน
เป็นครั้งที่ 2 ในการเร่สู่ชุมชนครั้งที่แล้วคุยกันแค่แป๊บเดียว แต่ครั้งนี้คุยกัน
เพื่อหาทางออกของบ้านเรา ซึ่งงานนี้ชื่อว่า “งานละครเปิดประเด็น”



“งานละครเปิดประเด็น”

“งานละครเปิดประเด็น” ที่มีความคาดหวังหลัก คือ การได้พูดคุยกับชาวบ้าน ชาวบ้านร่วมมือ กับเด็กๆ แล้วพัฒนาที่ชาวบ้านกลุ่มเป้าหมายเล็กๆเสียก่อนค่อยๆไปขยายเป้าหมายให้ใหญ่ขึ้น ละครที่ซ้อมกันมา คอยปรับกันมาเป็นระยะเวลาพักใหญ่ต้องออกเรื่อกครั้งโดยครั้งนี้มีการปรับให้เข้ากับบริบทของชุมชน แล้วหลังจากละครเสร็จแล้วก็นำละครมาเชื่อมโยงสู่ประเด็นในการเสวนาพูดคุยแลกเปลี่ยนกัน งานนี้จัดขึ้นในวันที่ 5 กุมภาพันธ์ 2557 ซึ่งวันนี้ของปีนี้ก็นับว่าเป็นวันเตรียมการบุญเบิกฟ้าของชาวบ้านพอดี ก่อนที่จะได้มาซึ่งงานในวันนี้มีการซ้อมละครและเตรียมการละครอยู่หลายรอบปรับเพื่อให้ผู้ชม “ดูไม่ง” แล้วดูรู้เรื่อง มีพีๆ จาก มมส. มาคอยช่วยดูอีกแรงหนึ่ง มีการเสริมบทอีกหลายคำ แล้วซ้อมๆกันหลายรอบในเวลาว่างหลังเลิกเรียน นอกจากจะซ้อมละครแล้วในการเตรียมการนั้นต้องมีการประสานงานเพิ่มขึ้นร่วมด้วยกัน มีการประสานงานกับคุณป่าเกษตรอำเภอ โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล หมอдинชุมชน ครูกีฬาไป “แล้วทิ้งให้ประสานงาน

เอง” (เป็นแนวคิดที่ดีของครู) หลังจากพอซ้อมละคร พอประสานงานเสร็จแล้ว ๖ ๗ วันเริ่มคล้อย ใกล้เคียงเข้ามาทุกขณะ มาถึงตอนเย็น(ค่ำ) ละครก็ถือว่าได้แล้ว แต่ต้องมาคุยสิ่งสำคัญที่สุด คือ เวทีเสวนา มาเตรียมพิธีกรเสวนาอีกครั้งในตอนดึก โดยเน้นย้ำว่า พิธีกรเสวนานั้น ต้องไม่ตอบคำถามเอง ต้องเป็นตัวเชื่อม ที่เหมือนกับน้ำ โดยที่ประเด็นนั้นอะไรก่อนหลังไม่สำคัญ สำคัญเพียง การเชื่อมโยงให้ตอบโจทย์ให้ได้ จำต้องคิดเป็นการใหญ่ คิดๆ แล้วก็นอนเพื่อเตรียมตัวในวันรุ่งขึ้น

เช้าวันงาน เริ่มออกเดินทางไปยังชุมชน เมื่อถึงชุมชนแล้วมีการเตรียมงาน ของไปจัดเตรียม ฝ่ายบริการ ฝ่ายเตรียมสถานที่(ปูเสื่อ) ฝ่ายต้อนรับ ฝ่ายพิธีกร ฝ่ายละคร ทำงานร่วมด้วยกัน พอจัดเตรียมไปได้สักพัก ใกล้ถึงเวลาแล้วชาวบ้านก็ยังไม่มา มีการพูดคุยว่าถ้าชาวบ้านไม่มาแล้วเราจะทำอย่างไร สิ่งที่เกิดขึ้นได้มี 3 อย่างด้วยกัน คือ เดินออกประชาสัมพันธ์เหมือนเดิม ให้ผู้ใหญ่บ้านประกาศอีกครั้ง และชาวบ้านมาแค่ไหนก็เอาแค่นั้น ผลที่ได้คือ ให้ผู้ใหญ่ประกาศอีกครั้ง หลังจากที่ผู้ใหญ่กำลังประกาศนั้นชาวบ้านหลายคนก็เดินทางมาถึง แล้วก็นั่งพูดคุยกัน ท่านอาจารย์จาก มหาวิทยาลัยมหาสารคามก็เดินทางมาถึง พี่ตุ้มและพี่เบงค์ซึ่งพี่เขาทำเกษตรอินทรีย์อยู่ที่กาฬสินธุ์เดินทางมาถึง(ด้วยรถจักรยานยนต์) ท่านคุณหมอก็ก็นั่งมา ชาวบ้านก็เริ่มทยอยมากขึ้น ในช่วงเวลานี้ต้องซ้อมต้องวอมเสียง มีการซ้อมเล็กๆกันอีกรอบด้านหลังเวที แล้ววอมเสียงกันอีกครั้ง...

ระหว่างที่ใกล้เริ่มงานชาวบ้านก็เริ่มทยอยแล้ว เมื่อชาวบ้านมานั่งก็มีการพูดคุยกันกับอีกหลายๆท่าน การพูดคุยนั้นยิ่งคุยก็ยิ่งเข้าประเด็นทำให้อ่านเล่นละครมีการคุยกันอยู่พักหนึ่ง เมื่อพี่เบงค์และพี่ตุ้มได้พูดถึงเกษตรอินทรีย์ที่พี่เขาทำ ชาวบ้านก็รู้สึกสนใจ แล้วพี่ๆก็พูดไปเรื่อยๆในเรื่องของอาหารของโลก อุตุสหกรรมการเกษตร แล้วพูดถึงการฉีดยา ขณะนั้นชาวบ้านคนหนึ่งก็พูดขึ้นมาว่า “ป้าตๆ คือ อ่านออกแะวะ” ในขณะที่พี่ตุ้มก็ได้

พูดถึงเกษตรของตนเอง ชาวบ้านก็รู้สึกสนใจ หลังจากพูดจนพืดุ่มก็ถามชาวบ้านว่า ทำไมต้องใช้สารเคมี ชาวบ้านบอกว่า “มันทันใจ ไม่ใช่ไม่มีกิน แล้วชาวบ้านก็ผู้ด้วยว่าเมล็ดพันธ์ที่เขาเอามาให้ถูกตัดแต่งพันธุกรรมไปเรียบร้อยแล้ว แล้วชาวบ้านก็ไม่ได้เก็บเมล็ดพันธุ์ดั้งเดิมเอาไว้ เพราะว่าเมล็ดประปองนั้นหาซื้อได้ง่าย” ทันใดนั้น พืดุ่มบอกไว้ว่า ยา กับ เมล็ดนั้นเป็นของคุณ ชาว



บ้านก็บอกว่า “รู้ดีอยู่แล้ว” จากนั้นพืดุ่มก็พูดต่อไปอีกว่า ยุโรปเขาเป็นคนผลิตสารเคมีมา แต่เขาไม่ใช่ เขาให้เรามาใช้แทน” หลังจากชาวบ้านได้ยินดังนั้นก็หัวเราะขึ้น แล้วมีชาวบ้านคนหนึ่งบอกไว้ว่า “ฮ่าๆ นี่แหละ คนที่จะพาเราไปดูงาน” แล้วชาวบ้านก็เริ่มสนใจเริ่มซักถามพืดุ่มและพี่เบงค์เกษตรอินทรีย์ พอถามไปได้ช่วงเวลาเล็กๆ ก็ให้มาชมละครก่อน เพื่อเป็นเครื่องสื่อสารให้ชัดเจนขึ้น แล้วละครของเด็กฮักนะเซียงยีนก็เริ่มต้นขึ้น

ละครเรื่องวิถีอินทรีย์เริ่มต้นขึ้นในฉากแรกที่ จ่อยซึ่งเป็นลูกบ่นกับพ่อว่าจะรีบไปผสมพันธุ์แดง ชาวบ้านยิ้มและหัวเราะ ในขณะที่แสดงอยู่นั้น ชาว

บ้านคนหนึ่งพูดขึ้นมาว่า “แสดงคือแกะ” เมื่อฉากต่อมา เบงงค์ทำท่าฉีดยา ชาวบ้านก็รู้ว่ากำลังฉีดยาอยู่ แล้วชาวบ้านก็หัวเราะขึ้นมาอีกในเพลง บ้านของเราทำสวน ๆ ปลูกแบบอินทรีย์ ส่วนครอบครัวทางนี้ ใส่เคมีทุกวิทุกวัน หัวเราะกิริยาท่าทางของผู้แสดง หลังจากที่เร่ละครเสร็จ ชาวบ้านบอกว่า “คือเข้ากับเฮาแท้” เมื่อตอนที่แสดงสังเกตเห็นได้อย่างชัดเจนว่า ยายของเกมส์ร้องให้ขึ้นมาอีกครั้ง แล้วยายอีกหลายคนก็น้ำตาซึมท่ามกลางเสียงหัวเราะ จากนั้นพิธีกรถามชาวบ้านว่า : “มักตอนได้น้อ...ครับ เข้าใจป้ครับ “

ชาวบ้านบอกว่า : มักตอนนายทุนเข้ามา เพราะว่ามันตรงกับเราดี เข้าใจอยู่เปรียบเทียบกับเราได้ดี มันตรงกับชีวิตเรา

ผู้ใหญ่บ้านบอกว่า : สารเคมีมันก็เป็นอันตราย ทีแรกๆนั้นเราใช้แบบอ่อนๆ แต่พออ่อนๆ มันใช้ไม่อยู่ ก็ต้องเอาแบบแรงๆมาชาวบ้านส่วนใหญ่ไม่ค่อยป้องกันตนเอง จนทำให้เกิดสารเคมีเข้าสู่ร่างกาย มีอาการผื่นคัน ผื่นแดงๆ พอไปหาหมอ หมอก็บอกว่าเพราะสารเคมีแน่นอนอาการของเราเริ่มต้นนั้นก็เหมือนกับละครที่มีอาการปวดหัว อาเจียน เหมือนๆ กับละคร

พิธีกรถามต่อไปว่า เมื่อสารเคมีมีผลในระยะสั้นเป็นอย่างนี้แล้วผลระยะยาวจะส่งผลอย่างไรครับ คุณหมอ

คุณหมอ : ผลระยะยาวมีหลายอย่างที่น่ากลัวเพราะสารเคมีเข้าได้ 3 ทางด้วยกัน คือ ทางจมูก ทางการกิน และทางการสัมผัส แล้วทุกวันนี้ใครที่ลงหนองแบกนั้น 80 เปอร์เซ็นต์จะเป็นโรคมะเร็งแล้วทุกวันนี้อาหารมันก็ไม่เหมือนเดิม นำเป็นหว่งที่ตำบลเรา 98 เปอร์เซ็นต์ที่อยู่ในช่วงอายุ 45 ปีขึ้นไปมักเป็นโรคมะเร็ง ซึ่งก็เป็นผลมาจากพฤติกรรมทางการกิน และชาวบ้านกลัวการมาหาหมอ

ชาวบ้าน : หมอพูดอย่างนั้นเราก็อ้างอิงเหมือนกัน เพราะคนใกล้ตัวเราก็อ้างอิงเหมือนกัน

ครูแพทย์ : เป็นไปได้ไหมที่คนที่คลุกคลีกับสารเคมีเยอะๆ จะทำให้ปอดหายไปข้างหนึ่งได้

คุณหมอ : ปอดหายไปข้างหนึ่งนั้นก็ตายเท่านั้นละ ขนาดปอดแพ้ยังหอบจวนจะตายเลย

อ.ฤทธิไกร : ที่บอกว่าใครเป็นอะไร เป็นมะเร็งอะไรช่วยเล่าให้ฟังหน่อย

ชาวบ้าน : ยายกุล หมอตรวจพบว่าเป็นมะเร็งเต้านม ตอนนั้นน่าจะอายุ 45 ปี อาชีพโดยตรงของยาย คือ ปลุกผักส่งตลาด เป็นแม่ค้าที่ตลาดมีการปลุกอย่างหมุนเวียนตลอด เมื่อตัดมะเร็งออกแล้ว ยายก็ดำเนินชีวิตปกติ เมื่อปกติก็กลับมาทำใหม่ แกะใส่เสื้อ 3 ชั้น ทำมาอีก 2 ปี อาการก็กำเริบขึ้นอีก หมอบอกว่าได้รับสารเคมีมีเข้ามาทำให้อาการกำเริบขึ้นอีกครั้ง ในครอบครัวแก่เป็นคนเดียวแล้วญาติของแก่ก็ไม่มีใครเป็นมะเร็ง

ผู้ใหญ่บ้าน : บริษัทเขาก็มีให้อยู่ เขามีกำหนดอยู่ชุดป้องกัน

ชาวบ้าน : ตอนเราทำ มือเราก็อ้างอิง เรามีการสูดดม เรามีการสัมผัส ถ้ามารู้สึกไหม มันก็ไม่คุ้มหรอก แล้วยายกุลก็ตายแล้ว แต่ลูกก็ปลุกแต่งอยู่ *แสดงให้เห็นว่าถึงแม้ว่าคนครอบครัวจะตายลงไป การดำเนินชีวิตที่ถึงแม้ว่าจะเห็นตัวอย่างที่เป็นยายของตนเองที่ตายไปแล้ว ก็ยังทำอยู่ เพราะไม่ทำ ไม่มีกิน

พิธีกร : ตอนนี้ฟังเสียงผู้ใหญ่แล้วก็อยากฟังเสียงเด็กน้อย ด้วย เกมส์ลองพูดสิว่าเรารู้สึกยังไง

เกมส์ : พ่อ แม่ผมก็ทำเหมือนกัน ทำตั้งแต่ผมเกิด (เกมส์ร้องไห้) ไม่ทำก็ไม่ได้

อยากให้พ่อแม่เลิกใช้ หลังจากที่บ้านได้เห็นดั่งนั้นส่วนใหญ่เริ่มน้ำตาซึม แล้วร้องไห้ไปพร้อมกับเด็ก ยิ่งเป็นยายของเกมส์เองยิ่งร้องไห้ เพราะความจำเป็น เพราะไม่ทำไม่ได้กิน

เกษตรอำเภอ : สิ่งที่มีประโยชน์มันก็ต้องมีโทษเหมือนกัน ชาวบ้านตอบว่า “แม่..ลูกต้อง” เราเคยจำได้ไหมว่าแต่ก่อนเราทำเกษตรแบบไม่ใช้สารแล้วทำไมเราอยู่ได้ แล้วทำไมตอนนี้เราอยู่ไม่ได้ วันนี้ไม่ได้มาบอกให้เลิกเลย การเลิกใช้สารเลยนั้นมันเป็นไปไม่ได้ ค่อยเป็นค่อยไป เขาหวังเพียงการลด เพียงลดสารเคมีนั้นลง เพียงรู้จักปกกันให้มิติขิดมากยิ่งขึ้น

ชาวบ้าน : (เริ่มกล้ำพูด) การทำเกษตรแบบนี้ก็ป้องกันอยู่ รู้ว่ามันอันตรายอยู่ แต่เพราะลูกจึงต้องทำ สมัยนี้เราก็ไม่มีชีวิตชีวาของเรานะเหมือนเดิมเนอะ ตอนนี้อยู่ก็มีความคิดอยู่ ไม่ใช่ไม่คิดนะ แต่คิดอยู่ ตอนนี้อยู่ก็มีผลกระทบหลายอย่าง หอยเชอรี่ก็กิน สารชีวภาพก็กำจัดไม่ได้ สารชีวภาพกำจัดหญ้าไม่ได้ ปุ๋ยแฉะไม่ใช้สารเคมีไม่ได้ผล พ่อแม่ต้องการหาเงินส่งลูก ต้องหาเงินจนเจ็นครอบครัว

เกษตรอำเภอ : ลูกก็ต้องการให้พ่อแม่ ไม่ให้ตายเร็ว พ่อแม่ก็ต้องการให้ลูกอยู่สุขสบาย วันนี้ไม่ได้มาบอกให้เลิกแต่วันนี้มาบอกให้ลด เราไม่ใช้สารเคมีเพียงอย่างเดียวเราก็อยู่ได้ เด็กพวกนี้เขามีแนวคิดใหม่ เขามีหัวพัฒนา จงภูมิใจไว้เถิด เราเป็นพ่อเป็นแม่ เราก็ต้องช่วยเขา อาจแบ่งที่ให้เขาทำเกษตรปลอดภัยก็ได้

พี่ตุ้ม : สิ่งพี่ตุ้มทำอยู่บ้านในทุกวันนี้ก็ไม่ใช้สารเคมีนะ แต่ตุ้มก็อยู่ได้ เพราะตุ้มมีความพอ ชาวบ้านเราก็พอได้ สวนของตุ้มอยากให้พ่อๆ แม่ๆ ไปดูเหมือนกันว่ามันเป็นอย่างไร

พิธีกร : พ่อๆ แม่ๆ คนไหนที่อยากไปก็เชิญลงชื่อได้เลยนะครับ

เกษตรอำเภอ : เกษตรปลอดภัยนี้ก็ดีเหมือนกัน ลองดูๆ ถึงสนใจหรือไม่สนใจ ก็ลองไปดูก่อน

หลังจากนั้นชาวบ้านก็ลงชื่อ แล้วผู้ที่สนใจก็อยู่รอฟังพีคัมที่เป็นคนปลูกเกษตรอินทรีย์...หลังจากเสร็จงานแล้วก็ถามน้องๆว่า เป็นอย่างไรบ้าง ส่วนหนึ่งบอกว่า ยังไม่เต็มทีละครยังไม่เต็มที ยังเอื่อย อยู่เลย คนหนึ่งบอกว่า คนแก่สนใจเราอยู่นะ วันนี้ดูเหมือนคุณป้าเกษตรอำเภอ และ อ.ฤทธิไกรเชื่อมแทนเรา ก คนหนึ่งบอกว่า การที่จะบอกให้ชาวบ้านเชื่อได้ก็คืออุมิภาวะ...

สิ่งที่ได้เห็น-ได้เรียนรู้

- 1.ชาวบ้านเริ่มพูดคุย เริ่มเปิดใจมากยิ่งขึ้น แล้วมีแนวโน้มที่จะให้ความร่วมมือมากยิ่งขึ้น
- 2.เมื่อเด็กร้องไห้ ทำให้ผู้ปกครองก็หึ่งให้ตามไปด้วย ทำให้รู้ว่าตนเองแบบเด็กๆก็ไม่ควรมองข้าม อีกลุ่มหนึ่งบอกว่า เด็กทำให้ผู้ปกครองเปิดใจล้าพูดมากยิ่งขึ้น
- 3.การพูดนั้นถ้าจะพูดให้นำเชื่อถือจำเป็นต้องใช้เครื่องช่วย คือ ผู้รู้ โยนไปให้ผู้รู้นั้นเอง
- 4.การใช้ภาษาแบบชาวบ้านเข้าถึงได้ง่ายกว่า การใช้ภาษาอ้อมค้อม... (เหมาะสำหรับผู้ใหญ่)..ส่วนเด็กใช้ภาษาที่ถ่อมตน จากที่ได้เปิดละคร เพื่อเปิดประเด็นในการเสวนากันแล้วนั้น สิ่งสำคัญๆ ที่มองเห็น คือ ชาวบ้านเริ่มเปิดใจ แล้วมีความอยากไปดูแปลงเกษตรอินทรีย์ของพีคัม ซึ่งอาจทำให้ชาวบ้านสนใจ แล้วมีใจที่จะปลูกเกษตรแบบปลอดภัยมากยิ่งขึ้น ซึ่งทั้งนี้ชาวบ้านมีการกล้าพูด กล้าที่จะคุยกันมากยิ่งขึ้นอย่างเป็นกันเองที่อาจส่งผลมาจากการกล้าพูด กล้าที่จะคุยกันมากยิ่งขึ้นอย่างเป็นกันเองที่อาจส่งผลมาจากการกล้าพูด

เกมส์ระบายความรู้สึกที่มีในตนเอง หรือ คุณป้าเกษตรอินทรีย์พูดอย่างตรงไปตรงมาภาษาชาวบ้านทำให้เขาถึง หรือพี่ตุ้มพูดถึงเกษตรของตนเอง หรือพยาบาลยาเตือนในเรื่องโรคมะเร็ง ฯ มีหลายๆอย่างที่ทำให้ชาวบ้านกล้าพูดกล้าคุยมากยิ่งขึ้น จากงานที่จัดขึ้นในครั้งนั้น 5 ก.พ. 2557 ที่มีการแสดงละครและเวทีเสวนา ในช่วงเวลาครึ่งวัน ก่อเกิดเครือข่ายสำคัญๆ อย่างยิ่งที่จะเป็นทุนขับเคลื่อนในพื้นที่ ที่อยู่ในลักษณะของเครือข่าย ดังนี้

เกษตรอำเภอ นับว่าเป็นการพบกับคุณป้าผู้ที่มีประสบการณ์ในชุมชน ครั้งหนึ่งเคยถามท่านว่า ท่านเคยทำงานมาด้านนี้ไหม ท่านตอบว่า เคยทำมาแต่ผมยังไม่เกิด “จนเดี๋ยวนี้ยังไฟแรงอยู่” โดยที่ท่านมีโครงการที่จะลงสู่ชุมชนแห่งนี้อยู่แล้ว จึงเป็นการดี เป็นเครือข่ายที่สำคัญ โดยท่านบอกว่าเรายังต้องทำงานด้วยกันอีกเยอะ

ผู้ใหญ่บ้าน เป็นเครือข่ายสำคัญในชุมชนที่เป็นผู้นำ สามารถประชาสัมพันธ์ได้ ชาวบ้านเชื่อ ที่มี 3 หมู่ พร้อมที่จะให้ความช่วยเหลืออีกนะ เชียงยืนอย่างเต็มที่

มมส. เป็นเครือข่ายที่มี อ.ฤทธิไกร เป็นหลัก โดยจะเป็นเครือข่ายของผู้รู้ผู้แนะนำ บางครั้งเหมือนกับผู้ให้แสงสว่างเมื่อเจอกับทางตัน เป็นผู้รู้ที่สำคัญ

พี่ตุ้มและพี่เบงค์ เป็นเครือข่ายที่ทำเกษตรแบบอินทรีย์ซึ่งเป็นตัวอย่งที่ดีที่จะทำให้ชาวบ้านได้เข้าร่วมเกษตรปลอดภัย มีแหล่งเรียนรู้เกษตรอินทรีย์ที่พร้อมให้ชาวบ้านมาดูงาน

ชาวบ้านที่จะไปดูงาน นับว่าเป็นเครือข่ายเล็กๆ ที่จะก้าวสู่เครือข่ายใหญ่ๆ เริ่มจากจุดเล็ก โดยที่การดูงานนี้ดูงานเกษตรอินทรีย์ของพี่ตุ้ม ซึ่งอาจได้แรงบันดาลใจเข้ามา แล้วมีการจัดตั้งกลุ่มเกษตรปลอดภัยในที่สุด ซึ่งได้จาก

ชาวบ้านผู้ยากไร้ ที่เข้าร่วมเวทีเสวนา

ผู้ปกครองของฮักนะเซียงฮีน เป็นเครือข่ายสำคัญที่ต้องเริ่มจากจุดเล็กๆ ซึ่งต้องมีการคุยกับผู้ปกครองในรายครอบครัวกันอีกครั้งซึ่งอาจใช้เครือข่ายป่าเกษตรอินทรีย์และผู้นำของชุมชนเข้าร่วมด้วย แล้วไม่ว่าจะเป็นชาวบ้านที่จะไปดูงานหรือผู้ปกครองของฮักนะเซียงฮีน ก็เป็นกลุ่มเป้าหมายของฮักนะเซียงฮีนที่จะพัฒนาเพียงทั้งสิ้น

หมอดิน เป็นแรงช่วยเสริมอีกแรง ซึ่งหมอดินแต่ก่อนในชุมชนมีเพียงคนเดียว แต่เดี๋ยวนี้มีด้วยกันทั้ง 3 คนทำให้เป็นอีกแรงหนึ่งที่จะคอยเสริม เป็นทุนสำคัญในค่ายต่อไปที่จะพาชาวบ้านทำปุ๋ยหมักชีวภาพ

ยิ่งทำงานเจาะลึกไปเรื่อยๆ ยิ่งรู้สึกว่ามีกำลังใจเพิ่มขึ้น เพราะสิ่งที่เรากำลังทำอยู่นี้ เราไม่ได้ทำอยู่อย่างโดดเดี่ยวเดียวดาย แต่ยังมีอีกหลายๆคนที่จะมาคอยช่วยเสริม โดยเฉพาะคุณป่าเกษตรอำเภอที่พร้อมช่วยเหลืออยู่ตลอดเวลา “มีปัญหาโทรมาได้” เป็นคำที่ท่านพูด แล้วท่านทิ้งท้ายว่า “ป่าไม่ชอบทฤษฎีนะ แต่ป่าเป็นนักปฏิบัติ” เครือข่ายในพื้นที่ เครือข่ายในชุมชนได้ริเริ่มขึ้นแล้ว



ในครั้งนี้นี้มีกัน 20 คน ณ ไร่ปรมสุข (บ้านพี่แบงค์และพี่ตุ้ม) บ้านไร่ ดงมูล หองกงศรี จังหวัดกาฬสินธุ์ เมื่อวันที่ 7 เมษายน 2557 ที่ผ่านมา เดินทางด้วยรถโรงเรียน เดินทางไป ไม่ไกลนักจากเชียงใหม่ ขับรถประมาณ ครึ่ง ชั่วโมงกว่าก็ถึง เดินทางมารอบๆบ้านเห็นดินบริเวณนี้แห้งแล้งมาก ส่วนใหญ่ จะทำไร่มันสำปะหลังและปลูกอ้อยกัน มาถึงสวนพี่แบงค์ เป็นสวนเล็กๆ มีที่ เพียง ไม้ก็ไร่ จากบริเวณโดยรอบนั้นร้อนมาก มาถึงไร่พี่แบงค์ กลับรู้สึก ว่าเย็นขึ้น เพราะมีต้นไม้ปลูกไว้โดยรอบ รู้สึกเย็นกว่ารอบข้างที่ทำไร่มันเยาะ เดินทางเข้ามา เห็นการปันส่วนที่ดินจัดสรร บริเวณเพาะปลูกได้ดีมาก มีถนน เล็กๆเข้าไปยังบริเวณต่างๆ มีบริเวณที่ปลูกกล้วย ปลูกผัก ปลูกผลไม้ อยู่อย่าง เรียบง่าย

แต่ก่อนนั้นจากการฟังชีวิตพี่ตุ้ม เล่าว่า แต่เริ่มแรกก่อนที่จะ

หันมาทำไร่อินทรีแบบนี้ ริเริ่มมาจากความคิดเล็กๆ เพราะพี่ก็เรียน นิเทศศาสตร์ ตอนแรกๆมีผู้คนมาบอกว่าจะทำไปทำไม ทำแล้วก็ไม่มีเงิน เยอะ ทำแล้วก็ลำบากตนเองเปล่า แต่ด้วยความคิดที่มั่นใจในตนเองถึงมีวันนี้ ได้ พี่แบ่งคั้นน้อยๆ แต่สามารถจัดสรรได้มีคัมค่า ปลุกพืชไว้ขายสลักกัน เช่น ถูนี้ปลูกผัก ถูนี้ปลูกตระไคร้ ปลูกข่า ได้เงินเล็กๆน้อยๆ จากชาวบ้านมาซื้อ จากคนมาซื้อ ด้วยที่บ้านเพราะเป็นผลผลิตอินทรีที่ไม่ใช้สารเคมีเลย ทำให้ รายได้เล็กๆน้อยๆมีอยู่เกือบทุกวัน

ถึงขั้นตอนของกิจกรรม พี่แบ่งคั้นและพี่ตุ้มเจ้าของไร่ ได้มีการ สร้างฐานเล็กๆ ไว้รอ คือ ฐานการวางแผน ซึ่งก็ได้วางแผนชีวิตว่าต้องทำ อย่างไรในชีวิตของเราบ้าง อายุเท่าไรเราจะเรียนจบ เราจะเรียนอะไร อายุ เท่าไรจะแต่งงานและมีลูก แล้วเราจะออมเท่าไร ข้อดีของเรา และข้อเสีย ของเรานั้น คืออะไร ฐานที่สองเป็นฐานของเกษตรอินทรีย์ ซึ่งเป็นหัวใจสำคัญ คือ เกษตรอินทรีย์เป็นเกษตรที่ไม่ใช้สารเคมีแต่อย่างใด ก่อนจะถึงเกษตร อินทรีย์ได้ ต้องถึงเกษตรปลอดสาร(อยู่ในระยะปลอดภัย) เสียก่อน ซึ่งหลายๆ คนก็อาจเข้าใจผิดเหมือนผมว่า เกษตรปลอดสาร คือ เกษตรที่ไม่ใช้สารเคมี แต่ในความจริงแล้ว คำว่าเกษตรปลอดสาร ใช้สารเคมีอยู่แต่ใช้เมื่อยามจำเป็น เพียงเท่านั้น แม้ค้ำที่ขายผักตามท้องตลาดก็อาจเข้าใจ หรือไม่เข้าใจ หรือตั้งใจ ก็เป็นได้ที่ขึ้นป้ายขายของให้เราๆ แต่เกษตรปลอดสารนั้นยังหายากในตลาด ผัก ส่วนใหญ่จะเป็นเกษตรเคมี ตามท้องตลาด

หลักการของเกษตรอินทรีย์ มีอยู่เพียง 3 ข้อ

การหมุนเวียนธาตุอาหาร เช่น ถ้าเราปลูกข้าว ข้าวจะดึงธาตุ อาหารหลักในดินไปที่ลำต้นและผล ทำให้ธาตุอาหารอยู่ที่ลำต้น ถ้าเราเผา หรือเอาตอซังข้าวออก ก็จะทำให้ดินมีธาตุอาหารลดน้อยลง ส่งผลทำให้เราๆ ต้องใส่ปุ๋ยเคมีมากขึ้นทุกๆฤดูกาลปลูก

การสร้างความสำเร็จในดิน เป็นการบำรุงดินด้วยใบไม้หรือวัสดุธรรมชาติ ซึ่งดินนี้ถือว่าเป็นหัวใจของเกษตรกรอินทรีย์ เพราะถ้าเราปลูกดินได้ เราก็จะปลูกต้นไม้ ปลูกผักได้

ความหลากหลายทางชีวภาพ เป็นหนทางในการคอยควบคุมผลผลิตของเราด้วยธรรมชาติ เช่น ตอนนี้ผลผลิตของเรามีแมลงวันเยอะ อาจเลี้ยงต่อเพื่อให้ต่อมากควบคุมแมลงวัน ตอนนี้อผลผลิตเรามีหนอนเยอะอาจปลูกผลไม้หวานๆมาล่อนก เพื่อให้นกมากินหนอนหรือแมลงศัตรูพืช

ความสุขใจเล็กๆในครอบครัวเล็กๆที่พอใจในตนเอง ทำให้เราเองรู้สึกอบอุ่นร่วมตามไปด้วย การดูงานในครั้งนี้ไม่ได้หวังผลอะไรมากมาย หวังเพียงให้เด็กได้แรงบันดาลใจในการปลูกเกษตรปลอดสารพิษหรือเกษตรปลอดภัยที่เราพูดคุยกัน ดูมาแล้ว ศึกษามาแล้ว ที่เหลือก็เพียง “ทำ”



“ค่ายเรียนรู้ครึ่งโครงการ”

จดหมายปลุกใจรักษ์โลกก็มาอีกแล้ว ครั้งนี้เป็นค่ายติดตามงาน ที่มีชื่อว่า “ค่ายเรียนรู้ครึ่งโครงการ” ฮักนะเชียงยืนเดินเข้ามาถึงครึ่งทาง เมื่อวันที่ 30 มีนาคม - 2 เมษายน 2557 ที่ผ่านมา เดินทางไปกับน้องและครู ณ วิเทธน ดอนเมือง แห่งเดิม ในครั้งนี้กิจกรรมของการเรียนรู้ครึ่งโครงการ เป็นไปโดยมีการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้เรื่องดิน น้ำ ป่า และการจัดการขยะ

เรียนรู้สภาพปัญหาจากชุมชนต่างๆที่เขาลุกขึ้นมาจัดการชุมชนของตนเองด้วยตนเอง ชุมชนคลองลัดมะยม ที่มีลุงคนหนึ่งเห็นคลองบ้านในชุมชนของตนเองมีผักตบชวาปกคลุมเยอะมาก มีขยะอยู่ในคลอง น้ำเน่าเสีย จึงเริ่มที่จะลุกขึ้นมาเก็บเพียงคนเดียวที่หน้าบ้านของตนเอง เก็บมาเรื่อยๆ

แล้วมีคนเห็นคนจึงเริ่มเกรงใจ ไม่ค่อยทิ้งขยะลงในคลอง แล้วก็มาช่วยกัน เก็บขยะในคลองน้ำบ้านตนเอง แล้วคลองก็สะอาดขึ้น พอคลองสะอาด ลุง แก้วชวนชาวบ้านมาสร้างตลาดน้ำขึ้น แล้วจตลาดน้ำบังเกิดได้ในที่สุด

มาเรียนรู้อีกชุมชน ชุมชนบางปู ที่เป็นระบบนิเวศป่าชายเลน ที่อยู่ ปลายน้ำที่ได้รับผลกระทบใหญ่ คือ ขยะที่คนกลางน้ำและคนต้นน้ำทิ้งลงมา มาติดอยู่ป่าชายเลนซึ่งเป็นกำแพงธรรมชาติอยู่แล้ว ที่เป็นที่ตักจับขยะจาก ลำน้ำให้อยู่ในรากของต้นแสมแลต้นไม้ต่างๆ จนเกิดเป็นปัญหา แต่ภายใต้ ปัญหาก็มีข้อดี คือ ขยะจะได้ไม่ไหลลงทะเล มากจนเกินไป เพราะมีปลาหลาย ตัวที่กินเข้าไปแล้วตายในที่สุด นอกจากปัญหาขยะในบางปูแล้วที่อาจถือเป็น ปัญหา หรือไม่เป็นปัญหา แล้วยังมีการจัดการป่าชายเลนที่เป็นการรักษา สมดุลทางธรรมชาติ คือการรักษาพื้นที่เพื่อไม่ให้มีป่าชายเลนมากเกินไป เพราะนกนางนวลอพยพจะได้มีที่ลง จากที่บินมาไกล และยังมีนกอื่นๆ สัตว์ อื่นๆอีกมาก นอกจากน้ำจะพาขยะมาแล้วยังพาแร่ธาตุมาด้วย ทำให้ดินมี ความอุดมสมบูรณ์สูงมาก

จากแหล่งเรียนรู้ ที่ต่างๆสื่อบอกให้เราเห็นถึงว่า ดิน น้ำ และป่า นั้นมันค ความสัมพันธ์กัน เมื่อระบบนิเวศหนึ่งเสื่อมโทรม ย่อมส่งผลให้ระบบนิเวศอื่น เสื่อมโทรมมาไปด้วย ทุกสิ่งมีความเกี่ยวข้องเชื่อมโยงกัน กิจกรรมที่เรียกว่า เกมธรรมชาติ เป็นเกมที่สามารนำไปปรับใช้กับบริบทของแต่ละพื้นที่ที่เป็น ป่าได้ดี

ในครั้งนี้ได้ทบทวนเป้าหมายของตนเองอีกครั้ง เพราะที่ได้เดินมา ใน รุ่นที่2ของฮักนะเชียงยืนนี้ ตั้งเป้าไหมายไว้ คือ ผู้ปกครองกลุ่มเป้าหมายลด ใช้สารเคมีลง เรายังไม่ได้ดำเนินงานในเป้าหมายหลักเลย เราอยู่กับดำเนิน งานในเป้าหมายรอง ทำงานตาม “ฉันทะ” ทำให้ความหย่อนคล้อยถึงงาน ให้ ข้าม มาในคราวนี้มาทบทวนเป้าหมาย ที่แรกเกิดความท้อขึ้นว่าจะเปลี่ยนเป้า

หมายใหม่ แต่ก็ได้กำลังใจจากพี่อ้อที่บอกว่า “เป้าหมายของตนเองนั้นเรายังทำไม่สุดเลย แล้วเราจะเปลี่ยนเป้าหมายใหม่ไปทำไม” สะท้อนมายังหัวใจของเราอีกครั้งในเป้าหมายเดิม ก็นึกขึ้นได้ว่า ถ้าเป้าหมายของเรานั้นเราทำไม่สำเร็จ ก็อย่าเปลี่ยนเป้าหมาย แต่ให้เปลี่ยนวิธีการที่จะไปสู่เป้าหมาย ลองทำให้สุด ลองขึ้นไปบนยอดเขา แล้วเราจะรู้ว่า บนเนินเขานั้นมันมีทุ่งหญ้าที่เขียวขจี หรือไม่มีอะไรอยู่เลย “ลองทำดู”

เดินทางมาจนจะจบ ปี 2 แล้ว สำหรับฮักนะเซียงยีน เดินมาตามเส้นทางของความปลอดภัย เพราะตอนนี้เราไม่ได้ยื่นอยู่ข้างการห้ามให้ชาวบ้านให้สารเคมี แต่ตอนนี้เรามายืนอยู่ในเส้นทางที่จะช่วยให้ชาวบ้านปลอดภัยจากสารเคมีมากยิ่งขึ้นในการทำเกษตร **“ค่าย Amazing”**



"ค่าย Amazing"

จัดขึ้น เมื่อวันที่ 19 พฤษภาคม 2557 เป็นค่ายที่มุ่งหวังให้ชาวบ้านปลอดภัยจากสารเคมี โดยคราวนี้เรามีทางเลือก ให้กับพ่อๆแม่ คือ เส้นทางของเกษตรอินทรีย์ที่เข้ามา ช่วยที่มุ่งหวังให้ไ้บ้าน เกิดความปลอดภัยมากที่สุด เท่าที่ลูกๆจะสามารถขับเคลื่อนได้

กว่าจะมาเป็นกิจกรรมในวันนี้มีการประชุมวางแผนงาน ครั้งแล้วครั้งเล่าจนมาถึงงานนี้ โดยมีเป้าหมายหลัก คือ ชาวบ้านมีชุดป้องกันตนเองที่ถูกวิธีในการฉีดพ่นสาร และมีการเรียนรู้แนวทางการทำปุ๋ย ทำยาไล่แมลง ทำจุลินทรีย์ การเพาะเชื้อราแบบง่ายๆ ฯ เมื่อวางแผนกันได้สักพัก ก็ดำเนินงานเลย โดยเด็กแต่ละคนจะได้โจทย์ไปคิด โจทย์ที่ว่า คือ ปุ๋ยหมักบำรุงดิน ยาไล่แมลง ยาไล่เพลี้ย จุลินทรีย์ เชื้อราไตรโคเดอร์มา และ ชารางจืด ซึ่งหลายคน

ที่เขาทำมาก่อนแล้ว แล้วไปศึกษาใหม่ให้มุมมองในเชิงวิชาการกว่าเดิม ๆ ซึ่งแผนงานมีดังนี้ - ลงทะเบียน

- ประธานเปิดงาน
- เปิดสารคดี เรื่อง สุขจริงหรือ ?
- ซ้อมปิ้งร้านค้าอินทรีย์ อันได้แก่
- ร้านดินปลูกสูตรแม่ใจ (แสน)
- ร้านจุลินทรีย์หน่อกล้วย (แซม)
- ร้านเหล่าชาวไร่แมลง (ก๊อต)
- ร้านน้ำหมักไล่แมลงศัตรูพืช (เกมส์)
- ร้านเชื้อราโตโคเดอร์มา (แอน)
- ร้านซารางจีต (นิวและแพ้ม) *น้องใหม่ฮักนะเชียงใหม่*

* แต่ละร้านจะมีผู้ปกครองเอาผลผลิตทางการเกษตรมาแลกเปลี่ยนกันกับปุ๋ยหมักต่างๆ ในระหว่างเข้าฐาน แล้วเมื่อชาวบ้านเข้าฐานครบ ก็จะต้องนำบัตรป้ายที่ซื้อประทับตราทุกฐานมาแลกถุงมือ

- เวทีชาวบ้าน และแจกชุดป้องกัน 3 ชุด
- ผู้ใหญ่และเกษตรอำเภอ กล่าวปิดงาน ในขณะที่เด็กๆกำลังทำปุ๋ยของตนเอง ส่วนหนึ่งก็ไปติดต่อประสานงานกับทางผู้ใหญ่ แล้วไปติดต่อชุดป้องกันสารเคมีที่ปลอดภัย ปัญหาที่พบในตอนนี้ คือ ในการติดต่อชุดป้องกันนั้นที่แรกๆ คิดว่าจะไปติดต่อกับบริษัทที่ชาวบ้านกลุ่มเป้าหมายส่วนใหญ่ ทำสัญญาด้วย

แต่ก็มาย้อนมองดูอีกว่า ถ้าเราไปติดต่อกับบริษัท ให้บริษัทลงมาให้ชุดกับชาวบ้าน ถ้ามองในมุมหนึ่งก็เปรียบเหมือนเราเลือกข้าง โดยที่เราดำเนินงานมาเพื่อหวังผลประโยชน์ร่วมกับบริษัท จึงต้องตัดสิ่งนี้ออกไปเพื่อแสดงความจริงใจว่า เราอยู่ข้างชาวบ้าน แต่อีกมุมหนึ่ง คือ ให้ติดต่อกับบริษัทต่างๆ ที่เข้ามายังกลุ่มเป้าหมายให้เอาชุดมาให้ทั้งหมด แต่บริษัทต่างๆ นั้น ก็มีที่ตั้งอยู่ไกลกันมาก แล้วไม่รู้ว่าเขาจะให้ชุดได้ไหมกับชาวบ้าน เมื่อบริษัทหนึ่งให้ชุดมา แล้วอีกบริษัทหนึ่งไม่ให้ชุด ก็เหมือนจะกลายเป็นว่า ชาวบ้านจะเริ่มมองเลือกข้างบริษัท หรืออาจผิดใจกันในชุมชนและตัวแทนบริษัทที่เข้ามาก็เป็นได้ จึงทำให้เราต้องเลือกที่จะซื้อชุดเองในราคาที่พอซื้อได้ ซื้อได้ 3 ชุด และถุงมืออยู่จำนวนหนึ่ง

และแล้ววันงานก็มาถึง รุ่งเช้าๆ ของวันที่ 19 นิวและแพ้ม ออกมาจัดการสถานที่ เตรียมสถานที่ไว้รอชาวบ้าน งานนี้นัดชาวบ้านมา 8 โมงเช้า แล้วก่อน 8 โมงเช้า ทีม ฮักนะก็เคลื่อนพลจากบ้านที่ไม่ไกลนัก ไปที่โรงเรียนบ้านแบก (แบกสมบูรณวิทย์) ฝ่ายๆ ต่างๆ ก็เตรียมสถานที่ของตนเองต่างคนก็ต่างมีหน้าที่ เวลาผ่านไป ถึง 8 โมงเช้า ชาวบ้านยังไม่มา ซึ่งเราก็กำลังครุ่นคิดกันอยู่ว่า ถ้าชาวบ้านไม่มาแล้วเราจะทำอย่างไร วันนี้ตรงกับตลาดนัด 9 อีกแล้ว และแน่นอนว่าชาวบ้านส่วนหนึ่งไปตลาดกันที่ในตัวเมือง แต่ในระหว่างที่รอ พ่อๆ แม่ๆ ก็เริ่มมีคนเข้ามาและเข้ามา ในเป้าหมายเรา 20 คริวเรือน ชาวบ้านมาทั้งหมดประมาณ 11 คริวเรือน ซึ่งก็เกินครึ่ง ก็ถือว่าพอดี

งานเริ่มต้นขึ้นในช่วงแรกให้ชาวบ้านมานั่งรอ ชาวบ้านคนอื่นๆ ที่กำลังมาอยู่ ขณะนั้น เอ็มและป๊อป ที่เป็นพิธีกรก็กล่าวถึงที่มาของกิจกรรมเป็นระยะๆ กล่าวไปเรื่อยๆ จนไม่มีอะไรจะพูด เลยต้องให้ชาวบ้าน ชมลูกหลานออกทีวีจนจบ แล้วเอ็มก็ชวนถามต่อว่ามีใครบ้าง แล้วกำลังทำอะไรอยู่ จนเกิดปัญหาขึ้นอีกครั้ง คือ ท่านปลัดอาวุโสประธานในงาน ยังไม่มา โดยเราต้องรีบติดต่อประสานงานเป็นการด่วน แล้วในขณะที่เรากำลังประสานงานกับท่าน

ปลัดอาวุโสชั้น รถคันสี่ศรีมแห่งกรรมการปกครองก็มาถึง แล้วท่านก็เดินไปบนแท่นประธานเลย ขณะนั้นพิธีกรก็เชิญท่านประธานขึ้นอัตโนมัติ แล้วเกมส์(ประธานฮักนะ รุ่น 2) กล่าวรายงาน ขึ้นต้นว่า “เรียนท่านปลัดอาวุโสประธานในพิธี” แล้วก็พูดจบลง แล้วท่านประธานในพิธีก็กล่าวขึ้นหลังจากทักทายชาวบ้านไม่นานว่า “ผมนายอำเภอครับ” งานนี้เอาละสิ ท่านนายอำเภอมาเองเลย ซึ่งในตอนนั้นทุกคนก็กำลังเกิดมวะหยุดนิ่ง บางคนรู้ว่า เป็น นายอำเภอ แต่เกมส์เรายังไม่ทราบ แต่ท่านก็ใจดี ท่านไม่ได้ถือตัว แล้วยังงั้นก็เปิดขึ้น ไม่นานนักสารคดีแบบเด็กๆก็ปรากฏขึ้น ที่ชื่อว่า สุขจริง ? ซึ่งสิ่งที่อยากจะสื่อ คือ ความห่วงใยของเด็กๆที่มีต่อพ่อกับแม่ แต่ตอนนี้ยังสื่อไม่ค่อยตรงเท่าไร ต้องปรับอีกเยอะ (เพราะเราเป็นนักทำหนังสือสารคดีฝึกหัด) เมื่อชาวบ้านดูจบ เอ็มก็ชวนคุย ว่ามีใครอยู่ในสารคดีบ้าง เขาทำอะไรอยู่ คิดว่าสารคดีมี ผลกระทบอย่างไร ->ทางเลือกความปลอดภัยของชุมชน

แล้วหลังจากนั้น ก็แบ่งกลุ่มซื้อปิ้งตามร้านค้าอินทรี 6 ร้าน อันได้แก่ ร้านดินปลูกสูตรแม่ใจ ร้านจุลินทรีย์หน่อกล้วย ร้านเหล่าชาวไร่แมลง ร้านน้ำหมักไล่แมลงศัตรูพืช ร้านเชื้อราโตโคเดอร์มา ร้านซารางจิต ซึ่งแบ่งชาวบ้านได้ประมาณ ร้านละ 2-3 คน แล้วเวียนร้านที่ซื้อปิ้งในระหว่างที่ซื้อปิ้ง ชาวบ้านส่วนใหญ่สนใจเอาไปเลี้ยงเป็นพิเศษแล้วรองลงมา คือ จุลินทรีย์หน่อกล้วย มีชาวบ้านหลายๆคนเอาตากับปากกามาจดเอาสูตรปุ๋ยต่างๆ ปัญหาที่พบ คือ ชาวบ้านนำผลิตผลทางการเกษตรเพื่อมาแลกเปลี่ยน เพียงคนเดียว ซึ่งอาจเพราะการประชาสัมพันธ์เรายังไม่เข้าถึงเท่าที่ควร และชาวบ้านยังมีผลิตผลทางการเกษตรออกมาน้อย

จากนั้นไม่นานการแจกชุดเริ่มขึ้น แต่เรามีคำถามในตอนแจกชุด ดังนี้

1. ถามชาวบ้านว่าใครที่คิดว่า ชุดไหน ถูกวิธี ระหว่างมี 2 ชุดให้เลือก

2. ถามชาวบ้านว่าใครอยากได้ อันนี้ทุกคนอยากได้หมด เลยต้องเปลี่ยนวิธีการ คือ ให้สวมชุดแข่งกัน แต่อันนี้ก็ไม่ได้ผลกับชาวบ้านเพราะชาวบ้านไม่มีกิริยาโต้ตอบอะไรเลย จึงต้องมาจับฉลากกัน แล้วจึงได้ผู้โชคดี

3.ให้คนที่มาก่อนเพื่อนในวันนี้ได้ไปเลย

จากนั้นก็กล่าวปิดนิตหน่อยจากท่านคุณป้าแดง จากเกษตรอำเภอเขียงยีน



ผลพวงจากการ AAR และบทเรียน มีนัยว่า

1.ปีนี้ชาวบ้านให้ความสนใจมากขึ้น และไม่ค่อยระแวงว่าเด็กฮักนะเขียงยีน จะมาทำให้เขาเสียหาย (รายได้)

2.กิจกรรมนี้ชาวบ้านให้ความสนใจเป็นอย่างดี เพราะมีของแจกฟรี ที่เด็กทำเองและทำง่าย

3.จากการสอบถามพบว่า ชาวบ้านทุกคนมีชุดป้องกันตนเองอยู่แล้ว ในราคาที่ถูกลงกว่า ที่เราเอามาให้

4.ในการที่ให้เด็กเรียนรู้กับพ่อแม่ นั้น ตอนนี้อย่างไม่มีกุญแจที่ยึดโยงระหว่างพ่อแม่ กับลูก ให้เรียนรู้ร่วมกันอย่างเด่นชัด

5.วิธีการประชาสัมพันธ์ที่ทำให้ชาวบ้านเอาผลผลิตทางการเกษตร มาแลกเปลี่ยนกันนั้น ชาวบ้านเอามา เพียงคนเดียว แสดงว่าวิธีการเรายังเข้าไม่ถึงเท่าที่ควร

2 ปีเต็ม ตั้งแต่รุ่นที่ 1 ถึงตอนนี้มีรุ่นที่ 2 แล้ว รุ่นที่ 1เราเป็นประธานโครงการ รุ่นที่ 2 หันมาเป็น พี่เลี้ยงโครงการ อาจเรียกได้ว่าผมเป็นหนึ่งในพี่เลี้ยง เพราะพี่เลี้ยงโครงการเรามีด้วยกันตั้ง 8 คนที่คอยช่วยกันได้แก่ แสน เอ็ม ก๊อต แซม ส้ม ครูเพ็ญศรี ครูสุกัญญา ครูกฤษดากร เดินมาตลอดระยะเวลา 2 ปีเต็ม นั้น ในปีนี้ก็ถึงเวลาในการเข้า “ค่ายสรุปโครงการ”



"ค่ายสรุปโครงการ"

วันที่ 27-29 กรกฎาคม 2557 โดยสมาชิกนั้นไปด้วยกัน 5 คน ได้แก่ ครูเพ็ญศรี แสน ก๊อต เกมส์ และแอน ที่ในคราวนี้ เราเองในฐานะพี่เลี้ยงคนหนึ่งที่อยู่กับเขามา 2 ปีเต็ม ก็ได้เห็นสิ่งที่เขาเปลี่ยนแปลงไปในตัวของเขาเองอย่างชัดเจนยิ่งขึ้น โดยทักษะที่เพิ่มขึ้นนั้น มีความกล้าแสดงออกมากยิ่งขึ้น มีทักษะการพูดที่พูดคล่องได้มากยิ่งขึ้น มีกทักษะด้านกระบวนการคิดในการจับประเด็นและสรุปข้อมูลที่ได้มา มากยิ่งขึ้น

ปัญหาที่เกิดขึ้นในการดำเนินงานมากที่เห็นได้ชัดเจน คือ เวลาไม่ตรงกัน ปัญหาในเรื่องของการสื่อสารไม่ตรงกันในบางครั้ง ปัญหาการไม่มีเวลาเพราะภาระในการเรียนตามหลักสูตร ซึ่งจะส่งผลกระทบต่องานอย่างยิ่ง แต่เราก็ใช้ใจเคลื่อนไหวเคลื่อนไหวเท่านั้น ในบางครั้ง เขาอาจต้องการเวลาคิดส่วนตัว เราก็ต้องยืดหยุ่นเพื่อพัฒนาคน ให้เวลาเขาได้คิดทบทวนตนเองด้วยตนเอง ในเวลาที่เขาทำได้ดี เราต้องชม เมื่อเขาทำไม่เหมาะสม ต้องชวนให้คิด แล้วให้เวลาเขาได้ทบทวน

ตนเอง ปีนี้ในการมาค่ายสรุปโครงการแล้วถอดบทเรียน นั้น เด็กบอกว่าถอดบทเรียนดี ออกมาง่าย เพราะเราได้มีการถอดบทเรียนตนเองอยู่เป็นระยะๆ เมื่อดำเนินงานมา แล้วอาจลืมเป้าหมายและบทเรียน โดยในการคุยงานกลุ่มเราก็อาศัยการถอดบทเรียนตนเอง และข้อเรียนรู้ระหว่างทางหรือเป้าหมาย ปลายทางไปด้วยกัน เช่นในเรื่องของการเปลี่ยนแปลงตนเอง ๆ ค่ายนี้เด็กฮักนะ เช่น เกมส์ และ แอน มีความกล้าแสดงออกมากยิ่งขึ้น เช่น ในเรื่องของการพูดอธิบาย อธิบายให้คนฟังมีความต่อเนื่องและสอดคล้องด้วยตรรกะมากยิ่งขึ้น

ในมุมมองของพี่เลี้ยงที่เราได้ในคราวนี้ คือ หลักคิดในการมองตนเอง และพาน้องมองตนเอง อันได้แก่ หันมามอง ความรู้สึก ความต้องการ ความคิด และการกระทำของตนเอง ให้มองตนเองอย่างมีวุฒิภาวะมากยิ่งขึ้น โดยในการมองนั้นเราก็มองตามความเป็นจริง ตามความต้องการของเราจริงๆ เช่น จากการพูดของเรา เราอยากให้เรา รู้สึกอย่างไร แล้วเราต้องการอะไร เรามีความคิดว่าอย่างไรในความต้องการนั้น แล้วเรากระทำอย่างไรในการสื่อสาร ๆ ซึ่งอันนี้ก็กำลังมองตนเองอยู่เป็นระยะ



โครงการละครเพื่อการเปลี่ยนแปลง/ เยาวชนนักการละครสะท้อนปัญหา

นอกจากที่ฮักนะเชียงยืนจะได้ดำเนินงานภายใต้โครงการปลูกใจรักชีโลกแล้ว เรายังมีโครงการอีกหลายโครงการแห่งการพัฒนาที่เราได้ทำ เหตุที่เป็นละครเพราะว่าเราอยากที่จะเรียนรู้ทักษะในการคืนข้อมูลลงสู่ชุมชนเพิ่มมากยิ่งขึ้น อีกประการคือเราอยากที่จะพัฒนาทักษะ และการคิดของแกนนำเราด้วย จึงมีความสนใจในละครเร่และแล้วก็เดินมาพบพานกับทุนที่สำคัญ ซึ่งเป็นเครื่องมือในการสื่อสารที่สำคัญ ที่จะเป็นประโยชน์ต่อการทำงานของฮักนะเชียงยืนรุ่น 2 โดยเป็นค่าย “ละครเร่”

จัดขึ้นวันที่ 22 - 24 พฤศจิกายน 2556 ฮักนะเชียงยืนได้มีโอกาสเข้าร่วมโครงการเยาวชนนักการละครสะท้อนปัญหา ที่เป็นค่ายการพัฒนาโดยการละคร ซึ่งการละครนี้เป็นกระบวนการกลุ่มที่เน้นการสื่อสารโดยตรงกับชุมชนกับผู้อื่นให้ได้เข้าใจโดยสร้างความสนใจให้ผู้ดูให้คล้อยตามแล้วย้อนมองตนเอง”ละครเร่เป็นสิ่งที่ยากแต่สนุก” ความยากของละครเร่นั้น คือ การ

ทำงานเป็นทีมที่ต้องสื่อสารให้เข้าใจด้วยการเห็นภาพเพราะการที่เราจะสามารถจดจำได้ร่วมกันนั้นต้องเห็นภาพก่อนจะให้ให้สามารถจดจำได้ง่าย หรือ “จินตนาการสำคัญกว่าความรู้” นั่นเอง จากกระบวนการต่าง ๆ นานา ได้ถูกถ่ายทอดผ่านเครื่องมือและมีพี่คอยส่งเสริมอยู่ตลอดเวลาทำให้สามารถเข้าถึงละครอย่างเข้าใจได้ง่ายขึ้น ละครเร่เป็นละครที่สะท้อนให้ผู้คนเห็นปัญหาที่เกิดขึ้นในวิถีชีวิตของทุกคน จากการเข้าร่วมโครงการในครั้งนี้มีเป้าหมายกับตนเอง คือ การนำทักษะของละครเร่มาพัฒนางานของอักษะเชียงยืนต่อไป แต่ต้องมาปรับใช้ตามความเหมาะสมที่ได้จากการคิดใคร่ครวญเป็นอย่างดีด้วยกระบวนการกลุ่มอีกครั้ง

กิจกรรมแรกๆที่เข้ามาเป็นการทดสอบจินตนาการโดยกิจกรรมที่เรียกว่า “ทำใหญ่” เป็นการเดินทางจังหวะเสียงแล้วหยุดเป็นท่วงท่าแล้วหยุดนิ่งที่เป็นการเน้นประกายความคิดและจินตนาการให้เกิดภายในตัวทุกคนโดยทุกคนมีความคิดอย่างอิสระที่จะเป็นสิ่งที่ใดก็ได้ตามประเภทของสิ่งนั้นจากคำสั่งเสียง แล้วทุกคนมีความเป็นตัวของตัวเองที่จะถ่ายทอดท่าขานั้นออกไปสู่ภายนอกให้ผู้อื่นได้เข้าใจ ซึ่งเป็นการเน้นย้ำจินตนาการที่ต้องมีในละครจากกิจกรรมนี้สิ่งที่ได้เรียนรู้ คือ จินตนาการเป็นสิ่งที่สามารถทำให้เกิดภาพให้ผู้อื่นได้เข้าใจในที่ถูกถ่ายทอดจากภายในออกมาสู่ภายนอก

กิจกรรมต่อมาเปรียบเหมือนการสร้างความเชื่อให้กับนักการละครฝึกหัดทุกคนที่ต้องมีความเชื่อซึ่งความเชื่อนี้เองเป็นสิ่งที่สำคัญที่สุดของการแสดงละครเพราะหากเราไม่เชื่อในบทบาทที่เราถ่ายทอดไปแล้วนั้นย่อมส่งผลให้ผู้ชมย่อมไม่สามารถเข้าถึงและไม่เชื่อเช่นเดียวกัน “การที่เราจะถ่ายทอดให้ผู้ชมได้อินไปกับเรา เราต้องอินกับสิ่งนั้นๆก่อน” ซึ่งการที่เราจะ “อิน” ได้นั้นเราต้องมีความเชื่อเป็นหลักสำคัญ...การที่เราจะมีความเชื่อได้ดีที่สุด คือ ความเชื่อนั้นได้ถูกส่งสมมาจากประสบการณ์ของเราเอง หรือ เราเคยผ่านเรื่องนั้นๆมาก่อนทำให้เรารับรู้ได้ว่า ความรู้สึกเช่นนั้นเป็นอย่างไร ที่

อยู่ในฉากละครนี้เป็นบริบทที่คล้ายๆกัน ทำให้เราถ่ายทอดเรื่องนั้นออกมาอย่าง “อิน” หรือเราสามารถเชื่อได้ง่ายเพราะเราเห็นภาพนั้นมาจากภายในตัวตน ความเชื่อจึงเป็นสิ่งสำคัญมากในการแสดงละคร ซึ่งกิจกรรมนี้ชื่อว่า “ดินน้ำมัน” โดยเป็นก้อนอากาศให้ทุกคนเชื่อว่าดินน้ำมันที่เป็นก้อนอากาศนี้เป็นดินน้ำมันจริงๆแล้วสามารถปั้นแล้วเล่นกับสิ่งนั้นได้โดยที่เราจะปั้นอะไรก็ได้แต่สื่อเป็นท่าทางหรือ อวัจนะภาษา ให้คนเห็นแล้วคนเข้าใจในสิ่งที่เราปั้นโดยไม่มีการสื่อสารด้วยการพูดใดใด จึงเป็นภาษากายในการสื่อสาร...จากกิจกรรมนี้สิ่งที่ได้เรียนรู้ คือ ความเชื่อเมื่อเรามีความเชื่อแล้วเราแสดงความเชื่อนั้นออกมาจะทำให้ผู้รับสารรู้สึกเข้าถึงหรือรู้สึกอินร่วมกับตัวละครด้วย..

สมาธิเป็นสิ่งสำคัญของการสื่อสารออกไปให้ผู้ชมได้เข้าใจ ซึ่งนอกจากที่เราจะสื่อสารกับตนเอง แล้วอยู่ในบทบาทของตนเองแล้ว เรายังต้องสื่อสารให้คนอื่นได้เข้าใจอย่างมีสมาธิ ซึ่งกิจกรรมนี้ชื่อว่า “มองตา” เป็นการรวบรวมสมาธิของการเล่นละครโดยการจับคู่แล้วมองตา เมื่อได้ตาเพื่อนได้สีกפקจะรู้สึกช้า เมื่อรู้สึกช้าครั้งใดให้คนนั้นหลับตาลงแล้วรวบรวมสมาธิใหม่ แล้วพยายามอ่านสายตาเพื่อนให้ได้ว่าตอนนี้เพื่อนอยากจะทำให้เรารับรู้อะไร แล้วในขณะเดียวกันเราต้องสื่อสารด้วยสายตาส่งไปให้เพื่อนได้เข้าใจว่าเรากำลังสื่ออะไร ซึ่งอาจยากในขั้นเริ่มต้น กว่าจะทำให้ตนเองไม่ช้า กว่าจะทำให้ตนเองมีสมาธิ และ กว่าจะทำให้ตนเองคาดเดาสายตาเพื่อนออกนั้น “ยากมาก” จากกิจกรรมนี้สิ่งที่รับ คือ สมาธิของการเล่นละคร โดยการเล่นละครนั้นสมาธิเป็นสิ่งที่สำคัญที่จะทำให้เราจดจ้องที่บทบาทของเราที่ได้รับ แล้วต้องสื่อสารทางภาษาตาให้คนอื่นได้เข้าใจ ซึ่งยังต้องฝึกหัดอีกมากเพื่อความเข้าถึงการสื่อสารด้วยตามากยิ่งขึ้น จากทักษะต่างๆในค่ายนี้เรานำไปสร้างเป็นละครเร่ขึ้นมา 1 เรื่อง เพื่อเตรียมคืนข้อมูลลงสู่ชุมชน จนในที่สุดหลังจากซ้อมมานับร่วม 2 เดือนก็ถึงคราว “ออกเร่ สู่สังคม”



"ออกเร่ สู่สังคม"

ฮักนะเชียงยืนได้มีการพูดคุยกันอย่างต่อเนื่องในสิ่งที่ได้ทำ ละครเร่ เป็นอีกส่วนหนึ่งในแผนงาน เป็นส่วนแรกที่จะดำเนินงาน โดยที่ฮักนะเชียงยืน นำละครเร่นี้มาเป็นเครื่องมือสื่อสารให้กับชาวบ้านได้มองดูตนเอง ที่ผ่านการมองดูละคร โดยที่ละครจะเน้นเข้าไปที่วิถีชีวิตเดิมที่เปลี่ยนแปลงไปของชาวบ้าน ด้วยนักแสดงที่สำคัญ คือ เป็นลูกหลานในชุมชน ทำให้เป็นทุนอีกทุนหนึ่งที่สำคัญที่จะทำให้ชาวบ้านได้เข้าถึงละครที่แสดงโดยลูกหลานได้มากยิ่งขึ้น ละครเร่เรื่องวิถีอินทรียี่สารผ่านการซ้อม การวิจารณ์ มาในช่วงระยะเวลาหนึ่ง เมื่อผ่านกระบวนการเหล่านั้นมาแล้วก็ถึงคราวต้อง แสดงจริง ลงโรงเรียนจริง ลงชุมชนจริง ซึ่งละครนี้เด็กก็ช่วยกันคิดเอง เด็กช่วยกันทำเอง โดยมีพี่ๆจากมหาวิทยาลัยมหาสารคามมาชี้แนะให้ มีครูจากทางโรงเรียนมาชี้แนะ

ให้ มีพีเลี้ยงที่ฝึกหัดชี้แนะให้ แล้วเขายังมีการชี้แนะตนเองในสิ่งที่เขาได้ทำ อยู่ สมาชิกการละครเร่ ของกลุ่มเยาวชนฮักนะเซียงอินมีทั้งหมด 11 คน ที่เป็นนักแสดง พีใหญ่จากรุ่นที่แล้วหนึ่งคนแล้วที่เหลือเป็นน้องๆในชุมชน “มีพีเข้ามาช่วย มีพีลงมาช่วยทำให้สามารถแรกพลั้งจากน้องๆได้มากเลยทีเดียว”

ละครเร่เรื่องวิถีอินทรียี่นั้นมีประเด็นที่สำคัญ คือ สิ่งที่เปลี่ยนแปลง ไปกับชุมชนของเราเอง โดยที่ในช่วงแรกๆนั้นเน้นไปที่วิถีเดิม ประเพณี การทำมาหากิน ต่อมาเป็นสิ่งที่เข้ามา ที่เป็นบริษัทเข้ามาหาชาวบ้าน ต่อมาเป็น ชาวบ้านใช้ผลิตภัณฑ์ของทางบริษัท แล้วต่อมาก็เกิดผลเสียเกิดขึ้นกับสุขภาพ แต่ชาวบ้านก็นึกขึ้นได้ว่า เรายังมีปู่อินทรียี่สุขภาพอยู่ โดยที่เราไม่จำเป็นต้อง พึ่งเคมีไปตลอด ละครผ่านการซ้อม การขัดเกลา ซึ่งเป็นวิถีทางเดียวที่จะทำให้ ละครเร่เรื่องนี้ออกมาอย่างเหมาะสมมากที่สุด ในช่วงเวลาที่ทำการซ้อมนั้น สิ่งที่เกิดขึ้นที่พบซึ่งถือว่าเป็นอุปสรรคด่านแรก คือ สมาธิ ความเชื่อ จินตนาการ ซึ่งทั้งสามสิ่งนี้เป็นสิ่งที่สำคัญที่สุดที่จะให้ผู้ชมได้เข้าถึง เมื่อซ้อม ไปได้สักพัก เพื่อนคนหนึ่งที่รับบทที่ตลกก็เล่นให้ตลก เพื่อนที่อยู่ในบทยื่นๆก็ หัวเราะออกมา เป็นก็ถือว่าเป็นเรื่องธรรมดาของคนทีเล่นละคร แต่เมื่อได้ซ้อม ไปสักหลายรอบแล้วนั้นเสียงหัวเราะจากผู้แสดงเองก็เริ่มหมดไป ทำให้เห็น อย่างชัดเจนว่า นักแสดงเราเริ่มมีสมาธิมากยิ่งขึ้น จินตนาการเป็นสิ่งที่ซ้อม กันในระยะแรกนั้น ผู้แสดงเองยังทำท่าเล็กๆอยู่ ที่ที่ฉากหนึ่งที่เป็นการพ้อน ขบวนแห่ ซึ่งถ้าพ้อนมีท่าทางเล็กๆ จะทำให้ผู้ชมเองดูไม่ออกว่าเรากำลังทำ อะไรอยู่ จึงจำต้องมีท่าใหญ่ มีจินตนาการของผู้แสดงเอง จึงต้องซ้อม ๆ ๆ แล้ว อีกสิ่งหนึ่งที่ฝึกกันยากมาก คือ ความเชื่อ ที่นักแสดงจะต้องเชื่อว่าสิ่งนั้นมี อยู่จริงที่ถึงแม้ว่าสิ่งนั้นจะเป็นเพียงอากาศที่อยู่ในกำมือ ฉากหนึ่งมีการจับ ปลาในหนอง โดยที่ผู้แสดงเองจะต้องเชื่อจริงๆว่าสิ่งที่เรากำลังจับอยู่นั้นเป็น ปลาจริงๆ ปลาดีันได้จริงๆ เราอยู่กลางน้ำ มีโคลนในหนองน้ำจริงๆ แล้วก็มี ฉากหนึ่งที่ผู้แสดงเป็นต้นไม้ ที่ต้องเชื่อว่าเรานี่เองในตอนนี้เป็นต้นไม้จริงๆ

ต้นไม่มีลำต้นที่แข็งแรงแต่ใบถูกลมพัดตลอดเวลา มีเสียงลมที่กระทบกับใบไม้ทำให้เกิดเสียง “พื๊วๆ” ซึ่งในตอนซ้อมกันในระยะแรกๆนั้น สมาชิก ความเชื่อจินตนาการ เป็นประตูด่านสำคัญที่ต้องเดินเข้าไปให้ได้ แต่การที่จะเดินได้นั้นต้องผ่านการซ้อม การเรียกสมาชิก ซ้อมออกมาจากความรู้สึกจากภายใน ซึ่งในการซ้อมของฮักนะเซียงยีนนั้นเป็นการซ้อมที่หลายครั้ง ที่ต้องปรับเพื่อความเหมาะสมตลอดเวลา ซึ่งก็เป็นเรื่องธรรมดาของการละครเวทีที่ต้องมีการปรับเพื่อความเหมาะสม ออกเร่สู่สังคมนั้น เรในโรงเรียนซึ่งใช้เวลาในตอนเที่ยงวันของโรงเรียน โดยการเร่ในโรงเรียนในครั้งนี้ ได้ยินเสียงเด็กบอกรว่า “รู้สึกตื่นเต้น” ซึ่งก็เป็นเรื่องธรรมดา ของการขึ้นเวทีครั้งแรก เมื่อมาถึงเวลาที่แสดงมีการเรียกผู้ชม ด้วยการเล่นสันทนาการกลุ่ม มีการ “เตรียมเสียง” ที่สามารถทำให้ผู้ชม สนใจ แล้วเข้ามาดูว่าเรากำลังทำอะไรอยู่ แสดงไปได้สักพักหนึ่ง “เสียงเพลงมาร์ชโรงเรียนดังขึ้น” เป็นสัญญาณบ่งบอกว่าต้องเข้าแถวตอนพักเที่ยงแล้ว ซึ่งการที่เพลงมาร์ชดังขึ้นมาในครั้งนี้ เป็นสัญญาณที่ถือว่าเป็นการรบกวนสมาธิของผู้แสดงเป็นอย่างสูง แล้วทำให้ไม่ได้ยินเสียงผู้แสดง สมาชิกของเด็กบางคนน้อยๆลง ทำให้ไม่อยู่ในบท แต่ก็สามารถแสดงต่อไปได้ ด้วย ภูมิคุ้มกัน ที่ได้ฝึกมา พอหลังจากแสดงเสร็จ มีเสียงของเด็กหลายคนสะท้อนออกมาว่า “ละครเรื่องนี้สนุก สนาน” แต่เนื่องด้วยเสียงรบกวนที่เกิดขึ้นทำให้ผู้แสดงต้องมานั่งทบทวนตนเองสักพักหนึ่ง แล้วตัดสินใจร่วมกันว่าจะแสดงอีกครั้ง โดยในครั้งนี้จะทำให้ดีที่สุด แล้วหลังจากนั้นเอง ละครเร่รอบที่สองก็เริ่มขึ้นโดยในการเร่ครั้งที่สองนี้ มีผู้ชมการแสดงคือ กลุ่มเด็ก ม.๓ ที่เข้ามาชม โดยที่ในครั้งนี้ฮักนะเซียงยีนทำได้ดีขึ้น ทั้งนี้เพราะด้วยมองเห็นความพลาดของตนเองจึงนำมาซึ่งการปรับปรุงตนเองให้ดีขึ้น พอหลังจากแสดงเสร็จในรอบที่สองแล้วนั้น มีเสียงจากผู้ชมซึ่งเป็นพี่ๆบอกรว่า “ท่าจบบยังไม่สวยเท่าไร” คำกล่าวนี้เองจึงนำมาซึ่งการปรับเพื่อความเหมาะสมอีกครั้ง โดยในครั้งนี้เป็นการปรับฉากจบให้ลงตัวกับบริบทของละคร ซึ่งก็ซ้อมกันอีกหลายครั้ง ในช่วงบ่ายของวันนั้นเอง เพราะช่วงค่ำจะไปเร่ที่

ชุมชนกลุ่มเป้าหมายของฮักนะเซียงยีน ซ้อมกันไป คู้กันไป จนได้ฉากสุดท้าย คือ ชาวบ้านมีความสุขกับการใช้ปุ๋ยอินทรีย์ มีความสุขกับผลิตผลการเกษตร มีความสุขกับชีวิตของตนเอง จึงได้มาซึ่งละคร เรื่อง วิถีอินทรีย์สารที่หลังจาก ออกสู่โรงเรียนแล้ว ก็พร้อมออกสู่ชุมชน เพื่อความเหมาะสมกับชาวบ้านมากที่สุด

ออกเร่สู่ชุมชน โดยในการออกเร่สู่ชุมชนในครั้งนี้ ถือว่าเป็นละครเรื่องที่สองที่ฮักนะเซียงยีนทำการแสดงออกสู่ชุมชนเป้าหมาย โดยที่ในครั้งแรกนั้น ออกแสดงเมื่อครั้งกิจกรรมปลูกรักษบ้านเกิดซึ่งเป็นเวทีคืนข้อมูลให้กับชาวบ้านในชุมชน พอฮักนะเซียงยีนเดินทางมาถึงชุมชนในช่วงเวลาบ่ายสามโมงกว่าๆ ก่อนที่จะมีการแสดงในช่วงเวลา ห้าโมงเย็น ก็มีการเดินออกเชิญชวนชาวบ้าน คนเฒ่าคนแก่ และเด็กๆ ให้ออกมาชมละครของฮักนะเซียงยีน ด้วยเด็กในชุมชนและเด็กที่มีอัยาศยดี พอถึงเวลาห้าโมงก็ถึงครา เร่ละคร แต่ในช่วงห้าโมงนี้ ผู้ปกครองยังมาน้อยอยู่ ส่วนใหญ่ก็เป็นเด็กในระดับประถมศึกษาและมัธยมต้น ซึ่งฮักนะเซียงยีน ตัดสินใจที่จะแสดงให้เด็กๆ ได้ชมก่อน ซึ่งเมื่อแสดงให้เด็กๆ ได้ชมก่อนนั้นถือเป็นการดีอีกวิถีทางที่จะดึงความสนใจในระยะเริ่มต้น ให้ผู้คนเข้ามาชมมากยิ่งขึ้น พอละครจบแรกในชุมชนจบลงไปแล้วนั้น ชาวบ้านเริ่มเข้ามาเรื่อยๆ จนถึงคราวที่จะแสดงในรอบที่สองซึ่งรอบนี้เน้นที่ชาวบ้านเป็นส่วนหลัก ซึ่งพอแสดงในรอบสองไปได้สักระยะ ก็มีเสียงของชาวบ้านพูดในเชิงว่า “เด็กพูดไม่เหมาะสม” เมื่อละครในรอบที่สองนี้เล่นจบลงไปแล้ว จึงต้องมีการคู้กันในขณะที่ทำงานกันใหญ่ ซึ่งคำพูดนั้นต้องการการปรับปรุงโดยเร็ว เพื่อที่จะได้แสดงในรอบที่สาม ที่กลุ่มเป้าหมายเป็นกลุ่มผู้ปกครองของเด็กโดยตรง เมื่อมีการพูดคู้กันสักระยะก็มีการปรับปรุงละครเกิดขึ้น เมื่อเวลาล่วงเลยมาถึงการเร่ในรอบที่สาม ซึ่งก็หากจากรอบที่สองไม่นาน รอบที่สามเริ่มขึ้นด้วยจำนวนของผู้ปกครองนักเรียนกลุ่มเป้าหมายมาสมควร จึงเริ่มขึ้น โดยรอบนี้ สิ่งที่ได้ปรับปรุงไป ฮักนะเซียงยีนมีการนำมาใช้

ทุกคนแสดงได้สมทบบาทมากยิ่งขึ้น ทำให้ถึงแม้ว่าชาวบ้านบางคนจะได้ดูทั้งสามรอบแล้วยังมีเสียงหัวเราะ ออกมาให้เห็น ซึ่งแสดงให้เห็นว่าชาวบ้านรู้สึกเข้าถึงละคร เพราะนักแสดงเข้าถึงละคร เมื่อจบการเรีในรอบสุดท้ายของชุมชนแล้วนั้น พี่เลี้ยงฝึกหัดได้ถามชาวบ้านว่า “พอ แม่ เห็นเด็กคนไหนที่แสดงสมทบบาทมากที่สุดครับ” ผู้ปกครองตอบว่า “แม่ผู้ใหญ่ที่สมทบบาทมากที่สุด” เพราะแม่ผู้ใหญ่ แสดงโดย “เบงค์” ซึ่งเบงค์ก็เป็นสมาชิกอีกคนหนึ่ง ของฮักนะเชียงฮินที่ผ่านเวทีมามากมาย โดยเฉพาะการแสดงตลก ทำให้เบงค์สามารถเรียกเสียงหัวเราะจากผู้ชมได้มากที่สุด ...

หลังจากที่เร่ละครจบลง ทำให้เด็กๆ รู้สึกว่าตนเองเหนื่อย เพราะวันนี้ทั้งวันนั้น เร่ละครมาแล้วทั้งหมด ๕ รอบ ซึ่งเร่สองรอบในโรงเรียน และเร่อีกสามรอบในชุมชน แล้วในรอบที่ซ้อมก็ยังมีอีกหลายรอบตลอดทั้งวัน แต่พลังของฮักนะเชียงฮินนั้น เป็นพลังของเด็ก จึงทำให้เด็กทำได้อย่างเต็มที่ รู้จักยอมรับและปรับตัว ไม่ยึดตัวตน

ซึ่งหลังจากเร่ละครเสร็จมีการคุยงานกันหลังทำว่า ในรอบแรกกับรอบสุดท้ายนั้นความรู้สึกของเราเป็นอย่างไร ซึ่งเด็กหลายคนสะท้อนออกมาว่า ในครั้งแรกนั้น รู้สึกตื่นเต้น แต่พอได้แสดงมาเรื่อยๆ นั้น ความรู้สึกตื่นเต้นเหล่านั้นก็หมดไปเรื่อยๆ จนทำให้มาถึงรอบสุดท้ายแสดงออกมาได้อย่างเต็มที่ เด็กนอกชุมชนสะท้อนว่า แสดงอยู่ที่โรงเรียนรู้สึกตื่นเต้นน้อยกว่าแสดงอยู่ที่ชุมชน แต่เด็กชุมชนกลับสะท้อนว่าแสดงอยู่ที่โรงเรียนมีความรู้สึกตื่นเต้นมากกว่า อยู่ที่ชุมชนของตนเอง

ถามต่อไปอีกว่าวันนี้เราได้อะไร? เด็กหลายคนสะท้อนออกมาว่า ได้เรียนรู้ว่าการซ้อมเป็นสิ่งสำคัญ และหลายคนสะท้อนว่า ได้เรียนรู้การปะคองสมาธิ เรียนรู้ทักษะการละคร

ถามต่อไปอีกว่าวันนี้เราประทับใจอะไร? ซึ่งเด็กหลายคนสะท้อนออกมาว่า ประทับใจกลุ่ม ประทับใจการทำงานเป็นทีม แล้วอีกหลายคนบอกว่าประทับใจเพื่อนๆ ประทับใจตนเองที่ทำได้

ถามต่อไปอีกว่าวันนี้เราพลาดตรงไหน? แล้วจะปรับปรุงแก้ไขสิ่งที่พลาดในวันนี้เพื่อการพัฒนาต่อในวันข้างหน้าอย่างไร เด็กหลายคนสะท้อนว่าวันนี้พลาดตรงที่ลืมบทบาทในบางครั้งแล้วจะพยายามแก้ไขด้วยการเตือนความจำของตนเองให้มากขึ้น เด็กบางคนสะท้อนว่าวันนี้พลาดตรงที่ตนเองไม่มีสมาธิซึ่งจะพยายามทำให้ตนเองมีสมาธิต่อไป แล้วในอีกบางคนสะท้อนว่าวันนี้พลาดตรงที่ตนเองยังมีความเชื่อ้อย่อยู่ ซึ่งจะพยายามทำให้ตนเองได้เชื่อจริงๆ ได้แสดงด้วยความเชื่อจริงๆ ในการเร่ครั้งต่อไป

สิ่งเรียนรู้ที่สำคัญ

การซุ่มนั้นเป็นสิ่งที่สำคัญจริงๆ ที่จะสามารถช่วยให้มีความเชื่อมากยิ่งขึ้น มีจินตนาการมากยิ่งขึ้น และมีสมาธิมากยิ่งขึ้น ในรอบแรกๆ นั้นมีการตื่นเต้นเป็นธรรมดา แต่พอได้แสดงในรอบต่อว่าจะทำให้ผู้แสดงเองมีความแม่นยำขึ้นในบทบาทของตนเองที่ได้รับ

การแสดงในชุมชนของตนเองเป็นสิ่งที่รู้สึกตื่นเต้นน้อยมากเพราะเป็นชุมชนของตนเองที่อยู่ในทุกๆ วัน แสดงให้เห็นอีกมุมหนึ่งว่าเมื่อแสดงออกในพื้นที่ของตนเองแล้วนั้น จะทำให้กล้าแสดงออกมากยิ่งขึ้น

ขณะเล่นนั้น การฟังเสียงของชาวบ้านเป็นสิ่งสำคัญที่จะเป็นสิ่งที่สำคัญในการปรับปรุงละคร โดยที่เสียงของชาวบ้านนั้นถือว่าเป็นสิ่งสำคัญเพราะ ชาวบ้านเป็นกลุ่มเป้าหมาย เมื่อรู้สึกว่าจะไม่เหมาะสมทำให้ใจเริ่มหนีออก

ห่างจากละคร แต่เมื่อละครมีความเหมาะสมแล้วนั้น ทำให้ใจเข้าไปอยู่ในละคร และเด็กในชุมชนสามารถเรียกความสนใจให้กับผู้ใหญ่ในชุมชนได้มากพอสมควรเพราะรู้จักคุ้นเคยกับผู้หลักผู้ใหญ่เป็นอย่างดีประกอบด้วยความเป็นลูกเป็นหลานที่แสดงละครและมาเชิญชวนทำให้ชาวบ้านสนใจแล้วอยากมาดู

พอเสร็จจากการเร่ในชุมชนไปแล้วไปเท่าไร การซ้อมครั้งใหญ่ก็เริ่มขึ้นเพราะคณะละครเราจะต้องร่วมไปเร่ในเทศกาลละครเมืองคามร่วมด้วย จึงมีกิจกรรมนี้เพื่อแลกเปลี่ยนและปรับปรุงละครเพื่อความเหมาะสมกับการออกสู่สังคมใหญ่ “ซ้อมใหญ่”



หลังจากที่ได้ซ้อมแบบกันเองในวงของตนเอง ก็ถึงเวลา ถึงคราที่จะตะ
มาซ้อมใหญ่ด้วยกัน โดยการซ้อมในครั้งนี้เป็นการซ้อมครั้งใหญ่ก่อนที่จะถึง
เทศกาลละครเมืองคามในวันที่ 15 กุมภาพันธ์ 2557 ที่จะมาถึงมีหลายกลุ่ม
หลายพื้นที่ที่มีแนวคิดเดียวกันเข้ามาซ้อมมาเรียนรู้ไปด้วยกันอีกซั้งซั้งหลายๆ
กลุ่มได้ลงเร่ที่ชุมชนที่พื้นที่ไปบ้างแล้วสามารถ รอบ หลายกลุ่มก็รอบเดียว หลาย
กลุ่มก็สี่ห้ารอบ แล้วยังมีอีกหลายๆกลุ่มที่มีรอบเดียว การซ้อมใหญ่ในครั้งนี้
นอกจากจะเป็นการเตรียมพร้อมในวันงานเทศกาลละครเมืองคามแล้วยัง
เป็นการวิจารณ์ละครของกันและกันในเชิงสร้างสรรค์เพื่อที่พร้อมจะนำไปปรับ
ปรุงแก้ไข หรือต่อยอดต่อไป พร้อมทั้งจะออกสู่ชุมชนของตนในระยะเวลาที่
เหลือ และพร้อมที่จะออกสู่งานในเทศกาลละครเมืองคามที่กำลังจะมาถึง
กลุ่มที่มาจากหลายโรงเรียน หลายกลุ่มด้วยกัน อาทิ นาตุน บ้านส่อง
มมส. เป็นต้น โดยมีพี่ๆจากกลุ่มมะขามป้อมมาช่วยดูให้มีความลงตัวมากยิ่งขึ้น

การเดินทางในครั้งนี้การเดินทางด้วยรถตู้ของโรงเรียนเหมือนกับ
หลายๆครั้ง มุ่งสู่มหาวิทยาลัยมหาสารคาม พอเดินทางมาถึงสถานที่ ก็ลง
ทะเลเบียน หลังจากลงทะเลเบียนเสร็จแล้วก็มาซ้อมเล็กๆกันใหม่ “เพื่อความชัวร์”
เพราะมีการปรับบทใหม่ชั่วคราวเพื่อเน้นดึงจิตใจของผู้ชมได้มากยิ่งขึ้น ซ้อมๆ
กันไปสักพักก็ถึงเวลาในการแสดงจริง ฮักนะเชียงฮินได้ลำดับในการแสดงช่วง
บ้ายๆ กิจกรรมแรกๆที่คุ้นเคยกัน ก็เป็นกิจกรรมของการละครที่ชื่อว่า “ทำ
ใหญ่” แล้วมานำเสนอชื่อซึ่งกันและกันเช่นเคย ในช่วงเข้าชมละครจากกลุ่ม
ต่างๆอย่างเพลิน หลายๆกลุ่มที่แสดงออกมาเขามีการเตรียมตัวดีมาก ไม่หลุด
จากบท และหลุดก็หลุดน้อยมาก สิ่งที่ได้เห็นในหลายกลุ่มที่ประทับใจ

กลุ่มท้าวแสนปม(เน้นให้เห็นถึงพิษภัยของสารเคมี) ของกลุ่มพวกพีๆ
มมส. ที่เมื่อได้แสดงให้เห็นแล้วนั้นมีความเชื่อมโยงกันในเรื่องราวดีมาก โดย

ฉากแรกๆของพื้นที่นั้น เจ้าเมือง มีเมืองปกครองมีลูกสาว เมืองนี้เป็นเมืองที่มีราษฎรอยู่เย็นเป็นสุข วันหนึ่งชายคนหนึ่งเข้ามาขายสารเคมี พระราชาก็ถูกเป่าหู ยินยอมให้นำทุนมาขอขายสารเคมีให้กับประชาชน เจ้าหญิงที่ที่ท้าวแสนปมเป็นแฟนโดยท้าวแสนปมนั้นก็ปลูกเกษตรแบบไม่ใช่สารเคมี ทำให้เกิดการต่อสู้ระหว่างเคมีกับอินทรีย์แบบเนียนๆ แล้วสุดท้ายประชาชนก็เกิดโรคภัยทำให้บ้านเมืองเริ่มสั่นคลอนจากภาวะสุขภาพจากนั้นพระราชาก็ได้เห็นดังนั้นแล้วจึงจับนายทุนไปลงโทษ แล้วทุกคนก็อยู่อย่างเกษตรอินทรีย์ ทุกคนยอมรับท้าวแสนปมที่น่าเกลียด การเชื่อมฉากมีเพลงประกอบ ส่วนใหญ่มักเป็นการเดินทางจากที่หนึ่งไปสู่อีกที่หนึ่ง โดยการเปลี่ยนนั้นก็ปรับเปลี่ยนขึ้นมาทันทีไม่รีรอ ทำให้ไม่เกิดช่วงเวลาที่ยืดขงงัดเกิดขึ้น

กลุ่มบ้านสอง เป็นกลุ่มเด็กๆประถม เด็กประถมกลุ่มนี้ แม้อายุจะเพียงเล็กๆแต่ความคิดนั้นไม่เล็ก น้องๆรู้จักใช้ความเป็นเด็กให้เกิดประโยชน์ มีความน่ารัก ฉากแรกๆเป็นการละเล่นของเราเมื่อเก่าก่อน แล้วฉากต่อๆมาก็มีเด็กคนหนึ่งอยากได้โทรศัพท์มือถือที่จะเข้าสังคมได้(ความคิดของเขา) จากที่เขาให้ของสิ่งนั้นเป็นเวลานานๆ เพื่อนๆก็เริ่มเห็นห่างลงทุกทีๆ จนเพื่อนไปบอกครู โดยเด็กกลุ่มนี้เล่นประโยคเด่น “เรื่องนี้ถึงหูครูอึ้งคนาแน่” ทำให้ผู้ชมยิ่งดูเพลิน จากนั้นเนพอครู ครูก็อบรมเป็นการใหญ่ แล้วสุดท้ายเด็กคนนั้นก็เข้ากับเพื่อนได้ในที่สุด เด็กๆกลุ่มนี้ใช้ความเป็นเด็กอย่างคุ้มค่ามาก

กลุ่มพี่ มมส. คณะนิเทศศาสตร์ เล่นในประเด็นของมุมมองการสะท้อนในเรื่องของประชาธิปไตย โดยที่เรื่องราวจะเหมือนว่า มีหมู่บ้านแห่งหนึ่งแบ่งแยกเป็น 2 หมู่ ตอนที่ชาวบ้านกำลังทำงานอยู่นั้นก็มีท้าว 2 ท้าวเข้ามาแย่งกันเป็นผู้นำของหมู่บ้าน ท้าวคนหนึ่งเน้นที่คุ้มเหนือ ท้าวคนหนึ่งเน้นที่คุ้มใต้ ผลการเลือกตั้งออกมาปรากฏว่า ทั้งสองฝ่ายได้คะแนนเสมอกัน หลังจากนั้นส่งผลทำให้ชาวบ้านก็ไม่ถูกใจกัน หลังจากนั้นชาวบ้านคิดได้ แล้วก็เข้ามาคุยกัน การเชื่อมฉาก กิริยาท่าทางของพี่ๆเขาชัดเจนมาก ทำให้รู้ว่าสิ่งที่กำลัง

ทำ กำลังพูดอยู่นั้นมันคืออะไร

เมื่อหลายๆกลุ่มได้แสดงผ่านพ้นไป ก็ถึงคราวที่ฮักนะเชียงฮินได้แสดง เมื่อแสดงไปสักพัก ถึงช่วงที่มีการพูดคุยกันยาว ทำให้ผู้ชมส่วนหนึ่งสะท้อนบอกว่า ฟังไม่รู้เรื่อง หลังจากที่แสดงเสร็จ ทุกๆกลุ่มแสดงเสร็จก็ถึงคราวที่ต้องมา “คอมเมนต์” ซึ่งกันและกัน ละครจะขาดสิ่งนี้ได้ เป็นการวิจารณ์เพื่อต่อยอด กลุ่มๆอื่นๆก็ได้รับคำวิจารณ์ที่แตกต่างกันไปโดยมีกระบวนการ คือ วิจารณ์กันและกันกลุ่มต่อกลุ่มปลัดกันคิดเห็นซึ่งกันและกันในวงเล็กๆ แล้วมาฟังข้อคิดเห็นที่พี่ๆกลุ่มมะขามป้อมมาแล้วให้ฟังเพื่อต่อยอด ฮักนะเชียงฮินในครั้ง นี้ เร่ละครในเรื่อง วิถีอินทรีย์ ที่มีแกนเรื่องสำคัญๆ คือ แต่ก่อนเรามีวิถีชีวิต มีวัฒนธรรมที่คลุกคลีอยู่กับไร่นาของเรา เมื่อนายทุนเข้ามาทำให้ทุกสิ่ง



เปลี่ยนไป เกิดกลายเป็นผลกระทบที่มีทั้งด้านสุขภาพเป็นส่วนใหญ่ มีด้านจิตวิญญาณ และด้านอื่นๆ แต่ภายใต้ชาวบ้านที่ตามายทุนนั้นก็ยังมีหมอดินของ

ชาวบ้านที่ไม่เอาด้วย หมอเดินก็ทำเกษตรอย่างที่ตนพอสามารถทำได้ แล้วในที่สุดท้ายชาวบ้านก็เห็นผลกระทบแล้วหันมาใช้เกษตรแบบมีสารเคมีน้อยที่สุด เน้นการอยู่ร่วมกันระหว่างเคมีกับอินทรีย์ คือ เกษตรแบบปลอดภัย นั่นเอง ... ได้รับคำวิจารณ์ ที่สำคัญ คือ ฟังไม่รู้เรื่องเพราะพูดเร็วเกินไป เสียงปรบมือในการเชื่อมฉากบางฉากนั้นจะทำให้ผู้ชมที่ชมมีความรู้สึกร่วมลดน้อยลง ควรลดคำให้น้อยลง ข้อคิดเห็นดังกล่าวจำต้องมาคิด มาเสริมกันอีก เพื่อจะได้มีภูมิคุ้มกันที่ดีในอนาคต

ซ้อมๆ ละครเร่ต้องซ้อมๆ ซ้อมแล้วก็วิจารณ์ วิจารณ์แล้วก็ซ้อม คอย check และ Do อยู่เป็นวงจรของละครเร่ หลังจากที่ได้ซุ่มซ้อมอยู่เป็นเวลานานนับสองเดือนแล้วได้ลงชุมชนนับเป็นเวลาหลายครั้ง มีการปรับบทใหม่อยู่ตลอดเพื่อให้ความเหมาะสม ถ้าลองนึกย้อนมองดูจริงๆ แล้วนั้น ละครเร่เรื่องวิถีอินทรีย์ก็มีประวัติอันยาวนานร่วมสองเดือนที่ได้ซ้อมกัน ในครั้งแรกๆ มองว่าจะสะท้อนให้เห็นถึงวัฒนธรรมเพียงอย่างเดียว แล้วก็จึ้นน้าไปที่การจัดตั้งกลุ่มอนุรักษ์เมล็ดพันธุ์ในชุมชนให้เกิดขึ้น พอเอาไปเอามา คิดไปคิดมาก็มาเน้นที่เกษตรปลอดภัย กลายมาเป็นละครเร่เรื่องวิถีอินทรีย์ในที่สุด พี่ๆ มมส. และพี่กลุ่มมะขามป้อมมาช่วยดูให้ มีแกนนำมาถ่ายทอดจนเกิดเป็นละครเรื่องนี้ขึ้นมา งานในวันนี้เป็นงานที่จะนำผลผลิตของหลายๆกลุ่มออกมาแสดงให้ผู้คน มาแสดงให้สังคมภายนอกได้เรียนรู้ไปพร้อมกัน



"งานเทศกาลละครเมืองคาม"

จัดขึ้นวันที่ 15 กุมภาพันธ์ พ.ศ.2557 ณ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม มาถึงงานในวันนี้ นอกจากที่ฮักนะเชียงยืนจะมาแสดงทั้งกลุ่มแล้วยังมีท่านผู้ชม ซึ่งเป็นเพื่อนๆ ในชุมชนของชุมชนเป้าหมายมาร่วมด้วย ด้วยการออกไปเชิญชวนถามความสมัครใจ เดินทางมาด้วยรถของโรงเรียน ทั้งผู้ชม และฮักนะเชียงยืนมาถึง มมส.ในเวลาประมาณสี่โมงเย็น ก่อนที่จะออกไปแสดงจริงในครั้งนี่มีการซ้อมกันเล็กๆ อีกครั้ง เพราะว่ามี การปรับบทใหม่ เพิ่มฉากใหม่ที่ซ้อมกันยังไม่ลงตัวมากนัก มาซ้อมกันในเวลาแรกที่เดินทางมาถึง เพราะช่วงเวลานี้เด็กไม่มีเวลาเพราะเป็นฤดูกาลของการผสมพันธ์แตง วันนี้ถามเด็กหลายๆ คนว่าพร้อมกันหรือยัง เขาบอกว่า "พร้อมครับ"

และแล้วก็ถึงเวลาที่ต้องแสดง ถึงเวลาที่ต้องแสดงความสามารถออกสู่สังคมหลังจากที่เราซ้อมกันมาเป็นเวลานาน หลายๆ กลุ่มแสดงออกมาได้ดี พอมาถึงฮักนะเชียงยืน ก็ขึ้นไปแสดงตามลำดับ ในช่วงเวลาที่แสดงอยู่นั้น กระผมเองซึ่งผู้หลังเวทีรู้สึกว่าจะแสดงออกมาได้เต็มที่ เสียงได้ยินชัดเจน มีการลิ้มบทกัน แต่ก็สามารถ "เล่นสด" ต่อไปได้ แสดงว่า อาจเป็นผลมาจากการ

ฝึกซ้อมเยาะ ทำให้รู้แนวทางการพูด รู้จักการแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้า พอเสด็จเสร็จ ก็ถึงช่วงเวลาแห่งการประกาศผล ผลที่ออกมา คือ เราได้รางวัลบทละครยอดเยี่ยม ซึ่งถือว่าเป็นกำลังใจอีกชั้นของทุกคน ในการทำงานต่อไป ได้รับรางวัลที่มอบโดยพินิจา โดยก่อนมอบพินิจาบอกว่า กลุ่มนี้เป็นกลุ่มที่พยายามมาก ซ้อมอยู่หลายครั้งมาก ขอให้ทำต่อไปนะ หลังจากลงเวทีแล้ววก็มานั่งดูเวทีเสวนา

จากที่ได้แสดงละครของในระดับมัธยมได้เสร็จสิ้นลงแล้ว เวทีต่อมา เป็นเวทีของการเสวนาความรู้ การเรียนรู้ในเรื่องของละคร ซึ่งในครั้งนี้นักเรียนเองก็ได้รับเกียรติ เป็นอย่างสูงที่ได้ขึ้นร่วมเสวนาในครั้งนี้ รู้สึกตื่นเต้นเล็กน้อยใจความสำคัญแห่งการเสวนาพูดในเรื่องของ การละครจะนำไปสู่การเรียนรู้ได้ การละครสามารถนำมาเข้าได้กับการเรียนรู้สู่ศตวรรษที่ 21 ได้ ละครเป็นการเรียนรู้อยู่บนสภาพปัญหา แล้วสามารถเรียนรู้อยู่บนฐานของงาน ของโครงการได้ ทำให้สามารถเข้าได้กับการเรียนรู้ในยุคนี้ 5 ฉากของละครสามารถเข้าได้กับรายวิชาที่สอน IS ได้พอดี ภาพแรกก็เหมือนกันสภาพปัญหาทั่วไป ภาพที่สองก็เหมือนกับความขัดแย้ง ปัญหานี้เกิดขึ้นได้อย่างไร ภาพที่สามเป็นแล้วจะส่งผลอย่างไรต่อใคร ต่ออะไร ภาพที่สี่เป็นวิธีการแก้ไขหรือวิธีการดำเนินงาน ส่วนภาพที่ห้าเป็นความฝันหรือจากที่เราจะแก้ไขปัญหานั้น เราอยากให้เกิดอะไรในทางที่ดีขึ้นกับปัญหา หรืออยากให้ชุมชนดีขึ้นมาอย่างไรหรืออาจเปรียบเป็นเป้าหมายที่เป็นความฝันที่อยากได้ภูเขาไปให้ถึง แล้วละครยังเป็นการเรียนรู้ที่จะทำให้ผู้เรียนได้คิดเป็นได้วิเคราะห์เป็นด้วยตนเอง ยังทำให้รู้จักกับตนเองมากยิ่งขึ้น ซึ่งการรู้จักกับตนเองนี่เป็นสิ่งสำคัญที่จะทำให้เขาเรียนแล้วทำงานอย่างมีความสุข ละครยังทำให้ได้เรียนรู้ สมบัติของตน จินตนาการของตน และความเชื่อของตน แล้วยังทำให้ผู้คนได้มองดูตัวตนของตนเองซึ่งเป็นผลจากการละครเร่ ที่เร่ออกสู่ชุมชน

ละครเมืองคามเปรียบเหมือน เราเป็นมด มดที่จะคอยช่วยกันให้สังคม

เปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดี ทุกๆกลุ่มที่มาแสดงร่วมกันล้วนมีประสบการณ์ มาแล้วทั้งสิ้น ประสบการณ์ละครในครั้งนี้เป็นปีแรก แต่ไม่ใช่ปีที่สิ้นสุด การ ละครเร่เป็นเครื่องมือสื่อสารที่ดี เป็นเครื่องมือที่จะให้ชุมชนได้ย้อนมองดู ตนเอง ปีนี้เป็นปีแรกแห่งก้าวเดิน เป็นปีแรกที่มีดกำลังสร้างรัง การเรียนรู้คู่ กับการละครยังคงอยู่ต่อไปเคียงคู่สังคมที่เปลี่ยนแปลง ความประทับใจใน ครั้งนี้ประทับใจที่พี่ๆ ที่เป็นกรรมการแต่งตัวแบบเด็ก แล้วเล่นแบบเด็กๆ ทำให้รู้สึกว่าคุณะกรรมการเป็นเพียงท่านผู้ชมเพียงเท่านั้น ลดช่องว่างระหว่าง ผู้แสดงและกรรมการไปโดยปริยาย แล้วยังประทับใจในความเป็นกันเอง ของ พี่ๆทุกคนไม่ว่าจะเป็นพิธีกร พี่ๆมมส. ละครเมืองคามเป็นงานที่มองดูแล้วอ บอ่น น่าเรียนรู้ คู่กับละคร.





"วันแห่งการสะท้อนปัญญา"

ได้ชื่อว่าเป็นเยาวชนนักการละครสะท้อนปัญญาแล้วนั้น เราเป็นนักละครที่ใช้ปัญญาในการสะท้อนให้ภายนอกได้รับรู้สิ่งที่เป็นไปในสังคม ในคราวนี้เรามาสะท้อนปัญญาในวงทำงาน เพื่อที่จะเกิดประโยชน์อันดีต่อการสะท้อนออกไปสู่ภายนอกอีกครั้งตามบริบทของแต่ละที่ จากภายใน(ในวงทำงาน) ซึ่งจัดขึ้นเมื่อวันที่ 16 มีนาคม 2557 ณ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม มีกลุ่มการละครเข้ามาร่วมที่เป็นตัวแทนของแต่ละกลุ่มมาพูดคุยกัน ทั้งนี้มุ่งหวังเพื่อการประเมินตนเองด้วย การมาเรียนรู้วิธีการของเพื่อนด้วย กิจกรรมนี้จัดขึ้นทั้งวัน มีกิจกรรมหนึ่ง ที่บอกว่าได้เรียนรู้อะไร ซึ่งการละครเรในครั้งนี้ทำให้เราได้เรียนรู้ ตนเอง ทำให้เราคิด ได้ย้อนมองดูตนเอง ช่วยให้ชุมชนได้เห็นตนเองโดยการบอกอย่างอ้อมๆให้เห็นภาพที่เป็นเครื่องมือราคาถูก เป็นกิจกรรมที่เสริมสร้างการทำงานเป็นทีมได้เป็นอย่างดี แล้วยังเป็นกิจกรรมยามว่างที่จะทำให้เด็กสะท้อนในสิ่งที่เขาอยากเป็นออกมาจากภายในสู่ภายนอก

จากที่ได้แลกเปลี่ยนกัน ในเรื่องของการละคร หลายกลุ่มสะท้อนปัญหาว่า ละครสามารถเปลี่ยนแปลงตนเองได้ สามารถเปลี่ยนคนใจ๋ซิดได้ อาจเปลี่ยนไปถึงสังคมใหญ่ได้ เพราะเป็นอีกเครื่องมือในการพัฒนาคน แล้วยังแลกเปลี่ยนกันในเทคนิคการทำละครของตนเองให้สะท้อนปัญหาออกสู่ภายนอกความความเป็นตัวของเราเอง ตลอดทั้งยังเป็นมุนสำคัญที่จะทำให้ละครเรานั้น อินเข้าไปอยู่ในใจของผู้คนมากยิ่งขึ้น ครั่งนี้มีครูท่านหนึ่งสอนว่า เราสอนให้ลูกเราดีในสังคมนี้ไม่ได้เพียงครอบครัวเดียว เพราะเราอยู่ในสังคมเดียวกัน เราสอนลูกเราดีแล้ว ลูกเราไปเล่นกับคนอื่นที่อยู่ในสังคมไม่ดีก็เท่าเดิม เราจึงต้องสอนลูกหลานเราด้วย สอนลูกเราด้วย ทุกสิ่งถึงจะดีไปด้วยกัน การแลกเปลี่ยนปัญหาในคราวนี้เป็นการแลกเปลี่ยนที่ถือว่าคุ้มค่า



โครงการโรงเรียนวันสุข : ชักชวนร่วมใจลดใช้สารเคมี

จากนั้นเป็นเวลาไม่กี่เดือนเวทีใหญ่แลกเปลี่ยนเรียนรู้การละครก็เริ่มต้นขึ้น เมื่อวันที่ 5-6 กรกฎาคม 2557 ที่ผ่านมาแล้วนั้น เนื่องในโครงการละครสร้างปัญญา ของมะขามป้อม ที่ได้ทุนมาจาก สสส. ได้จัดกิจกรรมสรุปบทเรียนตนเองขึ้น โดยเป็นการระดมเอา Node ภาคต่างๆ เหนือ ใต้ ออกกลาง และอีสาน มาแลกเปลี่ยนเรียนรู้บทเรียนซึ่งกันและกัน ในครั้งนี้ คณะของพี่โจ้ กิตติรัตน์ ปลื้มจิต มาเป็นกระบวนกรในการถอดองค์ความรู้ ซึ่งกิจกรรมนี้ ใน Node มหาสารคาม มีสมาชิกไปด้วยกัน 4 คน ได้แก่ อ.บีม พี่อืด แสน และน้องป๊อป จากกลุ่มอักษะเชียงยืน 2 คน ที่ทางผู้ใหญ่ได้มอบโอกาสให้ไปถอดบทเรียนร่วมกัน

ซึ่งในครั้งนี้นี้เราก็ได้เรียนรู้บทเรียนร่วมกันของแต่ละคน โดยละครสามารถทำให้เกิดการเรียนรู้ดังข้อต่อไปนี้

1.แง่ของเยาวชน

-ละครสามารถเป็นเครื่องมือในการพัฒนาทักษะและกระบวนการคิดของเยาวชนได้

-ละครสามารถเป็นการศึกษาทางเลือกให้กับการเรียนรู้ด้วยตนเองของเยาวชนได้หรือสามารถเป็น PBL ของนักเรียนได้

-ละครสามารถเป็นกระบวนการคิดในการให้เยาวชนฝึกจับประเด็นได้ ตามหลัก 5 ภาพ

-กระบวนการละครฝึกการคิดให้กับเยาวชนด้วยกระบวนการกลุ่มให้คิดอย่างเป็นระบบ คิดอย่างใคร่ครวญ ด้วยปัญญา

-ละครฝึกทักษะทางใจ ทางกาย และทางการคิด

-ละครฝึกทัศนคติในการมองผู้อื่นให้หลากหลายมุมมองมากยิ่งขึ้น

-ละครทำให้เยาวชนได้เรียนรู้ตนเองและเรียนรู้ชุมชน ทำให้เข้าใจตนเอง และเข้าใจสังคมมากยิ่งขึ้น

-ละครฝึกทักษะในการ ประสานงาน เทคนิคการสื่อสาร และมีทักษะการคิดในการประเมินตนเองเพื่อพัฒนาตน

-ละครทำให้เยาวชนเกิดความภาคภูมิใจในบ้านเกิดตนเอง ไม่อายใคร ในถิ่นที่ตนเองเกิดมา

-ละครสอนให้ยอมรับตนเอง ในความหลากหลายในสังคมที่เกิดขึ้น

-ละครสอน Process ในการ ตก Knowledge

2.แง่ของชุมชน

-ละครเป็นเครื่องมือที่สามารถเข้าถึงชุมชนได้ง่าย

-ละครเป็นเครื่องมือที่ทุกๆเพศทุกวัยสามารถดูได้ร่วมกันทั้งหมด

-ละครสามารถสะท้อนให้ชาวบ้านในชุมชนได้หันมามองตนเองได้

-ละครสามารถสร้างจุดสนใจให้ชาวบ้านเข้ามาร่วมกิจกรรมกับเรา
ได้

-ละครสามารถเป็นพลังเริ่มต้นที่จะทำให้ผู้ใหญ่ในชุมชนและหน่วยงานของรัฐในระดับท้องถิ่น หันมาร่วมมือในการพัฒนางานกับเราได้

คำถามของ สสส. ที่เอื้อต่อการเรียนรู้

ละครสร้างปัญญาได้อย่างไร

-เมื่อเราเข้าไปลงในชุมชนแล้วนั้น ชุมชนคนส่วนใหญ่จะกลืนเรา
ซึ่งเราจะทำอย่างไร ให้ชุมชนไม่กลืนเรา (ซึ่งเราควรจะมีการเข้มแข็งทางความ
คิด)

-มีวิธีการอย่างไรที่จะไปปรับเปลี่ยนการคิดนำไปสู่ปัญญา

-จะทำอย่างไรให้ละครทำให้คนยอมรับตนเองและปรับปรุงตนเอง

-จะทำอย่างไรให้ครูที่เรียนรู้แล้ว ไปสร้างปัญญาในห้องเรียน

-PLC เกิดจริงหรือไม่

บทเรียนของละครในครั้งนี้นั้นเป็นบทเรียนที่ได้จากการมองละคร เร่ มองชุมชน และมองตนเอง พี่กวย พฤษส จาก มะขามป้อมได้บอกเอาไว้ว่า ละครนั้น ถ้ามีเพียงละคร ละครจะกลายเป็นเรื่องบันเทิง คำว่าละครในที่นี้เป็นละครเพื่อการเปลี่ยนแปลงโดยไม่ได้มีเพียงแค่ละครเพียงอย่างเดียว ใน การพัฒนาจะต้องมี ละคร การเรียนรู้ และการพัฒนาชุมชนไปด้วยกัน จึงจะก่อเกิดสุขภาวะทางปัญญา

นับย้อนมาเป็นเวลาหลายเดือน เป็นโอกาสสำคัญอีกโอกาสหนึ่งที่ทาง พี่ๆ มะขามป้อมได้มอบโอกาสให้ ฮักนะเชียงยืนได้มีบทบาทแสดงละคร ใน ห้องเล็กการแลกเปลี่ยนเรียนรู้เยาวชนเพื่อการเปลี่ยนแปลง เมื่อวันที่ 27 - 28 สิงหาคมที่ผ่านมา ฮักนะเชียงยืนได้มีโอกาสเข้าร่วมงาน “**ร้อยพลังสร้าง สุข**”



“ร้อยพลังสร้างสุข”

ที่ทาง สสส. จัดขึ้น เพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และเรียนรู้ร่วมกันในระหว่างท้องที่/ภูมิภาคต่างๆที่เป็นงานของ สสส. ฮักนะเชียงยืนได้มีส่วนร่วมในการเล่นละคร ร่วมเสวนา และเข้าร่วมเรียนรู้เทคนิควิธีการต่างๆที่เป็นองค์ความรู้ที่ทรงคุณค่าจากบทเรียนในระดับ Best practices

กว่าที่ฮักนะเชียงยืนจะมาเล่นละครในวันนี้ได้ต้องซ้อมกันอย่างหนัก เพราะซ้อมกันเพียง 4-5 วัน ก็มาเล่น อีกอย่างประกอบด้วย คือ เด็กกลุ่มมีหลายคนไม่มีสมาธิในการเล่นเลย ช่วงแรกๆ จะไม่อยู่ในบทบาทของตนเองเลย ซึ่งเราก็ถือว่าเป็นช่วงวัยที่เด็กอยู่ ต้องคำนึงถึงช่วงวัยด้วย ครั้งนี้มีพี่ๆ ฮักนะเชียงยืน ทุกคนมาร่วมพัฒนาน้อง โดยวันที่ไปงานร้อยพลังในครั้งนี้ มีครูเพ็ญศรี แสน เجمส์ แอ็ค และน้องๆ ทั้งม.1 และ ป.6 ส่วนพี่ๆคนอื่น ๆ ของฮักนะเชียงยืน ก็พาน้องดำเนินงานปลูกแปลงเกษตรปลอดภัย ซึ่งมี เอ็ม แซม ก๊อต สัม พาน้องดำเนินงาน ให้แล้วเสร็จในระดับหนึ่ง

ในครั้งนี้เป็นเวทีที่มีคนมาเป็นพัน มาจากทั่วสารทิศจากประเทศ ส่วนใหญ่ที่เห็นจะเป็น สภาตำบล หมู่บ้าน ผู้นำชุมชน NGO ๆ ส่วนที่เป็นโรงเรียนเห็นน้อยมาก ก็นับว่าเป็นการเปิดหูเปิดตา สู่อีกรูปแบบหนึ่งที่ยิ่งใหญ่ ให้เด็กๆ ได้มาสัมผัสกับเมืองกรุง มาสัมผัสกับเวทีใหญ่ร้อยพลัง และเวทีย่อย ที่แบ่งเป็น ๖ ห้อง เช่นห้องเศรษฐกิจพอเพียง ห้องนวัตกรรมชุมชน ห้องเยาวชนเพื่อการเปลี่ยนแปลง เป็นต้น มีบุชต่างๆ มากมาย ที่แปลกตาออกไป มีความสวยงามที่ไม่เคยเห็น งานในครั้งนี่ที่เราไป จึงคุ้มค่ายิ่ง

ในครั้งนี้ได้เรียนรู้

1. การใช้คำที่ฮิตๆ ในสังคมสามารถเรียกเสียงฮาของผู้ชมได้อย่างง่ายดาย

2. การสร้างบรรยากาศในการ AAR กับเด็กๆ ที่ต้องอาจ AAR โดยไม่รู้ตัว โดยบสร้างบรรยากาศให้มีความสุข น่าตอบคำถาม โดยพูดเล่นๆ ไป ให้สะท้อนแต่ละคนบ้าง ให้เสียงหัวเราะเกิดขึ้นบ้าง(บางกรณี)

ในครั้งนี่อักษะเชียงใหม่มีส่วนอยู่ 3 ส่วนด้วยกันที่สำคัญในงาน ได้แก่

1. การแสดงละครครั้งนี้ มีเด็กม.1 และป.6 บ้านแบก จำนวน 7 คน เล่นละครเพื่อโชว์แบบเด็กๆ ในช่วงแลกเปลี่ยนเพื่อการพัฒนาของเยาวชน ช่วงแรกๆ เด็กกลุ่มนี้มีสมาธิ้น้อยมากๆ พอได้ซ้อมๆ กันไปก็เริ่มที่จะนิ่ง เมื่อถึงคราวที่จะเล่นแล้ว ใจก็ไม่ค่อยจดจ่อกับบทของตนเองเพียงพอ ไท่ไร และมีกรทำทำที่ว่า “ปากยาก ปากเปียก” เพราะเด็กกลุ่มนี้ “มีน” แต่พอเล่นไปแล้วก็เล่นดี ไม่ลืมบทอะไร มา AAR หลังการแสดงว่า เด็กๆ ได้เรียนรู้อะไรบ้าง โดย



กำหนดไป 2 ประเด็นได้แก่

- เรื่องงานใหญ่ : เด็กส่วนใหญ่ได้เรียนรู้ในเชิงวัฒนธรรม การพูดคุย การทำซูชิ การอาศัยอยู่ในโรงแรมที่มีหลายปัจจัยในการอาศัยอยู่ การเห็นละครของรุ่นพี่ การกินข้าวในโรงแรม เป็นต้น

- เรื่องละคร : ซึ่งเป็นการคุยเชิงเล่นๆเพื่อให้เด็กๆไม่รู้ว่า กำลัง AAR อันนี้ครูเพ็ญศรี แนะนำมา เราก็ชวนมองเห็นจุดที่ด้อยอยู่ของแต่ละคน บางคนไม่เห็น เราก็ให้ บิวชี้ตัว ซึ่งอันนี้ผมว่าถ้าเป็นผู้ใหญ่อาจไม่ได้ผล แต่ถ้าเป็นเด็กกลุ่มนี้ในช่วงนี้ จะสนุก และชอบ มีเสียงด้วยว่า ถ้ามออีกๆ อาจเป็นเพราะบรรยากาศเหมาะสมกับอายุ

2.ตัวแทนในบทบาทเยาวชนที่ได้เรียนรู้จากกระบวนการละคร(แสน) ในครั้งนี้ในการเสวนา เราก็ได้เปิดตาในมุมมองของการพัฒนาที่ใช้เครื่องมืออะไรก็ได้ แต่บางอย่างอาจต้องอาศัยความต้องการในการพัฒนา เครื่องมือที่เห็น

เช่น ดนตรี ละคร โครงการ กิจกรรม ค่ายอาสา ต่างๆ ที่เป็นเครื่องพัฒนาคน
 ทั้งนั้น ครั้งนี้เราก็แลกเปลี่ยนว่า ในละครนั้นมีอยู่ 3 แก่นด้วยกัน ได้แก่
 กระบวนการคิด การพัฒนาบริบท และทักษะที่เกิดขึ้น โดยมีกล้อธรรมอยู่
 3 อย่างที่ขับเคลื่อน ได้แก่ กาย ใจ และการคิด เมื่อคิดได้แล้วจึงเกิดปัญญา
 เมื่อเกิดปัญญา แล้วจึงเกิดภาวะของปัญญา (มุมมองของผมนเอง)
 3.การได้อักร้องเพลงกลุ่ม ซึ่งโดยครั้งนี้เราก็ เพลงของเราเอง ที่ชื่อว่า
 “ฮักนะเซียงฮีน” ที่ต้องขอขอบคุณ **triple H music** เป็นอย่าง
 สูง

4.การได้เข้าไปเรียนรู้กับการชมวัดบทธเรียนจากทาง สสส. สำนัก 6
 ในแต่ละภูมิภาค ที่เราเองก็ได้เห็นกล้อการทำงานให้มีคุณภาพจากบทธเรียน
 ของกลุ่มต่างๆได้ดั่งนี้การพัฒนาตามต้องการของชาวบ้าน มีความถนัด
 มีประสบการณ์ มองงานเราในแง่บวก สร้างโครงสร้างให้เกิดขึ้นเป็นรูปธรรม
 ใช้ข้อมูลความรู้ในการพัฒนา

สร้างการมีส่วนร่วมให้เกิดขึ้น และการสื่อสารสู่สาธารณะ



โครงการเล่าเรื่องเมืองเรา

จกหมายจากมูลนิธิมาถึงอีกครั้ง ครั้งนี้เป็นครั้งสำคัญ เพราะอยู่ในแผนงานของเราด้วย โครงการเล่าเรื่องเมืองเราในครั้งนี้ จัดขึ้นเมื่อวันที่ 26-29 มีนาคม 2557 ซึ่งได้รับการสนับสนุนโดยมูลนิธิสยามกัมมาจล ณ บ้านกานนิสา จ.นนทบุรี มีจุดประสงค์ คือ การให้ได้กลุ่กขึ้นมาเล่าเรื่องเมืองของตนเองผ่านสื่อที่เรียกว่า ภาพยนตร์สารคดี ครั้งนี้ฮักนะเซียงยีนเรามากัน 3 คน กับครู 1 คน ด้วยความใหม่และความไม่เคยทำ ไม่รู้อะไรเลย มาถึงค่างนี้ก็พยายามชิมชั้บแก่นของภาพยนตร์คืออย่างเต็มที่ โดยกระผมเองก็มีความคาดหวังลึกๆ ว่า เราจะได้รู้ความหมายของภาพยนตร์ ร่วมกับ สารคดี ในความหมายของตนเอง ว่าภาพยนต์กับสารคดีนั้นเมื่อรวมกันขึ้นมาจะเป็นอย่างไร ครั้งนี้มีพี่ๆ ที่ถนัดในหนังสือ และสารคดีสั้นมาเป็นพี่เลี้ยงให้ คือ กลุ่ก ยังฟิล์ม มีหลายกลุ่กทั่วประเทศที่เข้ามาร่วมเล่าเรื่องเมืองของตนเองด้วย บางกลุ่กทำหนังสือ

มานานแล้ว บางกลุ่มถ่ายภาพเป็นชีวิตจิตใจ บางกลุ่มไม่รู้อะไรเลยเหมือนฮักนะเชียงฮีน หลากภาษาหลากหลายเรื่องราวของทุกคนและความเป็นกันเองของพี่เลี้ยงที่เอื้อต่อการเรียนรู้(ในบริบทนี้)

กิจกรรมทั้งหมดพี่เลี้ยงมิได้ให้คำตอบแต่ประการใด แต่ให้เราหาคำตอบด้วยตนเอง ไม่ได้สรุปให้ว่ามันเป็นอย่างไร แต่ให้เข้าใจด้วยตนเอง ค่ายนี้ไม่เห็นวิชาการ แต่เน้นการปฏิบัติ ลงทำสารคดีจริงเลยในระยะเวลาสั้น

กิจกรรมทั้งหมดได้แนวคิด หนังสือสารคดีนั้นเป็นสิ่งที่ตั้งอยู่บนฐานของความจริง บริบทของความความจริง นักสารคดีต้องเป็นคนซื่อสัตย์เลือกถ่ายทอดความจริง แก่ชนโดยรวม เริ่มจากการสังเกต แล้วมาสำรวจข้อมูล ใช้ความคิดสร้างสรรค์ แล้วเชื่อมโยง จนเกิดเป็นลักษณะของนักสารคดีซึ่งเรามีอยู่ในตัวกันทุกคนอยู่แล้ว ขอแต่เพียงการฝึกฝนตนเองเพิ่มเติม หนังสือสารคดีมีองค์ประกอบหลักๆ คือ แนวคิด อารมณ์ และรูปแบบในการนำเสนอ ซึ่งแนวคิดนั้นเรามีกันทุกคนอยู่แล้ว เพียงแต่เราจะสื่อออกมาในอารมณ์และรูปแบบใดก็เพียงเท่านั้น ซึ่งรูปแบบการนำเสนอเสนอเราอาจใช้คำตรงข้ามกับภาพที่ทำ ใช้สัญลักษณ์แทน(สื่อความหมาย) การบรรยาย การสัมภาษณ์(ทำให้สนใจและน่าเชื่อถือ) การใช้ดนตรีเล่าเรื่อง การสื่อด้วยภาพ เทคนิคมุกกล้องที่ให้ความรู้สึกที่เราเข้าไปอยู่กับผู้แสดง และการตัดต่อที่เราอารมณ์เป็นต้น

ซึ่งต้องยึดตามความจริง ตามเหตุการณ์ที่พาไป ภาพจะทำให้เรารู้ว่ามันเป็นอย่างไร แล้วดำเนินไปอย่างไร จบอย่างไร เสียงจะทำให้เข้าใจและเข้าถึงอารมณ์ และแนวคิดมากยิ่งขึ้น บทเรียนต่างๆในค่ายนำมาซึ่งการทำภาพยนตร์สารคดีของฮักนะเชียงฮีน ที่มีชื่อเรื่องว่า สุข ? โดยมีเส้นเรื่อง คือ การสื่อให้เห็นว่าจากที่เราทำเกษตรอยู่ นั้น เรามีความสุขจริงหรือไม่ แต่ไม่ได้มีคำตอบ บทสรุปสุดท้ายตั้งคำถามให้กับผู้ชมว่าสุขแท้จริงหรือเปล่า หรือเป็นอย่างไร ดำเนินงานทำสารคดีชิ้นนี้ เสร็จ ในระยะเวลา 2 เดือนด้วยกัน จึงมาถึงค่ายสรุปบทเรียนที่มีชื่อว่า “ ค่ายถอดบทเรียนหนังสือสารคดีสั้น ”



คุยหน้า

อยู่ขวา!

- เค้าใจว่าออกตัวไร
- ผู้สังเกตตัวไร (รวม/เลือก/คน/คน/คน)

ฝั่งซ้าย

- อยกกเลิก / สื่อสาร อยุ่ไร



“ค่ายถอดบทเรียนหนัง สารคดีสั้น”

เมื่อวันที่ 26 -27 กรกฎาคม 2557 ที่ผ่านมา เป็นกิจกรรมถอดบทเรียนของโครงการเล่าเรื่องเมืองเรา ที่อำนวยความสะดวกโดย มูลนิธิสยามกัมมาจล และ Young flimaker ซึ่งเป็นโครงการที่จัดขึ้นให้เด็กที่ทำงานในชุมชนลุกขึ้นมาเล่าเรื่องชุมชนตนเองให้สังคมได้รับรู้ถึงสภาพปัญหาในชุมชนของตนเองและสิ่งที่ตั้งถามของชุมชนตนเอง โดยมีกิจกรรมปรับฐานการคิดเมื่อประมาณ 5 เดือนที่แล้ว มาถึงตอนนี้เป็นการถอดบอเรียนและแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน

จากที่ได้ดำเนินงานมาในการทำหนังสารคดี บัดนี้ก็เริ่มที่จะเข้าใจความ

หมาย ของคำว่าหนัง+สารคดีแล้ว คือ เป็นสื่อที่ต้องคำนึงถึง ข้อมูลที่แท้จริง บริบทของชุมชน/ปัญหา และความบันเทิง ซึ่งหนังสารคดีนั้น ต้องรักษา ระดับของ 3 สิ่งนี้ให้มีความสมดุลกัน เพื่อที่จะสื่อสารออกไปให้เข้าถึงผู้รับ สารมากที่สุด อักนะเชียงฮีนในคราวนี้ เราเองได้มีบทบาทผู้กำกับแบบ อนุบาล ซึ่งความรู้ก็มีเพียงเบื้องต้น ชั้นแรกก่อนที่จะทำงาน คือ การวางเส้น เรื่อง แล้วแตกเป็นฉากละเอียด ต่อจากนั้นก็เขียนบท แบ่งหน้าที่ตามความ ถนัดและความอยากจะทำ ๆ จากนั้นลงมือดำเนินงาน โดยวางแผนว่าเราจะ ถ่ายฉากนี้กี่นาทีๆ แล้วจะถ่ายใครบ้าง จะต้องมีการประสานงานติดต่อกันที่ เราจะสัมภาษณ์ใครบ้าง ซึ่งบทบาทนี้ เราหลายๆ คนก็เป็นผู้จัดการกองถ่าย ในคนเดียวกัน จากนั้นถ่ายทำ

ปัญหาที่เห็นชัดเจนในการถ่ายทำได้แก่ ปัญหาในเรื่องของคนที่เราจะ สัมภาษณ์ท่านอาจมีธุระ ในข้อนี้เราก็ใช้ช่วงเวลานี้ในการคุยงานเรื่องการถ่าย กันเล็กๆ และถ่ายคนอื่นก่อน (ในการถ่ายให้ถ่ายไว้ให้มากที่สุด) ปัญหาที่เห็น ได้ชัดในด้านเทคนิค ได้แก่ ปัญหาด้านไม่มีอุปกรณ์ซึ่งในข้อนี้เราก็ประยุกต์ เอาสิ่งที่มีมาใช้แทน (พอเพียง) และ ปัญหาทางด้านการตัดต่อ ซึ่งเทคนิค ทางการตัดเสียงต่างๆที่ไม่รู้จักศึกษาจากYoutube การ Save งานที่ไม่สามารถ เซฟได้เลย อันนี้เราก็ใช้วิธีการลองผิดลองถูก จนกระทั่งเซฟได้ (อันนี้ใช้เวลา อยู่ 3 วันด้วยกัน) แล้วก็ส่งลู่ลงไป



ในวันถอดองค์ความรู้ นั้น มีกลุ่มต่างๆ ที่ส่งสารคดีเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ด้วยกัน ประมาณ 8 กลุ่มด้วยกัน ซึ่งแต่ละกลุ่มเมื่อฉายแล้วก็จะจะมีคอมเมนต์ จากหลายๆคน พี่ ปรัชญา ปิ่นแก้ว และพี่ประจวบ ผลิตผลการพิมพ์ โดยยึดหลักที่ว่า รู้สึกอย่างไร เข้าใจอย่างไร ซึ่งมันตรงกับ สิ่งที่ผู้สร้างอยากจะสื่อออกไปไหม หรือไม่ อย่างไร ช่วงที่เป็นการถอดบทเรียน อันนี้เราเองชอบเป็นการส่วนตัวที่สามารถนำรูปภาพมาติด จากหนังสือ นิตสารต่างๆ ให้เห็นเป็นรูปเป็นร่างว่า จากที่เราอ่านมาค่าย เรา รู้สึกอย่างไร ในค่ายครั้งแรก เรา รู้สึกอย่างไร เมื่อกลับไปจากค่ายแล้ว เรา รู้สึกอย่างไร และเมื่อกำลังเตรียมที่จะทำหนังแล้วนั้น เรา รู้สึกอย่างไร ซึ่งก่อนมาค่ายเราก็ รู้สึกงงๆ เพราะไม่เคยทำสารคดีหนังสั้นมาก่อนเลย ไม่รู้ว่ามันคืออะไร เมื่อตอนอยู่ในค่ายก็ รู้สึกพอใจที่ได้เรียนรู้ เมื่อกลับไปจากค่าย รู้สึกมีกำลังใจ เมื่อตอนก่อนจะทำ รู้สึกมั่นใจ ต้องการอยากที่จะทำ แล้วยังได้ถอดอีกเครื่องมือหนึ่ง ที่จะเป็นการถอด การคิดในการเลือกประเด็น กระบวนการ ปัญหาและการจัดการ และ

ข้อเรียนรู้ทางด้าน ทักษะและการจัดการที่เกิดขึ้น ซึ่งเหตุที่เราเลือกประเด็น ความสุขของคนในชุมชน ก็เพราะว่า ฮักนะเซียงฮินมีแผนงานว่าจะทำอยู่แล้ว ที่เป็นการนำศิลปะมาประยุกต์เข้ากับการทำงาน อีกอย่าง คือ จากการเปิด เวทีเสวนากับชาวบ้าน พบว่า ชาวบ้านในชุมชนที่ได้เงินสูงแค่งยังเป็นหนี้้อย อยู่ และสุขภาพของคนในชุมชน ไม่ดี เลยนำมาเป็นประเด็นในการเลือกหัวข้อ ที่จะทำสารคดี ผลที่เกิดขึ้นเมื่อฉายในชุมชน พบว่า สามารถเป็นสื่อในการ พุดคุยกับชาวบ้านก่อนเปิดการพุดคุยได้

หนังสือสารคดี เป็นศิลปะอีกรูปแบบหนึ่งที่สามารถใช้ในงานเพื่อสื่อสาร กับชุมชนได้ แต่เราควรระวังว่า ในสิ่งที่เราสื่อสารออกไปนั้น เราต้องคำนึง ถึงว่าชุมชนเรานั้นจะเสียหายหรือเปล่า เพราะถ้าเราเลือกถ่ายทอดประเด็น แรงๆ ภายนอกอาจเข้าถึงและมีอารมณ์ร่วมด้วย แต่ภายในชุมชน ชาวบ้าน อาจไม่เห็นด้วย ไม่ควรถ่ายทอดออกไป ความรู้ในเชิงวิธีการถ่ายทอดนั้นหรือ ทักษะในการเล่าเรื่อง สามารถจับของผู้อื่นๆที่เขาทำดีมาปรับใช้กับเราได้แต่ เราต้องไม่ลืมความเป็นแบบของตัวเองตั้งอยู่บนฐานของความเป็นสากล เมื่อ ทำสารคดีเสร็จก็นำผลงานมาคอมเมนต์กันในกลุ่ม อาจใช้โอกาสช่วงนี้ในการ ฝึกกระบวนการคิดก็อาจเป็นไปได้ รูปแบบของหนังสือสารคดีสั้น ไม่ได้มีเพียง ข้อมูล แต่ต้องมี ข้อมูล บริบทชุมชน และความบันเทิงร่วมอยู่ด้วย ให้มีความ สมดุลกันเพื่อผู้รับสารทั้งในและนอกชุมชนจะเข้าใจตรงกันมากที่สุด



โครงการโรงเรียนวันสุข : ฮักแพงร่วมใจ ลดใช้สารเคมี

“เสนอโครงการ แห่งความสุข”

นี่เป็นอีกโครงการหนึ่งที่ฮักนะเชียงใหม่ได้เข้าร่วมแล้วได้ดำเนินงานครั้งสำคัญโดยจากที่ชื่อโครงการปลูกใจรักษ์โลกเราเน้นที่ผู้ปกครอง มาในโครงการนี้เราเน้นที่เด็กๆในชุมชนที่เราให้ชื่อโครงการของเราว่า โครงการฮักแพงร่วมใจลดใช้สารเคมี

เพื่อพัฒนาเด็กให้มีสุขภาพทางปัญญา แห่งกลุ่มเป้าหมายและเครือข่าย เมื่อ 25-26 มีนาคมที่ผ่านมา มีโอกาสได้ไปปรับโครงการเพื่อเข้าสู่กระบวนการพิจารณาโครงการ และอนุมัติโครงการ ของโครงการโรงเรียนวันสุข สร้างสุขภาพด้วยปัญญา ที่จะหนุนเสริม ทุนของฮักนะเชียงใหม่ ซึ่งเป็น

ทุนจากภายนอก ครั้งนี้ก็ได้มาที่ วิเทรน ตอนเมืองเช่นเคย แต่ครั้งนี้เป็นครั้งแรกที่ได้มาเข้าร่วมโครงการกับ สสส. เดินทางมากัน 2 คน คือครูเพ็ญศรี และกระผมเอง เดินทางมาวันแรกก็ได้ปวดหัวกันเลย เพราะต้องปรับโครงการกันยกใหญ่ ทุกๆโครงการที่มาได้ปรับทั้งหมดเพราะจะได้จับต้องได้ เราสามารถจับเป้าหมายเราอยู่ได้

ครั้งนี้พี่คนหนึ่งชื่อพี่กระรอก ได้ให้คำแนะนำอย่างเต็มที่ เขาเน้นที่การจับเป้าหมายให้ได้ โดยไม่ได้เน้นที่วิธีการที่จะนำไปสู่เป้าหมาย เพราะแต่ละทีมมีทุนที่จะนำไปสู่เป้าหมายของตนเองอยู่แล้ว ในการพัฒนาคนจะต้องพัฒนาให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ เมื่อเรียนรู้แล้วก็ต้องเกิดการใช้การเรียนรู้ นั้นโดยการฝึกทำ ทำซ้ำๆ ใครครวญ และอื่นๆ อันจะนำไปสู่ความสุข ที่เราได้มีจุดหมายร่วมกัน โดยมีปัญญาเป็นมาตรฐานเพื่อความสุขภาวะทางปัญญา แล้วจะนำไปสู่การพึ่งตนเองในที่สุด ตามฐานของแต่ละท้องถิ่น 4 เสาหลักของเรา คือ แสวงหาความรู้ เกิดการแก้ไขปัญหา เกิดวิธีการจัดการตนเอง ทำกิจ/ทำจิต และปรับตัวให้เข้ากับสิ่งแวดล้อม มีความมุ่งหวังในอีกมิติหนึ่งว่า เพื่อไม่ได้เียวจนเรามีความสันโดศจนเกินไป

กิจกรรมในครั้งนี้ ถือว่าต้องปรับแก้เป็นการใหญ่เลยทีเดียว นั่งอยู่หน้าจอคอม 2 วันเต็มๆ ตลอดช่วงวันอยู่กับพี่เลี้ยงโครงการ พี่เลี้ยงคอยให้คำแนะนำ อย่างใกล้ชิด ซึ่งก็ได้โมเดลถาวรออกมาเลย คือ นวัตกรรมที่ 1 แกนนำสร้างหลักสูตรร่วมกัน นวัตกรรมที่ 2 การปรับฐานคิดของกลุ่มเป้าหมายและเครือข่าย นวัตกรรมที่ 3 การเรียนรู้บนสภาพปัญหาด้วยละครเร่งเป็นเครื่องมือ นวัตกรรมที่ 4 เป็นค่ายโซว์และแชร์แลกเปลี่ยนประสบการณ์และสิ่งที่ได้เรียนรู้ซึ่งกันและกัน เป็นโมเดลถาวรที่สามารถยืดหยุ่นได้ แต่ยืดมากเกินไปก็จะทำให้ไม่เป้าหมายเป้าก็ไม่ได้ จากที่ได้ร่างวิธีการต่างๆนานาจากการออกแบบร่วมกันแล้วค่อยมานำเสนอในเวทีแห่งนี้ จึงดำเนินงาน ในค่ายแรกเป็นค่ายที่ทำเพื่อปรับฐานคิดของเด็กให้มีความคิดอย่างมีภูมิคุ้มกัน



ค่ายเรียนรู้ร่วมกัน "ฮักแพงร่วมใจ ลดใช้สารเคมี"

กิจกรรมนี้เป็นส่วนหนึ่งของโครงการฮักแพงร่วมใจลดใช้สารเคมีที่ฮัก
นะเชียงยืนได้ร่วมกับ สสส.(โครงการโรงเรียนวันสุข)จากการที่ได้สร้าง
หลักสูตรร่วมกันนำมาซึ่งกิจกรรมนี้ที่มีชื่อว่า ค่ายเรียนรู้ร่วมกัน ซึ่งเป็นค่าย
กิจกรรมที่ปรับฐานการคิดของเด็กๆกลุ่มเป้าหมายและเครือข่ายให้มึฐานคิด
แบบโครงงานบนฐานชีวิตจริง และหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง กลุ่ม
เป้าหมายในที่นี้ของเรา คือ เด็กน้อยประถมบ้านแบก 10 คน เด็กน้อยมัธยม
บ้านแบก 20 คน และเด็กน้อยประถมบ้านหนองกุง 10 คน รวมเป็น 40 คน
ซึ่งกลุ่มเป้าหมายหลักเรา คือ เด็กบ้านแบกที่จะเน้นลดการใช้สารเคมีลง ให้
มีความต่อเนื่องจากโครงการปลูกใจรักโลก ของมูลนิธิกองทุนไทย คราวนี้มี

ฮักนะเซียงยีน ในชุมชนรวมทั้งสิ้น 30 กว่าชีวิต ถือว่าปีนี้พลังเด็กเริ่มขึ้นมาแล้ว และคณะพีจจำนวนนับ 10 ชีวิตที่มาช่วยกันพัฒนาห้องๆ คณะพีจได้แก่ แสเน แซม ก๊อต สัม เจมส์ แอน ป๊อป เกมส์ ก๊อต ฯ

ค่ายกิจกรรมนี้เป็นค่ายแรกของโครงการฮักแพงร่วมใจลดดใช้สารเคมีที่มีความมุ่งหวังว่าอยากให้เด็กๆ ไปเรียนรู้ที่ชุมชนของตนเอง แล้วเอาข้อเรียนรู้นั้นมาพัฒนาเพื่อแก้ไขปัญหาในชุมชนของตนเอง ค่ายนี้พามามองปัญหาในชุมชนให้ลึกลงไปอีกชั้น

ค่ายกิจกรรมนี้จัดขึ้นเมื่อวันที่ 30 พฤษภาคม - 1 มิถุนายน 2557 เป็นเวลา 3 วัน 2 คืนด้วยกัน จัดขึ้น ณ หอประชุมตงทองโรงเรียนเซียงยีนพิทยาคม ซึ่งกิจกรรมหลักๆมีดังนี้ ได้แก่

- กิจกรรมทำความรู้จัก ตามฉบับฮักนะเซียงยีน เริ่มต้นด้วย ตะอะไรดีจะ แล้วก็มาแนะนำชื่อ หลังจากนั้นมาละลายพฤติกรรมเข้าหากัน ด้วยเกมต่างๆ

- การตั้งกฎร่วมกัน ซึ่งในค่ายเราก็ต้องมิกติการ่วมกันในการอยู่ค่ายเพื่อความสงบเรียบร้อยต่อทุกๆคน / อันนี้ขาดอยู่นิดหนึ่ง คือ การทวนกฎกันเมื่อตื่นนอนหรือเมื่อจะนอน

- กิจกรรมแผนภาพชุมชน ที่เป็นการวาดแผนที่หมู่บ้านของตนเองลงไป แล้วบอกว่า

1.ในชุมชนของเรานั้นมีรูปร่างยังไงบ้าง / ถ้าเด็กไม่รู้จะเริ่มยังไงให้บอกว่า “วาดถนนเป็นโครงร่างก่อนแล้วค่อยแยกเป็นรายละเอียด”

2.ในชุมชนเรามีสถานที่สำคัญอะไรบ้าง



3. ในชุมชนของเรามีทรัพยากรธรรมชาติอะไรบ้าง

4. บุคคลสำคัญในชุมชนของเรานั้น มีใครบ้างแล้วเขาเป็นใครบ้าง และ เขามีจุดไหนของชุมชน

จากการเปิดตลาดนัด พบว่าอันนี้เด็กสะท้อนชุมชนของตนเองได้ค่อนข้างเหมือนกัน เพราะอยู่ในชุมชนเดียวกัน แต่ข้อมูลยังไม่ลึกเท่าที่ควร แต่วิธีการของตลาดนัด เด็กมีความสนใจมากยิ่งขึ้นที่จะเข้าไปถาม

ปล. ถ้าเด็กไม่รู้จะวาดยังไง ให้เราบอกว่า “สิ่งนั้นอยู่จุดๆไหนของชุมชน”

- กิจกรรมประวัติชุมชน เป็นเครื่องมือที่ให้เห็นความเป็นมาในชุมชนของตนเอง ในด้านต่างๆ ทั้งก่อนและปัจจุบันอันได้แก่ เศรษฐกิจชุมชน บุคคลสำคัญ วัฒนธรรม สังคม ฯ หรือให้เด็กได้เห็นมิติ 4 มิติ ในหมู่บ้านของตนเอง อันนี้เช่นเดียวกับแผนภาพชุมชนที่เด็กที่เด็กยังไม่เห็นภาพ เพราะยังไม่ได้ลงไปเก็บข้อมูลในพื้นที่อย่างจริงจัง สิ่งที่ได้ๆสะท้อนออกมาที่จะเห็นได้ชัดที่สุดคือ มิติทางวัฒนธรรมที่เขาเคยร่วมได้เห็นในหมู่บ้านเหตุที่ให้ก่อนเพราะให้เด็กๆมองเห็นหัวข้อที่จะลงไปศึกษา ในวันพรุ่งนี้

- กิจกรรมเสริมพลังกลุ่ม(ลวดไฟฟ้า) อันนี้ถือว่ายาก เพราะในระดับของเด็กนี้ ทำยาก แต่เป็นกิจกรรมที่เสริมพลังกลุ่มได้ดีอย่างยิ่ง เพราะได้แรงแห่ง คีล หรือกาย เยอะ เมื่อกายเยอะก็จะฟุ้ง สมาธิ คือ ใจไปด้วยกัน กายและใจไปด้วยกัน ส่วนปัญญา จะมาเมื่อได้คิดร่วมกัน จึงเป็นกิจกรรมที่เสริมพลังกลุ่มได้เป็นอย่างดี เด็กบอกว่ารู้สึกมีความท้อมากที่สุด คือ ตอนที่ทำไต้หวันแล้วกลับไปเริ่มต้นใหม่ มีกำลังใจที่สุด คือ ตอนที่ข้ามไปได้แล้ว แล้วสิ่งที่ทำให้ข้ามไปได้ คือ ความเชื่อใจกัน ความสามัคคี ความให้เกิตรีกันและกัน ฯ

- กิจกรรมร้องเพลงร่วมกัน อันนี้อยากจะให้น้องๆที่เขินอายกล้าแสดงออกมากยิ่งขึ้นโดยการให้ร้องเพลงร่วมกันทั้งหมดโดยเพลงที่มาให้ร้องนี้ได้แก่ เด็กดั่งดวงดาว รักน้อง ฮักนะเชียงฮิน และฮักแพงฮักสุข(ตัวเอง) ผล คือ น้องๆกล้าที่จะออกเสียงมาพร้อมกัน พร้อมทำท่าที่พี่พาทำด้วย แสดงว่าการร้องเพลงร่วมกันช่วยเสริมให้น้องๆกล้าที่จะร้องเพลงมากยิ่งขึ้น โดยอันนี้ ก่อนที่จะร้องเราเน้นย้ำว่า เสียงของทุกคนนั้นเราพาหมด แต่เพราะคนละแบบ ร้องออกมาเลย

- กิจกรรมลงพื้นที่เป็นกิจกรรมในเช้าวันที่ 2 ของค่ายกิจกรรม โดยแบ่งเป็น 3 ทีมละกัน ทุกคน แล้วแบ่งทีมออกไปลงพื้นที่บ้านแบก เพื่อทดลองเก็บข้อมูลเพื่อที่จะนำมาถ่ายทอดและวิเคราะห์ร่วมกันอีกครั้ง โดยหัวข้อในการลงพื้นที่ครั้งนี้ ได้แก่ เศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม สุขภาพของคนในชุมชน ฯ เมื่อเด็กๆลงเก็บข้อมูลแล้ว ก็มาสะท้อนกันด้วย ประวัติชุมชนอีกครั้ง คราวนี้ชัดกว่าเดิมแต่เก็บข้อมูลได้ไม่ลึก



กิจกรรมทบทวนงานมองปัญหาแล้วเราเอาปัญหานั้นมามองด้วย หลัก ปศพพ. โดยมีที่ๆคอยเป็นที่เลี้ยงแนะนำให้เราจะถองคือความรู้พอเพียงอย่างไรเป็นกิจกรรมที่เอาปัญหาของน้องๆแต่ละกลุ่มมาเขียนเป็นโครงการ โดยให้เลือกปัญหา 1 อย่างมาจากแผนภาพชุมชนที่คิดว่าเราสามารถแก้ไขได้ แล้วเอาปัญหานั้นมาวิเคราะห์ด้วย เครื่องมือต้นไม้ปัญหา ที่มี ปัญหา สาเหตุ และผลกระทบ ซึ่งได้ประเด็นปัญหา ดังนี้ในแต่ละกลุ่ม

- กลุ่มตากก่อนบอลชิตตีปัญหา เพื่อนติดเกมส์
- กลุ่มนาฬิกาเด็กเชียงฮินพิท ปัญหา การใช้สารเคมีในแคนตาลูป
- กลุ่มอ้วนดำนครแบก ปัญหา ขยะสารพิษ
- กลุ่มสายเขียวรักษ์โลก ปัญหา ท้องก่อนวัยอันควร
- กลุ่มลมพัดตั้งเด็กหลังห้อง ปัญหา เงินไม่พอใช้จ่าย

เมื่อได้ปัญหาแล้ว เราก็พาน้องๆเขียนโครงการ โดยเอา

ปัญหา -->เป้าหมาย

สาเหตุ -->วัตถุประสงค์ -->ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

ที่มาและความสำคัญ

- ย่อหน้าที่ 1 = เขียนจากเครื่องมือแผนภาพชุมชนของเรา ที่บอกถึงบริบททั้งหมดของชุมชน

- ย่อหน้าที่ 2 = เขียนจากเครื่องมือแผนภาพต้นไม้ของเรา บอก

ถึงสาเหตุ และผลกระทบ

- ย่อหน้าที่ 3 = เขียนจากตัวของเรา บอกถึงว่าเราเป็นใคร อยู่
จิตใจของชุมชน ที่เห็นปัญหานี้

ในช่วงนี้เด็กงงๆ อยู่พักใหญ่ แต่พอพี่แนะไปเรื่อย ก็เริ่มที่จะเข้าใจใน
หลายๆคนในการเขียนเค้าโครงการงาน แต่ก็ใช้เวลานานอยู่พอสมควรที่จะดึง
ความคิดออกมาได้ ในช่วงจะปิดค่ายวันที่ 3 เด็กๆแต่ละกลุ่มและพี่เลี้ยงก็
มานั่งวิเคราะห์ช่วยกันเพื่อนำไปเขียนโครงการจริง หลังจากค่ายนี้แล้ว พี่
เลี้ยงทุกโครงการต้องติดตามโครงการของเด็กเพื่อนำพัฒนาโครงการต่อไป
ที่นี่ที่ต้องทำต่อไป คือ การติดตาม เพื่อพัฒนาโครงการ



จากที่ได้จุดประกายปรับฐานคิด เรียนรู้ร่วมกันไปแล้วเมื่อค่ายเรียนรู้ร่วมกันในครั้งที่แล้ว มาถึงจุดนี้ เป็นค่ายที่ 2 ที่เป็นค่ายสำคัญ เพราะเราใช้กระบวนการทางละครในการปลูกใจให้เขาตระหนักในปัญหาบ้านเกิดของตนเอง เด็กมาเรียนรู้เรื่องละครอย่างสนุกสนาน

“ค่ายละครฮักแพง”



“ค่ายละครหักแพง”

เมื่อประมาณวันที่ 5-7 กรกฎาคม 2557 ที่ผ่านมา กลุ่มเยาวชนฮักนะ เชียงยีนได้จัดค่ายละครเร่ขึ้น ที่ถ่ายทอดไปยังกลุ่มเป้าหมาย 40 คนที่เป็น เยาวชน ณ หมู่แบกแบก อ.เชียงยีน และ บ้านหนองกุง อ.ชื่นชมขึ้น โดยละคร นี้เป็นค่ายที่ 2 ที่เป็นผลมาจากการลงศึกษาข้อมูล ลงพื้นที่ที่สอบถามผู้ใหญ่ใน ชุมชนตนเอง แล้วนำข้อมูลนั้นมาคิดวิเคราะห์ แล้วสังเคราะห์ แล้วประยุกต์ ให้เกิดเป็นละคร แล้วสื่อสารออกไปยังชุมชนตนเองในประเด็นปัญหาที่เกิด ขึ้น ซึ่งก่อนหน้าที่จะจัดค่ายนี้ขึ้นเยาวชนก็ได้ลงสอบถามชาวบ้านในหมู่บ้าน ตนเองโดยมีพี่เลี้ยงคอยแนะนำและพาน้องลงพื้นที่ ในหลายๆครั้ง

ในค่ายนี้กำหนดไว้อยู่ 3 วันด้วยกัน โดยมี ประเด็นในการดำเนินกิจกรรมอยู่ 4 อย่างด้วยกัน ได้แก่

การฝึกทักษะพื้นฐานของละคร ได้แก่ จินตนาการ(ท่าใหญ่) สมาธิ(จ้องตา/ กระจกเงา) และความเชื่อ (ปั้นดินน้ำมัน)

การฝึกการคิดวิเคราะห์ การจับภาพ 5 ภาพเพื่อมาทำละคร

การให้ทำละครเร่ด้วยตนเอง โดยมีพี่เลี้ยงให้คำแนะนำ ซ้อมมีผู้ชมและวิจารณ์ ต่อยอด ให้เกิดปัญญา



การเผยแพร่ผลงานการละคร หรือผลงานการดำเนินงานกลุ่มตนเองสู่สาธารณชนด้วยการตัดต่อวิดีโอลง ยูทูป

โดยธรรมดาในละครนั้นย่อมมีพื้นฐานทักษะเพื่อจะเร่ให้ผู้ชมให้ผู้ชมได้รู้สึกอยากเปลี่ยนแปลงตนเอง แต่ทว่าจะถึงขั้นนั้นเราต้องผ่านด่านอันตรายเสียก่อน ค่ายนี้เป็นเพียงจุดเริ่มต้นของการละคร ที่เป็นเพียงการปูพื้นฐานละครในเริ่มต้น หรือบันไดขั้นที่ 1 ซึ่งในขั้นต่อไปเราจะต้อง ซ้อม และเร่ แล้วพาน้องๆถอดตนเอง เพราะในเป้าหมายเรานั้นหวังพัฒนาเยาวชน การพัฒนา

เยาวชนเป็นเป้าหมายหลัก ในบทบาทพี่เลี้ยงนั้น เราต้องคอยให้คำถามกระตุ้น การคิด ให้กำลังใจ และมีคติคำคม เรียกใจหรือความคิดน้อง เป็นต้น

แม้ว่ากระผมเองจะไม่ได้อยู่เข้าร่วมกับค่ายนี้ใน 2 วันแรก นั้น จากผล ในการ AAR ก็ได้เห็นการเติบโตที่เกิดขึ้นเล็กน้อยกับน้องๆ ที่เข้าร่วมกิจกรรม โดยเห็นความกล้าแสดงออกมากยิ่งขึ้น จากค่ายแรกที่ไม่กล้าจับไมค์ มาค่าย นี้เริ่มที่การกล้าจับไมค์แล้วพูด ถึงแม้ว่าจะพูดเพียงประโยคสั้นๆ แต่ก็เห็น ทักษะความกล้าที่เกิดขึ้นในตัว เห็น Feedback ในเฟสบุ๊คที่สะท้อนกลับมา ว่า “ผมมีความกล้ามากยิ่งขึ้น” แล้วเห็นเสียงสะท้อนออกมาว่า “ค่ายหน้าจะ สนุกอย่างนี้ไหมหนอ” แสดงว่าเขาเริ่มมีการลุ้นติดตามในงานเราแล้ว และมีความ สนุกสนาน แต่เราก็ไม่ควรที่จะลืมเป้าหมายที่อยากให้น้องเกิดการเรียนรู้ ได้ด้วยตนเอง

เสียงจากคุณครู เห็นสิ่งที่ควรปรับปรุงให้ดีขึ้น คือ ในช่วงของละครนั้น และกระบวนการคิดนั้น พี่ไม่ควรเป็นนักตัดสินแทนน้อง และไม่ควรเอาความ คิดตนครอบงำความคิดน้อง เราต้องมองว่า น้องมีวุฒิภาวะในการเรียนรู้ได้ เพียงเท่านี้ ก็ให้เขาได้เท่านี้ เพราะการเรียนรู้จะต้องคู่ไปกับกระบวนการ คิดของน้องที่เกิดขึ้น ในค่ายนี้จากการ AAR ผมก็เห็นทักษะในแง่ของการพูด เป็นพิธีกรของ เกมส์ และป๊อป โดยเฉพาะเกมส์มราสามารถนำเพื่อน ทำ กิจกรรม Check in ได้ที่มีความกล้ามากยิ่งขึ้น แต่สิ่งที่ควรเสริมอยู่นิดหนึ่ง คือ การเว้นจังหวะในการพูด และการวางแผนว่าในการ เช็ตอินนั้น เราจะพูดอะไร ก่อนและหลัง เช่น เข้านี้รู้สึกอย่างไร เมื่อวานนี้มีกิจกรรมที่เราประทับใจอะไร เราได้เรียนรู้อะไรบ้างจากกิจกรรมที่เราประทับใจนั้น ๆ



สิ่งที่ควรเสริมเข้าไปให้กับพี่เลี้ยงเพื่อพี่เลี้ยงจะไปเสริมน้อง ได้แก่

- ความเป็นตัวของตัวเอง โดยเน้นย้ำว่า เป็นงานของน้องเอง นี่เป็นงานของเรา ลองใส่สิ่งที่เราอยากให้เกิดขึ้นในละคร ลองใส่จินตนาการของเราลงไป งานที่ออกมาจะได้มีเรา แล้วเราอยากถ่ายทอดออกไป โดยออกจากตัวของน้องเอง ทั้งจินตนาการ สมาธิ และความเชื่อ พี่จะรับบทบาทเป็น โค้ชที่คอยดูอยู่ใกล้ๆ ที่ในบางครั้งอาจช่วยน้องทำได้ ในหลายๆครั้งอาจพาน้องคิดด้วยหลักคิดที่ไม่ว่าจะปศพ. หรือหลักคิด 5 ภาพละคร หรือหลักคิดหลักทรงงาน ของโนหลวง หรือหลักคิดแง่หลักธรรมคำสอนแต่จะไม่ทำแทนน้อง น้องมีภาวะทางปัญญาที่สามารถเกิดได้แค่นี้ เรายอมรับว่าน้องในตอนนี้มีภาวะทางปัญญาได้เท่านี้ ซึ่งเราก็ต้องคอยป้อนให้เขาเป็นระยะ ตามอายุของกล้าที่เจริญเติบโต

- ความเชื่อมโยงในละคร โดยเสวริน้องในแง่ที่ว่า ละครเรานั้นมีความเชื่อมโยงกันอย่างไร เช่น จากที่เกิดปัญหานี้ขึ้น แล้วอะไรที่มันส่งผลต่อเรา ซึ่งอาจส่งผลออกมาเป็นทอดๆ เป็นสายตรรกะก่ยามๆจนส่งผลมาถึงเราก็เป็นได้ โดยอาจใช้คำว่า เรื่องนี้มันเกี่ยวอะไรกันอย่างไร กับเรา หรือกับปัญหาที่เกิดขึ้น(เชื่อมโยงในแง่ของการฝึกการคิด) ในการเชื่อมโยงในแง่ของการการเติมเต็มให้งานออกมาเป็นร้อน คือ การนำภูมิปัญญามาเป็นเส้นเรื่องที่ชัดเจนควบคู่กับปัญหาที่เราเลือกแก้ไข โดยในการเชื่อมโยงสิ่งนี้นั้นเราเองต้องชวนน้องในการเลือกปัญญา 1 อย่าง ขึ้นเพื่อเพื่อเป็นเส้นเรื่องแล้วค่อยเติมและสอดแทรกปัญหาของเราเข้าไปให้ชัดเจน โดยไม่เป็นการยัดเยียดข้อมูลให้ผู้ชมแต่ให้ผู้ชมรู้ได้ด้วยตนเอง เช่น ไม่บอกคำว่า ควันจากการเผาอ้อยเป็นอันตรายต่อปอด แต่ให้เขารู้ได้ด้วยการกระทำหรือคำพูดอ้อมๆที่เราสื่อออกมา

หลังจากค่ายแล้วนั้น มีสิ่งที่สำคัญกว่าค่ายครั้งนี้ คือการเฝ้ารดน้ำพรวนดินให้กับเด็ก ๆ โดยเป็นการติดตามละครของเด็กๆ ให้สื่อสารออกมาได้ดี และเกิดการเรียนรู้และทักษะขึ้นให้มากที่สุด



“การติดตามงานครั้งสำคัญ”

ในโครงการฮักแพงร่วมใจลดใช้สารเคมีที่ฮักนะเชียงยีน มี สกช. และ สสส. ให้การสนับสนุนในการขับเคลื่อน สุขภาวะทางปัญญาให้เกิดแก่เยาวชน กลุ่มเป้าหมาย โดยในกลุ่มเป้าหมายในครั้งนี้ เป็นเด็ก ในบ้านแบก จำนวน 40 คน และเด็ก บ้านหนองกุง จำนวน 10 คน ซึ่ง เน้นการพัฒนากระบวนการคิดของเด็กด้วยกระบวนการทางละคร ที่มีเครื่องมือทางละครที่นำไปสู่ปัญญา จนอาจก่อเกิด เป็น ภาวะ ได้แก่

1.กระบวนการทางละคร ซึ่งกระบวนการทางละครเป็นหลักคิดในการวอเคราะห์แล้วแยกแยะออกมาเป็นละคร 1 เรื่องที่มี 5 ภาพด้วยกัน คือ ที่มา ปัญหา ผล วิธีการ และเป้าหมาย ซึ่งจะเรียงภาพใดขึ้นก่อนก็ได้ แต่ต้องเน้นย้ำเด็กลงไปอีกว่า “จะแสดงออกมาแล้วจะอย่างไรให้คนดูรู้เรื่องกับเรา” อันนี้ผมมองว่าเป็นการฝึกภูมิคุ้มกันทางความคิดให้กับเด็กอีก 1 ชั้น

ซึ่งก็ต้องพัฒนากันต่อไป ประการหนึ่งเป็นมุมของเส้นเรื่อง ซึ่งเมื่อเรามีเส้นเรื่องที่ชัดเจนแล้ว มีเรื่องราวที่ชัดเจน แล้ว ก็ไม่จำเป็นที่จะต้องไปยึดติดกับฉาก 5 ภาพที่ได้ตั้ง ไว้ในการเขียนเรื่องราว กระบวนการทางละครเป็นการฝึกให้เด็กคิดเชื่อมโยงโดยมองความเป็นจริงของข้อมูลร่วมด้วยและสิ่งที่ยากจะสื่อสารร่วมด้วย ซึ่งเราเองในฐานะพี่เลี้ยง เราควรรักษาระดับของหลักคิดในกระบวนการนี้ ซึ่งมีดังนี้ คือ ข้อมูลที่แท้จริงและสิ่งที่ยากจะสื่อ ซึ่งเราต้องคอยชวนน้องคิดเพื่อให้เกิดความสมดุลกัน

2. ซ้อม เป็นการแสดงออกภายในกลุ่ม โดยเป็นการฝึกให้เด็กมีความกล้าแสดงออกมากยิ่งขึ้น กล้าสื่อสารออกไปสู่ผู้ชม ทักษะการสื่อสาร ซึ่งเขาจะเรีในชุมชนของเขาเอง ซึ่งกว่าที่จะมาเป็นละคร 1 เรื่องได้นั้น ในช่วงนี้ต้องเกิดการซ้อมและคอมเมนต์เพื่อต่อยอด อาจเกิดทักษะการทำงานเป็นทีม ทักษะการยอมรับความคิดเห็นของผู้อื่น ทักษะการคิด ฯ ในช่วงนี้เราเองในฐานะพี่เลี้ยงควรรักษา ระดับ ดังนี้ คือ ความบันเทิง การพัฒนา และการเรียนรู้ ให้อยู่อย่างสมดุลกัน คอยใช้คำถามกระตุ้นให้เกิดการเรียนรู้ เกิดขึ้น ใช้จินตนาการในการสร้างความบันเทิงที่ไม่ใช่ผู้ชมไม่รู้สึกลัวโดยยึดความคิดให้ และพยายามตั้งคำถามให้น้องว่า “คิดว่าชุมชนเราจะเกิดอะไรขึ้นหากเราทำสำเร็จ” หรือ “คิดว่าถ้าให้เราแก้ไขปัญหาในชุมชน เราจะแก้อย่างไร จะชวนใครมาทำร่วมกันบ้าง” ฯ

3. เร่ละคร เป็นการแสดงออกสู่ภายนอก เป็นการคอยปลุกให้เขามีประสบการณ์จริงจากคิดของเขาเองในการมองชุมชนที่อาศัยอยู่ในช่วงนี้เด็กอาจเห็น Feedback จากผู้ปกครองซึ่งเขาอาจเกิดการเรียนรู้เล็กๆเกิดขึ้น เมื่อเขาเร่ออกไปแล้วโดยธรรมชาติของคนเราจะมีความภาคภูมิใจ จะมีคนชม แต่เราในฐานะพี่เลี้ยง ก็ต้องให้กำลังใจ แต่ก็ไม่ควรที่จะให้เด็ก มองตนเองด้านเดียวจนเกินไป อาจลองชวนคิดให้เกิดการเรียนรู้ต่อไปอีกว่า “ถ้ามีโอกาสต่อยอดเราจะต่อยอดต่อไปอย่างไร” หรือ “ตัวเราเปลี่ยนแปลงอะไรไปบ้างจาก

การเล่นละคร”

จากการลงพื้นที่บ้านหนองกง ซึ่งมีอยู่ด้วยกัน 2 กลุ่ม คือ กลุ่มตราก้อนบอล (ปัญหาเด็กติดเกมส์) และ กลุ่มหนองกงซิติ (ปัญหาลพิษจากคว้นการเผาอ้อย) ในวันแรก พาน้องเขียนเรื่อง 5 ภาพ ทบทวนปัญหาใหม่ทั้ง 2 กลุ่ม โดยสิ่งที่เห็น คือ เด็กบางคนอาจเจ็บไปบ้าง เด็กบางคนอาจหยอกล้อกันไปมา เด็กบางคนก็แลกเปลี่ยนเรียนรู้เป็นอย่างดี ซึ่งเราเองก็เข้าใจว่าเด็ก ป.6 มีวุฒิภาวะทางการเรียนรู้ได้เพียงเท่านั้น ซึ่งต้องคอยรดน้ำพรวนดินให้ต่อไป วันที่สอง เป็นการเล่นละครตามภาพที่เราได้เขียนร่วมกันเอาไว้ ตัวบ่งชี้อีกอย่างหนึ่งที่ทำให้มองเห็นปัญหาในความคิดของเด็ก คือ เด็กในกลุ่มตราก้อนบอลที่เป็นเด็กที่เล่นเกมแล้วทำปัญหาเด็กติดเกมส์ สะท้อนออกมาเป็นละคร มีฉากการฆ่ากันในเรื่องด้วย เลยเห็นความรุนแรงของเกมส์ที่เขาได้สั่งสมมา ซึ่งเราก็ต้องคอยพัฒนาและเฝ้าดูว่าละครจะสามารถให้เด็กพวกนี้เปลี่ยนแปลงแนวคิดได้มากน้อยเพียงใด

ครั้งที่แล้วเป็นการติดตามงานการละครให้เด็กโรงเรียนบ้านหนองกงจำนวน 10 คน 2 กลุ่ม มาในคราวนี้เป็นการติดตามงานของเด็กไทบ้านแบกในวันที่ 31 กรกฎาคม - 3 สิงหาคม 2557 ที่ทั้งติดตามของ เด็กน้อยประถมโรงเรียนบ้านแบก และติดตามของเด็กใหญ่มัธยมโรงเรียนเชียงยืนพิทยาคมที่อยู่บ้านแบกเช่นเดียวกัน โดยการติดตามนี้จะพาน้องคิดและทำ โดยเด็กน้อยบ้านมี 1 กลุ่ม 10 คน ชื่อกลุ่มว่า กลุ่มอ้วนด่านะครแบก ส่วนกลุ่มเด็กใหญ่บ้านแบกมีกลุ่มนาฬิกาเด็กเชียงยืนพิท กลุ่มสายเขียวรักษโลก และกลุ่มอื่นๆ มาถึงตอนนี้ความคิดที่อยู่หัวหัว คือ “การที่เราจะพัฒนาอย่างยั่งยืนได้เราต้องปลูกคนในชุมชน ให้ลุกขึ้นมาเท่านั้น เพราะถ้าแม้ว่าจะบรรลุเป้าหมายไป แต่ไม่ยั่งยืน ก็ไม่มีความหมายอะไร” การละครสามารถอาจทำให้คนเปลี่ยน

แปลงได้ ซึ่งผลของการเปลี่ยนแปลงนั้นการที่จะให้เขาลุกขึ้นมานำชุมชนของตนเองเลย อันนี้ก็ถือว่ายากอย่างยิ่งแต่เราต้องคอยปลุกใจกันไป



โดยการติดตามในครั้งนี่และครั้งที่แล้วมีกระบวนการที่เหมือนกัน ตามลำดับขั้นตอนดังต่อไปนี้

1. การพาน้องทบทวนปัญหาหรือทบทวนประเด็นของตนเองว่าแท้จริงแล้วประเด็นของตนเองนั้นคืออะไร เป็นอย่างไร

2. พาน้องทบทวนเรื่องราวของปัญหาโดยแตกเป็น 5 ภาพตามกระบวนการละคร เอาปัญหาขึ้นก่อน(ภาพที่2) แล้วต่อด้วยสาเหตุ(ภาพที่1)

ต่อมาเป็นผลกระทบ(ภาพที่3) กิจกรรมที่ทำ(ภาพที่4) และเป้าหมาย(ภาพที่5) ในเครื่องมือการคิดนี้ หากเราคิดติดในเชิงตรรกะมากเกินไปจะทำให้ละครไม่น่าดูเลย ถ้าใช้เครื่องมือนี้แล้วคิดไม่ออก แรกเป็นฉากไม่ได้ ควรใช้วิธีการได้แก่

2.1 นำนิทานหรือปัญหาพื้นบ้านมาเป็นเส้นเรื่องโดย วางเรื่องราวของเราไว้ตามนิทานเลย แล้วค่อยแทรกประเด็นเอา อาจทำให้ละครเราน่าสนุกน่าดู

2.2 ไม่ต้องไปยึดติดกับ 5 ภาพ เมื่อคิดไม่ออกจริงๆ ให้เขียนไปตามจินตนาการไปก่อน แล้วเอาตรรกะเชื่อมเข้าทีหลัง ถ้ากลัวว่ามันจะไม่ตรงประเด็น ให้มองดูเป้าหมายตนเองในขณะที่เขียน หรือ การใช้การเทียบเคียงสัญลักษณ์แทน หรืออาจเขียนบทอย่างอ้อมๆ

3. พาน้องเขียนบล็อกและจัดคนลงในกระดาดโดยการจัดคนนี้เป็นขั้นตอนในการจัด ภาพว่า เราจะเอาอะไรอยู่ส่วนใด อาจมีมีฉากหลัง มีต้นไม้ มีตึก มีบ้านใหม่ หรืออย่างไร เพื่อให้ละครเรารู้สึกสมจริงมากยิ่งขึ้น

4. พาน้องเขียนบท ซึ่งบทในที่นี้สามารถเปลี่ยนแปลงได้ตามความคิดเห็นของเขา แต่ถ้าเมื่อบทใดที่ไม่เหมาะสมเราก็คอยกระตุ้นว่า บทนี้ไม่ควรออกสื่อ ซึ่งเราอาจใช้คำถามกระตุ้นการคิด หรือถ้าใช้คำถามแล้วเด็กยังต้องการที่จะให้ออกสื่อไป เราอาจใช้การสอนการแนะนำเข้ามาแทนก็ได้ การเขียนบทถ้าคำตรงๆมันแรงไปอาจใช้คำอ้อมๆแทนจะดีมาก อาจมีเพลงหรือกลอนเด็ดๆที่นำเข้ามาแต่ละครฉาก ๆ

5. พาน้องกำหนดคนแสดงและพาน้องเข้าใจกับตัวละครที่ตนเองแสดง อาจใช้วิธีการดึงใจให้เขามีความสุข ให้เขาอยากที่จะทำ อยากที่จะเล่น เพื่อที่จะเตรียมพร้อมสู่การเล่นละครต่อไป

6.พาน้องเล่นละครเลย โดยยึดฉากแรกที่ว่า ตอนแรกเราทำอะไรก่อน จะต้องอยู่ในจุดไหนของเวที ซึ่งขั้นตอนนี้เป็นขั้นตอนที่ต้องอาศัยสมาธิ ความเชื่อ และจินตนาการเป็นอย่างสูง ซึ่งเราต้องรักษาระดับอารมณ์ของเด็กให้ไม่เล่นจนเกินไป และไม่เครียดจนเกินไป ให้มันพอดี แล้วเมื่อซ้อมเสร็จแล้วก็ให้คอมเมนต์เพื่อปรับปรุงและอาจเล่าเรื่องราวให้น้องฟังในกลุ่มละครที่เขาทำได้ดี ๆ

7.คอมเมนต์เพื่อปรับปรุง โดยจุดๆนี้ถ้าเป็นการใช้ ปิยะวาจา จะดีมาก และให้กำลังใจ เพื่อให้มีแรงจูงใจในการปรับปรุงตนเอง

ในแง่ของเด็กประถมที่ 6 ซึ่งเขาอาจคิดไม่ออกเพราะประสบการณ์และการส่งสมยังไม่มีเยอะซึ่งเราอาจคิดช่วยน้องได้ อาจแนะนำในทางที่จะทำให้ละครและผู้เล่นละครได้สนุกกับการเล่น

ในแต่ละกลุ่มจะมีประเด็นที่ส่วนใหญเหมือนกัน คือ ประเด็นสารเคมีในชุมชน ซึ่ง แต่ละกลุ่มจะมีวิธีการเล่าเรื่องราวต่างกัน ซึ่งหลายๆกลุ่มนำความเชื่อ เช่น เทวดาเข้ามา เป็นต้น โดยในช่วงนี้เป็นการติดตามที่ถือว่าเป็นช่วงที่สำคัญที่สุดที่เด็กจะเกิดการเรียนรู้ เราเองในบทบาทของพี่เลี้ยงต้องเป็นโค้ชตามบริบทของเด็ก (เพราะเด็กมีวัยที่แตกต่างกัน จึงมีวิธีการโค้ชที่ต่างกัน) ความคาดหวังเล็กๆของกระผมเองที่เป็นหนึ่งในคณะพี่เลี้ยงมีความหวังว่าจากกระบวนการนี้ อาจทำให้เขามีความกล้าแสดงออกมากยิ่งขึ้น กล้าที่จะเป็นผู้นำเพื่อนในสังคมของเขา มีทักษะทางการคิดตาม 5 ภาพ มีหลักคิดในการทำละครเมื่อเขาอยากจะทำให้ชั้นเรียนหวังผลสูงสุด คือ มีความคิดว่าอยากให้เขาตระหนักในปัญหาบ้านเกิดของตนเอง (ปลูกใจ)

ในที่สุดจากที่ได้ซ้อมกันมาร่วม 2 เดือนก็ถึงคราวที่จะเร่แล้ว เราแบ่งเวทในการเร่ละครออกเป็น 2 เวทด้วยกัน ได้แก่ เวทที่โรงเรียนบ้านหนองกุง และเวทที่บ้านแบก ครั้งนี้เป็นเวทแรก คือ เวทที่โรงเรียนบ้านหนองกุง เราขอนำเสนอๆๆๆๆ



"เรละครของเด็กกลุ่มดราگونบอลซีดี" "เรื่องเด็กติดเกมส์"

เด็กๆกลุ่มดราگونบอลซีดี โรงเรียนบ้านหนองกุง อำเภอชื่นชม จังหวัดมหาสารคาม เรละครของตนเอง จากที่ได้ซ้อมๆกันมาร่วม 2 เดือนในวันนี้ เป็นวันเรละครั้งแรกของพวกเขา แล้วสำหรับเด็กๆกลุ่มดราگونบอลซีดี เรื่อง "เด็กติดเกมส์" ช่วงเวลาลำดับการณมีดังนี้

1.การเล่น สนุกกันด้วยกิจกรรมสนทนาการ แบบนั่งอยู่กับที่ (ทั้งผู้ชมและผู้แสดง)

2.การเรละครของเด็กๆ อันนี้เราแสดงให้ดู 2 รอบ รอบที่สอง ดูเพื่อความเข้าใจ หลังจากดูเสร็จมีคำถาม ได้แก่

- จากที่ได้ดูแล้ว เขาบอกอะไรกับเรา
- ประทับใจใครมากที่สุด เพราะอะไร
- ละครเรื่องนี้สอนอะไรให้เราบ้างเอ่ย

3. การพูดคุยกันเรื่อง การติดเกมส์แบบเด็กๆ ที่มีประเด็นอยู่ 3 ประเด็นด้วยกัน ได้แก่

- เล่นเกมส์สนุกอย่างไร เป็นอย่างไร อะไรที่สนุก
- เล่นเกมส์มีข้อดี ข้อเสียอย่างไร
- เราจะแก้ปัญหาเด็กติดเกมส์ด้วยวิธีอะไร เป็นอย่างไร ...

นับย่อยหลังไปเมื่อประมาณ 2 เดือนที่แล้ว เด็กๆกลุ่มนี้ได้ซุ่มๆกันเหมือนลิง ต้องจับใส่กัน ฮ่าๆ ยากมาก วันนี้เขาได้ไร่ละครของเขาซึ่งเป็นงานของเขาเอง แม้จะเป็นเพียงชั้นประถมศึกษา แต่ความสามารถของหลายคนที่เหนือกว่าชั้นประถมศึกษา เขาเล่นละครในปัญหาของเขาเอง คือ ปัญหาเด็กติดเกมส์ ซึ่งเป็นปัญหาของคนเล่นเองนี่ละ

พบเห็น

วันนี้ เป็นวันไร่ละคร วันที่ 5 กันยายน 2557 โดยมีกิจกรรมที่ทางฮักนะเชียงใหม่ดำเนินอยู่ 3 ช่วงด้วยกัน ได้แก่

1. ช่วงของการเล่นอยู่กับที่ คลายเครียดกันก่อนเล็กๆน้อยๆ เรียกความสนุก ว่าพีๆ มานะน้อง ในช่วงนี้รอบแรกเราก็พาเล่นเกมที่ยากสำหรับเด็กประถมเลย ที่เป็นการทดสอบอภิสติ คือ เกม แกะ-แพะ เกมเสียงปริศนา เด็กๆ กังๆ ไปตามๆกัน สุดท้ายไม่มีใครก็เลยต้องเฉลย (แต่เกมนี้ทำให้เด็กๆ จับกลุ่มคุยกันใหญ่เลยเพราะจะแก้ปริศนานี้ให้ได้)

2. ช่วงของการเล่นละคร ซึ่งช่วงนี้ เป็นการเข้าแก่นของเรื่อง จากที่ได้ซุ่มมานับ 2 เดือนมาเร่เพียง 4 นาที เด็กๆก็หัวเราะพีๆกันใหญ่เลย หลากๆ ช่วงที่เงียบฟัง (คนดูมีมารยาทมาก) มีการชี้ว่าใครเป็นใครด้วย เล่น 2 รอบ

รอบที่ 2 ฮากว่ารอบแรก เพราะคนดูอาจใจจดจ่ออยู่กับละคร

2.1 มาถึงช่วงของการให้คำถามจากละคร ซึ่งคำถามมีดังนี้ ได้แก่

- ละครเรื่องนี้บอกอะไรกับเราบ้าง ? เด็กๆ ที่ดูบอกว่า “การเล่นเกมส์มันไม่ดี” “การเล่นเกมส์ทำให้เกิดการขโมยเงินพ่อแม่”

- ประทับใจหรือชอบใครมากที่สุดในเรื่อง เพราะอะไร ? เด็กๆ ก็พูดบอกว่า ประทับใจ บักจอบ และพ่อกับแม่ เพราะว่าแสดงได้เต็มบทบาท ให้เต็ม 100 เปอร์เซ็นต์เลย

- ละครเรื่องนี้สอนเราว่าอย่างไร ? เด็กๆ ก็บอกว่า “สอนว่าการเล่นเกมส์จนติด มันไม่ดี” “ทำให้พ่อแม่มีเงินลดลง”

3. ช่วงของการคุยกันเรื่องของเด็กติดเกมส์ (จกาที่ทิ้งท้ายว่าละครสอนอะไรเราแล้วนั้น ก็นำมาสู่คำถามต่อไปเลย ได้แก่

- มีใครในนี้ที่เล่นเกมส์บ้าง ? เด็กๆ ก็ยกมือกันประมาณ 80 เปอร์เซ็นต์ของคนที่นั่งและแสดง

- การเล่นเกมส์นี้มันสนุกอย่างไร ? เด็กๆ ก็ตอบว่า “เพราะมันมันส์ เพราะคลายเครียด”

- การเล่นเกมส์นี้มีข้อดีหรือข้อเสียอย่างไร ? เด็กๆ ก็ตอบว่า ข้อเสีย คือ ทำให้ไม่มีเวลว่าง ไม่ทำการบ้าน ไม่ได้ช่วยพ่อแม่ มีเงินลดลง ๆ ข้อดีคือ มันสนุก

- เราจะมีวิธีแก้ไขปัญหานี้อย่างไร ? เด็กๆ ก็ตอบว่า วิธีการแก้ไข มีดังนี้ ได้แก่ การเล่นเกม การทำงานบ้าน การดูการ์ตูน การนวดให้คุณตาคุณยายที่บ้าน การเล่นเกม

- สุดท้ายเราก็จวนสรุปว่า “จากที่เมื่อก่อนเร่ละคร จนมาถึงวันนี้ พี.6 ของเรานั้นในการซ้อมมีสมาธิมากขึ้น คิดว่าที่ให้ทำละครนี้เพราะอะไร น้องแป้มตอบว่า เพราะให้กล้าแสดงออก น้องคนนึงบอกว่าต้องการไม่ให้ติดเกมส์ ฯ อันนี้ คือ สิ่งที่น้องๆได้ในเรื่องของความกล้าแสดงออกแล้ว แต่ในเรื่องของการแก้ไขปัญหาคาการติดเกมส์ มันเป็นเรื่องใหญ่ เรามีวิธีการของเรา และเพื่อนๆ เราก้ใช้วิธีการของเราในการลดการติดเกมส์ของเราเอง วันนี้จะไม่มีคามหมายอะไรเลยหากน้องๆทุกๆคนไม่ได้นำ บทเรียนในวันนี้ไปปฏิบัติ” (อันตราช่วงดราม่า) สุดท้ายเราก้ทิ้งท้าย คือ การปรบมือให้กัน และให้ทุกๆคนพูดว่า “พวกเราโรงเรียนบ้านหนองกุงสู๊ๆ เอ้อ!!!”

คิดเห็น

ในความคิดของเรานั้นมีมุมมองที่ว่าเด็กๆกลุ่มนี้นั้นเป็นเด็กที่ยังไม่มีวุฒิภาวะสักเท่าไรเพราะเป็นเพียงชั้นประถมศึกษา แต่หากว่าถ้าเกมส์เข้าไปตั้งแต่น้อยในความคิดของเขา ผลกระทบอาจจะเกิดขึ้น 2 ทางด้วยกัน ได้แก่ ทางแรก คือ โตมาแล้วยังเล่นเกมส์จนนำมาสู่การไม่จบพร้อมเพื่อนๆเหมือนเพื่อนเราหลายคน ทางที่สอง คือ โตมาแล้วเขาจะมีหลักในการคิดแบบเกมส์ มีการวางแผน ให้เกมส์สอนเขาโดยเฉพาะภาษาอังกฤษ แต่บริบทนี้ช่วงนี้ เป็นภาวะของการเล่นแล้วติด แล้วทำให้เกิดความเดือดร้อนแก่ผู้ปกครอง และทางโรงเรียน จึงเป็นปัญหาเกิดขึ้น หาก เราเล่นพอประมาณก็อาจจะดีขึ้นมาได้... จากปัญหานี้แต่ก่อนที่จะมาเร่ละครเด็กกลุ่มนี้บอกว่าจะแก้ไขปัญหาเพื่อนโดยการพาเพื่อนไปเตะบอล เพื่อลดเวลาการไปเล่นเกมส์ โดยให้เขามองไปที่การแก้ไขปัญหาเพื่อนเป็นหลัก ที่เหมือนในละครที่แก้ปัญหาเพื่อนแต่ตนเองที่อาจยังไม่เลิกเล่น แต่พอเห็นเพื่อนๆลดการเล่นเกมส์แล้วนั้น ก็อาจเกิดความคิดว่า “เมื่อเราบอกเพื่อนแล้ว ทำไมเรายังไม่เลิกเล่น” (อันนี้

เป็นความคิดที่เราอยากเห็นมากที่สุด คือ การตั้งคำถามกับตนเองด้วยตนเอง) จากการซ้อมครั้งแรกที่เหมือนลิง มาถึงครั้งสุดท้ายของเมื่อวานนี้ เด็กๆมีสมาธิในการซ้อมเยอะขึ้น ที่อาจเกิดเป็นเพราะ

1. เด็กๆเริ่มชินกับการซ้อมที่ต้องทำให้สมบูรณ์ไม่หลุดบทของตนเอง
2. เด็กๆเริ่มมีความเกรงใจเพื่อนและเกรงใจพี่ที่ถ้าตนเองเล่นจนเกินไปอาจทำให้เพื่อนล่าล่ากับตนเอง
3. เด็กๆเริ่มเข้าใจบทบาทของตนเอง คือ รู้ว่าตนเองกำลังแสดงอะไรอยู่ (สมาธินั่นเอง)
4. เด็กๆมีแรงบันดาลใจในการเล่น เพราะว่าจะได้เล่นให้ห้องๆดู และเป็นเวทีที่ไม่อาย ...ซึ่งเราเองมีความคิดว่าทั้ง 4 ปัจจัยนี้น่าจะเป็นผลทำให้เด็กในการซ้อมครั้งสุดท้ายมีสมาธิมากยิ่งขึ้น

จากที่เด็กๆได้กล่าวมาแล้วนั้นว่าการแก้ไขปัญหานั้นเป็นอย่างไร เด็กๆสามารถบอกได้ แต่ไม่ไม่ได้ทำ แสดงว่าเด็กรู้แต่ไม่ตระหนัก ละครที่เราเห็นเป็นการเปลี่ยนแปลง ตัวผู้เล่นโดยตรง แล้วเรามาดูกันต่อไปว่า เด็กกลุ่มนี้จะเปลี่ยนแปลงไปมากน้อยเพียงใด โดยลองให้เขาถอดตนเองดูเมื่อค่ายแลกเปลี่ยนเรียนรู้ของฮักนะเชียงยืน

รู้เห็น

ในครั้งนี้นะเราก็ได้เรียนรู้กับเด็กๆที่สำคัญ อยู่ 2 ประการด้วยกัน ได้แก่

1. ในการลงซ้อมกับเด็กควรจะมีหลักในการเสริมใจการการซ้อม คือ อาจบอกว่าอีก 2 รอบ(ซ้อม) เมื่อถึง 2 รอบแล้วอาจบอกว่าอีก 1 รอบ และ

รอบสุดท้าย เป็นต้น เพราะหากเราให้ความหวังว่ารอบสุดท้ายไปเรื่อยๆ เด็ก
จะเกิดการเบื่อเกิดขึ้น

2. การสร้างบรรยากาศ เป็นเวทีที่เด็กๆ เล่นอย่างปลอดภัยโดยมีครูน้อย
ที่สุด มีแต่เด็กๆ และพี่ๆ หนุนอยู่ด้วย เด็กถึงจะกล้าแสดงอย่างเต็มที่มากที่สุด
และกล้าที่จะบอกว่าผมเป็นเด็กติดเกมส์

เร่ที่โรงเรียนบ้านหนองกุงไปเพียงไม่นาน เวทีที่สองก็เริ่มต้น
ขึ้นโดยเวทีนี้ เป็นเวทีที่สำคัญอย่างยิ่งเพราะเป็นเป้าหมายของเรา เด็ก
บ้านแบก เข็มทุกท่านรับชมได้ ณ บัดนี้.....



“เทศกาลละครอักษะกั๋ง”

วันนี้ 4 กันยายน 2557 อักษะเชียงยืน ได้เปิด กิจกรรม “เทศกาลละครอักษะกั๋งขึ้น” ซึ่งเป็นผลมาจากโครงการอักษะกั๋งร่วมใจลดใช้สารเคมี ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งในโครงการโรงเรียนวันสุข (สสส. กขส.) โดยได้ดำเนินงานด้วยกระบวนการทางละคร ที่โฟกัสไปยังกลุ่มเป้าหมาย คือ เด็กน้อยบ้านแบกและบ้านหนองกุง โดยในครั้งที่แล้วนั้นเราได้เปิดเวทีให้กับทางเด็กน้อยบ้านหนองกุงไปเป็นที่เรียบร้อยแล้ว ครั้งนี้มาเปิดของกลุ่มโฟกัส หลัก คือ เด็กน้อยบ้านแบก ที่มีละคร 5 เรื่อง 3 ประเด็นหลักด้วยกัน ได้แก่ ประเด็นท้องก่อนวัย คือ เรื่องใคร ประเด็นรายรับรายจ่าย คือ เรื่องบัญชีรายรับรายจ่ายในครัวเรือน และประเด็นสารเคมี คือ เรื่อง ลูกผู้ชายพันธุ์ดี เมล็ดพันธุ์เทวดา และเมล็ดพันธุ์วิเศษ ซึ่งหลังจากดูละครเสร็จแล้ว ก็เข้าวงพูดคุยกันเพื่อหาวิธีการป้องกันและแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างกัน เพื่อ “เซฟตี้” ลูกหลานเราอย่างแข็งแรง

กลุ่มเป้าหมาย คือ พ่อแม่ ในคราวนี้เราก็ต้องผิดหวังอีกตามเคย เพราะมีแต่คุณยายมา มีอายุกลางคนเพียง 2 คน ที่เข้ามาแลกเปลี่ยนกัน เหตุเพราะพ่อๆแม่ๆ ไปทำแปลง ลงนากันเสียหมด จึงเหลือแต่ยายและหลานอยู่บ้าน



พอคุณละครไป ผู้ชมทั้งเด็กและผู้ใหญ่ก็ต่าง “ฮา” เพราะมีมุขตลกๆ ในหลายเรื่อง ยิ่งถ้าเป็นคนใกล้ชิด เป็นลูกหลานตนเอง ยิ่ง ฮา เข้าไปใหญ่

หลังจากคุณละครเสร็จแล้วนั้น ก็ถึงคราวที่จะพูดคุยกัน โดยมีประเด็น ได้แก่ การทอกรองนวยอันควร การทำบุญชีคร้วเรือน เมล็ดพันธ์ดั้งเดิมบ้านเรา และตลาดเขียว ซึ่งสิ่งที่ได้แลกเปลี่ยนสรุปได้ ดังนี้

1. ประเด็นทอกรองนวยอันควร ซึ่งจากคุณละครเสร็จ สดางค์(ผู้แสดง) ก็ถามชาวบ้านตอนสุดท้ายทันทีว่า ถ้าลูกหลานท่านเป็นเช่นนี้แล้ว ท่านจะทำอย่างไร ยายท่านหนึ่งตอบทันทีว่า “ฆ่าให้มันตายไปเลย” พอพูดไปพูดมา ยายท่านหนึ่งก็พูดขึ้นว่า ในเรื่องทออันนี้ มีวิธีการ ดังนี้ - ต้องพูดคุยกับเขา

อย่างเปิดเผยในเรื่องเพศ - ต้องให้เขาพกถุงยางอนามัยเป็นกิจลักษณะ และ ต้อง ให้เขากินยาหรือหาวิธีการควบคุมด้วย

2. ประเด็น บัญชีรายรับรายจ่ายในครัวเรือน ซึ่งอันนั้นนั้น ยายท่านนี้ก็ บอกอีกไว้ว่า เคยทำมาแล้ว แต่ต้องลิมเลิกไป เพราะคิดว่าหากทำไปก็ไม่ได้ ประโยชน์อะไร รายจ่ายก็มากกว่ารายรับเหมือนๆเดิม ผมถามคุณยายต่อไป ว่า ตอนทำนั้นได้แบ่งเป็นประเภทไหม ยายตอบว่า ไม่ได้แบ่ง ยายทำรวมๆ กันเลย อันนี้ผมแลกเปลี่ยนว่า หากเราจะทำบัญชีแล้วให้ลูกหลานเราทำ จะ พอได้ไหมคุณยาย ยายตอบว่า มันจะทำให้เหมละ เด็กมันไม่ค่อยเอาใจใส่ หรือค ผมแลกเปลี่ยนต่อไปว่า หากเราสามารถให้เด็กทำจริงๆแล้วนั้น อาจ สร้างความตระหนักให้กับเด็กๆเรื่องการใช้เงินได้ ลองดูยาย

3. ประเด็นเมล็ดพันธุ์ดั้งเดิม ซึ่งในประเด็นนี้ ยายท่านหนึ่งตอบว่า เมล็ดพันธุ์ดั้งเดิมของเรามันไม่มีหรอก เพราะเราจะเปลี่ยนเมล็ดพันธุ์ไปเรื่อยๆ 2 ปีเปลี่ยน ที่จะเห็นก็มีแต่เมล็ดพันธุ์ตามท้องตลาดที่เราเอามาก้าเอง แต่ ไม่ใช่สารเคมีนะ เพราะปลูกกินเอง (ประเด็นนี้จึง “ต้น” เป็นวิธีการที่ชาวบ้าน ไม่มีเลย”)

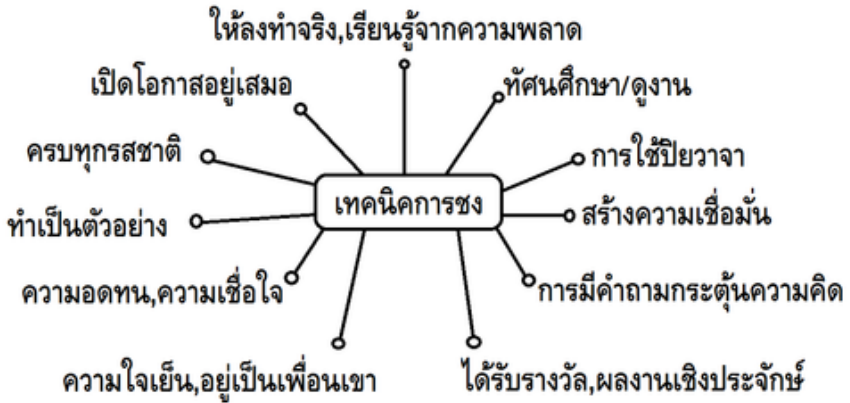
4. ประเด็นตลาดเขียว ซึ่งเนื่องจากคุณยายท่านต่างๆ พูดถึงเรื่องมีผัก ที่ปลูกกินเอง ซึ่งเราก็โยงเข้ามาถึงประเด็นนี้เสียเลย เพราะชาวบ้านที่เข้ามา พูดคุยนั้นถึงแม้ว่าจะเป็นคนชรา แต่คนชราที่ละที่ยิ่งห่วงสุขภาพของตนเอง ที่ปลูกผักกินเอง ที่ไม่ได้มากแต่ปลูกอยู่เรื่อยๆ บางครั้งเหลือก็ให้เพื่อนบ้านไว้ กิน ซึ่งผมแลกเปลี่ยนว่า หากเรามีตลาดเขียวเพื่อเป็นตลาดรองรับสินค้าผักปลอดสารเคมี ยายจะปลูกให้ไหม ขึ้นเชื่อบ้านเราด้วยนะ ยายๆ ก็ต่างพูดคุย กันพักเล็กๆ แล้วก็ให้คำตอบว่า มันก็ได้อยู่ ถ้าทำอย่างนั้นได้ก็จะดีมากๆ เลยแล้วผมก็พูดว่าหากมีการขับเคลื่อนตลาดเขียวอย่างไรวุ่นั้น ผมและเพื่อนๆจะ ลงมาอีกทีเพื่อประสานงานนะครับ



วันนี้ผมตั้งคำถามกับตนเองว่า “ผมเห็นอะไร”

1. ผมเห็นความเปิดใจของคณะคุณยายที่เข้ามาแลกเปลี่ยนเรียนรู้
2. ผมเห็นพลังของเด็กๆ ลูกหลานที่ถึงแม้จะแสดงอย่างอนุบาล แต่ก็แสดงอย่างจริงจังต่อผู้ชม
3. ผมเห็นจุดแข็งของ “หัวใจ” พี่ๆ ฮักนะเชียงฮีน โดยเฉพาะ เอ็ม แซม ก๊อต และเจมส์ ฯ

ครั้งนี้เราได้รู้ซึ่งถึงคำว่า ต้องพัฒนาตามความต้องการ เสริมสิ่งที่ขาดหายไป ในสิ่งที่ดี ของชาวบ้าน ซึ่งก็หมายถึงว่า หากชาวบ้านขาดอะไร เราก็เติมเต็มให้ ค่อยๆ เป็นค่อยๆ ไป หากขาดความรู้เรื่องการทำปุ๋ย เราก็จะลงไปเติมเต็มให้ หากขาดตลาดรับซื้อผักปลอดสาร เราก็จะสร้างตลาดให้ เป็นต้น



กระบวนการ

ข้อเรียนรู้/กระบวนการคิด

1. เทคนิคการโค้ช ได้เรียนรู้จากค่ายเรียนรู้ครึ่งโครงการของโครงการปลูกใจรักษ์โลก

จากการระดมสมองในการ AAR ของพี่เลี้ยงที่มีเทคนิค ในการชงต่างๆกัน

จากการ AAR ของ AAR ของพี่เลี้ยงแต่ละโครงการ ทำให้เห็นถึงการชงของพี่เลี้ยงแต่ละคนในอีกมุมหนึ่ง

การให้ลงทำจริงและการเรียนรู้จากความพลาด เป็นสิ่งที่ถือว่าเป็นมาตรฐานสำคัญที่พี่เลี้ยงทุกคนได้ทำ โดยให้เด็กได้เรียนรู้เอง แล้วเขาจะมองภาพออกว่ามันเป็นอย่างไร ให้เด็กๆได้ลงทำทำเองแล้วเขาจะรู้ว่าความพลาดเป็นอย่างไร แล้วต่อยอดต่อไปในศักยภาพของตนเอง โดยพี่เลี้ยงคอย AAR

เพื่อต่อยอดแล้วทบทวนตนเอง หรือเขาอาจทบทวนตนเอง

การดูงานให้ให้ชมของจริง ว่าเป็นอย่างไร หรือศึกษาดูงานเพิ่มเติม เพื่อเรียนรู้อีกมุมหนึ่งของการจัดการปัญหา หรือได้แรงบันดาลใจ ถือว่าเป็นการเรียนรู้และเป็นการสร้างแรงบันดาลใจไปได้ในอีกมุมหนึ่ง

การใช้ปิยจาวาพูดกับเขาดีดี ทำให้เขามีแรงบันดาลใจมากยิ่งขึ้น ค่อยๆพูด พูดอย่างเย็นๆ ในขณะที่กำลังร้อนๆ พูดเชิงให้กำลังใจ ให้ความเชื่อมั่นในตนเองว่า “เธอทำได้” เป็นต้น

การสร้างความเชื่อมั่น อันนี้ถือว่าสร้างยากพอสมควร คนที่เป็นพี่เลี้ยงต้องทำให้เห็น ต้องทำการบ้านตนเองอย่างยิ่ง พร้อมทั้งต้องเป็นคนที่สร้างให้ผู้คนนับถือตนเองได้ หรือมีลำดับขั้นทางอายุหรือทางประสบการณ์ ความสามารถ หรือทางภูมิรัฐ ของตนเอง ซึ่งข้อนี้ทำให้เด็กมีความมั่นใจยิ่งขึ้น ในพลังของกลุ่ม

การมีคำถามกระตุ้นความคิด อันนี้ถือเป็นหัวใจของ “โคซ” ที่มีคำถามชวนให้เขาคิดในเรื่องของงานตนเองหรืองานอื่นๆในเรื่องส่วนตัวของ ตนเองอยู่ตลอดเวลา ซึ่งคำถามนั้นแล้วแต่บริบท การที่เราจะถามว่า รู้สึกอย่างไร ประทับใจอะไร ได้เรียนรู้อะไร จะต่อยอดอย่างไร บางครั้งมันก็อาจ ใช้ไม่ได้กับหลายๆคน หลายๆบริบท พี่เลี้ยงต้องประดิษฐ์คำถามเองในหลายๆ ครั้ง

การได้รับรางวัลหรือได้ผลงานในเชิงประจักษ์ หมายถึง การที่เขาได้เป็นเจ้าของโปรเจคของตนเอง ที่เป็นผลงานที่เขาจะภูมิใจออกมาเป็นชิ้นเป็นอัน แล้วการให้แรงบันดาลใจเขาในด้านของรางวัล เช่น เกียรติบัตร ทูการศึกษา ตึกตา หรือรางวัลเล็กๆน้อยๆ จะทำให้รู้สึกถึงความภูมิใจจากความสำเร็จเล็กๆที่ได้รับรางวัล ส่งผลไปถึงครอบครัวให้เข้าใจลูกมากยิ่งขึ้นด้วย

ความใจเย็นๆและคอยอยู่กับเขา อันนี้อยู่ในลักษณะของความเป็นเพื่อนร่วมงานกับเขาด้วย ทำให้เขาไม่รู้สึกรู้ว่าตนเองอยู่โดดเดี่ยว แต่ตนเองมีเพื่อนอยู่ซึ่ง คือ พี่เลี้ยง อยู่กับเขาในยามที่เขาไม่สบายใจ คอยปลอบเขาในยามที่เขาเสียใจ คอยให้กำลังใจเขาในยามที่เขาารู้สึกว่าท้อแท้

ความอดทนและความเชื่อใจ เป็นสิ่งสำคัญ อันนี้พี่เลี้ยงทุกคนมีอยู่แล้ว ความอดทนนั้นเมื่อเราอยู่กับเด็กเราต้องยิ่งอดทนรอเพื่อการเติบโตของเขา ไม่บอกคำตอบแต่จะคอยเฝ้าดูเขา รวมทั้งสิ่งที่เขาทำนั้นที่เป็นงาน การเชื่อมั่นในตัวเขาเป็นสิ่งที่สำคัญ บางครั้งก็ต้องยอมเสียหน้าเพื่อพัฒนาคน เพราะเราเชื่อใจเขาว่าเราทุกคนย่อมมีศักยภาพเพิ่มขึ้นอยู่แล้วจากการสั่งสม

การทำให้เป็นตัวอย่าง เป็นอีกมุมหนึ่งที่เหมาะสมกับ เด็กที่ไม่รู้ว่าจะทำอย่างไรเลย การทำให้เป็นตัวอย่างให้ดูก่อนจะทำให้เขามองเห็นภาพได้อย่างชัดเจนว่าทำอย่างไร เพราะในบางครั้งบางที เด็กทำไม่เป็น เราก็ต้องให้เขาเห็นด้วยตัวอย่างจากเราทำให้เขาดู

ครบทุกรสชาติ อันนี้เป็นสิ่งที่ต้องคอยรักษาระดับของความคิดของเด็ก ที่มีมาให้กำลังใจบ้าง พุดคุยกันบ้าง เปิดใจรับความเข้าใจกันบ้าง สิ่งที่ไม่ดีอาจบอกเขาให้เขารู้ตัวบ้าง อาจเป็นกระจกส่องกับความพลาดของเขาบ้าง มีทั้งแสบกและลบ เพราะถ้าโยเขาเกินไปเขาจะเห็นเพียงด้านเดียวในตัวตนของเขา ต้องรักษาระดับของรสชาติในความรู้สึกต่างๆ

การเปิดโอกาสให้เสมอ ข้อนี้สำคัญ ที่จะทำให้เขาได้มีส่วนร่วมมากที่สุด เปิดโอกาสโดยให้ทุกคนได้พุดคุยกัน เปิดโอกาสให้เขาลงมือทำเองโดยที่เราไม่ได้ไปตีกรอบให้เขามากเกินไป เปิดโอกาสให้แต่ละคนได้มีบทบาทขึ้นมาเป็นผู้นำได้เหมือนกัน ๗

เทคนิคนี้ก่อมาจากประสบการณ์ของพี่เลี้ยงแต่ละคน บางอย่างใช้ได้

และใช้ไม่ได้ ก็ขึ้นอยู่กับบริบท และจังหวะของความรู้สึกของเด็กๆ

ในครั้งนี้ได้ทบทวนเป้าหมายของตนเองอีกครั้ง เพราะที่ได้เดินมา ในรุ่นที่ 2 ของฮักนะเซียงยีนี่ ตั้งเป้าหมายไว้ คือ ผู้ปกครองกลุ่มเป้าหมายลดใช้สารเคมีลง เรายังไม่ได้ดำเนินงานในเป้าหมายหลักเลย เรายังอยู่กับดำเนินงานในเป้าหมายรอง ทำงานตาม “ฉันทะ” ทำให้ความหย่อนคล้อยถึงงานให้ช้า มาในคราวนี้มาทบทวนเป้าหมาย ที่แรกเกิดความท้อขึ้นว่าจะเปลี่ยนเป้าหมายใหม่ แต่ก็ได้กำลังใจจากพี่อ้อ ที่บอกว่า “เป้าหมายของตนเองนั้นเรายังทำไม่สุดเลย แล้วเราจะเปลี่ยนเป้าหมายใหม่ไปทำไม” สะท้อนมายังหัวใจของเราอีกครั้งในเป้าหมายเดิม ก็นึกขึ้นได้ว่า ถ้าเป้าหมายของเรานั้นเราทำไม่สำเร็จ ก็อย่าเปลี่ยนเป้าหมาย แต่ให้เปลี่ยนวิธีการที่จะไปสู่เป้าหมาย ลองทำให้สุด ลองขึ้นไปบนยอดเขา แล้วเราจะรู้ว่า บนเนินเขานั้นมันมีทุ่งหญ้าที่เขียวขจี หรือไม่มีอะไรอยู่เลย ... “ลองทำดู”

2. เทคนิคการละคร

การสร้างละครเร่ผู้เล่นจะต้องมีสิ่งที่อยู่ภายใน ดังนี้

1.จินตนาการ – เป็นความคิดที่ออกมาจากภายในที่สร้างสรรค์มีประโยชน์ต่อการละคร คือ การใช้ความคิด ใช้จินตนาการ ในการจดจำและการมองเห็นภาพของละครจะทำให้สามารถถ่ายทอดละครออกมาอย่างเข้าถึงละครมากยิ่งขึ้น

2.ความเชื่อ – เป็นสิ่งสำคัญของการละครเร่ ที่ต้องอาศัยความเชื่อ เพราะถ้าผู้แสดงมีความเชื่อมั่นในบทบาทนั้นๆของตัวละครจะสามารถถ่ายทอดออกมาได้อย่างเป็นธรรมชาติ การที่เราจะถ่ายทอดจากความเชื่อได้ออกมาอย่างเข้าใจ เราต้องรู้สึก หรือเคยรู้สึกอย่างที่ตัวละครนั้นเป็นมาก่อน จะทำให้เราเข้าถึงตัวละครได้เปรียบดุจตัวคนที่แท้จริง

3.สมาธิ – เป็นสิ่งสำคัญที่จะทำให้เราจดจ้องอยู่ในบทบาทที่ตนเองได้รับโดยหลุดน้อยที่สุด สมาธิจึงต้องฝึกอยู่เป็นประจำ ยิ่งฝึกมากยิ่งขึ้นสามารถจดจ้องกับบทได้มาก

จินตนาการ ความเชื่อ และสมาธิ เป็นสิ่งที่ถือว่าไม่่ง่ายสำหรับนักแสดงฝึกหัดที่ต้องฝึกอยู่เป็นประจำจะทำให้สามารถเข้าถึงบทละครนั้นๆได้มากเท่านั้น ในการเร่ละคร สิ่งแรกๆที่ต้องมี คือ ความคิดและจินตนาการแล้วจะทำให้เราเชื่อความคิดและจินตนาการนั้นๆแล้วเมื่อได้จินตนาการได้เชื่อในสิ่งนั้นๆเราจะถ่ายทอดออกมาอย่างมีสมาธิ ได้เปรียบดุจตัวคนที่แท้จริง



จากกระบวนการต่าง ๆ นานาของละครเร่ นำมารวมกันเป็นละครหนึ่งเรื่อง การที่เราจะถ่ายทอดให้ผู้รับสารรู้สึกอินได้ เราจำต้องอินก่อน แต่การ “อิน” นี้ยากมาก จำต้องมีเครื่องมือต่างๆ เข้าช่วย การเล่นละครไม่ใช่เพียงเล่นแล้วเสร็จไป แต่แก่นกระบวนการของละครจริงๆ เป็นวงจรที่ไม่มีวันสิ้นสุด คือ การสร้างบท ซ้อมขัดเกลา แสดง การประเมิน และการปรับปรุง วนเวียนอยู่เช่นนี้ กลายเป็นวงจรของกระบวนการทางละครขึ้นมาที่เปรียบเหมือนกับหลักคิดของ “วงจรเดมมิ่ง” หรือ PDCA สิ่งที่นักแสดงจำต้องยอมรับแล้วนำไปปรับใช้อยู่ตลอดเวลา คือ คำแนะนำแล้วนำคำแนะนำนั้นไปปรับปรุงตาม ศักยภาพ

องค์ประกอบละครเริ่มมีอยู่ 3 องค์ประกอบด้วยกัน คือ บท แสดง และการกำกับ ซึ่งสิ่งที่ยากที่สุด คือ การแสดงที่จะสื่อออกมาให้ผู้รับสารได้เข้าใจ จากการชมภายนอกสะท้อนเข้ามาสู่ภายใน ซึ่งจากได้เข้าร่วมโครงการนี้ทัศนคติของข้าพเจ้าได้ชัดเจนขึ้นในการทำละครเพื่อสะท้อนปัญหาโดยเป็นประสาธาละคร อยู่บนความเชื่อและวิถีชีวิตดั้งเดิมของชาวบ้านจะทำให้ชาวบ้านรู้สึกเข้าถึงสิ่งที่ยากจะสื่อและมีความรู้สึกมีส่วนร่วมในทิศทางของการแสดง ได้สังเคราะห์

ออกมาเป็นวงจรการแสดงละครที่น่ามีคุณภาพโดยเน้นหลักที่การสื่อด้วยภาพ เปลี่ยนฉากด้วยจุดเด่น เน้น Eye contact Act จากสิ่งที่ได้เรียนรู้ เปล่งออกมาสู่โปรเจกเสียง โดยเทียบเคียงความเป็นจริง สิ่งสำคัญคือความเชื่อ ตัวงานถือเป็นลูกเล่น ที่เป็นคีย์เวิร์ดสำคัญของการเล่นละครให้มีคุณภาพ และสามารถเข้าถึงผู้รับสารได้ง่าย

สื่อด้วยภาพ – เป็นการเน้นการใช้ร่างกายหรืออวัจนภาษาที่สามารถทำให้ผู้รับสารสามารถรับรู้ได้ง่ายและเข้าใจมากกว่าประโยคคำพูดหลายๆคำ แล้วยังสามารถสะท้อนภาพของปัญหาออกมาได้อย่างชัดเจน โดยการสื่อด้วยภาพนี้เป็นการใช้การจัดบล็อกของผู้แสดงให้มีความ smooth ในภาพมากยิ่งขึ้นรวมทั้งการจัดฉากและการแสดงให้เห็นภาพที่เป็นรูปธรรม

เปลี่ยนฉากด้วยจุดเด่น – การเปลี่ยนฉากด้วยจุดเด่นนี้เปรียบเหมือนการใช้วิธีการเปลี่ยนฉากที่แนบเนียนโดยไม่ต้องใช้คำพูดหรือการปรบมือ เช่น การใช้ฉากเดิมมาเปลี่ยนกับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นจนสามารถเปลี่ยนฉากได้ การเปลี่ยนฉากด้วยเพลง ด้วยการหมุน ด้วยกิริยาอาการ ด้วยการพูดย้ำเตือน ด้วยการเลียนแบบเสียงสิ่งรอบข้าง เป็นต้น

เน้น Eye contact – เป็นการสื่อสารด้วยสายตาเป็นการสื่อสารที่สามารถสื่อให้ผู้รับสารได้เข้าใจ และสามารถรู้สึกถึงอารมณ์ของตัวละครได้เป็นอย่างดี โดยเป็นการถ่ายทอดอารมณ์ของผู้แสดงออกมาทางสายตาแล้วสื่อสารออกไปทางสายตา

ACT จากสิ่งที่ได้เรียนรู้ – การแสดงจากประสบการณ์และความรู้สึกที่ผู้แสดงเคยประสบกับเหตุการณ์และความรู้สึกนั้นๆมาก่อนแล้วในบทละครอาจตกอยู่ในภวังค์เดียวกัน จะทำให้ผู้แสดงสามารถถึงอารมณ์ออกมาได้ง่าย และแสดงกิริยาอาการนั้นๆออกมาได้ง่ายเพราะผ่านการเห็นภาพมาจากภายใน

เปล่งออกมาสู่โพรเจคเสียง – การใช้เสียงในระดับที่เหมาะสมต่อการแสดงแล้วต้องอาศัยของเสียงในการแสดงเพราะการแสดงจริงไม่มีเครื่องช่วยขยายเสียงผู้เสียงต้องใช้ร่างกายของตน เสียงที่เปล่งออกมานั้นเป็นเสียงที่ออกมาจากท้องซึ่งจะเสียงดังหนักแน่นและผู้รับสารได้ยินชัดเจน (ไม่ใช่การตะคอก)

โดยเทียบเคียงความเป็นจริง – การเทียบเคียงความเป็นจริงเป็นการสมมติว่าตัวละครนี้เปรียบเหมือนอะไร เหตุการณ์นี้เปรียบเหมือนสิ่งใดใด จะสามารถทำให้เราเข้าใจในบทบาทได้ง่ายแล้วสื่อออกไปตามสารที่ผู้ส่งสารอยากจะสื่อสาร เช่น คนนี้เปรียบเหมือนบุคคลใด เหตุการณ์นี้เกิดขึ้นเหมือนกับเรื่องราวใด ๆ แล้วยังเป็นเครื่องมือการคิดที่ยืดหยุ่นเราอยู่ตลอดเวลาไม่ให้เราหลุกประเด็น

สิ่งสำคัญอิงความเชื่อ – ความเชื่อเป็นสิ่งสำคัญของนักแสดง โดยที่แค่เพียงนักแสดงมีความเชื่อจะสามารถแสดงออกไปอย่างเชื่อมั่นแล้วจะส่งผลให้ผู้ชมเชื่อตาม ความเชื่อนี้ถ้าเป็นเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นจริงกับตัวละครดังกล่าวจะสามารถดึงอารมณ์ออกมาได้ง่ายเพราะได้มองเห็นภาพนั้นมาก่อน ความเชื่อเป็นหลักสำคัญในการแสดงละครถ้าขาดความเชื่อไปแล้วนั้นผู้รับสารจะสามารถเข้าถึงละครได้ยาก

ตัวจางเจือเป็นลูกเล่น – ลูกเล่นในการแสดงถือเป็นเครื่องมือที่ช่วยนักแสดงให้สื่อสารออกมาได้อย่างชัดเจนมากยิ่งขึ้น อาทิ พุดพร้อมกัน พุดซ้ำ จังหวะ slow/speed เป็นต้น ที่จะคอยเสริมละครเราให้มีจุดสนใจแล้วดึงผู้ชมเข้ามารับชมได้มากยิ่งขึ้น และลูกเล่นนี้ยังรวมไปถึง ภาษา และ วัฒนธรรม ที่ใช้เพื่อเน้นการเข้าถึงชาวบ้านเป็นหลักสำคัญ

การสร้างละครในชุมชน

ปัญญา



ปัญญา

การทำละครในชุมชนเพื่อพัฒนาชุมชนเป็นสิ่งที่ถือว่ามีควมยากพอสมควรที่จะสื่อสารกับชาวบ้านได้อย่างเข้าใจ เพราะชาวบ้านส่วนใหญ่เป็นผู้สูงวัย และวัยรุ่น และเด็ก ซึ่งทั้งสามช่วงอายุนี้นั้นสนใจละครที่ไม่เหมือนกัน วัยเด็กจะสนใจการ์ตูนและหนังซูเปอร์ฮีโร่ต่างๆเป็นส่วนใหญ่ วัยรุ่นจะสนใจหนังรักๆ ซึ้งๆ และละครตอนดึก เป็นส่วนใหญ่ ส่วนวัยผู้ใหญ่หรือวัยผู้สูงวัยจะมักไม่ค่อยดูละครเพราะอยู่ในวัยทำงานหรือไม่ดูเลย ทั้งสามช่วงวัยมีความต่างกันออกไปแล้วสามารถเข้าถึงละครที่ต่างกันออกไปแต่ถ้าเราสะท้อนวิถีชีวิตที่ทั้งสามวัยดำรงอยู่ในชุมชนเดียวกันจะสามารถช่วยให้เข้าถึงได้ การสะท้อนวิถีชีวิต สะท้อนวัฒนธรรม สะท้อนความเชื่อที่เขาทั้งสามช่วงอายุรู้ดีว่าสิ่งนั้นเป็นอย่างไร ซึ่งถ้าเรานำประเด็นเหล่านี้มาเป็นหัวข้อในการเล่นละครเร่ จะทำให้เขามีความสนใจมากขึ้นที่อยากจะมาชมการแสดงของเรา

คำสำคัญของการสร้างละครสะท้อนปัญหาในชุมชน คือ ปัญญา กับ ปัญหา

ปัญญา – ภูมิปัญญาดั้งเดิม วัฒนธรรม ความเชื่อ วิถีชีวิต ผู้คนในชุมชน อาชีพในชุมชน

ปัญหา – ปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชนนี้

การสร้างละครบนฐานความเชื่อของชาวบ้านจึงเป็นทุนที่สำคัญที่จะช่วยให้สามารถเข้าถึงชาวบ้านได้และชาวบ้านทั้งสามช่วงวัยมีความเข้าใจในวิธีนั้นๆ... สิ่งใกล้ตัวๆสามารถเป็นสิ่งสำคัญที่จะคอยดึงดูดให้ชาวบ้านได้รู้สึกว่าตนเองได้เข้าไปมีส่วนร่วมมากยิ่งขึ้น โดยเฉพาะสิ่งที่เป็นอยู่ในทุกๆวัน วิธีชีวิต อาชีพ วัฒนธรรม ซึ่งสามารถปรับตามความเหมาะสมได้ตามทัศนคติของเราทุกคน ฮักนะเชียงยืนยังต้องฝึกทักษะการละครอีกมาก... จากที่แกนนำได้อบรมมานี้ จำต้องมีการถ่ายทอดสู่พี่น้องๆฮักนะเชียงยืน ณ “บ้านหลังคาแดง”

3.เทคนิคการพัฒนาละครสู่การเรียนรู้ของเยาวชน(จากกิจกรรมถอดบทเรียนละครเพื่อการเปลี่ยนแปลง มมส.)

นาฬิกาละครเร่(เทคนิคภายนอก) จากการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น



จากที่ได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน สังเคราะห์ออกมาเป็นโมเดลนาฬิกาเรื่อนี้ ดังนี้

1 นาฬิกา คือ การชักชวนเพื่อนๆให้เข้ามาสู่กระบวนการทางละครเพื่อที่จะเกิดผลในทางดีต่อตัวเขา และชุมชนกลุ่มเป้าหมาย รวมทั้งทำให้เรามีเพื่อนมากขึ้นที่จะคอยมาทำงานกับเราให้งานนั้นๆง่ายยิ่งด้วยพลังของพันธมิตรที่ดี

2 นาฬิกา คือ การชวนเพื่อนที่เจาะจงเลยว่า จะต้องเป็นตัวหลักที่จะคอยเคลื่อนไหวละคร ไปสู่สังคมกับเรา โดยเลือกตามทุนสำคัญ คือ เลือกคนที่ม่ี่ใจมา มิใช่เลือกคนที่แสดงดีแต่ไม่มีใจ เราเพราะเราไม่ได้เอาเพียงกายแสดง เราเอาใจแสดงด้วย แล้วนอกจากที่จะเลือกคนที่ม่ี่ใจแล้วนั้น การเลือกคนในชุมชนกลุ่มเป้าหมายของเรามาแสดงด้วยซึ่งจะเกิดผลหลายอย่าง คือ ผู้ใหญ่อาจมีตุลภูกลานของตนหรือมาดูเพื่อนของตนเองมากยิ่งขึ้น และเสี่ยงจาก

ชุมชนจะได้ไม่บอกว่า เธอเป็นใคร แล้วมาทำอะไรอย่างนี้ ทำทำไม ...

3 นาฬิกา เมื่อได้ชุมชนกลุ่มเป้าหมายแล้วก็จำเป็นต้องเลือกว่าจะเอาประเด็นใดของปัญหาให้ชี้ชัดปัญหาเพื่อที่ละครเราจะได้มีประเด็นที่ชัดเจนแล้วสื่อสารได้ง่ายเลือกจากบริบทของความจริง แล้วอาจมาดูหนังดูละครว่าเขามีเทคนิคอย่างไร มีแง่คิดอย่างไร เพื่อที่เขาจะมาปรับเข้าสู่ละครของเราได้ให้ชุมชนมีความสุขแรกแง่คิดมากยิ่งขึ้น

4 นาฬิกา คือ เมื่อมีการทำบทแล้วนั้น สิ่งสำคัญ คือ การท่องจำบทอย่างเข้าใจ จำให้เข้าใจ มิใช่การจำเพื่อท่อง เด็กมีการอ่านบทละครทั้งหมดเพราะเขาจะได้รู้เรื่อง ในบริบทของตัวเองว่าเขาเป็นอย่างไร ตัวละครอยู่ในสังคมอย่างไร เมื่อคนพูดมาแบบนี้แล้วตัวละครจะทำกริยาท่าทางอย่างไร

5 นาฬิกา คือ การให้เขาตัวคำพูดนี้เป็นของเขาเอง เพื่อที่เขาจะได้จำจำได้ง่าย รวมทั้งเขาจะรู้สึกว่ามีส่วนร่วม และเป็นเจ้าของละครคนหนึ่งตัดให้เป็นความเป็นตัวเขา จะสามารถแสดงออกมาได้ง่ายไม่เกร็ง เพราะเป็นตัวตน

6 นาฬิกา คือ การเล่นแทนคนอื่นก็ได้ ซึ่งจากที่เราได้อ่านบทตัวละครทุกๆตัวแล้วนั้น มักจะจำได้ เมื่อคนหนึ่งไม่อยู่ในวันซ้อมครั้งใดใด การให้อีกคนหนึ่งมารับแสดงแทนนั้นถือเป็นภูมิคุ้มกันที่ดี เมื่อยามถึงคราวจริงจะได้พลาดน้อยที่สุด

7 นาฬิกา คือ ทุกๆมีโจทย์ให้คิด ซึ่งนอกจากที่เราจะแสดงละครแล้วทุกๆคนก็ต้องมีโจทย์กลับไปคิดในบทของตนเองว่า ตอนนี้เราเต็มที่หรือยัง ทำอะไรจะเต็มที่ เป็นการทบทวนตนเอง และมบทวนการละคร เช่น ละครเราสื่อสารเป็นอย่างไร ควรปรับปรุงอย่างไร ซึ่งเด็กแต่ละคนนั้นย่อมได้คิดเป็นแน่แท้

8 นาฬิกา คือ การซ้อมยามว่าง อันนี้สำคัญ การหาเวลาที่ตรงกัน ย่อมจะเห็นความพอดี แต่ปัญหาที่เกิดขึ้น เป็นว่าเวลาไม่ตรงกัน เมื่อเวลาที่ตรงกันจะทำให้การซ้อมลำบากมากยิ่งขึ้น

9 นาฬิกา คือ ซ้อมไปด้วยสอนไปด้วย อันนี้จะอยู่ในมิติของโค้ชที่ให้ ข้อเสนอแนะในการแสดง ที่จะคำแนะนำเด็กแล้วเด็กไปสอนตนเองอีกครั้งหนึ่ง เมื่อสอนตนเองแล้วก็มารับคำแนะนำอีก เป็นวงจรที่ไม่สิ้นสุด

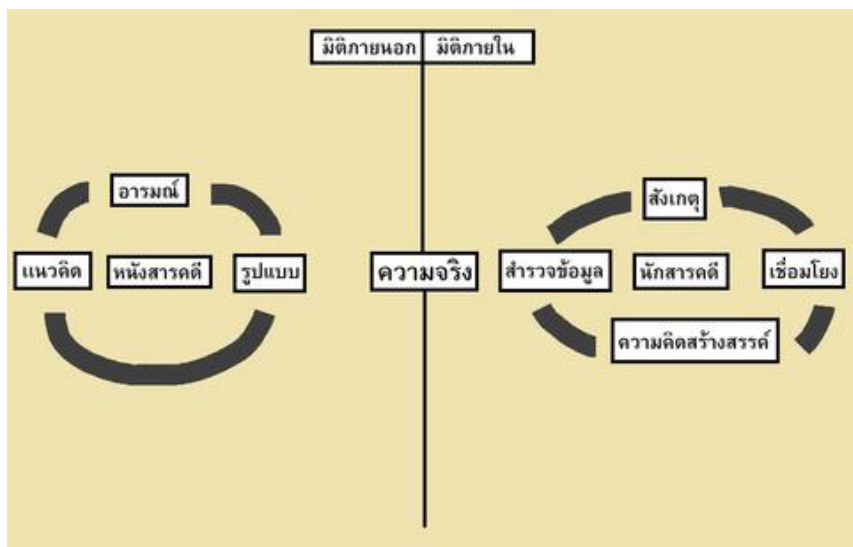
10 นาฬิกา คือ ระดับของภาษาในการสื่อสาร อันนี้สำคัญ เราทำ ละครเพื่อการสื่อสารกับสังคม เราต้องดูบริบทของสังคมว่า ภาษาใดที่สังคม นั้นใช้อยู่ ภาษานั้นล่ะที่จะเข้าถึงสังคมนั้น เช่น สังคมอีสาน ภาษาอีสานย่อม เข้าถึงกว่า สังคมใต้ ภาษาใต้อาจเข้าถึงกว่า แล้วภาษานี้ นอกจากจะคำนึงถึง แต่ละท้องถิ่นแล้วจำต้องคำนึงว่า ต้องเข้าได้ทุกเพศทุกวัย เพราะคนที่มาดูเรา นั้นมีหลายช่วงอายุ หรือถ้าไปก็ไปที่ผู้ใหญ่ก็อาจใช้ภาษาลูกหลาน หรือภาษา ผู้ใหญ่ (แล้วแต่บริบท)

11 นาฬิกา คือ การซ้อมการเรและการประมณ อันนี้เป็นหัวใจหลัก ของละครเร ที่ต้องซ้อม ต้องเรแสดงสู่สังคม และประมณตนเองอยู่เป็นนิตย์ เราจะขาดการประมณตนเองมิได้เลย เพราะจะทำให้เราได้พัฒนาเอง นัก ละครจะแสวงหาคำวิจารณ์เพื่อพัฒนาตนเอง

12 นาฬิกา คือ การเผยแพร่ ซึ่งนอกจากที่เราจะแสดงละครไปยัง กลุ่มเป้าหมายของเราแล้วนั้น ถ้าเราแสดงเพียงกลุ่มเดียว จะไม่คุ้มค่ากัน การ เผยแพร่ข้อมูลทำให้ให้คุ้มค่าโดยอาจลงสังคมแห่งวิดีโอ เพื่อที่ผู้คนจะได้ดูได้ เห็นกับเราด้วย แล้วหลายๆครั้งนั้นการเผยแพร่นี้เองที่เป็นกำลังใจให้เราด้วย

ครั้งนี้มีครูท่านหนึ่งสอนว่า เราสอนให้ลูกเราดีในสังคมนี้ไม่ได้เพียง ครอบครัวยุเดียว เพราะเราอยู่ในสังคมเดียวกัน เราสอนลูกเราดีแล้ว ลูกเราไป

เล่นกับคนอื่นๆที่อยู่ในสังคมไม่ดีก็เท่าเดิม เราจึงต้องสอนลูกหลานเราด้วย สอนลูกเราด้วย ทุกสิ่งถึงจะดีไปด้วยกัน การแลกเปลี่ยนปัญหาในคราวนี้เป็น การแลกเปลี่ยนที่ถือว่าคุ้มค่า



4. เกิดความรู้การทำภาพยนตร์สารคดีสั้น (จากโครงการเล่าเรื่องเมืองเรา)

หนังสือสารคดีนั้นเป็นสิ่งที่ตั้งอยู่บนฐานของความจริง บริบทของความ
 ความจริง นักสารคดีต้องเป็นคนซื่อสัตย์เลือกถ่ายทอดความจริง แก่ชนโดย
 รวม เริ่มจากการสังเกต แล้วมาสำรวจข้อมูล ใช้ความคิดสร้างสรรค์ แล้วเชื่อมโยง
 จนเกิดเป็นลักษณะของนักสารคดีซึ่งเรามีอยู่ในตัวกันทุกคนอยู่แล้ว
 ขอแต่เพียงการฝึกฝนตนเองเพิ่มเติม หนังสือสารคดีมีองค์ประกอบหลักๆ คือ
 แนวคิด อารมณ์ และรูปแบบในการนำเสนอ ซึ่งแนวคิดนั้นเรามีกันทุกคน
 อยู่แล้ว เพียงแต่เราจะสื่อออกมาในอารมณ์และรูปแบบใดก็เพียงเท่านั้น ซึ่ง
 รูปแบบการนำเสนอเสนอเราอาจใช้คำตรงข้ามกับภาพที่ทำ ใช้สัญลักษณ์
 แทน(สื่อความหมาย) การบรรยาย การสัมภาษณ์(ทำให้สนใจและน่าเชื่อถือ)
 การใช้ดนตรีเล่าเรื่อง การสื่อด้วยภาพ เทคนิคมุกกล้องที่ให้ความรู้สึกว่าเรา
 เข้าไปอยู่กับผู้แสดง และการตัดต่อที่เร้าอารมณ์เป็นต้น ซึ่งต้องยึดตามความ
 จริง ตามเหตุการณ์ที่พาไป ภาพจะทำให้เรารู้ว่ามันเป็นอย่างไร แล้วดำเนิน
 ไปอย่างไร จบอย่างไร เสียงจะทำให้เข้าใจและเข้าถึง อารมณ์ และแนวคิดมาก
 ยิ่งขึ้น

ในการทำหนังสือสารคดีนั้น สิ่งแรกๆเลย คือ เราต้องคิด Logline ของ
 เรื่องสารคดีของเรา โดยเป็นประโยคที่สรุปทั้งหมดของเรื่อง แล้วมาวิเคราะห์
 ข้อดีและข้อเสียว่ามันเป็นอย่างไร แล้วมีความเปลี่ยนแปลงอะไร หรือเกิด
 อะไรขึ้นบ้างกับผู้แสดง

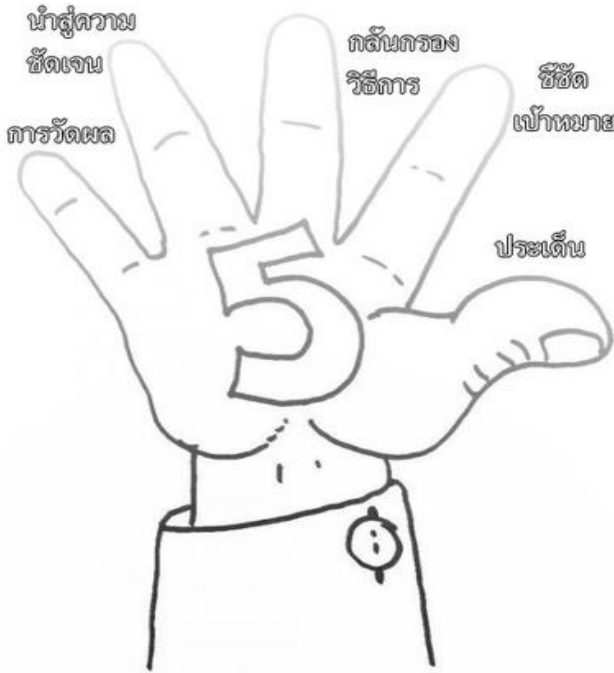
การทำบทสารคดีก็เหมือนกับละครเร่ที่มี 3 ภาพหลักได้แก่ การเปิดตัว
 ละคร ว่ามันเป็นอย่างไร วิธีการแก้ไข และตอนจบหรือความสำเร็จ

มุกกล้องก็เป็นส่วนสำคัญ ได้แก่ การถ่านเสียทำให้รู้สึกว่ามีอำนาจ
 การถ่ายกวดทำให้รู้สึกว่าคุณกวดซี่ การถ่ายเสย(ก้มหน้า)ทำให้รู้สึกว่าคุณกำลัง
 เหยียดหยาม การมีเส้นนำทางในความมืดสื่อให้เห็นว่ามันลึกลงไปหรือใหญ่

การถ่านเงาที่ทอดยาวทำให้รู้สึกถึงความน่ากลัว การที่จัดให้คนหนึ่งอยู่ริมๆ ฉากทำให้รู้สึกว่าจะไม่แน่นอน

ขณะเดียวกันสีก็เป็นส่วนสำคัญได้แก่ โทนมสีร้อน กับ โทนมสีเย็น สีให้เห็นว่าเป็นคู่แข่งกัน สีดำสื่อให้เห็นว่ามันลึกมาก(บางบริษัท) สีขาวสื่อให้เห็นว่า มันกว้างใหญ่

พี่คนหนึ่งให้แนวคิดอีกว่า ความสนุกของคนเรานั้นมีกันอยู่แล้วซึ่งความสนุกนี้เป็นประสบการณ์ส่วนตัวของเราทุกคน ขึ้นอยู่กับว่าสีของเราจะไปกระตุ้นความสนุกนั้นมากน้อยเพียงใด การหาจุดร่วมของความสนุกที่มีอยู่ในทุกคนเป็นส่วนใหญ่อันแล้วจับประเด็นมาทบทวนสารคดี ตอบตนเองว่า คุณค่าของสารคดีเรานั้น คืออะไร แล้วในการทำสารคดีนั้นจำเป็นต้องมาจากฐานของความจริงเพราะเราไม่ได้โน้มน้าวคนแต่เราให้คนมามองตนเอง เราอาจไม่สมบูรณ์แบบ แต่ให้รู้ไว้ว่าความสมบูรณ์แบบมาจากความไม่สมบูรณ์แบบ ให้มองเรื่องธรรมดาเป็นเรื่องที่ไม่ธรรมดา แล้วอย่าลืม อย่างที่ความสด อย่างที่ความเกรียนของตัวเองไป เพราะนั่น คือ ตัวของเราเอง



5.เทคนิคการดำเนินงาน/การจับประเด็น (สังเคราะห์จากกิจกรรม
เสนอโครงการโรงเรียนวันสุข)

เครื่องมือนี้ให้ชื่อว่า 5 นิ้วประเด็น ได้เรียนรู้ แล้วย้ำเตือนสิ่งที่เรารู้ลงไป
อีก คือ การวิพากษ์งาน งานตนเองที่จะทำให้งานเรามีเป้าหมายที่จับต้องได้
ไม่ดำเนินไปอย่างเลื่อยล่อย ซึ่งมีดังนี้ คือ

นิ้วโป้ง คือ ประเด็นของเรา ปัญหาของเรา ว่าประเด็นหรือปัญหาของ
เรานั้นคืออะไร เป็นอย่างไร อาจมีประเด็นหลายๆอย่างที่รวมอยู่ในประเด็น
เดียว ซึ่งต้องจับประเด็นให้ได้ จับให้แคบพอเราสามารถทำได้ จับให้แคบตรง
กับที่เราคิดว่ามันเป็นใจความสำคัญของเรื่องนั้น จับให้ได้เป็นรูปธรรม

นิวชี้ คือ ชี้ชัดให้ได้ว่าเป้าหมายเรา คือ อะไร จะปัญหาเรา มันจะนำไปสู่เป้าหมายของเราได้อย่างไร เหตุและผลอยู่บนฐานความจริงไหม หรือเป็นเพียงจินตนาการ เป้าหมายเราเกี่ยวข้องกับกับประเด็นเราอย่างไร แล้วเป้าหมายเราเป็นใคร ได้อะไร ผลจะเกิดอะไรขึ้นบ้างจากวิธีการของเรา เป้าหมายใหญ่เกินไปก็ไม่ควรที่จะตั้งไว้เพราะมันจะทำให้โครงการเราเลื่อยล่อย ตั้งไว้สูงก็ลัดให้แคลง แคนจนเราสามารถจับต้องได้เป็นรูปธรรม ในระยะเวลาของโครงการ

นิวกลาง คือ กลั่นกรองวิธีการว่าได้ผลมาเพียงใด กลั่นกรองว่าจากเป้าหมายของเรานั้น มีเป้าหมายหลักและเป้าหมายรองอย่างไร แล้วใครที่เป็นเป้าหมายหลักและเป้าหมายรองของเรา แล้วเขาจะได้รับอะไร มันคุ้มค่างานอย่างไร หลักคือเน้นกว่ารอง หลักอาจเป็นกลุ่มเป้าหมายที่เราจะพัฒนาอยู่แล้ว ส่วนรองอาจเป็นเครือข่ายที่เข้ามาเรียนรู้ร่วมกับเรา และกลั่นกรองว่าในเป้าหมายหลักและเป้าหมายรองของเรานั้นอาจมีวิชาสามัญที่เราจะสอนโดยตรง และมี خارองซึ่งเราจะสอนเสริมอีกก็ได้

นิวนาง คือ นำวัตถุประสงค์ของเราไปสู่ความชัดเจน แต่การนำในที่นี้หมายถึงการนำว่ามันตรงประเด็นไหม แล้วมันชัดเจนไหม พอไปสู่เป้าหมายของเราได้หรือไม่ นับโดยเทียบเคียงว่ามันชัดเจนหรือเปล่า ในวิธีการของเราสู่เป้าหมาย

นิวก้อย คือ การวัดผล ที่จะต้องวัดผลอย่างเป็นรูปธรรม สามารถจับต้องได้ ไม่ได้ไปวัดอะไรให้ยุ่งยาก เพียงเราร่วมติดตามและมีการบันทึกข้อมูล ก็เป็นการติดตามการวัดผลในอีกทางหนึ่ง การวัดผลต้องสามารถจับต้องได้

6.บทเรียนจาก หม่อมราชวงศ์ ดิศนัดดา ดิศกุล (จากเวทีร้อยพลัง

สร้างสุข สสส.)

การได้เข้าไปเรียนรู้กับการชมวดบทเรียนจากทาง สสส. สำนัก 6 ในแต่ละภูมิภาค ที่เราเองก็ได้เห็นงล้อการทำงานให้มีคุณภาพจากบทเรียนของกลุ่มต่างๆได้ดังนี้

1.การพัฒนาตามความต้องการของชาวบ้าน หรือที่ในหลวงตรัสว่า พัฒนาโดยเอาประชาชนเป็นศูนย์กลาง ชาวบ้านว่าอย่างไร เราก็กว่าไปตามนั้น มีของเก่าที่มีโดยที่เราไม่ต้องสร้างชิ้นใหม่ใหม่”อันนี้ หม่อมราชวงศ์ ดิศนัดดา ดิสกุล พูดไว้ชัดเจน”

2.มีความถนัด มีประสบการณ์ มีอำนาจหน้าที่ ซึ่งหมายความว่า ในการก่อนที่จะทำงานนั้นๆ เราหันมามองตนเองว่า เรามีความรู้ ความถนัด หรือ ยัง มีผู้มีประสบการณ์ใหม่ และมีผู้ที่มีอำนาจในการสั่งการให้เกิดการเปลี่ยนแปลงเชิงนโยบายหรือไม่ในบริบทนั้นๆ

3.มองงานเราในแง่บวก ที่ต้องมองว่าอาจจะเกิดผลต่อสิ่งใดบ้าง ใครบ้าง ฯ

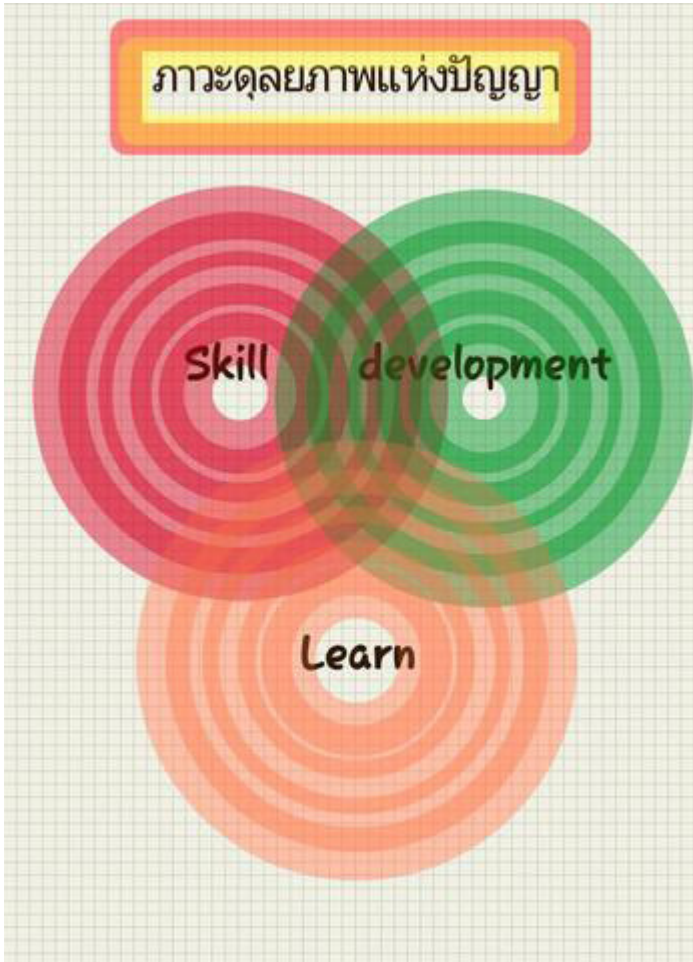
4.สร้างโครงสร้างหรือระบบให้เกิดขึ้นเป็นรูปธรรม เช่นสภา องค์กร ชุมชน

5.ใช้ข้อมูลความรู้ในการพัฒนา โดยเราจะขาดความรู้ไม่ได้ เพราะเราจะพลาดในการทำงานใหญ่กับชุมชนไม่ได้ หรือพลาดน้อยที่สุด

6.สร้างการมีส่วนร่วมให้เกิดขึ้น โดยสร้างเครือข่าย กัลยาณมิตร ต่างๆให้เข้ามาช่วยกันทำงาน

7.การสื่อสารสู่สาธารณะ โดยให้งานเรานั้นออกไปสู่สังคมให้สังคมได้

รับรู้ โดยเป็นการสร้างกระแสที่ดี ที่อาจทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงความคิด
ให้คุณดูเป็นไปในทางที่ดีขึ้นก็เป็นได้



7. ดุลยภาพแห่งปัญญาที่จะเกิดขึ้นด้วยความสมดุล ในบริบทของการทำงานกับชุมชน

ในการทำงานกับชุมชนนั้น เราย่อมมีข้อเรียนรู้ต่างๆ มีทักษะต่างๆ ที่เกิดขึ้นในตนเอง ซึ่งในการทำงานนี้นั้น ก็ไม่ได้มีเพียงการพัฒนาชุมชนเพียงอย่างเดียว แต่มีทักษะที่เกิดขึ้นในตนเอง มีการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นในระหว่างทาง ทั้งเป็นความรู้ที่เห็นด้วยตนเอง หรือแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกันหรือ

เป็นการศึกษาข้อมูลในหลายๆด้าน อาทิ ข้อมูลเชิงวัตถุ เชิงสังคม เชิงสิ่งแวดล้อม ชีววัฒนธรรม เป็นต้น จนก่อให้เกิดภาวะที่เรียกว่าคุณภาพแห่งปัญญา คือ การที่ ทักษะ การพัฒนา และการเรียนรู้ มาบรรจบกัน

ในมุมมองของพี่เลี้ยงนั้นในการที่เด็กได้ลงทำงานกับชุมชน เราอาจหวังอย่างแรก ซึ่ง การอยากเห็นเขาได้เติบโต อยากให้เขาได้เรียนรู้ชุมชนของตนเอง แล้วอยากให้เขามีทักษะด้านการคิด ด้านจิตใจ และด้านปฏิบัติเพิ่มมากขึ้น แล้วผลที่คาดหวังอีกอย่าง คือ อยากให้ชุมชนเขาได้พัฒนาขึ้น เพราะถ้าสังคมที่เขาอยู่นั้น มีบริบทที่ดี ก็จะทำให้ลูกหลานเขาและตัวของเขาดีตามไปด้วย ซึ่งอันนี้ขึ้นอยู่กับแนวความคิดของพี่เลี้ยง แต่ทุกๆมีจุดร่วมจุดเดียวกัน คือ ต้องการอยากให้เกิด Skill (ทักษะ) เกิด Development (การพัฒนาชุมชน) และเกิด Learn (การเรียนรู้ในเชิงมิติต่างๆ) ถ้าในการทำงานของเรา นั้นมีทั้ง 3 อย่างนี้ อาจทำให้เด็กเกิดค่าที่เราต้องการมากที่สุด คือ “วุฒิภาวะ” ทั้งในแง่ของการมองโลก การทำงาน และการปฏิบัติ แต่กว่าจะถึงขั้นนั้น ในทางปฏิบัตินั้นยากมาก จะต้องคอย Coaching and Mentoring อยู่อย่างมีสมานตตา อาจยึดอัลจริยา อาจใช้ปิยะวาจา หรืออาจทานอยู่เป็นนิจ อันนี้ขึ้นอยู่กับเทคนิคของแต่ละบุคคล

ภาวะคุณภาพแห่งปัญญา ประด้วย 3 อย่างดังต่อไปนี้

1.Skill คือ ทักษะที่เกิดขึ้น โดยทักษะนั้น อาจเป็นทักษะที่เกิดขึ้นทั้ง 3 ทาง ได้แก่ ทางการคิด ที่เป็นกระบวนการคิดอย่างเป็นระบบ คิดวิเคราะห์ สังเคราะห์ และประยุกต์ใช้ หรือมีหลักในการคิดแบบต่างๆ ทางใจ เป็นทักษะที่เกิดขึ้นด้วยการฝึกใจ เช่น มีขันติ มีการยอมรับผู้อื่น มีการเห็นอกเห็นใจผู้อื่น มีสมาธิ ฯ ทักษะทางกาย เป็นทักษะในการทางปฏิบัติ เช่น การพูด การกล้าแสดงออก การควบคุมอารมณ์ การมีสมาธิเมื่อเป็นผู้นำกิจกรรมต่างๆ ฯ แล้วนอกจากนั้นยังมีทักษะในมิติอื่นๆอีก เช่น ทักษะในการดำเนินชีวิต

ทักษะในการทำงาน ทักษะในการจัดการตนเอง ทักษะในการสื่อสาร และ ทักษะในการแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง

2. Learn คือ การเรียนรู้ที่เกิดขึ้นในต้นทาง ระหว่างทาง และปลายทาง การดำเนินงาน โดบในการเรียนรู้นั้น เราก็อาจแบ่งได้หลายอย่างจากการเกิดภาวะนี้ขึ้น คือ การเรียนรู้ที่เกิดขึ้นได้ด้วยตนเอง และการเรียนรู้ที่ได้มาจากมีคนอื่นบอกคนสอน ที่ท่าน ศ.นพ.วิจารณ์ พานิชย์ กล่าวเอาไว้ คือ “การเรียนรู้ที่แท้จริงนั้นจะเกิดขึ้นได้ด้วยตนเอง” ๑ แล้วเมื่อทั้งเห็นด้วยตนเอง หรือเห็นด้วยผู้อื่นนั้น ก็จะนำมาซึ่งการมองตนเองเพื่อปฏิบัติจริง ใน การเรียนรู้ ในบริบทนั้นนั้น เราก็อาจแบ่งประเภทของความรู้ได้ 2 อย่างด้วยกัน คือ วิชาการ กับวิชาคน ... วิชาการ คือ ความรู้ในแง่แนวทางการศึกษา ข้อมูลเพื่อพัฒนาโครงการ เช่น ข้อมูล เชิงวัตถุ เชิงสังคม สิ่งสิ่งแวดล้อม และ เชิงวัฒนธรรม อันจะเกิดประโยชน์ต่องานที่ทำ ส่วนวิชาคน คือ ความรู้ในแง่ของการพัฒนาตนเอง เช่นจากการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ แล้วได้ขอเรียนรู้ หรือ จากการ AAR ที่เป็นข้อปฏิบัติ และนำไปปฏิบัติ

3. Development คือ การพัฒนาชุมชน โดยในการทำงานของเรานั้น จุดหมายสำคัญที่เด็กจะเห็น คือ การพัฒนาชุมชนของตนเองตามแผนงานที่วาดเอาไว้ร่วมกัน ซึ่งแผนงานนั้นจะเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน โดยในการพัฒนาชุมชนนี้อาจเกิดผลต่อ ชุมชนมากหรือน้อยนั้น อันนี้ขึ้นอยู่กับ ทุนในชุมชน และการระเบิดมาจากด้านในชุมชนเป็นสำคัญ อาจเกิดผลน้อย หรือไม่อาจเกิดผลเลย ก็สามารถเป็นไปได้หมด แต่เมื่อเกิดผลและไม่เกิดผล เด็กสามารถเรียนรู้ในข้อนี้ แล้วพัฒนาทักษะการคิด และการเรียนรู้ของเขาได้

คุณภาพแห่งปัญญาจะเกิดขึ้นได้ด้วย การเฝ้าดูแลของผู้ดูแล ให้กล้าเจริญเติบโต เด็กที่มี “หลักคุณภาพแห่งปัญญา” อันได้แก่ มีทักษะ มีการเรียนรู้และ มีการพัฒนาสังคม อาจทำให้เกิดภูมิคุ้มกันอันแข็งแกร่งต่อตัวเขาเองต่อสังคม ๑

ความรู้สึกลับ

จากวันนั้นที่เราเคยทำตัวเหมือนกับคนทั่วไป ทำตัวตีกรอบให้กับตนเองในด้านการเรียน พอมาถึงวันนี้ ความคิดของผมนั้นเปลี่ยนไป จากที่เคยมองโลกว่าตุนิยมว่าสวยงาม มาในคราวนี้เริ่มมองใหม่ว่ามันเป็นเพียงวัตถุนิยมแล้ว จากที่เคยมองว่าเราต้องเรียนๆ ต้องเน้นที่การเรียนให้ห้อง มาในคราวนี้ก็มานั่งนึกเล่นๆว่า เรามีเรียนรู้อยู่ให้ห้องเรียนแห่งชีวิตจริง ได้เรียนรู้เยอะกว่าเรียนอยู่ในห้องเรียนเสียอีก ที่เขารู้ว่ากันว่าเด็กกิจกรรมทำให้ความรู้ลดน้อยลง เกรดลดน้อยลง ผมนเองก็มองว่ามันไม่ได้เกี่ยวกับเพราะการเป็นเด็กกิจกรรมนี่ละ ที่ทำให้เราขยับขึ้น

หลายๆครั้งที่มีกพบเจอกับคำพูดที่คอยย้าอยู่ตลอดเวลาว่า “ทำไป

ทำไม ทำแล้วได้อะไร” ซึ่งเป็นคำถามที่ถือว่า “กระแทกใจ” ในความรู้สึกแบบเด็กๆเป็นอย่างมาก ในขณะที่เรากำลังทำงานที่อยู่ในช่วงของกิจกรรมอยู่นั้น มีครูหลายๆคนเข้ามาถามว่า “เธอทำอะไร ทำไปทำไม ทำแล้วได้อะไร” เมื่อได้ฟังคำถามเหล่านี้แล้วเราควรคิด ไปคิดว่าสิ่งที่เราทำนั้น ถูกต้องไหม เราทำเหมาะสมไหม แล้วทำแล้วเราได้อะไร ซึ่งคำของครูดังกล่าวทำให้ได้ย้อนมองถึงตนเองอีกครั้ง ในที่สุดหลังจากพอได้คิดอย่างดีแล้ว ทบทวนตนเองอย่างดีแล้วก็ได้คำตอบที่แท้จริงว่าเราทำไปทำไม เราทำแล้วเราได้อะไร ซึ่งคำตอบนั้นไม่ได้อยู่ที่ไหน แต่อยู่ที่เรา

คำถามดังกล่าวของผู้ใหญ่หลายคนที่ไม่ว่าจะเป็นครู หรือพ่อและแม่ ล้วนแต่ถามคำถามเดียวกัน ในบางครั้งบางทีความรู้สึกที่ได้จากการถามเช่นนี้ก็อาจทำให้เด็กบางคนร้องไห้ขึ้นมาได้เลยทีเดียว ในช่วงเวลาของโครงการที่ทำนั้น หลายครั้ง หลายทีที่ต้องมีการคุยงานกันที่ต้องประชุม อาจกลับคำบ้าง กลับซ้ำบ้าง หลายๆครั้งครอบครัวก็ไม่เข้าใจ เมื่อมาที่โรงเรียน ในหลายๆครั้งครูก็ไม่เข้าใจ จึงเป็นแรงบีบทั้งครอบครัวและโรงเรียนที่ไม่เข้าใจจากภายนอก แต่ภายในยังมีพลังใจที่จะทำ ยังมีจิตวิญญาณ ที่จะทำ ทุกครั้งก็ต้องบริหารจัดการเวลาให้ดี ให้เหมาะสม ซึ่งเป็น “โจทย์หลัก” ของเด็กที่ทำงานจิตอาสาในเวลาเรียน หลายช่วงเวลาที่ต้องหยุดบ้างให้มีเวลาได้อยู่บ้านกับครอบครัว หลายช่วงเวลาที่ต้องบริหารในเรื่องเวลาเรียนให้ทันบ้าง และหลายช่วงเวลาก็ต้องคุยกับครูผู้สอนบางรายวิชาให้ท่านได้เข้าใจบ้าง มีหลายสิ่งหลายอย่างที่ต้องทำให้มีความเหมาะสม ส่งผลทำให้ครูหลายท่านเริ่มเข้าใจ ส่งผลทำให้ผู้ปกครองในครอบครัวได้เข้าใจ เมื่อทั้งสองปัจจัยได้เข้าใจแล้วจะสามารถดำเนินงานต่อไปได้อย่างสะดวก ด้วยเหตุ คือ สังคมนี้ บ้านเกิดเมืองนอนนี้ไม่ช่วยกันดูแล แล้วใครจะมาดูแล

จากวันนั้นที่เราชอบอยู่ในมุมแคบๆ แต่เดี๋ยวนี้รู้สึกว่ารากลำเป็นผู้นำ รากลำแสดงออกมากยิ่งขึ้น เราคิดมากขึ้น เราเรียนรู้ เรายอมรับตัวตนของ

ตนเองในแง่ลบที่คนอื่นวิจารณ์ได้ดี และพยายามแก้ไขแง่ลบนั้นให้ดีขึ้นตามความเป็นตัวของเรา การยอมรับและปรับตัวเป็นสิ่งที่ดีเป็นสิ่งที่เราควรกระทำอยู่เป็นนิจ แล้วนอกการการยอมรับกันและกันแล้วในการคุยกันแต่ละครั้งควรระวังอารมณ์ที่จะนำไปซึ่งความขัดแย้งหรือที่เรียกว่าการห้อยแขวนความรู้สึกไว้ จากวันนั้นถึงวันนี้ซึ่งขัดความฝันของผมเองให้ตนเองได้เห็นชัดเจนมากยิ่งขึ้น

ภาพฝันเล็กๆที่อยู่ในใจ คือ การที่ชุมชน การที่ชาวบ้านลดการใช้สารเคมีลง เพื่อที่จะเกิดผลดีต่อสุขภาพและดิน ช่วยฟื้นฟูให้ดินมีความอุดมสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น ความฝันสูงสุด คือ อยากรให้ชาวบ้านหันมาปลูกผักปลอดภัยหรือปลอดสารเคมีเพื่อกินเอง ผู้ใหญ่จะได้อยู่กับลูกหลานไปนานๆ แต่ภายใต้ความฝันนั้น เรายังต้องผ่านความจริงไปอีกเยอะที่ตอนนี้กำลัง สร้างความเข้าใจให้ชาวบ้านใช้สารเคมีอย่างถูกวิธีแล้วป้องกันอย่างถูกวิธี พร้อมทั้งกำลังชวนลูกๆและพ่อๆแม่ๆในชุมชนหันมาทำเกษตรแบบปลอดภัย ปลูกผักปลอดสารกินเอง แต่กว่าจะถึงฝั่งฝันนั้นยากพอสมควร ทุนที่มีอยู่ในชุมชนนั้น จะช่วยให้งานเรายังยืนอยู่ได้มากกว่าทุนภายนอก

งานสิ่งแวดล้อมนั้นเป็นงานที่ไม่เสร็จเพราะเป็นงานที่ต้องต่อสู้กับทัศนคติของคน แต่ของเราไม่ได้ต่อสู้กับทัศนคติธรรมดา คราวนี้เรากำลังสู้กับอาชีพ สู้กับรายได้ของคน จึงเป็นโจทย์ชีวิตจริงที่ยากพอสมควรในมุมแบบเด็กๆ ฝันเล็กๆของเราอาจเป็นจริงหรือไม่เป็นจริง อันนี้คนรุ่นหลัง น้องๆรุ่นต่อไปคงต้องมารับหน้าที่นี้ต่อไป น้องในชุมชนนี้เองยังต้องใคร่ครวญกันอีกต่อไป

สิ่งที่เราต้องคิดเป็นหลัก คือ การฟื้นฟูความคิดคน เมื่อฟื้นฟูความคิด

คนได้ เราก็จะฟื้นฟูสิ่งแวดล้อมได้ทั้งทางธรรมชาติ ทางสังคมนิยม ทางเศรษฐกิจ ฯ เด็กๆและผู้ใหญ่ควรเห็นค่าในประเด็นนี้ เพราะเราล้วนเป็นคนบ้านเดียวกัน มาร่วมกันมอบโอกาส มาร่วมกันแก้ไขปัญหา มาร่วมกันเรียนรู้ในห้องเรียนของชีวิตจริง



